

Străjer în calea furtunilor

Cadran militar buzoian

Anul VI, nr. 14, decembrie 2013

95 DE ANI DE LA MAREA UNIRE

Străjer în calea furtunilor

Adresa:

Buzău, str. Unirii nr. 140
Tel. 0735233264
www.fundatia-averescu.ro

Director: gl. mr. dr. Nicolae Ciucă

COLECTIVUL DE REDACȚIE

Redactor-șef:

lt. col. Romeo Feraru

Redactor-șef adjunct:

Emil Niculescu

Secretar de redacție:

col. (r) Constantin Dinu

Redactori:

col. Liviu Corciu

Viorel Frîncu

Departament economie:

lt. col. (r) Gherghina Oprîșan

Difuzare:

Plt. maj. Daniel Galavan

Corectură:

plt. adj. Sandu Popa

Tipar: EditGraph, Buzău

ISSN: 1843-4045

Responsabilitatea pentru conținutul materialelor publicate aparține exclusiv autorilor, conform art. 205-206 Cod penal. Reproducerea textelor și fotografiilor este permisă numai în condițiile prevăzute de lege. Manuscrisele nu se înapoiază.

Revista pune la dispoziția celor interesați spații de publicitate.

Numărul curent al revistei se găsește pe site-ul fundației, în format pdf.

Coperta 1

Parada militară la Buzău
(1 Decembrie 2012)

Coperta 4

Catedrala arhiepiscopală
din Alba Iulia (a Reîntregirii Neamului)

S U M A R

- EDITORIAL -

- Locotenent-colonel Romeo Feraru - *Alba Iulia, cheie de boltă* (1)

- AGENDA FUNDAȚIEI -

- „Pierit-au dacii ?” *Congresul Internațional de Dacologie, la Buzău* (2)
- *Tabăra „Tânărul cercetaș”, ediția a III -a* (3)
- *Onor la mareșal* (7)
- *Mareșalul Alexandru Averescu, în Poiana Câmpina* (8)

- EVENIMENT -

- Locotenent-colonel dr. Florin Șperlea - *1 Decembrie. Semnificațiile Zilei Naționale a României* (9)
- Profesor dr. Manuel Stănescu - *O națiune, un singur țel - Unirea* (13)
- General-maior dr. Nicolae Ciucă - *Comemorare 75. Omagiu mareșalului Averescu* (17)
- Interviu cu academicianul Șerban Papacostea - *Aproape de Averescu* (19)
- Emil Niculescu - *Alexandru Averescu privit de Constantin Noica* (21)
- Doctor Napoleon Săvescu - *Congresul Internațional de Dacologie. Călătorie genetică* (25)
- Locotenent-colonel Romeo Feraru - *Simbolistica dacică în heraldica Armatei României - Divizia 2 Infanterie „Getica”* (29)

- ISTORIE, CULTURĂ -

- Sorin Turturică - *Aurel Vlaicu, destinul unui creator* (31)
- Profesor univ. dr. Constantin I. Stan - *Problema petrolului în Primul Război Mondial* (40)
- Colonel (r.) Viorel Ciobanu - *Aniversare 340. Dimitrie Cantemir, militar și diplomat* (44)
- Profesor Alina Radu - *Dimitrie Cantemir, un enciclopedist european* (48)
- Viorel Frîncu - *Pompiliu Ionescu, ziarist buzoian în Regimentul 8 Infanterie* (50)
- *Raftul cu cărți* (53)
- Interviu cu domnul locotenent (rtr.) Dumitru Grigorescu - *Ofițeri de rezervă din promoțiile ultimului război* (57)

- TEORIE MILITARĂ -

- General-locotenent prof. univ. dr. Teodor Frunzeti - *Conceptul de „smart defence” în contextul eficientizării planificării apărării* (61)
- Colonel lect. univ. dr. Florin-Eduard Grosaru - *O privire de ansamblu asupra conflictelor înghețate din proximitatea României* (69)
- Colonel dr. Vasile Cerbu, student Lucian-Vasile Cerbu - *„Șiragul de perle” versus „Lanțul de oțel”* (75)
- Locotenent drd. Alexandru Cristian - *Politica externă a României în perioada contemporană. O perspectivă* (83)

- AREALUL BUZOIAN -

- Locotenent-colonel Romeo Feraru - *Incursiune în Țara Luanei* (89)

- MOZAIC BUZOIAN -

- *Trupele de elită ale Armatei. Forțele speciale din Buzău în Afganistan* (91)
- *Exercițiul „MĂLINA 13”* (92)
- *Eroii Aviației Românești* (93)
- *Campania de donare de sânge. „Acordă-i o șansă aproapelui tău!”* (94)
- *„Subofițerul/Soldatul anului”, ediția 2013* (95)
- *25 octombrie, Ziua Armatei României* (96)
- *Atragerea tinerilor către cariera militară* (98)
- *Tinere talente. Maria Cristina Drenea* (99)
- *Cercul Militar Buzău. La festivaluri cazone* (100)

Număr finanțat de Consiliul Județean Buzău

Revista se difuzează structurilor militare din Buzău, asociațiilor partenere și instituțiilor publice interesate.

Alba Iulia, cheie de boltă

Celebrarea celei de a 95-a sărbătoriri a Zilei Naționale a României, împlinită prin Marea Adunare Națională de la **Alba Iulia**, la 1 Decembrie 1918, ne prilejuiește o sumară retrospectivă a câtorva momente ce ilustrează modul în care și oștenii buzoieni, combatanți în războiul întregirii naționale, au reflectat, în paginile rămase măturie, acest moment constituit în **cheie de boltă** a istoriei naționale.

Încă după Mica Unire, 1859, trecerea oștirii moldovene prin Buzău, către tabăra de la Florești, unde bivacuau trupele muntene, este întâmpinată de populația urbei și a județului cu deosebit entuziasm și ospitalitate pentru frații de dincolo de Milcov, determinate de conștiința națională, sprijinită de obârșii, limbă și spiritualitate comună.

Faptul că, în trepte, etapele unirii, au adăugat, în cursul lui 1918, voința românilor din Basarabia și Bucovina de a veni la sânul patriei mamă, România, a determinat prezența armatei noastre acolo, ca arbitru al liberei decizii a populației asupra destinului provinciilor istorice amintite, și de intimidare a ingerinței fostelor imperii ce și le „asumaseră” samavolnic.

Actul de la 1 Decembrie are ecou și în conștiința civică a lui Vasile Bianu, ardelean de origine, doctor în Buzău și, în timpul războiului, colonel medic, autor al unor *Însemnări din războiul României Mari* (1926), care, la 25 nov./8 dec. 1918, consemnează: *Liga Culturală din Buzău, împreună cu Ardelenii din localitate, hotărând să sărbătorească Marile Evenimente ale Românilor, a invitat pe ziua de astăzi, duminică, pe toți bunii Români să participe la Te-Deumul care să face în biserica Episcopiei, la ora 11 a.m., precum și la procesiunea patriotică, care va urma serviciului religios.* La apariția celor două volume de memorii, autorul era senator de Huedin.

Consolidarea României Mari, a avut nevoie, mai apoi, în 1919, de intervenția armatei împotriva „republicii sfaturilor” (roșii) ale lui Bela Kuhn. În prezența regelui Ferdinand I și a reginei Maria, oștenii români trec Tisa. Cum arăta armata noastră atunci, ne spune istoricul ardelean Onisifor Ghibu: *La data aceea armata română, care se pregătea să ia ofensiva contra ungarilor – deși soldații ei purtau uniforme foarte diferite: românești, ungurești și rusești, așa cum ieșiseră din revoluție – era sufletește complet unificată, și ar fi trebuit să fie nebun acel general care în acele clipe ar fi socotit că ăl dintâi lucru este să unifice*

uniformele soldaților. Această armată, omogenă spiritual, a spulberat, din scurt, spre stupoarea și, uneori, nemulțumirea aliaților din război, armata ungară bolșevizată.

Cea mai importantă contribuție a fostului sublocotenent din campania 1916-1918, gazetarul buzoian Pamfil Șeicaru, director interbelic al ziarului „Curentul” și cavalier al Ordinului „Mihai Viteazul”, asupra războiului de întregire națională a fost *România în Marele Război* (lucrare tipărită în exil), editată la noi, în 1994. Pagina finală a acestei istorii rezumă crezul tuturor celor care au contribuit prin vitejia și spiritul de sacrificiu la înfăptuirea României Mari: *Ca toate națiunile cu veche tradiție, greu încercate de-a lungul veacurilor, națiunea română a dat dovada unei rezistențe fără seamăn. Vremelnic încovoiată sub povara vicisitudinilor, ea s-a ridicat cu mai multă îndârjire pentru a-și afirma existența națională. (...) România este o mare și indestructibilă realitate în sens ascendent.*

Nicolae Iorga, concentrat pe timpul războiului întregirii, în redacția gazetei „România”, distribuită, în tranșee, ostașilor de la Porțile Moldovei, restituia, mai apoi, meritele acestui act suprem consensului voinței naționale: *Fără a uita pe nimeni din cei care au colaborat la această faptă a Unirii, de la general și de la fruntaș ardelean, până la ultimul ostaș și țăran, omagiul recunoștinței noastre se îndreaptă azi către poporul acesta întreg de oriunde și din toate veacurile, martir și erou.*

Un cunoscut istoric contemporan, Florin Constantiniu, glosa, în *O istorie sinceră a poporului român*, pe marginea actului de la 1 Decembrie: *a fost – și rămâne – pagina cea mai sublimă a istoriei românești. Măreția ei stă în faptul că desăvârșirea unității naționale nu este opera nici unui om politic, a nici unui guvern, a nici unui partid, este fapta istorică a întregii națiuni române, realizată într-un elan fășnit cu putere din străfundurile conștiinței unității neamului, un elan controlat de fruntașii politici, pentru a-l călăuzi cu inteligență politică remarcabilă spre țelul dorit.*

Ca un ecou al cuvintelor lui Mihail Kogălniceanu, editor al revistei „Dacia literară” (titlu „tendențios” în epocă) și sfetnic al lui Alexandru Ioan Cuza, de, cu un veac și jumătate, în urmă:

Unirea, națiunea a făcut-o!

Locotenent-colonel Romeo Feraru

„Pierit-au dacii ?”

Congresul Internațional de Dacologie, la Buzău

Fundația „Mareșal Alexandru Averescu” a participat la al XIV-lea Congres Internațional de Dacologie, organizat de „Dacia Revival International Society”, desfășurat la Buzău în perioada 16-19 august 2013.

Programul științific al congresului a fost structurat pe trei secțiuni - „Bogdan Petriceicu Hasdeu: „Pierit-au dacii?”, „Misterul tezaurului de la Pietroasele” și „Dacii în conștiința lumii”. Au susținut lucrări peste 100 de participanți (lingviști, istorici, cercetători, antropologi) din Australia, Italia, Elveția, Franța, SUA și România.

Fundația „Mareșal Alexandru Averescu” a fost reprezentată de locotenent colonelul Romeo Feraru cu expunerea „Simbolistica dacică în heraldica Armatei României” - Divizia 2 Infanterie „Getica”.

Programul congresului a cuprins o serie de vizite de documentare organizate de către autoritățile locale și Asociația „Origini”, la obiective istorice din județul Buzău: Obeliscul - Buzău 1600 de ani, din Parcul Crâng, unde a avut loc primirea oficială a oaspeților, Arhiepiscopia Buzăului și Vrancei, Mănăstirea Ciolanu, Tabăra de sculptură Măgura, Fântâna lui Mihai Viteazul, Pietroasa Mică, Gruitul Dării, Biserica dintr-o piatră și cimitirul dacic din Năeni.

Publicăm, în acest număr al revistei, la capitolul „Eveniment”, două lucrări prezentate în cadrul congresului.

Tabăra

„Tânărul cercetaș”

ediția a III -a

Fundația „Mareșal Alexandru Averescu” a organizat, în perioada 19-23 august 2013, ediția a III-a a taberei „Tânărul cercetaș”, la care au participat 16 elevi, copiii ai membrilor fundației, care au obținut rezultate deosebite la învățătură.

Tabăra, organizată în acest an în munții Vrancei, la Soveja, a avut un program cazon, începând cu învierea, continuând cu instrucția de cercetare și terminând cu apelul de seară.

Pregătirea cercetașilor a cuprins activități practice privind tehnici și

metode de supraviețuire, prin amenajarea de adăposturi improvizate, filtrarea apei, folosirea busolei, hărții și acordarea primului ajutor.

Pentru că locul de desfășurare al taberei se află într-o zonă istorică și turistică deosebită, copiii au vizitat mai multe obiective: muzeul Brigăzii 8 LAROM din Focșani, mausoleele de la Mărășești, Mărăști și Soveja, casa memorială Ion Roată și mănăstirea Soveja.

În ultima zi, au fost organizate jocuri și concursuri, copiii bucurându-se și de un foc de tabără.

La întoarcere, ei și-au luat rămas bun, cu speranța că prietenii legate pe timpul petrecut la Soveja, vor dăinui.

De asemenea, pentru ca elevii, alături de părinți, să-și depeze impresiile, inițiatorii proiectului au organizat o întâlnire, prilej cu care, generalul-maior Nicolae Ciucă a înmănat fiecăruia, diplome de participare și un DVD cu fotografiile realizate în tabără și a mulțumit organizatorilor: colonel Liviu Corciu, plutonierii majori Cătălina Nechifor și Adrian Gârbu.

Impresii din tabără

CERCETAȘ PENTRU O SĂPTĂMÂNĂ

Raluca Cadulencu, clasa a VII-a, Liceul de Arte „Margareta Sterian” - Buzău

Pentru noi, această tabără a fost o experiență de neuitat. Am învățat lucruri noi și folositoare.

Noi, micii cercetași, am învățat să facem un foc, să ne orientăm cu ajutorul busolei și a hărții, dar și multe alte lucruri folositoare care pe viitor ne vor ajuta foarte mult.

În prima zi de tabără am vizitat unități militare din Focșani, unde ne-au fost prezentate arme, mașini militare, cărți istorice și uniforme ce ne-au uimit prin vechimea lor și de păstrarea lor în cele mai bune condiții.

Tot în prima zi, am vizitat și Mausoleul de la Mărășești, unde am luat cunoștință de istoria acestei zone, mormintele ostașilor români făcându-ne să privim cu mândrie și respect la trecutul zburciunat al nației noastre.

Ajunși în tabără, bucurându-ne de zona de munte, ne-am instalat și apoi ne-am cunoscut și ne-am împrietenit.

În zilele ce au urmat am învățat ce înseamnă să fii cercetaș.

Prima oară am deprins a ne orienta cu ajutorul hărții și al busolei, iar apoi cum să facem un foc care ne va ajuta să supraviețuim în pădure sau oriunde ne-am rătăci.

Am învățat tehnici de acordare a primului ajutor, ce ne vor prinde bine în situații critice.

Am făcut drumeții aproape în fiecare zi. Cea mai lungă dintre ele a fost de 7 km, dar nouă, micilor cercetași, ni s-a părut de 20 km. Aceasta m-a ajutat să înțeleg ce înseamnă să fii cu adevărat cercetaș și să depui mult efort pentru a avea satisfacția lucrului împlinit.

Într-o alta, instructorii ne-au pus să ne construim propriul adăpost și să facem un foc; am fost împărțiți în două grupe, pentru stimularea spiritului de echipă.

După ce am amenajat adăpostul, am fost inițiați să distilăm apa. A fost o experiență frumoasă care ne va fi de folos pe viitor.

Ultima seară a fost cea mai specială. Ne-am bucurat de ea din plin.

Am făcut un foc de tabără care a fost foarte magic, parcă lăsat de soare ca o rază pentru a lumina noaptea.

Eu și încă trei colegi am făcut diplome pentru fiecare copil în parte, dar și pentru instructori. Fiecare când a venit să își ia diploma, a trebuit să spună o impresie despre tabără, dar și o calitate și un defect al lui.

Tabăra de cercetași din acest an a fost o experiență frumoasă, pe care, cu bucurie, aș dori să o repet.

AM FOST CERCETAȘ

Gabriela Necoară, clasa a VIII-a,
Școala Generală nr. 37 - Constanța

Tabăra „Tânărul cercetaș” a fost o experiență frumoasă și de neuitat. Am întâlnit oameni prietenoși și doritori de drumeții.

Am avut norocul să învățăm de la instructorii militari cum să facem focuri fără obiecte performante. Cum, cu ajutorul unui foc, fiind rățaciți în păduri, putem să ne salvăm, ceea ce a fost foarte interesant.

Un lucru la fel de important a fost să învățăm cum să ne orientăm prin păduri cu ajutorul micilor caracteristici ale naturii, cum ar fi brazii, mușchiul copacilor, mușuroaiele de furnici, stelele etc. Împreună cu instructorii am amenajat mai multe tipuri de adăposturi, realizate cu materiale din natură. O bună instrucție a fost cea în care am învățat să acordăm primul ajutor.

O activitate utilă pentru sănătatea oamenilor și pentru supraviețuire a fost modul prin care se filtrează apa. Filtrul era construit din materiale rudimentare.

Instructorii militari, care au fost alături de noi pe tot timpul taberei, ne-au mai arătat și cum să folosim busola și elementele esențiale ale hărților.

AGENDA FUNDAȚIEI

Un moment important, în drumul spre cabana Soveja, a fost popasul la Brigada 8 LAROM Focșani, unde am vizitat un mic muzeu militar. După aceasta ne-am îndreptat către Mausoleul Mărășești.

Fiecare drumeție, pentru noi copiii, era o adevărată aventură. Căările pe care le băteam cu pași repezi păreau că nu se mai termină. În traseele pe care le-am urmat printre munti, ne-am distrat, am aflat lucruri noi despre istoria României și am descoperit minunile naturii. O excursie frumoasă a fost cea de la Mausoleul de la Soveja, acesta fiind ridicat în cinstea eroilor căzuți pe front în anul 1917. Un alt mausoleu, construit pentru a slăvi vitejia eroilor, vizitat în perioada taberei, a fost acela de la Mărăști, unde se află înmormântat mareșalul Averescu. Un alt loc legat de istoria României, pe care l-am văzut, a fost „Casa memorială Ion Roată”. În vechea casă plină cu amintiri am putut observa cum se trăia acum un secol și jumătate.

În ultima zi au fost organizate jocuri, iar seara un foc de tabără. Această tabără a fost o experiență care nu cred că o voi uita și pe care aș repeta-o și altădată.

ÎN TABĂRĂ

Gabriel Laurențiu Petre, clasa a VI-a, Liceul Pedagogic „Spiru Haret”-Buzău

Vara aceasta am participat la tabăra organizată de Fundația „Mareșal Alexandru Averescu” în localitatea Soveja. Deși drumul a fost cam lung, a meritat, pentru că am văzut câteva dintre monumentele istorice ale țării. Ajungând la cabană, nu mi-am putut lua ochii de la peisajul frumos al locului.

La început, ne-am organizat în ce camere dormim, apoi toate bune și frumoase. Am jucat volei și badminton până seara.

Programul nostru a constat în: dimineața, lecții de cercetași, iar, de la ora 15:00 până la ora 19:00, o drumeție prin împrejurimi.

Prima lecție a fost marți dimineața în care am fost învățați să ne orientăm cu busola și harta. Miercuri ni s-a arătat cum să facem focul (lecția mea preferată) și primul ajutor, unde, după ce am fost bandajați, arătam haios, iar joi am învățat să facem un adăpost. Dar joi am avut un alt program: dimineața am mers prin pădure, unde am aplicat tot ce deprinsesem ca cercetaș.

Seara am participat la focul de tabără, care ne-a plăcut în mod deosebit, mulți dintre noi nemaivăzând așa ceva.

Vineri, am plecat de dimineață, la Buzău unde părinții ne așteptau cu brațele deschise. După începerea cursurilor școlare, am povestit colegilor peripețiile mele din tabără; impresionați, și-au manifestat și ei dorința de a participa la o astfel de instruire și călătorie prin locuri pitorești și istorice.

Onor la mareșal

La 3 octombrie a.c., Fundația „Mareșalul Alexandru Averescu” a organizat o manifestare de comemorare, a eroului, ce îi poartă cu recunoștință numele.

Activitatea s-a desfășurat la sediul Diviziei 2 Infanterie „Getica”, continuatoarea tradițiilor de luptă ale glorioasei Armate a 2-a, al cărei prim comandant a fost generalul Averescu.

Comemorarea a cuprins un ceremonial militar și religios, depuneri de coroane la bustul din bronz al mareșalului, o evocare a personalității marelui comandant și om politic și vizitarea muzeului unității, care cuprinde, printre altele, arme, documente și fotografii din Primul Război Mondial.

La activitate au participat: generalul-maior dr. Nicoale Ciucă – președintele Fundației „Mareșal Alexandru Averescu”, veterani de război, cadre militare în activitate și în rezervă și elevi de la Liceul Pedagogic „Spiru Haret” însoțiți de profesorii lor de istorie.

Momentul omagial, organizat de către Fundația „Mareșal Alexandru Averescu”, se constituie într-o datorie de onoare față de comandantul glorioasei Armate a 2-a, învingătoare în marile bătălii de la Mărăști și Oituz, în Războiul Întregirii Naționale, unul dintre mareșalii României, om politic și membru de onoare al Academiei Române.

Istoricul Gheorghe I. Brătianu, consemna, în anul 1938, la dispariția mareșalului Averescu: *Era omul gândului și al faptei; acestea au dreptul astăzi la întreaga noastră evlavie.*

Ostaș ridicat prin vrednicia sa până la cele mai înalte trepte ale comandamentului și ale răspunderii, el căpătase în rândurile celor mulți valoarea unui simbol – cel puțin o dată se adevărase că în ranița sergentului de la 1877 se ascundea bastonul de mareșal din 1930.

Mareșalul Alexandru Averescu, în Poiana Câmpina

25 octombrie 2013, sărbătoarea Zilei Armatei României. Ne îndreptăm către Poiana Câmpina, localitate aflată la poalele Bucegilor. Vreme frumoasă de toamnă ... razele soarelui răzbat printre frunzele cărămizii ale copacilor, iar, în zare, alunecă pe crestele semețe ale vârfului Caraiman, unde se poate vedea Crucea Eroilor. Intrăm în localitate. Descoperim ușor locul unde trebuia să ajungem, o mulțime de oameni, elevi, profesori, locuitori al comunei, oficialități, steaguri, fanfară militară ... toți roiesc în jurul unui parc nou.

Fundația din Buzău a primit cu bucurie invitația de a participa la dezvelirea bustului mareșalului Alexandru Averescu, artizanul victoriei ofensive de la Mărăști datorate Armatei a 2-a.

Forfotă mare. Facem cunoștință cu gazdele și oaspeții evenimentului. Întâlnim și persoane cu care am mai colaborat. Festivitatea începe cu intonarea imnului național de către fanfară, apoi, urmează discursul primarului comunei, Alin Moldoveanu. Acesta a trecut în revistă etapele proiectului realizat împreună cu poienarii și a prezentat invitații la eveniment și sponsorii investiției.

A urmat discursul secretarului general al Fundației „Mareșal Alexandru Averescu”, colonel Liviu Corciu, prin care a evocat personalitatea mareșalului, omului politic și a membrului de onoare al Academiei Române.

Apoi a fost dezvelit bustul comandantului, creație a sculptorului Ioan Bolborea, sfințit de către un sobor de preoți.

Domnul Radu Călin, directorul CSR București, cel care a donat bustul comunității locale, a povestit

despre „istoria” acestuia, faptul că urma să fie amplasat la liceul din Babele, localitatea de naștere a mareșalului, lucru ce nu a fost posibil, în ciuda solicitărilor adresate oficialităților ucrainene; Astfel, datorită legăturii afective ce o are cu locuitorii localității prahovene, a hotărât să îl doneze pentru a fi amplasat în cel mai nou parc.

Ioan Bolborea este autor, printre altele, a grupul statuar „Căruța cu paiate”, denumit și „Caragealiana”, aflat în fața Teatrului Național „Ion Luca Caragiale” din București. Sculptorul a trecut în revistă etapele realizării acestei creații și a menționat că este bucuros că, în sfârșit, ea „și-a găsit locul”.

Colonelul (r) Marian Dula, președintele Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și Retragere-filiaia Câmpina, a vorbit despre însemnătatea Zilei Armatei.

Au mai susținut alocuțiuni parlamentari prahoveni, care în intervențiile lor au avut cuvinte de laudă pentru realizările edilului și locuitorilor comunei Poiana Câmpina, nu în ultimul rând adresând felicitări sărbătorii zilei, militarii Armatei României.

Festivitatea s-a încheiat cu depuneri de coroane de către oficialități și buchete de flori ale elevilor școlii din localitate, în acordul muzicii militare.

Inițiativa primarului prahovean Alin Moldoveanu, de a pune în valoare un bust al mareșalului în localitatea pe care o administrează, este de apreciat, reprezentând un act de recunoaștere a personalității militarului și omului politic, Alexandru Averescu, pe care și fundația buzoiană o cultivă prin acțiunile sale.

1 Decembrie. Semnificațiile Zilei Naționale a României

----- Locotenent-colonel dr. Florin Șperlea, Observatorul militar

Evocarea unui eveniment istoric – în cazul de față unirea tuturor românilor într-un singur stat, în 1918 – nu se poate reduce la simpla narare a admirabilei performanțe politice a românilor din provinciile istorice românești, capabili să-și ia soarta în propriile mâini și să-și decidă viitorul. Prin voința liber exprimată a reprezentanților tuturor românilor a devenit posibilă, în condițiile concrete generate de evenimentele interne și internaționale de la finele Primului Război Mondial, crearea României Întregite, care, din nefericire, avea să dureze pentru un timp prea scurt (numai 22 de ani!), prilej de reflecție pentru noi, astăzi, în aceeași măsură în care evocăm entuziasmul și reușitele anului 1918. Era prea optimist Ion I. C. Brătianu, la 14 decembrie 1918, atunci când, în fața delegației transilvănene care prezentase regelui Ferdinand I Actul Unirii, spunea: „Vă așteptăm de 1 000 de ani și ați venit ca să nu ne mai despărțim niciodată”. Aproape 20 de ani avea să dureze profeția lui Brătianu. În 1940, Basarabia, nordul Bucovinei ținutul Herța erau ocupate de Uniunea Sovietică, cea mai mare parte a Transilvaniei de Ungaria horthystă, iar sudul Dobrogei de Bulgaria. România Întregită în decembrie 1918 devenea istorie.

Unul din marile adevăruri, mai puțin știute însă, este cel rostit de Benedetto Croce, după care fiecare istorie este contemporană, în sensul că în scrierea și receptarea istoriei, atât istoricul, cât și consumatorul de istorie sunt preocupați să găsească răspuns la întrebările/sfidările timpului lor.

Care ar putea fi, așadar, semnificațiile Zilei de 1 Decembrie pentru noi, astăzi?

La un prim nivel, strict cronologic, 1 Decembrie 1918 are, de fapt, o dublă semnificație. Este, pe de o parte, ziua istoricei decizii a Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, care proclamă unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România, și, pe de altă parte, ziua în care regele Ferdinand I, alături de regina Maria, intră în București, după aproape doi ani de exil în inima Moldovei. Plecat la Iași, în 1916, în condiții improprii, sub presiunea trupelor germane, rege al României mici, Ferdinand se întorcea iar la București, în uralele mulțimii, chiar în ziua în care ardelenii cereau răspicat unirea cu țara, pentru a deveni regele României Mari la a cărei temelie așezase voința sa de a fi cu adevărat regele tuturor românilor.

Un al doilea nivel de analiză privește rolul armatei române în

realizarea Marii Uniri de la 1918. A avut sau nu vreun rol armata română în actele Unirii din 1918? Să vedem, pe rând, situația provinciilor istorice românești în momentul deciziilor privind unirea acestora cu România.

În *Basarabia*, cum se știe, armata română a intervenit, în ianuarie 1918, la cererea Consiliului Directorilor Generali al Republicii Democratice Moldovenești (care juca rolul Executivului în noua republică independentă) și cu

acordul Sfatului Țării și al aliaților, pentru a face față valului pustiitor de jafuri, pogromuri și distrugerilor în masă a bunurilor private și publice, provocate de demobilizarea armatei ruse de pe frontul român (era vorba de aproape 600.000 de oameni!). Ordinea a fost instaurată în teritoriul românesc de dincolo de Prut până la sfârșitul lunii februarie 1918, cu prețul vieții a 3 ofițeri și 122 de soldați, 12 ofițeri și 309 ostași fiind răniți în confruntările cu trupele ruse bolșevizate.

Istoriografia sovietică mai ales (dar și unii istorici ruși, astăzi, cum este cazul lui Mihail Meltiuhov) este cea care a atacat mereu decizia Sfatului Țării privind unirea Basarabiei cu România, la 27 martie 1918, din perspectiva corelației făcute între necesitatea unui vot liber exprimat și prezența trupelor românești în teritoriul dintre Prut și Nistru (în favoarea Unirii s-au pronunțat 86 de deputați, 36 declarându-se împotriva, în cel mai democratic mod cu putință!). Istoriografia sovietică inducea, astfel, ideea invalidității votului în Sfatul Țării în circumstanțele menționate.

Este limpede că prezența armatei române în Basarabia, la

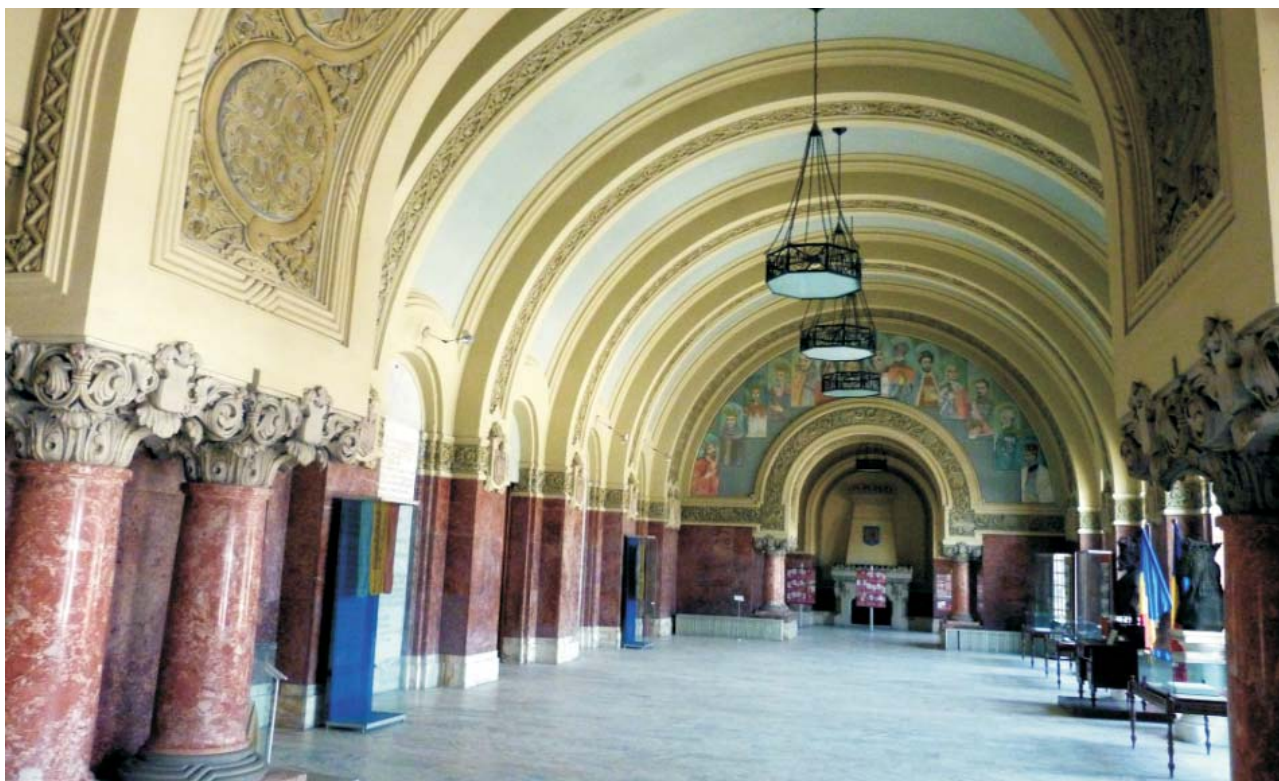
începutul anului 1918, a contribuit în mod semnificativ la salvarea ființei tinerei republici moldovenești. Plecarea armatei române din teritoriul dintre Prut și Nistru ar fi însemnat invadarea imediată a acestui teritoriu de trupele ruse bolșevizate sau ucrainene naționaliste și, ca o consecință imediată, dizolvarea Republicii Moldovenești. Retragerea armatei române ar fi presupus, pe de o parte, abandonarea intereselor populației românești majoritare în provincie și sacrificarea intereselor naționale românești în ansamblu, iar pe de altă parte, adâncirea insecurității regionale și crearea unui focar de instabilitate la granița estică a Vechiului Regat român. Așadar, prezența ostașului român la frontiera de pe Nistru a prefigurat Actul Unirii, servind drept garanție pentru soluția Unirii și consolidarea procesului de revenire a Basarabiei la statul român.

Divizia 8 Infanterie, condusă de generalul Iacob Zadik, intră în *Bucovina* la 10 zile după exprimarea liberei voințe a românilor bucovineni de a se uni cu Țara, la 27 octombrie 1918, în vederea asigurării protecției populației împotriva

„bandelor bolșevice”. La 11 noiembrie 1918, trupele generalului Zadik intră în Cernăuți, Marele Cartier General comunicând a doua zi Ordinul 116, semnat de generalul Constantin Prezan, potrivit căruia Divizia a 8-a urma să-și continue operațiile în întreaga Bucovină în vederea asigurării „vieții și avutului populației”. La 28 noiembrie 1918, Congresul general al Bucovinei (la care au luat parte minoritățile germană, polonă și ucraineană) a votat în unanimitate unirea necondiționată și pe veci a Bucovinei, în vechile ei hotare, cu România.

În *Transilvania*, în momentul istoricei decizii a Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, armata română se afla în sud-estul Transilvaniei, pe o linie de demarcație stabilită prin armistițiul de la Belgrad din 13 noiembrie 1918. Trupele române, potrivit Instrucțiunilor Marelui Cartier General, aveau sarcina de a asigura liniștea, avutul și viețile locuitorilor, indiferent de naționalitate. În colaboare cu Consiliile și gărzile românești, cu Consiliul Dirigent, s-au luat măsuri severe pentru înlăturarea cazurilor de jaf; au fost

dezarmate bandele izolate maghiare și secuiești. La mijlocul lunii decembrie 1918, trupele din Transilvania au primit ordin să înainteze, Aliații dându-și consimțământul pentru depășirea liniei Mureșului.

În decursul anului 1919, armata română a făcut eforturi importante pentru asigurarea ființei statului național român, rezultat al voinței liber exprimate a tuturor românilor din provinciile istorice. În zona Hotinului, armata română a avut de înfruntat acțiuni ale unor detașamente sovietice (generalul Stan Poetaș, comandantul Brigăzii 17 Infanterie, este ucis de elemente comuniste în apropiere de Atachi, în ianuarie 1919), iar în vest s-a confruntat cu pericolul proclamării, în martie 1919, la Budapesta, a Republicii Sovietice Ungare, România găsimu-se în situația de fi prinsă între două regimuri bolșevice, unul la vest, altul la est, a căror acțiune conjugată putea pune în pericol existența noului stat român. Prin eforturile sale, armata română a pus capăt efeme-

rului regim bolșevic ungar al lui Bela Kun și a făcut cu succes față, în cooperare cu trupele franceze, atacurilor trupelor sovietice în Basarabia, pe Nistru (în zona Tighinei).

Marea Unire nu a fost însă rezultatul participării României la război și nici al contribuției armatei române. Nimeni nu-și imagina, în momentul intrării României în prima conflagrație mondială, că revoluția bolșevică și destrămarea Imperiului Austro-Ungar vor permite României întregirea frontierelor sale atât la Est, cât și la Vest. De aceea, liderul conservator P.P. Carp spunea, după încheierea păcii, că România are atâta noroc, încât nu mai are nevoie de oameni de stat.

De fapt, *legitimitatea Marii Uniri* constă tocmai în aceea că **nu** este rezultatul unor acțiuni militare, ci al exercitării dreptului la autodeterminare. Marea Unire este, în primul rând, produsul voturilor structurilor reprezentative și democratice de la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia, prin care s-a decis unirea Basarabiei,

Bucovinei și, respectiv, a Transilvaniei și Banatului cu România. Armata română nu a făcut decât să asigure cadrul firesc de manifestare a voinței liber exprimate a românilor din provinciile istorice și să împiedice actele de dezordine, vandalism sau acțiunile concertate ale regimurilor bolșevice instalate în Ungaria, Ucraina și Rusia.

Tratatele de Pace din 1919-1920 au oferit o consacrare internațională a ceea ce românii înșiși, uniți în voința lor, doriseră și făcuseră, iar aliații nu s-au putut eschiva de la îndeplinirea obligațiilor asumate față de România, efortul militar depus în anii 1916-1917 de armata română fiind un argument puternic în favoarea deciziilor luate la Conferința păcii.

În fine, al treilea nivel de analiză privește longevitatea actelor Unirii. De ce au durat atât de puțin?

La nivelul elitei politice se instalase deja convingerea că destinul României se decide printr-o diplomatie abilă, activă, și nu neapărat printr-o consolidare a

puterii armate. Unirea din 1859 fusese consecința celebrei politici a „faptului împlinit” și a unui context internațional favorabil, Independența, deși armata română se jertfise în luptele de la sud de Dunăre, nu se câștigase pe câmpul de luptă, ci la masa verde a păcii, iar Marea Unire din 1918 nu era rezultatul victoriilor militare decisive ale armatei române, ci consecința actelor de unire de la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia și a eforturilor diplomatice la Conferința păcii și în primii ani interbelici. Mai bine de 15 ani de la terminarea Primului Război Mondial, guvernele care s-au perindat la cârma țării au contat aproape exclusiv pe diverse combinații diplomatice și aranjamente economice externe, în cadrul sau în afara Ligii Națiunilor, dar care, la momentul potrivit, deși admirabile în litera lor, s-au dovedit a fi complet inaplicabile sau caduce. Nu au fost luate măsuri ferme pentru crearea unui potențial industrial – în general, a unui potențial economic – care să asigure înzestrarea armatei cu tehnica de luptă și resursele economice corespunzătoare. Armata română n-a tras un foc de armă în apărarea României Mari, fiind silită să se retragă, aco-

perită de umilință și rușine, după ce ceruse, în repetate rânduri, să pună la punct măcar un plan de retragere din Basarabia, care, la momentul potrivit, ar fi putut fi utilizat în condiții oricum preferabile haosului care a urmat notelor ultimative sovietice din iunie 1940.

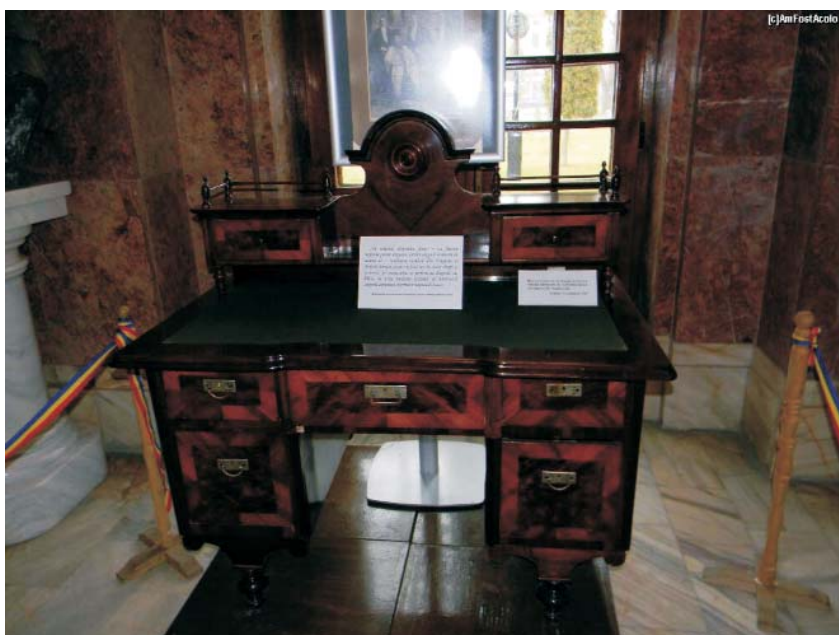
Cu toate reformele politice, economice și sociale, România interbelică nu a reușit să devină acea democrație pe care și-o imaginau și o conturau, în Proclamația lor de la Alba Iulia, la 1 Decembrie 1918, liderii ardelenilor.

Apoi, asupra actului de unire de la Chișinău, la 27 martie 1918, și asupra Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, la 1 Decembrie 1918, a existat, în întreaga perioadă interbelică, dar și după aceea, o diferență semnificativă de percepție. În timp ce primul eveniment a fost privit ca un gest firesc, inevitabil, în condițiile prăbușirii Rusiei țariste, al doilea a fost mereu socotit ca fiind actul fondator al României întregite, un adevărat *finis coronat opus* al luptei pentru unitate națională. Privirile românilor au fost mereu îndreptate spre Alba Iulia, în timp ce Chișinăul a căzut în uitare, dispreț și desuetudine. În întreaga perioadă interbelică, elitele politice

și culturale, ca și întreaga societate au valorizat diferit cele două acte de unire. Pentru toți românii, adevărata „Mecca” a fost mereu Alba Iulia, în vreme ce Chișinăul era considerat capitala unei provincii marginale, unde, pentru un funcționar public al administrației centrale, orice numire în post reprezenta un exil și o aspră pedeapsă. În condițiile instaurării regimului comunist și proclamării prieteniei „de nezdruccinat” cu popoarele Uniunii Sovietice, Basarabia avea să dispară din preocupările societății românești, inclusiv ale istoricilor, care se vedeau acum siliți să reia vechile teze ale propagandei sovietice cu privire la originea și evoluția distincte ale populației și a limbii locuitorilor dintre Prut și Nistru. Basarabia rămânea doar o rană deschisă despre care nimeni nu va mai îndrăzni să vorbească limpede, în deplinul respect al adevărului istoric.

Va trebui să recunoaștem că ochii românilor au fost ațintiți, în special după 1 Decembrie 1918, mai degrabă spre Transilvania decât spre Basarabia și că, în scurtul interval de timp în care împlinirea idealului național s-a concretizat în existența României întregite, nu am știut să valorificăm resursele umane și materiale, atâtea câte vor fi fost, ca și întreaga noastră inteligență politică, pentru a putea păstra și consolida un edificiu care se dorea a fi unul peren.

Însă lecția majoră a românilor din provinciile istorice românești, în 1918, rămâne, astăzi, perfect valabilă. Uitați-vă la cel de lângă dumnevoastră și spuneți, cu mâna pe inimă, dacă, împreună, puteți colabora pentru împlinirea binelui comun sau a unui ideal național, trecând peste ceea ce temporar și meschin ne desparte. Trag nădejde că răspunsul pe care vi-l veți da este asemănător cu acela pe care românii din 1918, spre cinstea lor, l-au dat.

O națiune, un singur țel - Unirea

----- Profesor dr. Manuel Stănescu

Anunțând, la mijlocul lunii august 1916, intrarea României în război de partea Antantei, presa centrală afirma, fără echivoc, intrarea în „războiul pentru întregirea neamului”. Alături de armată, populația era chemată la un efort susținut, material și moral, insistându-se asupra ideii de solidaritate națională.

Euforia primelor săptămâni de război a fost urmată de șocul înfrângerilor din 1916, la sfârșitul căruia două treimi din teritoriul țării, inclusiv capitala București, intrase sub ocupație. Redus considerabil la teritoriul Moldovei, nici acela în întregime, statul român a continuat să existe, conducerea statului, autoritățile centrale, armata și aproape 1,5 milioane de oameni refugiindu-se în Moldova. Confruntat cu probleme grave, statul român a găsit însă resursele morale și materiale necesare rezistenței. Din noua capitală, Iași, numeroase voci importante ale culturii românești, în frunte cu Nicolae Iorga, au menținut, prin articolele înflăcărate și printr-o activitate neobosită, spiritul de rezistență și credința nestrămutată în reîntregirea țării.

La 8 iunie 1917, la Iași au avut loc festivitățile de primire în cadrul armatei române a batalioanelor de voluntari ardeleni și bucovineni, militari români luați prizonieri de trupele ruse. Într-o atmosferă entuziastă au luat cuvântul Ion I.C. Brătianu, Octavian Goga, Ion Nistor, Nicolae Iorga. Primul ministru a subliniat importanța deosebită a momentului, apreciat ca „prima manifestare a întregirii neamului nostru”.

Glorioasa rezistență din vara anului 1917, concretizată prin victoriile de la Mărăști, Mărășești și Oituz a avut o importanță vitală în îndeplinirea idealului național. Către sfârșitul anului și începutul anului următor, în condiții internaționale extrem de dificile, activitatea diplomatică a căpătat o pondere însemnată în acțiunea de menținere a statului român.

Activitatea românilor aflați în Occident și, mai ales, a celor plecați acolo cu un anumit mandat, a avut importanța sa la cunoașterea cauzei românești și la îndeplinirea dezideratului național. În iunie 1917 a ajuns în S.U.A., cu asentimentul guvernului român, transilvănenii Vasile Lucaciu și Vasile Stoica, care au organizat întâlniri cu participarea membrilor coloniilor române, au acordat interviuri presei, au răspândit broșuri, s-au întâlnit cu oameni politici, totul pentru a face cunoscută cauza românilor din Transilvania. În Marea Britanie, la începutul verii anului 1917 s-a înființat „Societatea Anglo-Română”, condusă de lordul Hugh Cecil, printre membri numărându-se și istoricul Seton-Watson, un mare prieten al românilor. Societa-

tea își propunea să informeze opinia publică asupra problemei naționale a românilor din Austro-Ungaria și a românilor, în general.

Cea mai susținută activitate a fost desfășurată în capitala Franței, emigrația română de aici constituindu-se într-o adevărată misiune în apărarea cauzei naționale. În ianuarie 1918 a apărut la Paris primul număr al săptămânalului „La Roumanie”, condus de Pavel Brătășanu, fost senator și vicepreședinte al Adunării Deputaților.

La 9 aprilie 1918 se deschideau la Roma lucrările Congresului Naționalităților Așuprite din Monarhia Austro-Ungară, la care a participat și o delegație românească. Congresul a adoptat o declarație finală, prin care se proclama dreptul fiecărui popor asupra din Monarhie „de a-și constitui unitatea sa națională sau de a și-o completa, pentru a ajunge în deplina independență politică și economică”.

La scurt timp după acest Congres s-a constituit la Paris „Comitetul Național al Românilor din Transilvania și Bucovina” (17 aprilie 1918), în frunte cu Traian Vuia. Declarația de constituire exprima dorința vie a eliberării de sub dominația imperială, chemând pe toți românii la acțiune unită în vederea realizării obiectivului național. Sosirea lui Take Ionescu la Paris, în iulie, a impulsionat activitatea emigrației române. Omul politic se făcuse cunoscut ca unul dintre cei mai fervenți adepți ai alianței cu Antanta.

La începutul toamnei anului 1918 se simțea nevoia unui organism care să coordoneze acțiunile emigrației. La 3 octombrie, s-a înființat, la Paris, Consiliul Național al Unității Române, prin reorganizarea Consiliului Național, având ca președinte pe Take Ionescu. Precipitarea evenimentelor de la sfârșitul războiului a făcut posibilă recunoașterea rapidă a acestui organism de țările din cadrul Antantei (Franța,

Marea Britanie, Italia), desfășurând o intensă activitate politică, combătând încercările de federalizare a imperiului austro-ungar sau încercările de menținere a „Ungariei Mari”.

Toată această activitate febrilă se desfășurase sub impactul unirii Basarabiei cu România. În urma Revoluției ruse din februarie 1917 și abdicării țarului, mișcarea de eliberare națională a românilor din Basarabia s-a intensificat. La Chișinău și Odessa se desfășoară întruniri, se constituie comitete și chiar Partidul Național Moldovenesc. În septembrie se desfășoară la Kiev Congresul Popoarelor din Rusia, care se pronunță pentru o largă autonomie în cadrul unei republici federative. În toamna anului 1917, anarhia cuprindea tot mai mult Basarabia, pe fondul frământărilor care vor aduce la putere partidul bolșevic. În atare condiții, se convoacă Congresul Soldaților Moldoveni, care a hotărât constituirea de îndată a Sfatului Țării. Alcătuit din reprezentanți ai tuturor naționalităților, confesiunilor și orientărilor politice, acesta și-a deschis lucrările la 21 noiembrie 1917. La 2 decembrie, Sfatul a adoptat o Declarație, prin care se proclama Republica Democratică Moldovenească.

Situația a devenit deosebit de gravă în primele zile ale anului 1918, pe fondul anarhiei provocate de soldații căștigați de propaganda bolșevică. În atare condiții, la cererea Sfatului Țării, la 10 ianuarie 1918 s-a produs intrarea Armatei Române în Basarabia. În condiții dificile, atât din punct de vedere militar, cât și diplomatic, în după-amiaza zilei de 27 martie 1918 a avut loc ședința Sfatului Țării, care va adopta hotărâ-

rea de Unire. Cu 86 de voturi pentru, trei contra și 36 de abțineri, „în numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară: Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum mai bine de o sută de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și a dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru întotdeauna se unește cu mama sa, România”.

Hotărârea Sfatului Țării a fost primită cu entuziasm și satisfacție de românii de pretutindeni, conștienți că, în vremuri grele, se realiza un pas important în înfăptuirea României întregite. Unirea Basarabiei cu Țara a stimulat lupta de eliberare a românilor aflați încă sub stăpânire străină. În toamna anului 1918, Primul Război Mondial s-a încheiat, prin capitularea Bulgariei (29 septembrie), Turciei (30 octombrie), Austro-Ungariei (3 noiembrie) și Germaniei (11 noiembrie). În paralel se realiza noua structură statală în centrul și estul Europei, prin proclamarea independenței Cehoslovaciei, la 2 noiembrie, a Ungariei, a Poloniei la 7 noiembrie, a Republicii Austria la 12 noiembrie și a Statului sârbo-croato-sloven la 24 noiembrie. În acest context, acțiunea românilor se îndrepta inevitabil spre atingerea obiectivului final, marea Unire.

Bucovina a fost teatru de război în timpul operațiilor de pe frontul de est, suferințele populației și distrugerile materiale fiind extinse. Mii de tineri români au fost înrolați în armata austriacă, fiind priviți cu reală ostilitate. În special după izbucnirea Revoluției ruse din februarie, au fost schițate mai multe planuri refe-

ritoare la viitoarea situație a Bucovinei, aflată la înțetăierea a numeroase interese: rusești, austriece, ucrainene. Pe fondul crizei ce cuprinsese imperiul, Consiliul Național Ucrainean a convocat, la Lvov, Adunarea Națională Constituantă, care a proclamat, la 19 octombrie 1918, „independența” teritoriului ucrainean în cadrul Austro-Ungariei, care urma să cuprindă și părți din Bucovina.

În strânsă legătură cu evoluția evenimentelor din Imperiu, cu acțiunile întreprinse de români în Transilvania și față de amenințarea politică și militară a ucrainenilor, din inițiativa lui Iancu Flondor și Sextil Pușcariu, la 14 octombrie s-a organizat la Cernăuți o adunare națională. Într-o atmosferă entuziastă s-a adoptat *Moțiunea* prin care reprezentanții poporului român din Bucovina se declarau, în puterea suveranității naționale, Constituantă a acestei „țări românești”. Constituanta hotărâ „unirea Bucovinei integrale cu celelalte țări românești într-un stat național independent”, instituind un Consiliu Național, alcătuit din 50 de membri. Ca și celelalte organisme reprezentative ale românilor, Consiliul Național de la Cernăuți a trimis la Iași mai multe delegații, purtând discuții în legătură cu maniera concretă de realizare a Unirii. Avantajul românilor, spre deosebire de cel al cehilor, slovacilor sau polonezilor, de exemplu, era evident: exista un stat românesc, menținut cu eforturi supraomenești în 1916-1918, în jurul căruia gravitau forțele de eliberare națională.

Dacă în România efortul fraților bucovineni a fost privit cu euforie, în teritoriu evenimentele se precipitau. La 3 noiembrie, Adunarea Națională a ucrainenilor, convocată la Cernăuți, a hotărât încorporarea la noua republică ucraineană a celei mai mari părți a Bucovinei, Rada (Parlamentul) din Kiev decretând mobilizarea generală a legiunii ucrainene. În atare condiții, Consiliul Național Român a cerut sprijin militar guvernului român, în Bucovina fiind dislocată Divizia a 8-a, condusă de generalul Iacob Zadic.

La 15 noiembrie 1918 s-au desfășurat lucrările Congresului General al Bucovinei, în sala Sinodală a Palatului Mitropolitan din Cernăuți, cu participarea a 74 de delegați ai Consiliului Național, 13 delegați ai ucrainenilor, 7 ai germanilor, 6 ai polonezilor. Președintele Congresului, Iancu Flondor, a prezentat *Moțiunea*, care s-a constituit într-o hotărâtă declarație de unire. Membrii Congresului General al Bucovinei au hotărât „Unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare până la Ceremuș, Calacin și Nistru, cu Regatul României”.

Congresul a ales o delegație care să prezinte la Iași actul Unirii. Aici, delegația a participat, la 28 noiembrie, mai întâi la serviciul religios de la Mitropolie, după care a fost primită de primul ministru, generalul Coandă. În audiență festivă, bucovinenii au prezentat regelui Actul Unirii.

La 18 decembrie 1918, regele Ferdinand și

proaspătul prim-ministru Ion I.C. Brătianu semnau decretul-lege referitor la consfințirea, pe plan intern, a Unirii Bucovinei. A fost un ultim pas spre unirea completă, care consfințise, cu doar câteva zile mai devreme, alipirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului la România.

Un moment important în ampla ridicare a românilor din toamna anului 1918 a fost alcătuirea la Budapesta, la 18 octombrie, a Consiliului Național Român Central, compus din reprezentanți ai Partidului Național Român și ai Partidului Social-Democrat și condus de Ștefan Cicio-Pop, organism căruia i s-a spus și Sfatul Național Român. După mutarea la Arad, la începutul lunii noiembrie, s-a declanșat o febrilă activitate organizatorică și administrativă, prin înființarea de consilii naționale române (numite și sfaturi) în județe, orașe și comune, de înființare a gărzilor naționale române. S-a înființat și un Consiliu Militar, care avea în subordine legiunile (gărzile militare), formate atât din veterani, cât și din voluntari. Prin grija Sfatului Ostașilor Români din Viena, organizat de sublocotenentul în rezervă Iuliu Maniu, unul dintre fruntașii mișcării naționale din Ardeal, românii din fosta armată imperială erau îndreptați către Transilvania. Numeroase organe de presă au susținut activitatea Consiliului Național Român.

Încă din primele zile ale activității sale, acest organism a luat în dezbatere modalitatea de înfăptuire a Unirii cu România. Când armata română a reintrat în acțiune alături de Antanta, Consiliul s-a întrunit, la 9 noiembrie, și a adoptat o *notă ultimativă*, prin care cerea guvernului maghiar să predea Consiliului „puterea de guvernare asupra teritoriilor locuite de români în Ardeal și Țara Ungurească”.

După încheierea armistițiului între Antantă și guvernul maghiar, între 13-15 noiembrie 1918 au avut loc la Arad tratative între Consiliul Național Român Central și delegația ce reprezenta Consiliul Național Maghiar și guvernul de la Budapesta. Autonomia lărgită a Transilvaniei în cadrul Ungariei a fost respinsă de partea română, iar eșecul negocierilor a născut ideea necesității convocării unei adunări naționale, fie la Sibiu, metropola culturală a românilor, fie la Alba Iulia, cetatea Unirii sub Mihai Viteazul.

În cursul lunii noiembrie, contactele cu capitala României au devenit tot mai dese. La 16 noiembrie, o delegație de la Sibiu a ajuns la Iași, având contacte la nivel înalt, de la generalul Coandă, primul ministru al guvernului, și generalul Presan, șeful Marelui Stat Major, la fruntași politici și personalități culturale, recomandându-se proclamarea Unirii necondiționate.

După eșecul tratativelor cu delegația maghiară, Consiliul Național Român Central a trecut la pregătirea adunării care să confirme, pe cale plebiscitară, voința românilor din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș. La 5 noiembrie Consiliul a lansat un ma-

nifest, intitulat *Către popoarele lumii*, tipărit în română, franceză și engleză, în care se aducea la cunoștiința opiniei publice internaționale dezideratele națiunii române, explicând justetea cauzei naționale.

La 7 noiembrie, Marele Sfat Național a lansat *Convocarea Adunării Naționale de la Alba Iulia*, „cetatea istorică a neamului nostru”, pentru ziua de duminică, 18 noiembrie (1 decembrie, stil nou). Convocarea, care începea cu cuvintele „Istoria ne cheamă la fapte”, preciza obiectivul ce trebuia realizat: „În numele dreptății eterne și al principiului liberei dispozițiuni a nați-unilor, principiu consacrat acum prin evoluția istoriei, națiunea română din Ungaria și Transilvania are să-și spună cuvântul său hotărâtor asupra sorții sale și acest cuvânt va fi respectat de lumea întreagă”.

În ajunul mării zile, a avut loc dezbateră pe marginea proiectului de hotărâre. Sub președinția lui Ștefan Cicio-Pop, reprezentanții Partidului Național Român și al Partidului Social-Democrat au discutat punctele proiectului, ajungându-se, după dezbateri uneori aprinse, la un text ce armoniza diferitele propuneri, adoptat în unanimitate. Trebuie precizat că desemnarea delegaților la Adunare s-a făcut pe principii democratice, în adunări deschise, într-un teritoriu liber, în întreaga Transilvanie ordinea fiind asigurată de consiliile și gărzile naționale române.

La Alba Iulia au sosit 1228 de delegați (deputați), de drept sau aleși. Din toate regiunile transilvane, bănățene, maramureșene au venit, pe câmpul lui Horea, peste 100 000 de români, inclusiv personalități de seamă, aflați în primele rânduri ale luptei naționale.

În dimineața zilei de 18 noiembrie/1 decembrie, s-au oficiat Te Deum-uri solemne în cele două Biserici românești. În sala Cazinoului, numită de atunci a Unirii, s-au întrunit delegații oficiali, precum și alte persoane, între care și reprezentanți ai Basarabiei. Președintele Consiliului Național Român Central, Ștefan Cicio-Pop, a rostit cuvântul de deschidere, subliniind importanța istorică a momentului și misiunea Adunării. Discursul solemn a fost rostit de Vasile Goldiș. În continuarea discursului, el a supus aprobării *Rezoluția de unire*. La primul punct se prevedea:

„Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții săi îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 18 noiembrie 1918, decretează Unirea acestor români și a tuturor teritoriilor locuite de dânșii cu România. Adunarea Națională proclamă îndeosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul, cuprins între râurile Mureș, Tisa și Dunăre”.

În discursul său, Iuliu Maniu ruga Adunarea Națională să primească proiectul de rezoluție, „pentru a întemeia pentru vecie România unită și mare și a înstăpâni pentru totdeauna o adevărată democrație și deplină dreptate socială”.

După aceste cuvântări, Gheorghe Pop de Băsești a supus spre aprobare *Rezoluția de Unire*, care a fost adoptată în unanimitate. Pe câmpul lui Horea, hotărârea de Unire a fost primită cu un entuziasm de nedescris. Lucian Blaga a surprins foarte bine atmosfera momentului: „La Alba Iulia nu mi-am putut face loc în sala adunării...Aveam în schimb avantajul de a putea colinda, din loc în loc, toată ziua, pe câmpul unde se aduna poporul. Era o roire de necrezut. Pe câmp se înățau ici-colo tribune de unde oratorii vorbeau nației. Pe vremea aceea nu erau microfoane, încât oratorii, cu glas prea mic pentru atâta lume, treceau, pentru multiplicarea ecoului, de la o tribună la alta. În ziua aceea am cunoscut ce înseamnă entuziasmul național, sincer, spontan, irezistibil, organic, masiv. Era ceva ce te făcea să simți totul, chiar și stângăcia și totala lipsă de rutină a oratorilor de la tribună”.

În ziua în care la Alba Iulia Adunarea Națională adopta istorica hotărâre, regele Ferdinand și regina Maria, însoțiți de lideri politici, intrau în București, într-o atmosferă la fel de entuziastă. Prin decretul-lege nr. 3631 din 11 decembrie, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 212 din 12 decembrie (stil vechi), se consfințea pe plan intern Unirea: „Ținuturile cuprinse în hotărârea Adunării Naționale de la Alba Iulia de la 18 decembrie 1918 sunt și rămân de-a pururea unite cu Regatul României”. S-a dat, de asemenea, un decret de organizare provizorie a Transilvaniei, cu menținerea celor două organisme centrale, Marele Sfat Național și Consiliul Dirigent, care au controlat administrația regiunii până la 20 aprilie 1920.

E important de precizat că în ziua Adunării Naționale de la Alba Iulia armata română se afla în sud-estul Transilvaniei, la 11/24 decembrie trupele române intrând în Cluj în mijlocul unor manifestații de entuziasm.

România Întregită s-a înfăptuit pe cale democratică, prin adunări cu caracter plebiscitar. Hotărârile adoptate la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia au exprimat poziția națiunii în epocă; consemnând Unirea, ele au precizat și sensul dezvoltării democratice a societății, prevăzându-se, explicit sau implicit, reforma agrară, votul universal, egalitatea tuturor cetățenilor indiferent de etnie, limbă sau religie și multe alte concepte statului de drept. Actele Unirii au fost străine de orice șovinism, dovadă a unei maturități politice în concordanță cu spiritul de toleranță manifestat nu de puține ori în istorie.

Marea Unire a însemnat un eveniment de importanță capitală pentru destinele națiunii, marcând sfârșitul unei etape și începerea unui nou capitol al societății românești. Unită, națiunea română s-a afirmat ca un pilon central al culturii europene, iar vocația ei, prin personalitățile de excepție care au creat într-o Românie Mare, s-a manifestat vizibil, în plan național și

Comemorare 75

Omagiu mareșalului Averescu

----- General-maior dr. Nicolae Ciucă, Divizia 2 Infanterie „Getica”

La 3 octombrie a.c., am comemorat 75 de ani de când mareșalul Alexandru Averescu a trecut de la cele pământești în panteonul memoriei naționale, drept personalitate de prim rang a istoriei militare și politice, impus la nivelul conștiinței publice ca unul dintre marii comandanți ai războiului pentru înfăptuirea României Mari, visul de veacuri al multor generații, plătit cu jertfe și suferințe.

Alexandru Averescu s-a născut la 9 martie 1859, în satul Babele, lângă Ismail, în sudul Basarabiei, întoarsă temporar Moldovei, după războiul Crimeei, astăzi – Oziornoe – Ucraina.

Voluntar în Războiul Independenței, își va câștiga gradul și eghileții de sergent pe câmpul de luptă.

Absolvent, cu rezultate remarcabile, al Școlii divizionare de la Mânăstirea Dealu, în 1881, când dobândește gradul de sublocotenent, va urma, pentru specializare, Școala Superioară de Război din Torino, unde se remarcă prin dotări excepționale. Obține brevetul de ofițer de stat major, calitate în care activează în cadrul Marelui Stat Major Român, între anii 1888-1894. Cu gradul de maior, i se încredințează comanda Școlii Superioare de Război din București, cea mai înaltă instituție de învățământ militar a țării.

În 1895 este numit atașat militar la Berlin, funcție de mare importanță pentru relațiile nu numai politice ale României - tratatul secret de alianță cu Puterile Centrale, din 1883 -, ci și militare, Germania fiind, în acea epocă, principalul nostru furnizor de armament.

Carierea sa militară intră în conjuncție cu politicul, în perioada 1907-1909, numit fiind, la 13 martie 1907, în plină desfășurare a revoltelor țărănești, în funcția de ministru de război. Rezolvă, manu militari, conflictul social, de altfel singura alternativă realistă, recunoscută și de Caragiale, în pamfletul „Din primăvară până-n toamnă” – „dacă îți arde casa, trebuie s-o stingi”. Se evita, astfel, aportul voluntar al puterilor militare vecine – rusă și austro-ungară - ce urmăreau, sub pretextul pacificării, să intervină și să repete o ocupație, a cărei experiență o aveam din secolul anterior.

Între 1911 – 1913, deține funcția de șef al Marelui Stat Major, moment în care armata română se mobilizează exemplar, intervenind, în mod decisiv, în cel de al doilea război balcanic, impunând totodată imaginea

Alexandru Averescu, sublocotenent de roșiori

unei României ce poate fi arbitru militar în aceasta parte de Europă.

Campania pentru întregire națională îl află la comanda Armatei a 2-a, a cărei impetuoasă înaintare pe frontul din Transilvania conduce la eliberarea Brașovului și înaintarea până pe linia Mureșului mijlociu. În septembrie 1916, generalul Averescu elaborează planul „Operația Flămânda”, menit a răsturna echilibrul de forțe ale Puterilor Centrale, printr-o intervenție peste Dunăre. Eșecului, datorat și unui ghinion

meteorologic, îi urmează revenirea la comanda Armatei a 2-a, ce va apăra cu tenacitate și vitejie căile de importanță strategică de pe Valea Prahovei și Dâmbovița amenințate de ofensiva Armatei 9 germane. Reușește să-și ducă, cu minime pierderi, trupele pe frontul de la Porțile Moldovei.

Campania din vara anului 1917 reprezintă apogeul carierei sale militare, generalul Averescu conducând marile bătălii de la Mărăști (iulie 1917) și Oituz (iulie – august 1917). Bătălia de la Mărăști a fost o strălucită victorie militară românească, datorată unei operații ofensive magistral pregătite și pusă în faptă pe câmpul de luptă, moment ce îl va așeza pe Alexandru Averescu, fără putință de tăgadă, în galeria marilor comandanți de oști.

Aceste victorii îi aduc o popularitate enormă, creație a soldaților, ce s-a impus cu o impetuoasă forță și fără niciun suport propagandistic al vreunei echipe politice.

Va pierde un prim ministeriat, acordat de Ferdinand I, datorită faptului că va refuza să semneze un tratat de pace (cel de la Buftea) cu Puterile Centrale, umilitor pentru țară.

După 1918, beneficiar al unui mare capital de încredere, va înființa Liga Poporului (Partidul Poporului, de mai târziu) și va deține importante funcții în conducerea de stat: președinte al Consiliului de Miniștri (ianuarie – martie 1918; 1920 – 1921; martie – august 1926; noiembrie 1926; iunie 1927), ministru de interne (1919 - 1920), ministru al industriei și comerțului (1920 – 1921).

În anul 1930 i se acordă gradul de mareșal. În timpul deținerii demnităților amintite a știut să se înconjoare și să guverneze cu intelectuali străluciți ai epocii: filosofii P.P. Negulescu și Ion Petrovici, Mihail Manoilescu (economist de rang și faimă europeană), buzoianul C. Garoflide (expert agrar), Take Ionescu (expert în externe), Duiliu Zamfirescu (diplomat și scriitor), Șt. Zeletin – sociolog (ministru în departamentul Instrucției Publice), fără ca lista să fie epuizată.

În 1934, când se afla în disgrația camarilei carliste, un filosof din tânăra generație, Constantin Noica, îi lua apărarea în presă, relevându-i probitatea morală, calitate nu foarte obișnuită în peisajul politic de atunci: „Cel mai înverșunat dușman al d-lui Mareșal Averescu nu poate contesta că în toate manifestările domniei sale este o demnitate pe care nu o întâlnești prea des la alți oameni politici. Cred că numai un om care se respectă și respectă, prin aceea, și pe alții, putea să nu răstoarne așezările legale ale țării și să nu abuzeze de popularitatea pe care o avea în primii ani de după război”.

În 1937, când mareșalului îi apar volumele „Notițe zilnice din război”, același va iscăli articolul „Etică de soldat” în care para unele imputații aduse învingătorului de la Mărăști: „O persoană atât de respectabilă nu poate fi decât crezută, iar cei care va avea să corecteze unele din afirmațiile sale o vor face, desigur, cu mare sfială”. Cât despre poziția sa politică, în privința răspunderilor, se adaugă că „lucrurile acestea le pot face mareșalii adevărați, cei care și-au trecut probele, și-au depășit păcatele și, în felul lor, s-au desăvârșit.”

A murit în noaptea de 2/3 octombrie 1938, la București, moment consemnat astfel de istoricul Gheorghe I. Brătianu: „Era omul gândului și al faptei; acestea au dreptul astăzi la întreaga noastră evlavie.

Ostaș ridicat prin vrednicia sa până la cele mai înalte trepte ale comandamentului și ale răspunderii, el căpătase în rândurile celor mai mulți valoarea unui simbol – cel puțin o dată se adevărase că în ranița sergentului de la 1877 se ascundea bastonul de mareșal din 1930.”

Omagierea lui Alexandru Averescu constituie o datorie de onoare față de comandantul glorioasei Armate a 2-a, unul dintre mareșalii României, om politic și membru de onoare al Academiei Române.

Aproape de Averescu

----- interviu cu academicianul Șerban Papacostea

Pe academicianul Șerban Papacostea l-am reîntâlnit la simpozionul organizat de Fundația „Mareșal Alexandru Averescu”, la 8 martie 2008, la Buzău, cu prilejul împlinirii a 150 de ani de la nașterea mareșalului Alexandru Averescu.

- *Vă rog să rememorați, domnule academician, primele date legate de mareșalul Alexandru Averescu.*

- Primele amintiri sunt din anii copilăriei mele, când ne întâlneam cu mareșalul Alexandru Averescu în Germania. Acesta obișnuia, în perioada de după Primul Război Mondial, să facă vara o cură de ape minerale la Bad Kissingen. Aici veneau, uneori, și părinții mei cu automobilul. Ne opream la Bad Kissingen, luam masa împreună, deși Averescu obișnuia să ia masa mai devreme decât ceilalți pentru a se retrage apoi să citească în tihnă. Avea un ritm de viață foarte măsurat. Prin 1936-37, l-am întâlnit tot în străinătate, în Elveția (nu am mai călătorit apoi până în 1968, din cauza situației în care s-a aflat familia mea în primii ani ai regimului comunist), unde a avut loc întâlnirea de reconciliere între mareșalul Alexandru Averescu și Octavian Goga, între care fusese, imediat după Primul Război Mondial, o colaborare foarte strânsă, până prin anii 30-31, când Goga a căzut în mrejele politicii regelui Carol al II-lea, care căuta să dezarticuleze partidele politice și pregătea terenul pentru instaurarea unui regim autoritar. Ceea ce s-a și întâmplat, dar mult mai târziu. Apoi s-a produs o distanțare între ei, nu s-au mai văzut o vreme, până la această întâlnire din Elveția, mijlocită de tatăl meu, în legătură cu care exista și un film care s-a păstrat. Multă lume era convinsă, având în vedere relațiile strânse dintre Octavian Goga și tatăl meu, că și Petre Papacostea îl va părăsi pe Alexandru Averescu, urmându-l pe

Goga. Am pe undeva o caricatură în care Averescu este reprezentat în chip de Iisus, Goga un soi de cocoș, pe gard, iar tatăl meu apare ca fiind Sfântul Petru, mareșalul spunând: „Adevăr grăiesc ție, Petru, că nu va cânta de trei ori cocoșul și te vei lepăda de mine!” Nu a fost să fie așa, pentru că tatăl meu s-a aflat lângă Alexandru Averescu și în ziua sfârșitului. Îmi spunea că niciodată nu i s-a părut mai mare Averescu decât atunci când s-a aflat în fața morții.

Este și cea mai puternică dintre amintirile legate de mareșal, care m-a marcat foarte mult. Într-o noapte, s-a deschis deodată ușa camerei în care ne aflam eu și fratele meu și mama ne-a spus, trezindu-ne din somn: “A murit mareșalul!” Aveam numai 10 ani. A fost un șoc. Nu eram atunci în stare să înțeleg foarte mult, dar am avut impresia că a dispărut ceva de neînlocuit din casa în care stăteam. Aveam să aflu mai multe despre personalitatea mareșalului din povestirile tatălui meu, din articolele și conferințele ținute de el în diferite împrejurări.

Alexandru Averescu i-a transmis tatălui meu ultimele sale rugăminți și, la un moment dat, când a intrat medicul, a început să râdă în hohote ca și cum nimic nu se petrecea în sufletul lui. Apoi, în ultima zi, în curtea casei dăruite de statul român lângă Arcul de Triumf, privind cum cad frunzele, i-a spus tatălui meu: „M-am născut într-o Românie mică, formată din două principate umilite, acum mor într-o Românie Mare”. În aceeași seară, după cină, a murit în tihnă, cu fotografia mamei sale pe piept.

Mai păstrez, de asemenea, un film din anii 30 în care Averescu apare la un exercițiu cu măști de gaze (se considera că, în viitorul război, vor fi din nou folosite gazele de luptă). Se crease, de altfel, și o fabrică - Sarogaz - care producea măști de gaze.

- *Vă mărturisesc că am avut mereu în minte un Averescu riguros și, aș spune, chiar cazon. Ați dezvoltat, la simpozionul organizat la Buzău, o latură a personalității sale puțin cunoscută: Averescu avea umor!*

- A fost o personalitate multilaterală, într-adevăr, foarte riguros, sever chiar, dar, în același timp, apropiat de ostași. Era sever până la pedeapsa supremă în caz de dezertare, dar nu numai în cazul militarilor de rând, ci chiar și atunci când era vorba de un membru al elitei militare, cum a fost cazul locotenent-colonelului Crăiniceanu, fiul generalului Grigore Crăiniceanu, executat pentru dezertare în fața propriilor trupe. Procesul ofițerului a fost reluat tocmai la cererea generalului Averescu.

Averescu susținea că trebuie realizate înaintea bătăliei toate scenariile posibile, pentru că în cursul acțiunii niciodată nu se împlinește integral vreunul dintre scenarii, dar este mult mai ușor să te adaptezi dacă ești pregătit pentru orice situație ar putea să apară. Era bine organizat și sistematic. Acesta a fost unul din punctele de convergență cu regele Carol I, cu care, după un incident inițial, s-a înțeles foarte bine.

Dar v-ați referit la o latură mai puțin cunoscută a lui Averescu.

Țin minte câteva glume ale sale. La o masă, tot la Bad Kissingen, tatăl meu, care era fumător, și-a aprins o țigară și Averescu, iritat de această pufaială în timpul mesei, i-a spus: "Papacostea, când fumezi, nu te deranjează mirosul de supă?" Acesta era genul de umor al lui Averescu. Tot tatăl meu îmi povestea că, odată, în timpul ultimei guvernări a Partidului Poporului, în 1926-1927, când tatăl meu era director general al Poștelor și se preocupa de construirea unui nou local al poștelor pe Bulevardul Dacia, Averescu, în calitate de prim-ministru, a fost invitat să vadă ritmul construcției. Nu știu ce anume nu i-au plăcut și tatăl meu s-a justificat spunând că s-ar fi realizat peste capul său, însă Averescu i-a răspuns: „Nu, Papacostea, s-a făcut pe sub picioarele tale!” Sunt crâmpie din umorul său subtil. Nu era un contrast sesizabil între severitatea sa și finețea umorului, care era o permanență mai ales față de apropiații săi.

- *Ați vorbit, în premieră, de un eveniment necunoscut până astăzi istoricilor: reînființarea Partidului Poporului, în martie 1945.*

- La începutul anului 1945, când prim-ministru era încă generalul Nicolae Rădescu - format și el în primii ani ai carierei sale pe lângă Alexandru Averescu și în siajul personalității mareșalului - în casa familiei noastre, în biroul tatălui meu s-au adunat câțiva dintre frunțașii fideli ai Partidului Poporului - Anibal Teodorescu, profesor de Drept și primar al Bucureștilor, Dimitrie Grozdea, universitar și jurist, P. P. Negulescu, filosof - și au decis refacerea Partidului Poporului, au schițat un proiect de program și l-au ținut la curent pe generalul Rădescu - venea des la noi în casă - cu privire la acest proiect. Țin minte că generalul Rădescu a venit, la un moment dat, la tatăl meu și, prăbușit în fotoliu, i-a spus: „Rușii îi ridică pe românii de etnie germană”. Mult timp, Germania ne-a acuzat că noi i-am fi predat pentru a ne ușura poziția, dar acum se știe, grație deschiderii arhivelor, că ei au fost ridicați din ordinul URSS.

Așadar, s-au întrunit de mai multe ori în casa noastră, informându-l și pe primul-ministru Nicolae Rădescu despre demersurile lor. Am publicat scrisoarea generalului Rădescu în care acesta îi încuraja pe inițiatori și le spunea că știe de proiectul lor și în care le cerea să se gândească la denumirea partidului, dacă o vor păstra sau nu. Asta se întâmpla cu numai o zi înaintea lui 6 martie 1945. Ei se gândeau la refacerea partidului, iar Vâsinski a venit cu formula guvernului de largă concentrare democratică, formula cunoscută de preluare efectivă a puterii de către comuniști în România. S-ar putea scrie o schiță umoristică despre ceea ce făceau averescanii, cu mintea în trecut, și ce gândeau, de fapt, comuniștii.

Documentele referitoare la viața politică interbelică și activitatea Partidului Poporului au rămas tatălui meu, care intenționa să scrie o monografie a mareșalului, dar nu a mai apucat să o facă. Din fericire, domnul Petre Otu a reușit să realizeze recent o excelentă monografie a mareșalului.

- *Aminteați, printre altele, și de interesul pe care Internaționala Comunistă l-a arătat față de Alexandru Averescu. În ce sens?*

- Se știe puțin despre faptul că Internaționala Comunistă, creată de Lenin, a încercat să folosească popularitatea lui, în dorința de a sfârâma România Mare, transformându-l pe Averescu într-un fel de general Boulanger al României, împins de popularitate spre putere. S-a aflat că printre manifestanții din perioada grevelor și marilor mișcări de stradă de după Primul Război Mondial erau infiltrați numeroși agenți ai Cominternului.

Puterea personalității lui Averescu era atât de magnetică încât îi copleșea pe toți, iar cei care au avut caracter nu s-au separat de el până la sfârșit. Când Carol al II-lea i-a cerut imperativ tatălui meu - pe care îl cunoștea din tinerețe, din perioada cercetășiei - să intre în Frontul Renașterii Naționale, spunându-i că Averescu este cu un picior în groapă, acesta i-a replicat ca nu-

poate părăsi pe mareșal tocmai în aceste împrejurări. Iar Carol al II-lea era un personaj răzbușător.

Alexandru Averescu era foarte principial în viața politică. A fost un moment dramatic, în 1927, când regele Ferdinand I era muribund. Averescu era prim-ministru, dar Ionel Brătianu era temător că, odată dispărut regele, nu-l mai clinește nimeni pe general din fruntea Guvernului, astfel încât l-a convins pe rege să-i ceară primului-ministru să demisioneze, deși acesta se afla la guvernare de abia un an și jumătate. Averescu a stat în cumpănă față de angajamentul său în raport cu propriul partid, dar, legalist și constituționalist cum era, a acceptat și i-a oferit regelui demisia. Un amănunt hazliu: Mussolini, cu care Averescu avea legături strânse, când a aflat că acesta și-a dat demisia - Ducele nu concepea să ai puterea și să o lași din mână! - ar fi spus (și prefer să reproduc numai în italiană!): „Ma che culo questo Averescu!”

Când regina Maria a venit la cartierul său general la Bacău, în anii Primului Război Mondial, să-l întrebe dacă va rasturna dinastia, căci se auzise că generalul va intra în politică, atunci el i-a înmănat demisia în alb. De Sfântul Alexandru, regina i-a restituit hârtia, spunându-i: „Ia-o, căci îmi frige degetele!” Nicio dată Averescu nu s-a lăsat atras de demonul puterii, pentru a transforma o competiție constituțională, de partid, sau o luptă internă, într-o poziție de putere cu încălcarea legilor. A fost foarte fidel, nu numai lui Carol I, dar și lui Ferdinand I, deși au avut unele divergențe. Împreună cu Gheorghe Brătianu a început însă o campanie de blocare a tendințelor autoritare ale lui Carol al II-lea, în al doilea deceniu interbelic, formând așa-numitul Front Constituțional. România a fost ultima țară din Europa Centrală și de Est care a abandonat pluralismul politic și libertățile cetățenești.

Interviu realizat de mr. Florin Șperlea, publicat în "Observatorul militar", nr. 10 (18-24 martie 2009).

Alexandru Averescu privit de Constantin Noica

----- Emil Niculescu, Cercul Militar Buzău

Constantin Noica, unul dintre cei aflați în splendida generație a tinerimii interbelice, care îi includea pe Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu, Petre Pandrea și alții din așa numita „Generație '27”, al cărei mentor era Nae Ionescu.

Noica s-a născut în 1909, la doi ani după autorul „Istoriei religiilor” și cu doi ani înainte de Cioran, în Vitănești, județul Teleorman. Absolvă liceul la București (cursuri la „Dimitrie Cantemir” și „Spiru Haret”), timp în care debutează în revista „Vlăstarul” și, apoi, Facultatea de Litere și Filozofie (1931), după care își satisface stagiul militar; între 1932-1934 este bibliotecar la Seminarul de Istorie a Filozofiei. Încă din 1932 se considera a se situa la dreapta, dreapta spirituală a societății românești și preciza că va adera la mișcarea legionară, în cazul că va fi asasinat Căpitanul, (...) în semn de protest¹. Noica se va apleca nu numai asupra vieții culturale, ci și sociale și politice a vremii; aceasta s-a reflectat în activitatea sa publicistică desfășurată, începând cu 1934, în paginile diferitelor ziare și reviste.

Un eveniment al anului sus pomenit a fost Congresul de la Brașov, la care a participat și a avut o prestație deosebită și Mareșalul Averescu, în calitatea sa de om politic.

Deși popularitatea pe care o avusese imediat după război își pierduse consistent din amplitudine, capul Partidului Poporului reprezenta, încă, un reper, dacă nu prin forța sa de a mai aduna voturi, atunci ca moralitate. Pamfil Șeicaru, marele om de presă interbelic și combatant, el însuși, în războiul pentru întregire națională, nota despre „mitul Averescu”: *Între 1919 și 1944, în curs de un sfert de secol, s-au succedat atâtea popularități, dar toate au avut în formula lor o predominantă contribuție a unei propagande conștient subordonate unui scop politic bine definit. (...) Popularitatea generalului Averescu a fost o creație a soldaților și ea s-a impus cu o impetuoasă forță și s-a impus fără nici o contribuție propagandistică a intelectualilor².*

Tânărul Noica, în articolul *După congresul de la Brașov* („Credința”, an II, nr. 177, 8 iulie 1934), învedera tocmai această verticală a caracterului militarului și omului politic: *Cel mai înverșunat dușman al d-lui mareșal Averescu nu poate contesta că în toate manifestările domniei sale este o demnitate care n-o întâlnești prea des la alți oameni politici. Cred că numai un om care se respectă, prin aceea, și pe alții, putea să nu răstoarne așezările legale ale țării și să nu abuzeze de popularitatea pe care o avea în primii ani de după război.*

Față de recentul eveniment politic, gazetarul face un bonus de simpatie fostului comandant al Armatei a 2-a, din „Războiul cel Mare”, în aceeași linie a responsabilității și, mai nou, pragmatismului, nedisimulat prin programe/plat - forme politice, ce își vădesc vacuu-mul imediat după validarea de către electorat: *Oricum, formula d-lui mareșal Averescu – de a voi dictatură (adică răspundere) în numele democrației (adică al legalității) – înseamnă o depășire a tot ce e doctrină politică și înțelegere strâmtă a pozițiilor, depășire în sensul unei robuste înțelegeri a realităților.*

Au început oamenii noștri politici să mai lase programele și discuțiile de idei, pentru a privi lucrurile așa cum sunt și a le trata în spirit realist. D-l mareșal Averescu citează, în acest sens, o vorbă pe care d-sa a rostit-o cuiva care-l întreba ce program are partidul d-sale. „Obrazul”, ar fi răspuns d-l mareșal Averescu...

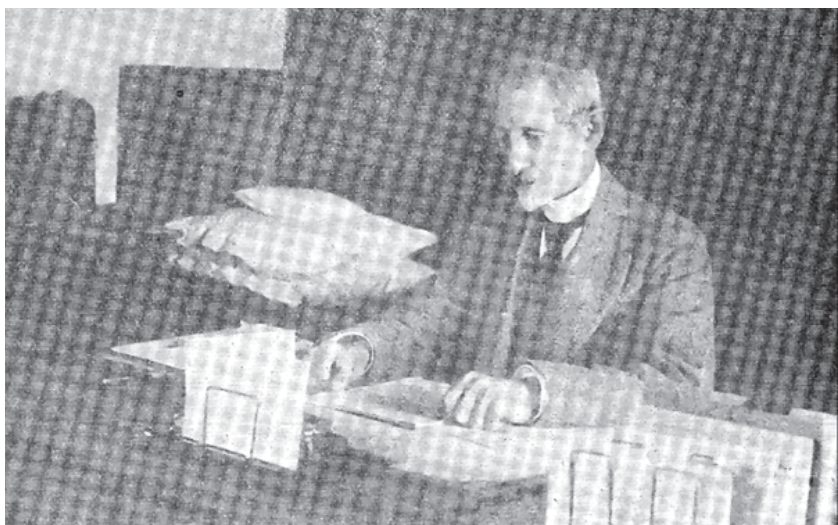
În sfârșit, cineva care vorbește de obraz. Și care, hotărât îl are³.

Cam peste cinci săptămâni, în paginile aceluiași periodic („Credința”, nr. 209, 15 august 1934), în articolul „*Combatanții noștri*”, filosoful de mai târziu revine asupra mareșalului, dezvăluind o viitoare inițiativă a acestuia: *ar avea de gând să întrunească la toamnă, un număr cât mai mare de foști combatanți, în fața cărora să facă un tablou al dezastrului politic de astăzi, și cărora să le ceară asistența, poate chiar sprijinul direct, pentru refacerea de mâine.* Adăugăm, dacă mai este nevoie, că România se afla la capătul unei crize marcate (fie și simbolic sau prin „export de revoluție” dinspre U.R.S.S.) de Lupeni- 1929 și Grivița –1933.

Gestul omului politic este privit, dintru început, ca unul donquijotesc, nu din cauza unei exaltări produse de lectura romanelor cavalești, ci a unei anomalii a societății românești de atunci, pe care mareșalul părea să nu o sesizeze: *anticipăm orice lipsă de rezultat, nu prin aceea că acțiunea ar fi condusă de d-l mareșal Averescu; orice ar spune adversarii, d-sa nu a dus totdeauna o politică fără rezultate. Ci prin aceea că s-ar folosi de o masă politică pur și simplă inexistentă în viața noastră politică: aceea a foștilor combatanți.* Față de țările cu exercițiul cultului eroilor sau cu tradiție și organizații ce-și pot exercita exercițiul democratic, românii aveau de parcurs mari distanțe: *În Statele Unite Asociația Foștilor Combatanți contează pe toate planurile, începând de la chestiunea prohibirii alcoolului și până la aceea a alegerii președintelui.*

În sfârșit, în Anglia, foștii combatanți decid efectiv de orientările acestei opinii publice.

Nimic din acestea în țara noastră. De altfel, o spunem, lucrul nu e de mirare. În țara noastră nu există clase, nu există corporații, nu există, într-un cuvânt, grupări conștiente de forța lor și de eficacitatea pe care ar căpăta-o impunându-și această conștiință⁴.

Este posibil ca Noica să nu fi estimat tocmai corect importanța lui Averescu în anul de grație 1934. În 24 ianuarie, sărbătoarea Unirii Principatelor, „Rex”, cum îl numea Armand Călinescu, în jurnalul său, pe Carol al II-lea, remarcă o anume marginalizare sau un refuz al acestuia: *Masa cavalerilor decorați cu ordinul „Ferdinand”. Lipsesc general Averescu și Maniu; când, la 5 martie, se pune problema „întăririi” guvernului, regele avansează două nume: Averescu și Vaida –Voievod, dacă nu era și aceasta o mișcare de șah. Același om politic semnaleză, la 24 mai, că fostul comandant al Armatei a 2-a, era încă purtător de cuvânt și opinie al ofițerilor activi: Averescu a fost primit în audiență la rege. Mi se spune că cu prilejul avansărilor în armată s-ar fi făcut mari nedreptăți, sărindu-se alți ofițeri pentru a putea fi înaintați aghiotanții regali Stoicescu și Urdăreanu și doi nepoți ai lui Uică (Nicolae, general, unul dintre cei implicați în realizarea Cimitirului Eroilor din Buzău, n.m.). Ofițerii nemulțumiți ar fi trimis un memoriu mareșalului Averescu. Acesta l-a trimis regelui prin Argetoianu. Regele, impresionat, a chemat pe mareșal în audiență. Și tot acolo, se avansează informația că suveranul l-ar fi întrebat pe un general ce crede despre situația lui Averescu în armată. Generalul a întrebat pe rege dacă îi*

dă voie să spună tot adevărul. Regele, insistând, generalul ar fi răspuns: „Cred, sire, că astăzi Averescu e mai popular în armată decât însăși M(alestatea) Voastră”⁵.

În cinetica schimbărilor de orientare (mai mult politice decât literare) către sfârșitul anului 1934, Sandu Tudor, directorul „Credinței” și autor de lirică de factură religioasă (mai târziu luând calea monahismului), în colaborare cu Zaharia Stancu, maestru al șantajului de presă, potrivit unor contemporani, atacă nu numai prin injurii scrise pe „criterioniști”, ci și prin *bătăie, în sensul propriu al cuvântului*⁶.

Anul 1934 este unul de bornă pentru „Generația ‘27’”: apar volumele de debut ale lui Constantin Noica, *Mathesis sau Bucuriile simple*, Emil Cioran –*Pe culmile disperării*, și Eugen Ionescu – *Nu*, care vor intra în vederile unui „Comitet pentru premiarea scriitorilor tineri needitați”⁷. Simpla înșiruire a titlurilor dădea seama despre „discomfortul” resimțit de această grupare (numită și „Criterion”, după Asociația cu același nume, care a funcționat între anii 1932-1934), în România deceniului patru al secolului trecut, crizat și brizandat de mișcările extremiste europene.

Orientarea de dreapta a lui Constantin Noica, încă nu foarte explicită, la acea dată, nu face mai

puțin credibile argumentele ziaristului; cel care a scris, mai târziu, despre *sentimentul românesc al ființei* (suferind ironia pariziană a lui Emil Cioran, care presupunea, în consecință logică, și un sentiment paraguaian al ființei – de fapt, noi încercăm, și politic, din 1958 – retragerea trupelor sovietice de ocupație – să ieșim din condiția de colonie politică a Moscovei), care are sapientialitățile sale: „bate fierul cât e cald” și „o minune nu ține mai mult de trei zile”. Reforjarea unei conștiințe a foștilor combatanți sau chiar a intelectualilor ce se considerau a fi „generația tranșeelor”, părea tardivă.

În fine, un alt articol, *Etică de soldat* („Vremea”, an X, nr. 480, 20 martie 1937), pornește de la apariția averescanelor *Notițe zilnice din război*, pe care Noica declară a nu le fi lecturat, dar care ia în vedere problema „răspunderilor”, ridicată de fostul general, de care toată lumea, ce ar fi putut să le între sub incidență, se exonera: *Este greu pentru un ins cu simțul*

răspunderii, cu atât mai mult pentru un tânăr cu simțul proporțiilor, să pună la cea mai mică îndoială spiritul de obiectivitate al d-lui mareșal Averescu. O persoană atât de responsabilă nu poate fi decât crezută, iar cei care vor avea să corecteze unele din afirmațiile sale o vor face desigur cu mare sfială. De aici, un spectacol politic degradant în care „hoțul strigă: hoții”, care la rândul-le aruncă pisica în altă ogradă politică, de la o guvernare la alta, într-un perpetuum mobile: Nu există problemă care să se fi dezbătut mai mult, în timpul războiului și imediat după aceea, decât celebra problemă a „răspunderilor”. Vă vom trage la răspundere! au exclamat unii. Ba noi vă vom trage! Au exclamat ceilalți – și dispoziția aceasta acuzatoare s-a perpetuat, făcând ca, astăzi chiar, Parlamentul și alte tribune să răsune de răspunderile pe care oamenii vieții noastre publice și le aruncă unii altora.

Această „modă” sterilă, prin lungă purtare și minime efecte,

este dezavuată, argumentul fiind că, acela care a „brenduit”, cum s-ar spune astăzi, vorbea cu toată răspunderea și etica unui soldat, care fusese și un mare comandant, de sub a cărui autoritate, dezertaseră, până la acea dată, o mulțime de „luptători” pentru binele nației: *Să ne lase, prin urmare, în pace eroii aceștia fără prihană, care se închipuiesc ei, ai păturilor conducătoare de aici. Să ne scutească de toate ipocriziile pe care vor să ni le treacă în sânge: ipocrizia de a învinovăți pe altul; și până la urmă de a nu mai răspunde pentru sine! Lucrurile acestea le pot face mareșalii adevărați, cei care și-au trecut probele, și-au depășit păcatele și, în felul lor, s-au desăvârșit.*

Filosoful, viitorul premiat Herder (post-mortem, 1988) era, încă de pe atunci, un empatizant al celor ce au întâlnit eșecul, cum se va revela, mai apoi, în *Rugați-vă pentru fratele Alexandru* (scris în 1965 și apărut după dispariția sa - Editura „Humanitas”, 1990), un memorial al

anilor săi de pușcărie politică, în care a fost chiar desemnat drept lider - „lotul Noica” (1958-1964). Asupra acestei propensiuni, Adrian Dinu Rachieru nota, între temeuri: *Așezat „în curgere”, spiritul nu vânează reușita, ci dorește căutarea; astfel se regăsește și se împacă cu lumea, ferit de ispita posesiei, de pofta achizitivă, de „cascada de înstrăinări” care-l amenință, modelat (mutilat) de context; pe biruitorul de-o clipă, nefericitul de învingător, bietul frate Alexandru strivit de „nebulia binelui”. (...) Este clar că Noica îi iubește pe învinși*⁸.

În același an, 1937, în care „canonicul” de la Păltiniș scria comprehensiv despre „ispășirile”/purgatoriul politic al mareșalului, marginalizat de camarila carlistă, Emil Cioran publica volumul *Lacrimi și sfinți*, unde observa că există o anume vocație a sacrificiului: *Când îți începi viața cu sentimentul morții, ajungi să-ți pară intrarea în timp un drum spre naștere, un curs à rebours. Mori, trăiești, suferi și, ar fi momentele acestei evoluții răsturnate, te naști. Sau este o altă viață care se naște pe ruinele morții? (...) Nu există o altă viață decât după ce ai trecut prin moarte. De aceea sunt transfigurările atât de mari.*

*Sfinții trăiesc în flăcări; înțelepții alături de ele*⁹.

Ca om al armelor, mareșalul Alexandru Averescu a fost mai familiarizat cu riscul, cu vecinătatea morții decât alte categorii profesionale; „pierderea” unor oameni din subordine (militară sau politică) era, implicit, o înfrângere; victorioșii sunt nevoiți să și-o asume, mai ales ca, apud Noica, *mareșali adevărați*.

Ca o probă că mareșalii nu „în-casează” decât o singură dată, după care își dau seama de vocația politică a dezertorilor, și nu mai sunt dispuși să le acorde nici un fel de clemență, stă și următoarea mărturie despre un alt „înfrânt”, mareșalul Ion Antonescu, reiterată de Pamfil Șeicaru. În

*timpul guvernării mareșalului Antonescu – notează directorul ziarului „Curentul” – faimoasa Veturia Goga ajunsese factotum în casa mareșalului. Antonescu o numea M(ada)me Rasputin. Pronunțate ca în limba franceză, ultimele două silabe îi dădeau Veturiei calificativul potrivit. Datorită influenței pe care o avea asupra mareșalului, Veturia Goga izbutise să fie numit Alexianu guvernator al Transnistriei. S-a organizat expoziția Transilvaniei (sic!, nu Transnistriei, n.m.) sub inspirația și dirijarea Veturiei. A vizitat expoziția și Antonescu. Imprudentă, Veturia Goga îl întreabă pe un ton de reproș: „Și acum mă vei numi Rasputin după ce ai văzut ce am realizat?” Calm, Antonescu îi răspunde: „Evident că nu. Te voi numi Trans-putin.” Și nu exagera*¹¹.

Paranteza probează că transpartinicii au iluștri antemergători. Octavian Goga a fost mult timp averescan, apoi s-a „lepădat”; după moartea soțului Veturia Goga a devenit carlistă, apoi antonesciană și, la final de viață pământescă, grozistă (dacă acesta ar fi partizanatul pentru Petru Groza, calul troian al regimului comunist).

Ar mai fi de luat în calcul faptul paradoxal că Noica făcea parte dintr-o generație, cu totul deosebită, după depozitia lui Emil Cioran: *Lupta dintre generații ne apăsă drept cheia tuturor conflictelor și principiul explicativ al tuturor evenimentelor. A fi tânăr însemna pentru noi a avea automat și geniu. Se va spune că această infatuare e din toate timpurile. Se prea poate. Cred însă că n-a fost niciodată împinsă atât de departe cum am făcut-o noi. Se exprima prin ea do-rința de a forța istoria, apetitul de a ne insera în istorie, de a provoca cu orice preț ceva nou. Frenezia era la ordinea zilei*¹¹. „Invazia adolescenților” fusese semnalată, cu o anume iritare, și de G. Călinescu, care îl numea pe Noica „elev de liceu mi se pare, sau ab-solvent de curând”, ale cărui „aere”

nu puteau stârni decât ilaritate și îndoială cu privire la viitorul lui. Ori, din acest punct de vedere, Alexandru Averescu era născut cu o jumătate de secol înaintea imberbului său admirator și era „mai mic” (cu o cuvenită diferență de paliere) cu opt ani decât Mihai Eminescu. Cel des-pre care Noica a scris *Eminescu sau gânduri despre omul deplin al culturii românești* (1976), și a militat pentru editarea întregii opere manuscrise, în facsimil, lucru realizat, abia în ultimii zece ani, prin diligențele criticului Eugen Simion, președintele Academiei Române. Rezultă că, în cadrul generației sale, acest construct socio-cultural destul de gerontofob, a avut, cel puțin în cazul vechiului om de arme și politică, o înțelegere puțin obișnuită.

Programul politic *Obrazul*, adus în discuție de tânărul Noica, atunci când era vorba de platforma ideologică a mareșalului Alexandru Averescu, la cea de a 75-a comemorare a militarului și omului politic, are, în continuare, mari șanse de amânare.

Note:

¹ Claudio Mutti, *Penele arhanghelului. Intelectualii români și Garda de Fier*, Editura „Anastasia”, 1997, p. 95-96.

² Pamfil Șeicaru, *Scrieri din exil. Portrete politice*, Vol.2, Editura „Saeculum I.O.”,

³ Constantin Noica, *Moartea omului de mâine. Publicistică iulie 1934-iunie 1937*, Editura „Humanitas”, 2004, p. 67.

⁴ Constantin Noica, *Op. cit.*, p. 120.

⁵ Armand Călinescu, *Însemnări politice 1916-1939*, Editura „Humanitas”, 1990, p.208; 213; 219.

⁶ Lucian Boia, *Capcanele istoriei. Elita intelectuală românească între 1930-1950*, Editura „Humanitas”, 2011, p. 45-46.

⁷ Florin Ioniță, *Viața și opera lui Emil Cioran*, Editura „R.A.I.”, f.s., p. 19.

⁸ Adrian Dinu Rachieru, *Un papă la Păltiniș: Constantin Noica (I)*, în: „Cafeneaua literară”, anul XI, nr. 9/ 128, septembrie 2013, p. 18.

⁹ Emil Cioran, *Lacrimi și sfinți*, Editura „Humanitas”, 1991, p. 17.

¹⁰ Pamfil Șeicaru, *Op. cit.*, p. 181.

¹¹ Lucian Boia, *Op. cit.*, p. 21-23.

Congresul Internațional de Dacologie Călătorie genetică

----- Doctor Napoleon Săvescu, Dacia Revival

Astăzi, oamenii de știință pot stabili traseul parcurs de strămoșii noștri care, acum 60.000 de ani, s-au aventurat afară din Africa pentru a coloniza planeta.

În cazul în care sunteți curioși să aflați ce drum au urmat strămoșii dumneavoastră, puteți participa la „The Human Genome Project“ (HGP), un proiect început în urmă cu 15 ani de către U.S. Department of Energy și National Institutes of Health.

În cazul în care doriți să aflați și alte opinii, puteți merge pe <http://www.bradshawfoundation.co>

m/ journey/ pentru a vedea părerea australienilor; asta nu înseamnă că englezii nu sunt interesați de subiectul „Genom“ ca, de altfel, chinezii, japonezii etc. Cercetările se fac cu o deosebită seriozitate, rezultatele fiind puse la dispoziția oricui dorește să le studieze.

În urmă cu câteva luni, am pornit și eu în această „călătorie genetică“ și vă pot spune că nu îmi pare rău. Dar să vedem în ce constă ea.

Odată ce am trimis banii la adresa indicată mai sus, la o săptămână am primit trusa de recoltare. Aceasta conține două

„periute de dinți“, două eprubete și un cod numeric de accesare a rezultatului pe internet. Două probe, la un interval de 12 ore, de pe mucoasa bucală, se trimit la un centru în Arizona, fără a se menționa cine este furnizorul acestor „samples“. În 2-3 luni, puteți afla de pe internet rezultatul acestui test genetic.

GENOMUL conține toate informațiile necesare construcției și dezvoltării unui organism.

Aceste informații sunt codate într-un DNA. Fiecare persoană este purtătoarea unui grup specific

de 46 de cromozomi: 23 materni și 23 paterni. Acești cromozomi sunt „arhitecții” organismului uman formând DNA-ul specific fiecărei persoane. ADN/ DNA (Acid dezoxiribonucleic) – Conține întreaga informație necesară „construirii” unui organism. E alcătuit din secvențe lineare de mici molecule (nucleotide, numite și „cărămizile vieții”), a căror ordine și poziție specifică în genom codifică informația cuprinsă de DNA.

Să ne imaginăm că într-un oraș (într-un DNA) sunt 46 de biblioteci (CROMOZOMI) care conțin toate informațiile privitoare la construcția și organizarea orașului. Sunt necesari doar 23 de arhitecți/cromozomi pentru construcția orașului în fiecare bibliotecă sunt albume cu planurile specifice unei anumite operațiuni referitoare la acest oraș, albume numite GENE. De regulă, avem în fiecare bibliotecă câteva mii de astfel de albume/cărți numite GENE. Numărul total de gene /cărți într-un organism uman nu e mai mare de 30.000, cu mult mai puține decât s-a presupus inițial. La oameni, aceste informații genetice sunt transmise de la părinți la copii, fiind folosite numai cele dominante (cele care convin organismului la un moment dat) și care determină nu numai - să spunem - culoarea ochilor, înălțimea, forma athletică a fiecărei persoane, dar și susceptibilitatea la diferite infecții.

Există o singură excepție de la această regulă; excepția este cromozomul „Y”. Acesta este trecut de la tată la fiu, neschimbat, din generație în generație. Neschimbat, în cazul în care nu a intervenit o MUTAȚIE. Mutația reprezintă o mică schimbare, întâmplătoare, de obicei care nu rănește organismul, dar care se perpetuează, fiind astfel transmisă de la tată la fiu, în familia acestora, din generație în gene-

rație, pentru mii și mii de ani. Ei bine, când geneticienii identifică un astfel de marker, ei îi pot urmări deplasarea geografică pe harta lumii. Fiecare astfel de marcă este esențial pentru începutul unei noi ramuri din acest trunchi al arborelui rasei umane. Astfel, s-a putut vedea traseul urmat de diferite triburi plecate din Africa și împrăștiate peste tot în lume pe perioade de milenii.

HAPLOGRUPUL reprezintă un grup de ramificații (linii) genetice care au în comun o mutație sau un set de mutații specifice indivizilor din grupul respectiv. Haplogrupurile sunt definite de mutații care se produc într-un anumit loc și timp și care au în mod caracteristic distribuții geografice reprezentative pentru epoca și amploarea migrațiilor. Lunga călătorie a acestei ramuri a fost în continuare determinată de variațiile climaterice ca, de exemplu, preponderența gheții în acea perioadă. Oamenii au fost împinși să caute refugii spre zone mai calde, spre sud, în Balcani, dar și în Spania și Italia.

În momentul de față, este dificil pentru geneticieni să aprecieze numărul total de haplogrupuri existente, deoarece oamenii de știință nu au destule informații despre noi. Cu cât vor fi mai mulți participanți la proiectul GENOM, cu atât aceste informații vor fi mai complexe.

Introducere în istoria descoperirilor genetice:

- 1866-Studiul DNA-ului Gregor Mendel publică rezultatele studiilor sale cu privire la factorii moștenitori la mazăre.

- 1950 (și anii următori din deceniul 5) – Maurice Wilkins (1916-), Rosalind Franklin (1920-1957), Francis H. C. Crick (1916-) of Britain and James D. Watson (1928-) descoperă structura chimică a DNA-ului, deschizând o nouă ramură a științei – biologia mole-

culară.

- 1957 – DNA polymerase 1963 – DNA segmentare

- 1966 – Este descoperit Codul Genetic

- 1983 – Barbara McClintock (1902-1992) din S.U.A. primește Premiul Nobel pentru descoperirea faptului că genele își pot schimba poziția înăuntrul cromozomilor.

- Românilui George Emil Palade i se conferă, în 1974, Premiul Nobel pentru descoperirea Ribozomilor.

La sfârșitul anilor '80 – o echipă internațională de oameni de știință începe proiectul de cercetare și înregistrare a genomului uman planetar: „project to map the human genome”.

- 1990 – Terapia cu Gene este folosită pentru prima dată la un pacient.

- 1993 – Dr. Kary Mullis descoperă tehnica de PCR, pentru care primește Premiul Nobel.

- 1994 – FDA aprobă prima inginerie genetică în alimentație – roșiile FlavrSavr fiind cele care vor avea, astfel, un gust mai bun și o viață mai lungă în aprozare.

- 1997 - Oaia Dolly-adult clonat primul animal.

- 1998 – Scandalul Clinton/Lewinsky are la bază dovada de necombătut DNA.

- 2000 – J. Craig Venter, împreună cu Francis Collins, anunță secvențele întregului genom uman.

Să ne întoarcem acum la călătoria noastră genetică.

Haplogrupurile au devenit o sursă de interes pentru cei care au început să studieze cromozomul Y și implicațiile studiului acestuia asupra originii noastre ancestrale.

Azi, este cunoscută evoluția primatelor și faptul că, milioane de ani în urmă, cimpanzeii, gorilele, gibbonii și urangutanii s-au împrăștiat din arborele nostru, al primatelor. Noi, oamenii (hominoizii), am mers

într-o direcție diferită de evoluție și, în final, din mai multe linii de evoluție, a supraviețuit numai o ramură, cea a lui sapiens sapiens; neanderthalienii au fost una din ramurile ultime de dispariție.

Având originea în Africa, omul modern de azi s-a răspândit peste tot în lume adaptându-se la condițiile climatice și geografice. Aceste adaptări pot fi văzute prin culoarea mai deschisă sau mai închisă a pielii (datorită cantității mai mari sau mai mici de soare pe care o primește), construcția corporală (cei din zona arctică căutând să-și mențină temperatura corpului, alții din zonele muntoase căutând să-și adapteze corpul la o cantitate mai mică de oxigen).

Dar ce este RNA-ul?

El ar reprezenta o bibliotecară care îți caută o carte de care ai nevoie și chiar ți-o și copiază, oferindu-ți copia. Uneori, mici greșeli pot apărea la copiere, greșeli care se pot transmite din generație în generație. Acestea sunt mutațiile. Mutațiile totale pe care le-a suferit un grup de persoane de-a lungul miilor de ani formează un trib numit „Haplogrup”. Cu acest minim de cunoștințe genetice, să ne continuăm călătoria.

Europa, în timpul Paleoliticului, respectiv în urmă cu 18.000 de ani era prinsă în ghearele ultimei glaciațiuni. Gheața, a cărei grosime era de 2 kilometri, acoperea cea mai mare parte a nordului Europei și Munții Alpi. Nivelul mărilor și oceanelor era cu circa 150 metri mai jos ca astăzi, coasta marină având un cu totul alt aspect. De exemplu, Britania și Irlanda erau conectate la continent, Marea Mediterană nu comunica cu Oceanul Atlantic, Italia era și ea legată de coasta Dalmației, iar Peninsula Balcanică era conectată

printr-o pânză de pământ la Anatolia (Marea Tracică/Egee neexistând încă).

În urmă cu 12.000 de ani, temperatura globului crește, gheața începe să se topească treptat, pământul redevenind mult mai propice plantelor și animalelor.

Neanderthalezii dispar în urmă cu 14.000 de ani lăsând triburile nomade de Cro-Magnon, în căutarea hranei, să-și părăsească cele trei locații: Peninsula Iberică (genomul „R1b”), central europenei (genomul „I”) de la sud de Carpați, și cel est-european („R1a”) din zona Massagetică de mai târziu.

Aceste trei grupări umane, în locurile lor de refugiu din perioada glaciară, au suferit mutații caracteristice care se disting pe Haplogrupurile care-i și reprezintă: R1b, I și R1a. Părăsindu-și locurile de refugiu, ei se propagă în toată Europa reprezentând și azi 80% din populația europeană.

În urmă cu 8.000 de ani, oamenii Neoliticului din Orientul Mijlociu, dezvoltând o nouă tehnologie a agriculturii, încep să pătrundă în Europa, prin Balcani, pe pânza de pământ ce lega Europa de Anatolia și care va fi înghițită de ape în urmă cu 6.800 de ani. Aceste noi Haplogrupuri sunt: E3b, F, J2 și G2.

Aceste Haplogrupuri Neolitice sosesc în valuri, în perioade de timp diferite, fiind și astăzi găsite predominant de-a lungul coastei Mării Mediterane. Ele reprezintă până în zilele noastre 20% din populația Europei. Este interesant de știut că tehnica agriculturii adusă de ei se va răspândi mult mai departe decât cei care au inventat-o. În urmă cu 4.500 de ani sosește, dinspre Munții Urali, Haplogrupul N3, cel care va da naștere limbii finno-ugrice.

Membrii haplogrupului R1b, definit de M 343, sunt descendenții

directei ai primilor oameni moderni europeni, numiți generic drept oamenii de Cro-Magnon. Aceștia au ajuns în Europa acum 35.000 de ani, într-o perioadă în care neanderthalienii încă populau regiunea Purtătorii marcărilor M343 țeseau haine și construiau colibe pentru a rezista climei reci din Paleoliticul superior. Ei utilizau unelte relativ sofisticate, din piatră, os și fildeș. Bijuterii, obiecte cioplite și elaborate picturi rupestre colorate stau mărturie pentru surprinzător de avansata cultură Cro-Magnon din timpul ultimei ere glaciare. Când clima s-a încălzit, grupuri omogene din punct de vedere genetic au recolonizat Nordul, astfel încât 70% dintre bărbații din sudul Angliei fac parte din R1b, la fel ca în anumite părți ale Spaniei și Italiei, unde ponderea lor este tot de peste 70 de procente.

Membrii Haplogrupului „I” au ajuns în Europa în urmă cu 60.000 de ani, ca urmare a liniilor genetice: MI 68 — M89 — MI 70. Astăzi, membrii acestui Haplogrup pot fi găsiți în partea centrală și sud-estică a Europei, ei fiind cei ce vor da naștere la 45% din populația Scandinaviei, vikingilor și celților.

Acum, când sunteți posesorii cunoștințelor de bază cu privire la formarea populației europene, vă invit să ne continuăm călătoria genetică.

Să vedem ce rezultate am primit din punct de vedere al genomului căruia îi aparțin: rezultatul pentru mine a fost „I” sau, mai corect, I1b.

Istoria strămoșilor mei începe în urmă cu 60.000 de ani când unul dintre ei, Marcăru M 168, se aventurează afară din Africa. Ce i-a determinat la această aventură nimeni nu știe precis; poate o climă mai bună, cu mai multă umiditate, poate spiritul de aventură care, ca și pe mine, zeci de mii de ani mai

târziu, mă va determina să ajung în America. Numărul total de Homo Sapiens la acea dată nu era mai mare de 10.000. Uneltele folosite de ei în acea perioadă erau confecționate din piatră, dar spiritul artistic nu le lipsea.

Antropologia și arheologia ne sugerează că omul modern a apărut în Africa în urmă cu 200.000 de ani iar migrația în afara continentului a început cam cu 60.000 de ani în urmă. Bărbatul care a dat naștere marcărilor genetice care mă caracterizează a trăit undeva în nord-estul Africii, undeva prin Rift Valley, prin Etiopia de azi sau Kenia ori Tanzania, în urmă cu 79.000 de ani. De ce oare acest strămoș al meu s-a aventurat afară din Africa rămâne o întrebare la care nu cred că vom avea un răspuns sigur. Probabil că fluctuațiile climaterice au jucat un rol important în acest exod. S-a întâmplat ca, în Europa, calota glaciară să înceapă să se topească determinând - și în Africa - încălzirea temperaturii și creșterea umidității locale. Părți ale neospitalierei Sahare devin peste noapte locuri fertile, deșertul transformându-se în savană. Animalele încep să populeze acest nou coridor de verdeață determinând și migrația vânătorilor. Strămoșii mei, urmărind animalele și climatul mai bun din aceste zone, vor începe să se mute în aceste noi locuri. În plus, la aceste schimbări se adaugă și faptul că strămoșii au dezvoltat o nouă capacitate intelectuală: cea de comunicare verbală, aparent inexistentă înainte, dându-le acum un avantaj major față de primatele existente anterior. Perfecționarea uneltelor și a armelor, posibilitatea de a planifica și coopera unii cu alții, cât și creșterea capacităților de explorare a resurselor, au permis oamenilor moderni o mai rapidă migrare spre

noi teritorii, explorarea noilor resurse, dar și înlocuirea altor ominide.

Un nou pas îl reprezintă migrarea marcărilor M 89 spre Orientul Mijlociu, marcăr care se găsește într-un procent de 90-95% în populația neafricană.

În urmă cu 40.000 de ani, clima se schimbă din nou începând să fie mai răcoroasă și mai secetoasă. Nordul Africii este afectat drastic și pășunile înfloritoare ale Saharei redevin deșert, astfel că, pentru următorii 20.000 de ani, clima nu va mai fi propice vieții. Având deșertul în fața lor, strămoșilor mei nu le-au rămas decât două opțiuni: să rămână pe loc în Orientul Mijlociu ori să continue explorarea lumii (reînțoarcerea în Africa nefiind o opțiune). Astfel, în timp ce unii dintre descendenții lui M 89 rămân pe loc, cei mai mulți pornesc după turmele de bufalo, antilope și mamuți, spre zonele Iranului de azi, în timp ce alții își vor continua migrația spre stepele din centrul Asiei. Un mic grup însă, va continua să se deplaseze spre nord, din Orientul Mijlociu spre Anatolia și de acolo, pe pânza ce încă lega Peninsula Balcanică de Anatolia, spre Europa, reprezentând noul marcăr M 170.

Astfel, îmi găsesc strămoșul M 170 ca stăpân al Balcanilor în așa-zisa Cultură Gravettiana din paleoliticul superior și care se va răspândi spre nordul Europei. Cultura Gravettiana își ia numele de la site-ul arheologic La Gravette, din Franța, unde uneltele găsite erau diferite de cele ale Culturii Aurignaciene. Cultura Gravettiana este cunoscută și prin sculpturile de femei voluptoase, probabil zeități feminine. Bărbatul care aparține marcărilor M 170 se naște în urmă cu 20.000 de ani, într-una din zonele de refugiu din sudul

Munților Carpați, undeva prin Balcani, când ultima glaciațiune avea loc în Europa.

Pe măsură ce calota glaciară începe să se topească, acum 15.000 de ani, se desprinde din M 170 marcărilor I lb care va începe să-și părăsească locurile de refugiu și să se deplaseze spre nord, jucând un rol esențial în repopularea nordului Europei. Vikingii, celții – ca de altfel 45% din populația scandinavă – sunt parte din acest Haplogrup IIb, de asemenea responsabil pentru formarea populației centrale și sud-est europene.

Faptul că, în sens biologic, genetic, „Noi nu suntem urmașii Romei” este azi foarte clar. Ex-romanii, ca mai toată Europa de Vest, aparțin grupului genetic RIb, în timp ce populația de azi a țării noastre aparține majoritar Haplogrupurilor I lb și RIa.

În acest caz când, după unii latinomani, suntem considerați urmași ai soldaților lui Traian, cine greșește: lingviștii și istoricii români sau geneticienii ?

Vă lăsăm pe dumneavoastră să decideți.

În final, îmi vin în minte cuvintele filozofului englez Antony Hope:

„A explica adevărul oamenilor care nu sunt structurați mental să-l înțeleagă este similar cu a promova incultura”.

Cu tot respectul pentru părerile unor latinomani, îmi permit să afirm că, la nivel intelectual, dânsii, negând evidențele, dau dovadă de un diletantism cras. În plus, a nu cunoaște istoria țării care te-a plămădit pe tine și pe strămoșii tăi, este o frondă adusă celor 237.502 kilometri pătrați, în care trăiește un popor spre care, cu veacuri în urmă, se uitau cu respect toate cancelariile Europei.

Symbolistica dacică în heraldica Armatei României - Divizia 2 Infanterie „Getica”

----- Locotenent-colonel Romeo Feraru, Fundația „Mareșal Alexandru Averescu”

Existența unei civilizații materiale și spirituale înfloritoare a avut o însemnătate importantă în făurirea unei capacități de apărare a Daciei, încă de pe vremea lui Dromihete, învingătorul lui Lisimah, înainte de crearea primului stat dac centralizat, realizat de Burebista. Vestigi, în lumea antică, pentru vitejia și spiritul de sacrificiu ce îl manifestau în războaie, geto-dacii reprezintă punctul prim al unor milenii de luptă pentru apărarea ființei naționale a României.

Știința heraldicii, componentă importantă a istoriei, s-a dezvoltat, la noi, începând cu secolul al XIX-lea, devenind, în timp, o disciplină riguroasă, pătrunsă, încă de la crearea oștirii pământene (1830), în flamurile de luptă ale armatei.

Astăzi, activitatea de heraldică în Armata României

se desfășoară sub patronajul ministrului apărării naționale, în acest sens fiind constituită comisia de specialitate, compusă din reprezentanți ai structurilor militare cu putere de decizie, care analizează și avizează orice proiect pentru instituirea și utilizarea însemnelor, obiectelor heraldice și a denumirilor onorifice.

Denumirile onorifice pot fi nume de personalități militare sau civile (Muzeul Militar Național „Regele Ferdinand I”, Fregata „Regina Maria”, Brigada de Informații Militare „Mareșal Alexandru Averescu”, Brigada 8 LAROM „Alexandru Ioan Cuza”, Regimentul 52 Artilerie Mixtă „General Alexandru Tell”, Batalionul 3 Geniu „General Constantin Poenaru”), localități sau zone geografice (Brigada 18 Mecanizată „Banat”,

Brigada 10 Geniu „Dunărea de Jos”, Baza 3 Logistică Teritorială „Marea Neagră”, Centrul 88 Mentenanță „Ardealul”, Batalionul 620 Operații Speciale „Băneasa - Otopeni”, Batalionul 812 Infanterie „Bistrița”), evenimente naționale militare sau nemilitare (Brigada 282 Infanterie Mecanizată „Unirea Principatelor” ș.a.

O categorie aparte de denumiri onorifice o reprezintă cele cu rezonanță istorică. În continuare le vom selecta numai pe cele cu tematică dacică: Divizia 1 Infanterie „Dacica”, Divizia 2 Infanterie „Getica”, nume de personalități (Centrul de Instruire pentru Comunicații și Informatică „Decebal”, Batalionul 313 Cercetare „Burebista”, Batalionul 53 Geniu „Scorilo”, localități sau cetăți dacice (Brigada 2 Vânători de Munte „Sarmizegetusa”, Brigada 1 Mecanizată „Argedava”, Baza 3 Logistică „Zargidava” și Batalionul 200 Sprijin „Istrița”¹.

Însemnele heraldice militare care se instituie și se utilizează în armată constituie mijloace de identificare și particularizare ale structurilor militare, reprezentând, prin simbolistica lor, elemente de continuitate a tradițiilor militare.

Însemnul heraldic poate fi materializat în obiecte confecționate din orice material, poate fi reprodus în culori, în alb-negru, prin conturare sau prin imprimare pe diferite obiecte. Acesta poate fi reprodus, în totalitate sau parțial, pe steagul de identificare, ecusonul de mânecă, fanion, insignă, plachetă, medalie și monedă. Acestea pot fi expuse în săli de tradiții, cluburi, se pot purta la ținuta militară, pot fi oferite personalului cu merite deosebite în activitate și celor care trec în rezervă sau ca material de reprezentare în relațiile cu partenerii militari sau civili din țară sau străinătate.

Însemnul heraldic al Diviziei 2 Infanterie „Getica”, mare unitate din compunerea forțelor terestre române, continuatoarea tradițiilor de luptă ale Armatei a 2-a, are ca figură centrală acvila de aur cu capul spre dreapta și aripile deschise, cu ciocul și ghearele roșii, unghii negre, ținând în cioc o cruce ortodoxă din aur. În gheare acvila ține „fulgerule lui Zeus”, albastre, care simbolizează siguranța socială generată de putere și curaj. Pe pieptul acesteia este înserat un scut de nivel divizie, în fundalul căruia se regăsesc formele de relief cuprinse în zona de responsabilitate a mării unități, „de la izvoarele Sucevei până la Marea Neagră”. În lupta corp la corp - teribilă atunci ca și acum – dacii mânuiesc arme pe cât de simple, pe atât de temute: pumnalul, cuțitul de bronz, cosorul sau secera, sabia curbă, toporul sau securea, ghioaga sau măciuca și, la nevoie, sulita². Săbiile erau drepte și curbe, cu dimensiuni, cele drepte, având lungimea de până la 0,89 m (din care lama 0,76 m.), altele asemănătoare cu gladiul roman și, în fine, cele înrudite cu modelul celtic. Săbiile curbe (*falces* – *coase*), aveau lama îngustă, ascuțită pe partea concavă. Ele erau atât de specifice, încât la Sarmizegetusa, pe un bloc de

marmură, numele legiunii IIII Flavia Felix, însărcinată cu paza fostei capitale a Daciei, înfățișa două săbii curbe pentru literele FF și patru pumnale drepte pentru cifra IIII³. Din acest arsenal s-au ales, pentru partea superioară a scutului heraldic, *falx-ul* și sabia de tip *Akinakes*, precum și principalul mijloc de apărare, cunoscutul *scut* geto-dacic. Cele două arme încrucișate reprezintă dârzenia strămoșilor geto-daci în apărarea pământului strămoșesc. Sabia *akinakes*, caracterizată prin garda sub formă de inimă, de culoare roșie, relevă vitejia, spiritul de sacrificiu și credința în viața după moarte. Scutul are în interior, reprezentate stilizat, *Soarele*, geto-dacii fiind adepții cultului acestuia, și patru spirale simbolizând continuitatea vieții, ei considerându-se nemuritori. Cifra 2, reprezintă continuitatea structurilor care au funcționat în a doua garnizoana a țării, Buzăul, (Armata a 2-a, Comandamentul 2 Operațional Întrunit) și este încadrată de o cunună de lauri și frunze de stejar, din aur, amintind de victoriile obținute pe câmpurile de luptă și continuitatea tradițiilor poporului român.

Elemente cuprinse în însemnele heraldice ale unităților militare, având simbolistică geto-dacică au putut intra și în istoria antică universală prin faptul că, în secolele II-III e.n., vreo 12 trupe recrutate din daci au împânzit Imperiul Roman, începând din Cappadocia, până în Syria, de la limes-ul britanic, unde arheologii au descoperit și antroponimul *Decibalus*, până în Panonia și Moesia inferioară⁴.

¹ <http://www.mapn.ro/fotodb/Heraldica>

² Colonel Gheorghe Romanescu, *Oastea română de-a lungul veacurilor*, Editura Militară, 1976, p. 12.

³ *Istoria militară a poporului român*, Vol. I, Editura Militară, 1984, p. 99-101

⁴ D. Protase, *Autohtonii în Dacia*, Vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980, p. 197-199

Aurel Vlaicu, destinul unui creator

----- Sorin Turturică, Muzeul Național al Aviației Române

Pionieri români ai aviației mondiale

Istoria aviației noastre militare începe cu Aurel Vlaicu. La 17 iunie 1910, pe câmpul de la Cotroceni, el se desprindea de sol cu avionul de concepție proprie „Vlaicu Nr.1 – model 1910”, aparținând Armatei Române. Era primul zbor al unui avion construit de un român, în România. Inteligent, meticulos, harnic și perseverent, tânărul inginer a câștigat repede admirația societății românești. Este greu de găsit astăzi un om pe care românii să-l fi iubit și apreciat atât de mult cum l-au iubit și apreciat pe Aurel Vlaicu. Lui i-au fost dedicate cărți, monumente, plachete, cărți poștale, emisiuni filatelice, filme documentare și artistice. Numele său poate fi întâlnit astăzi pe frontispiciul multor instituții sau îl poartă străzi ale unor orașe importante din România. Într-un sens mai larg, prin realizările sale, Vlaicu a fost un simbol al progresului tehnic românesc, iar prin felul în care și-a găsit sfârșitul, la nici 31 de ani, un simbol al unității naționale.

Aurel Vlaicu nu a fost singurul român interesat de zborul mecanic. Românii au avut și alți pionieri la începuturile aeronauticii sau ale astronauticii, și aceștia nu au fost puțini... În epoca lui Soliman Magnificul, la Sibiu, Conrad Haas a experimentat unele tipuri de rachete create după ideile sale; din câte știm până astăzi, acestea au fost primele rachete în trepte care s-au construit vreodată.

Tot în Transilvania a trăit Ion Stoica, un țăran educat din satul

Ormindea, Țara Zarandului. El a testat, la sfârșitul secolului al XIX-lea și la începutul celui următor, aparate sau machete zburătoare, inspirate din zborul păsărilor. În aceeași perioadă, la sud de munți, a experimentat planoare de mici dimensiuni (fără om la bord) Constantin Bălăceanu-Stolnici. Important este și faptul că acest reprezentant al aeronauticii române din Vechiul Regat a corespondat cu cei mai cunoscuți pionieri ai aviației mondiale de la sfârșitul secolului al XIX-lea: Otto Lilienthal, Clement Ader și Octav Chanute.

La 18 martie 1906, la Montesson, lângă Paris, românul Traian Vuia și-a testat aeroplanul pe care îl proiectase și îl construise în anii anteriori. Aparatul său de zbor a rulat, a decolat și a aterizat doar prin mijloace proprii (spre deosebire de biplanul fraților Wright, care a zburat pentru prima dată în decembrie 1903, monoplanul lui Vuia a avut roți). Chiar dacă a fost un zbor scurt, de doar 12 metri, la o înălțime de circa un metru, acesta poate fi considerat primul zbor mecanic din Europa, primul zbor din lume al unui monoplan și, mai ales, primul zbor mecanic complet din lume al unui aparat mai greu decât aerul. După unele modificări pe care le-a făcut la aeroplan, Vuia a reluat testele și, în luna august, a reușit să se ridice la 2,5 metri deasupra solului. Cea mai bună performanță a sa a fost obținută în anul următor când, cu un al doilea aparat construit tot după ideile sale, s-a ridicat la cinci metri și a planat 20 de metri (5 iulie 1907)¹. Înce-

pând cu anul 1914, Traian Vuia a devenit tot mai preocupat de cercetarea și dezvoltarea aparatelor capabile să decoleze vertical și a realizat două prototipuri de elicopter (în 1918 și în 1921)².

Copilul teribil al aeronauticii noastre de început a fost Ion Romanescu. În 1908, la Craiova, el a construit primul său planor. Avea numai 13 ani. Cu acesta a efectuat teste la hipodromul din localitate, devenind cel mai tânăr pilot de planoare din lume. Până în 1913 a mai construit și zburat cu încă patru planoare. La 18 ani a plecat în Franța pentru studii. În timpul Primului Război Mondial s-a înrolat ca voluntar în aviația militară franceză și a murit în noiembrie 1918, într-o luptă aeriană, cu doar câteva zile înainte ca Germania să semneze armistițiul.

Henri August a fost un inginer român care a creat un planor biplan și pe care l-a testat lângă București, în martie 1909, cu ajutorul unui automobil. Cu această ocazie, soția sa, Aurelia, a devenit prima femeie din România care a zburat. Doi ani mai târziu a experimentat cu succes un avion monoplan.

Dacă Aurel Vlaicu a fost cel care, în anii 1909-1910 a creat primul avion românesc, în România

(dincolo de granițe îl crease Vuia, în 1906), Ion Paulat – în 1910-1911 – a realizat prototipurile primelor hidroavioane. E drept, nu le-a finalizat din lipsă de fonduri. Interesul său pentru hidroaviație nu a fost întâmplător, Paulat fiind mecanic-șef de marină, îmbarcat pe vasul „Turnu Severin”.

La sfârșitul anului 1910 a stârnit o oarecare senzație o creație a unui alt inginer român, Henri Coandă. Acesta avea doar 24 de ani când a realizat un avion care a intrigat prin faptul că nu avea elice. În realitate, propulsia era realizată de o elice întubată care avea forma unui compresor: era precursorul avionului cu reacție de astăzi. Coandă nu a sesizat importanța invenției sale și nu a dezvoltat-o. Mult mai târziu, în anii interbelici, a revenit asupra fenomenului de reacție și a brevetat efectul care îi poartă numele.

Lista inventatorilor români ar putea continua cu Tache Brumărescu și Corneliu Marinescu. Primul, interesat de zborurile cu decolare verticală, a testat la 27 mai 1911 avionul „Columba”. Aparatul s-a distrus la scurtă vreme de la desprinderea de sol, Brumărescu, aflat la manșă, neavând experiență în pilotaj. Marinescu a realizat în 1912 un avion militar pe care l-a denumit „Lăcusta”. Avea trei locuri: două în fuzelaj, pentru pilot și pentru observator aerian, și unul sub fuzelaj, pentru cineva „care lezne poate azvârli o bombă asupra trupelor inamice”³. Era astfel întrezărit viitorul avion multirol.

Aviația românească nu s-a născut doar prin mintea și efortul inventatorilor. Lor li s-au adăugat investitorii. Mihail Cerchez a fost un avocat născut la Bârlad care s-a gândit că zborul mecanic poate fi o afacere de succes. După ce a văzut progresele realizate în acest domeniu în Occident, a deschis la Chitila un complex aeronautic foarte modern pentru acele vremuri (1910). Avea hangare în care se fabricau sau se reparau avioane, clă-

diri administrative și tribune pentru publicul amator de spectacol aerian. Era, în același timp, aerodrom, școală de zbor și centru al industriei aeronautice. În iulie 1911, la școala de zbor al lui Cerchez au fost brevetăți primii ofițeri ai armatei române: sublocotenentii Ștefan Protopopescu și Gheorghe Negrescu, ambii provenind din arma geniului⁴.

Un al doilea investitor a fost principele George Valentin Bibescu. Pasionat de tot ceea ce înseamnă progres (mai ales cu ajutorul motorului) și prieten cu celebrul aviator Louis Blériot, Bibescu a învățat să zboare în Franța, la sfârșitul anului 1909, obținând Brevetul internațional de pilot nr. 20 eliberat de Aeroclubul Franței⁵. Revenind în țară, principele a deschis o școală de zbor pe Dealul Cotrocenilor, unde l-a avut ca instructor pe locotenentul aviator Mircea Zorileanu. Apoi, în mai 1912, George Valentin Bibescu a înființat Liga Națională Aeriană, având terenul de zbor la Băneasa.

În sfârșit, și Ministerul de Război și-a dorit o școală proprie de zbor. Aceasta a luat ființă la Cotroceni, la 1 aprilie 1912. După toate aparențele, primul comandant al acesteia a fost maiorul Ion Macri.

Aceasta a fost, pe scurt, povestea primilor pași făcuți în aeronautica română. În această lume a trăit și a creat Aurel Vlaicu. În ceea ce privește felul în care erau priviți de către societatea românească aviatorii, Gheorghe Negrescu mărturisește: „Eram nebuni! Cel puțin aceasta era părerea unanimă și noi, infimă minoritate, nu puteam să dovedim contrariul. Poate că ei aveau dreptate! Pe vremea aceea ne era certă o singură perspectivă: un loc de cinste la cimitirul militar Bellu, unde două lungi alei de morminte stau astăzi mărturie sacrificiului dinainte consimțit”⁶.

Copilăria și adolescența lui Aurel Vlaicu

Viitorul inginer și aviator român s-a născut la 7 noiembrie 1882, în

satul Bințiinți (azi Aurel Vlaicu, jud. Hunedoara), în familia țăranului Dumitru Vlaicu (1852 – 1916). Soția acestuia, Ana (1860 – 1942), născută Luca, i-a dăruit opt copii, Aurel fiind primul dintre ei. Frații și surorile lui Aurel au fost Ion (1885 – 1972), Ioana (1888 – 1971), Achim (1890 – 1895), Maria (1893 – 1895), Domnica (1896 – 1898), Luca (născut și mort în 1899) și Valeria (1904 – 1978)⁷.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, Bințiinți, împreună cu întregul Ardeal (dar și cu alte teritorii românești) făcea parte din Austro-Ungaria. Era o epocă în care elita politică și culturală românească lupta pentru afirmarea națiunii române. În această luptă un rol important a revenit Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (ASTRA), creată la Sibiu în 1861. Rolul acestei asociații a fost multiplu: a promovat cultura românească la nivelul întregii Transilvanii prin publicare de cărți și prin organizarea unor activități, a sprijinit înființarea unor instituții de învățământ în limba română și a sprijinit financiar numeroși elevi și studenți români⁸. Peste ani, ASTRA și Aurel Vlaicu și-au împletit destinul...

Micuțul Aurel și-a trăit primii ani din viață în casa părintească de pe malul Mureșului. După ce a urmat clasele primare la Bințiinți, Aurel Vlaicu a mers la Colegiul reformat „Kun” din Orăștie, cu predare în limba maghiară, ocazie cu care a învățat această limbă. Descriind această perioadă, prof. univ. dr. Valeriu Avram notează: „În colegiu erau puțini elevi români, majoritatea școlărilor erau de etnie maghiară și, în primul rând, din regiunea secuilor. Dar, întâmplător, în clasa lui Aurel, se aflau circa șapte-opt copii români care, împreună cu cei câțiva din celelalte clase, s-au constituit într-o grupare distinctă în jurul lui Vlaicu. Colegii îl simpatizau mult, fiindcă geniul său creator mugurea încă de pe atunci, aducând zi de zi câte o sur-

priză cu mașinările lui năzdrăvane. Repara ceasornice, destul de rare pe atunci, manevra cu multă dibăcie firele electrice, avea preocupări legate de zborul mecanic”⁹.

De fapt, elevul Aurel Vlaicu era strălucit doar la materiile cu profil realist, celelalte nu-l interesau prea mult (lua doar note de trecere).

A rămas în această instituție de învățământ cinci ani (1895-1900), ultimii doi ani de liceu făcându-i la Sibiu, unde l-a cunoscut pe Octavian Goga. Viitorul „poet al pătimirii noastre” era mai mare cu un an și jumătate decât Vlaicu (se născuse la 1 aprilie 1881 la Rășinari, lângă Sibiu) și, peste câțiva ani, când Aurel Vlaicu a venit la București, Goga s-a dovedit un prieten neprețuit...

Anii de studenție și de cătănie

După susținerea cu succes a bacalaureatului, adolescentul Aurel Vlaicu a dorit să își continue studiile la o facultate cu profil mecanic; de aceea, în 1902 a mers la Budapesta, la Universitatea Tehnică Regală „József”. A rămas în orașul de pe Dunăre doar un an, timp în care a studiat intens publicațiile care abordau în special chestiunea zborului mecanic; cu această ocazie, a devenit conștient că marea problemă a tuturor inventatorilor era realizarea unui motor suficient de ușor și de puternic pentru a putea ridica în aer un aparat de zbor. În aceeași perioadă, la Paris, Traian Vuia (mai în vârstă cu zece ani decât Aurel Vlaicu), se confrunța cu aceeași problemă. Mult mai departe, pe continentul american, frații Wilbur și Orville Wright erau însă pe punctul de a crea primul motor eficient. De altfel, la 17 decembrie 1913, ei au devenit primii din lume care au reușit să zboare cu unul „mai greu ca aerul”.

Tot la Budapesta Aurel Vlaicu l-a reîntâlnit pe Octavian Goga și încep să-și petreacă împreună o parte din timpul liber. Goga era stu-

dent al Facultății de Litere și Filosofie și publica versuri în revista „Lucefărul” (revista era tipărită la Budapesta de românii transilvăneni).

După primul an de studii, Aurel Vlaicu s-a hotărât să continue în Germania. Cel puțin două motive l-au determinat să i-a această decizie. În primul rând, nu era mulțumit de materiile care se predau atunci la facultatea pe care o urma; în al doilea rând, își dorea să aprofundeze limba germană, „limbă în care erau publicate majoritatea cărților bune din domeniul motoarelor și al aeroplanelor”¹⁰.

A mers la München, în sudul Germaniei și s-a înscris la Școala Superioară Tehnică Bavareză. Aici a rămas până la absolvire, în 1908, când a devenit inginer mecanic. Autorii excelenței biografii apărute în 2009 la Editura Anima au notat: „în perioada München, Vlaicu a făcut mai multe proiecte diferite de aparate de zbor, dintre care unele au ajuns chiar în stadiul de model pentru experiențe. Este adevărat însă că niciunul dintre proiectele realizate în acea perioadă nu l-a mulțumit. Unul din aceste modele, având o formă ce semăna cu o umbrelă, a fost păstrat mult timp într-unul din laboratoarele Politehnicii din München. Teoretic, toate păreau perfecte, dar în practică rezultatele nu erau bune”¹¹.

Tot în perioada studenției a mers la Pola, port la Marea Adriatică, pentru a-și satisface stagiul militar în marina austro-ungară. A mers la forțele navale la cererea sa, dorind să cunoască mai bine motoarele vaselor.

Acasă, la Bințișni

Se pare că primul loc de muncă al tânărului Vlaicu a fost la uzinele „Opel” din Russelheim, de lângă Frankfurt pe Main, fiind angajat ca proiectant la secția de motoare. Va renunța însă la o carieră de succes în cadrul acestei firme – o mașină propulsată de un motor modificat

de el câștigase Cupa „Prințul Henric” – , pentru că altceva și-a dorit să facă în viață: să proiecteze avioane și să zboare cu ele, să demonstreze că poate lupta de la egal la egal cu cei mai buni din lume în domeniul aeronauticii. Acesta a fost idealul lui Vlaicu și pentru el a sacrificat toate oportunitățile profesionale și viața personală.

S-a aruncat în necunoscut, fără a avea un sprijin financiar concret de la cineva! A revenit la Bințișni, unde și-a amenajat un atelier lângă casa părinților și a început să facă tot felul de calcule și experimente cu machete de aeroplane. Cu ajutorul fratelui său mai mic, Ion, a construit un planor. Era, de fapt, avionul pe care și-l dorea, dar fără motor, și, în vara anului 1909, Aurel a început testele, pe izlazul de lângă sat. A fost ajutat de tinerii din localitate, care i-au tras planorul legat cu frânghii, apoi, folosind niște hamuri adaptate, a apelat la forța cailor. Astfel, a avut ocazia să-și verifice și să-și îmbunătățească aparatul. Acesta a fost momentul în care, în zona Orăștie, a început să se vorbească despre tânărul inginer.

În acest context, a avut loc și primul zbor din lume al unui copil cu un planor: Valeria, sora de numai cinci ani a fraților Aurel și Ion Vlaicu. Mai târziu, ea și-a amintit: „... într-o zi am ajuns, plângând și zbenguindu-mă, chiar lângă fratele meu, badea *Orel*, și l-am rugat să mă lase să zbor și eu. El m-a prins cu amândouă mâinile și, înălțându-mă până la fața sa, m-a sărutat și m-a așezat pe scăunelul din mijlocul trupului păsării (...) M-a legat fețele, să nu cad cumva, mi-a strâns basmăluța, înnodându-i capetele sub bărbie (...) Și s-au pus pe alergat flăcăii, iar eu, zgâlțâită, m-am simțit de parcă m-aș fi aflat într-o luntre pe apa Mureșului. Pluteam. Jos îi vedeam pe ai mei mici, așa cum nu-i mai văzusem niciodată până atunci! Eram pe deasupra pomilor și mă legăna pasărea aceea, în fuga ei fără picioare, și fără ca măcar să dea din aripile pe

care le ține întinse fără clintire... Apoi am văzut că se apropie iarba și... gata, iar o zdruncinătură zdrăvănă și m-am simțit trasă pe roți...

A venit în goană badea Orel și m-a dezlegat, m-a sărutat și m-a întrebat de mi-a fost frică cumva. Eu i-am răspuns că *de ce să-mi fi fost teamă?* Iar el, punându-mă din nou, m-a mai întrebat: *dar tu ce ai simțit Valerică, acolo sus, în văzduh?*

- *D-apăi, m-a dăinat, bade Orel!*, i-am răspuns eu, râzând, că era bine... *Dar eu mai vreau, mai vreau sus, că-i bine acolo!*, am strigat.

Atunci s-a apropiat tata care, cu biciful în mână, a dat să-i lovească fie pe Ion, fie pe Orel, pe care apuca să-i nimerească, strigându-le de parcă-l aud și acum: *Fugiți, nebunilor, că-mi ucideți copila!*¹²

Dumitru Vlaicu era supărat pentru că-l vedea pe Aurel îndeletnicindu-se cu lucruri pe care le considera neserioase. Aviația era pentru bătrânul plugar un moft. El se împrumutase la bănci pentru ca băiatul să-și poată face studiile, iar speranța sa că Aurel va plăti datoria rămasă i se spulberase.

Vlaicu la București. Zborul din 17 iunie 1910

Limpezindu-și ideile despre cum dorea să-și realizeze avionul, a părăsit satul natal și a mers în Regatul României, la București. Fiind proaspăt sosit într-o lume pe care nu o cunoștea, avea nevoie de un ajutor important din partea oficialităților române: o sursă de venit, un loc unde să poată lucra la avion, oameni cu pregătire tehnică pentru muncile secundare, de rutină, și, nu în ultimul rând, bani pentru materiale și motor. Aurel Vlaicu obține repede sprijinul românilor transilvăneni, mai ales pe cel al vechiului prieten Octavian Goga, între timp ajuns un poet respectat. Cum Goga avea relații în mediul politic românesc, doi miniștri, Vasile Moțun (Lucrări publice) și Spiru Haret (Instrucțiune publică) ac-

ceptă să îi pledeze cauza pe lângă șeful guvernului. Primul-ministru Ion I.C. Brătianu a decis ca statul român să-l sprijine și a cerut Ministerului de Război să-l găzduiască la Arsenalul Armatei. Mai mult, generalul Grigore Crăiniceanu, ministrul de Război, l-a angajat pe Vlaicu în cadrul Armatei, cu un salariu lunar de 300 de lei, echivalentul salariului unui locotenent. Pentru cheltuielile legate de materiale, a primit un fond de 2 000 lei, iar motorul urma să fie cumpărat din alți bani. Există însă o condiție: Armata Română devenea coproprietară a avionului pe care inginerul din Bințișniț urma să-l construiască¹³.

Ajutat de fratele său Ion, inginerul Aurel Vlaicu a început imediat lucrul. Muncește zece-douăsprezece ore pe zi și are uneori momente de epuizare fizică sau psihică. Locotenent-colonelul Adrian Miculescu, directorul Arsenalului, care i-a fost ostil de la început lui Vlaicu, a constituit și el o sursă permanentă de stres. Deși nu avea cunoștințe de specialitate, îi repeta obsesiv că „avionul său nu va zbura niciodată”.

În decembrie 1909, Aurel Vlaicu a plecat în Franța pentru a achiziționa motorul. Îl întâlnește pe Traian Vuia și, la sfatul acestuia, optează pentru motorul rotativ cu 7 cilindri Gnome Omega. Dezvolta o forță de 50 CP și era răcit cu aer. Revenit la București, reușește să termine avionul până în primăvara anului 1910. Era un monoloc monomotor, cu două elice coaxiale contrarotative. Anvergura era de 10 metri, lungimea de 12 metri, înălțimea de 4,22 metri iar suprafața portantă de 25 mp. Având o greutate totală de 300 kg, putea să atingă viteza maximă de 74 km/h. Constructorul îl botezase „Vlaicu Nr.1 – model 1910”.

S-a apropiat, în sfârșit, ziua încercării în zbor. De ceva timp, opinia publică era împărțită. O parte îl susținea pe inginerul din Bințișniț, dar erau și voci care afirmau că statul român aruncase banii pe fe-

reastră. Încercând să rămână imun la critici, Aurel Vlaicu s-a concentrat asupra ultimelor detalii, apoi și-a transportat avionul la Cotroceni, pe câmp. Primul zbor a fost programat pentru ziua de 16 iunie 1910. Aparatul a rulat, dar nu s-a desprins de la sol. A doua zi a re-luat încercările. După ce a mai rulat de două ori, la a treia încercare, în urma unei comenzi inspirate, avionul s-a ridicat la câțiva metri deasupra câmpului. A fost o mare ușurare, așa cum va menționa câteva zile mai târziu în paginile ziarului *L'Indépendance Roumaine*: „Bucuria cea mai mare însă, am simțit-o când am zburat prima oară la Cotroceni. Nu m-am ridicat atunci mai sus de patru metri. Cu toate acestea, nici Alpii nu mi-i închipuiam mai înalți, ca înălțimea la care mă ridicasem eu. Fiindcă patru metri erau atunci pentru mine un record formidabil, un record care-mi consacra mașina. Zburasem, și asta era principalul. Mă menținusem în aer, făcusem evoluții neșovăitoare... Iar eu, după ce am coborât, eram ca și beat de bucuria fără margini a izbândeii. Începusem să mă dau peste cap pe câmp, de fericire. Cei din jurul meu ziceau că am înnebunit. Și eram, într-adevăr, nebun de entuziasm și de mulțumire”¹⁴.

Despre originalitatea avionului lui Vlaicu, generalul av. ing. Gheorghe Negrescu a spus: „originalitatea evidentă a mașinii zburătoare a lui Vlaicu îl clasează, incontestabil, între marii inventatori de mașini zburătoare, pentru că nu este nicio asemănare între primul avion al lui Wright (biplan cu patine), biplanul *Farman*, sau monoplanele *Demoiselle* ale lui Santos Dumont, ale lui Blériot sau oricare alt avion străin de la începutul aviației, și avioanele nr. 1 și 2 ale lui Vlaicu. Avionul cu care Vlaicu a făcut primele zboruri la 17 iunie 1910 era un monoplan de tip parasol, adică cu centrul de greutate mult sub aripi, unde se aflau motorul și nacela cu locul pi-

lotului. Particularitatea avionului lui Vlaicu constă, în primul rând, în lipsa unui fuzelaj, care la oricare avion formează un fel de coloană vertebrală a avionului”¹⁵.

Și Aurel Vlaicu a descris într-o revistă de epocă realizarea sa. Astfel, opinia publică a putut citi:

„Ne găsim azi, în Țara Românească, în plină activitate pentru realizarea unei perfecționări de construcție și pentru găsirea unei soluțiuni mai de seamă în problemul (sic!) atât de cercetat al transporturilor aeriene.

Mi-aduc aminte cu uimire de epoca în care am fost preocupat pentru întâiași dată de ideea zborului artificial. Era prin 1896-1897. Pe atunci se vorbea foarte puțin de aviațiune. M-am decis totuși curând să o studiez de aproape și am și plecat la München unde timp de patru ani am făcut ingineria mecanică. În acest timp am ajuns la convingerea că problema esențială a aviațiunii nu stă într-atât în corpul propriu-zis al mașinei, cât în calitățile, de greutate și de exactitate ale motorului. Pe atunci, ca și astăzi, mulți erau de părere că aparatul poate să fie cât de greu, și că aripile trebuie să aibă anumite curburi. Eu am crezut din potrivă că în ce privește greutatea, cu cât aparatul în întregime a lui e mai ușor, cu atât e mai bun și are să se ridice mai repede, întru cât are nevoie de planuri mai restrânse. Iar în [ceea] ce privește curburile aripelor în parabolă, în S, în segment de cerc etc, toate acestea se deosebesc foarte puțin între ele și pot fi de o potrivă bune fără însă să constituiească partea esențială a aparatului. Chiar în natură observăm că, de pildă, aripile liliacului sunt cu totul deosebite de ale altor păsări, precum la rândul lor păsările se deosebesc prin aripi, cu desăvârșire, de insecte.

Este însă un punct căruia aviatorii îi dau foarte puțină însemnătate. Acesta este forța propulsivă a aparatului, pe care o formează motorul

cu helicea. Să luăm de pildă aparatul Farman. Nu-i așa că suprafața helixelor n-are nici $\frac{1}{2}$ metru pătrat, pe când suprafața aripelor 48 m.p.? Ori, în natură, forța propulsivă desvoltată de pasăre se datorește suprafeței aripelor. La aeroplane, această forță propulsivă nu se poate datori decât helixelor. Prin urmare acestea (helicele) ar trebui să fie punctul central de studiu al aviatorilor, ele determinând în definitiv zborul aparatelor.

Călăuzit de aceste principii, mi-am imaginat și mi-am construit primul aparat în primăvara anului 1909.

Deosebirea aparatului construit de mine de celelalte aparate e că partea cea mai esențială, anume helicele, prezintă suprafețe cu mult mai mari și are două helice cari se învârtesc în senz (sic!) contrar, astfel că nimesc reacțiunea motorului.

Insist asupra importanței acestui lucru, de oarece în chipul acesta aparatul nu poate să cadă nici odată pe o aripă. În același timp două helice prezintă avantajul că țin loc de o helice cu suprafață dublă. Și suprafața fiind de două ori mai mare, la forța egală a motorului, ridică greutate aproape îndoită. Dovada că este așa e că aparatul lui Wright, cu două helice, are un motor de 25 cai putere, pe când aparatul lui Farman, cu o singură helice, are un motor de 50 cai putere, forța de tracțiune fiind totuși egală. Foloasele acestui sistem se înțeleg dela sine. Fiind nevoie de mai puțină benzina și greutatea motorului va fi mai mică.

Atunci, de ce am utilizat la aparatul meu un motor de 50 cai putere? Pentru că motorul Gnome e cel mai bun din câte există, și pentru că poate fi întrebuițat treptat dela 10 la 50 cai putere. Eu mi l-am întocmit numai pentru 25 cai. Pe lângă aceasta, așa cum e, este mai ușor decât altele și nefiind forțat la maximum, durează mai mult.

În ce privește mobilitatea aripe-

lor, eu mi-am construit aparatul cu aripi absolut fixe. Cred că este o greșală să se facă aripi mobile, de oarece cea mai mică eroare de manevră sau cel mai mic defect al organelor mașinei pot s-o răstoarne peste cap.

Tot așa cred că este o greșală să se întrebuițeze mai multe cârme. Natura nu păstrează nimic de prios, ci dimpotrivă are tendința să facă față împrejurărilor celor mai variate cu minimum de organe posibile. Două cârme, una de profunzime și alta de direcție, sunt de ajuns.

În sfârșit, punctul cel mai principal al aparatului meu îl formează centrul de gravitate. Pe când la alte aparate centrul de gravitate este deasupra aripelor sau între aripi, la mine este așezat sub aripi cu 1 m. 20. Se înțelege ușor astfel că aparatul nu se poate răsturna niciodată.

Cu principiile acestea bine definite și cu liniamentele generale ale aparatului bine hotărâte, am venit la București. Rezultatele au corespuns așteptărilor tuturor celor care m-au încurajat ca și propriilor mele convingeri. Aeroplanul a zburat dela început, fără să aibă nevoie de nici o modificare, astfel cum l-am calculat din prima zi.

În acele scumpe momente ale primelor mele încercări răușite am simțit – dela cel din urmă muncitor plecat din atelier ca să vadă zburând un aeroplan românesc, până la frunțașii vieții noastre intelectuale și politice și până la Alteța Sa Regală Principele Carol – aceeași simpatie caldă și pentru acel ce zbura și pentru invenția minunată care mâine va fi în mâinile tuturor. Fie ca așteptările celor cari m-au întovărășit cu încurajarea și cu prietenia lor să nu fie înșelate. M-aș socoti răsplătit cu prisosință pentru cei paisprezece ani de muncă, de teamă și de speranțe chinuitoare, dacă ași ști că am făcut ceva, cât de puțin, dintrânșii pentru progresul științei și pentru

fericirea oamenilor”¹⁶.

La două zile de la primul zbor, în prezența principelui Carol și a principesei Elisabeta, a avut loc o nouă demonstrație, încheiată neplăcut pentru constructorul-pilot. Din lipsă de experiență sau din neatenție, Aurel Vlaicu s-a desprins de sol într-un mod abrupt, apoi, luat prin surprindere, a tăiat contactul motorului. Avionul a atins cu aripa dreaptă solul și a fost ușor deteriorat.

Aparatul „Vlaicu Nr.1 – model 1910” a fost reparat și readus la zbor. A venit apoi momentul ca Armata să decidă dacă face sau nu recepția avionului. În acest sens, către jumătatea lunii august 1910, Aurel Vlaicu a făcut mai multe zboruri în fața unei comisii militare, care a decis că avionul este util pentru misiuni de informații și legătură:

PROCES-VERBAL

Subsemnații asistând în ziua de 13 august 1910 la zborurile executate de către inginerul Vlaicu cu aeroplanul său am făcut de comun acord următoarele încheeri spre a putea fi aduse la cunoștința Ministerului de război, care subvenționează pe acest inginer.

I. Zborurile executate au fost în număr de 2, de acelaș gen și parcurs, cel d'întâi fiind mai încet ca cel de al doilea; ambele s'au executat la Cotroceni la ora 6 p.m. și 6 ¼, pe timp calm.

Pornirea întâia s'a făcut parcurgând pe roate o distanță de circa 40. după care aparatul s-a ridicat cu toate roatele deodată, luând direcțiunea oblică în sus de la hangar peste colțul N al poligonului infanteriei, până ce a atins înălțimea de 40 m, când aviatorul a salutat lung cu capela în mâna dreaptă și a mers pe această înălțime până la linia forturilor, pe care a urmărit-o; ocolind apoi spre N, de unde a ocolit spre E, a urmat drept spre hangar unde a aterisat parcurgând printre public vreo 20m; în tot timpul acesta de circa 10 minute, s'a parcurs deci cam 14

kilometri, aparatul mergând cu 27 cai putere și așa că elicele se învâртеau încet, căci li se puteau vedea aripele; nu s'a observat nici cea mai mică esitare, tangaj sau balansare.

La scoborâre, aviatorul a fost viu aplaudat și îmbrățișat de cunoscuți prieteni și protectori; dânsul a declarat că e foarte mulțumit de aparat, dar că motorul proiectează grăsimi în lături și-i murdărește hainele, lucru ce va remedia prin adoptarea unei perdele.

Al 2-lea parcurs s'a executat pe acelaș drum, însă ridicându-se după 14 la 15m de parcurs pe pământ și urcându-se la circa 60m. Aterisajul s'a făcut mai calm și mai sigur, tot în mijlocul asistenței; aviatorul salută mereu pe trecători pentru a arăta că-și poate conduce aparatul cu o mână; parcursul de 15 kilometri l-a făcut în 9 minute (aproape 100 klm. pe oră), cu 37 cai putere (aparatul dă 50 cai putere).

II. Părerea noastră este că aceste zboruri sunt proba cea mai bună că inginerul Vlaicu este pe calea adevărată și că puțin îi mai trebuie ca să poată concura aparatul său cu primele aparate cunoscute; această părere se sprijină și pe considerațiunea că, cu un aparat mai inferior celui experimentat, autorul nu ar fi putut executa zborurile atât de reușite de oarece practica sa de pilotaj este foarte restrânsă și nu a mai sburat propriu-zis până astăzi, din timiditatea, naturală, datorită accidentului cauzat prin neîndemânarea lui la manevrarea volanului.

Meritul aviatorului Vlaicu este dar că, fără școală de pilotaj și fără să mai fi sburat, a reușit de prima dată a executa zboruri ca aviatorii cei mai renumiți, fără a avea temperamentul calm al acestora; aceasta probează că aparatul său l-a ajutat mult în succes, prin stabilitatea lui și prin calitățile de simplitate de manevră.

Credem dar că acest aeroplan poate deveni un prețios aparat de

recunoașteri, adică foarte util armatei și suntem de părere că Ministerul de război trebuie să continue să patroneze realizarea lui definitivă și să intre în tratative cu autorul spre a-și asigura dreptul de construcție.

Concluziunile de mai sus nu sunt bazate numai pe buna reușită a acestor zboruri, ci după cum mai înainte de ele suntem convinși de calitățile bune ale acestui aeroplan, pe care l'am susținut contra criticelor exagerate ce 'i s'a adus.

III. În rezumat se opiniază prin încheiere următoarele:

a) A se continua probarea acestui model, în asistența unei comisii militare de experiență compusă din ofițeri;

b) A se face o înțelegere cu aviatorul pentru a se putea asigura Ministerului proprietatea acestui aparat;

c) A se construi un model definitiv cu motorul actual, pentru care să se prevadă și aproba suma de lei 18 000 (cu motor nou);

d) A se prevede un fond bugetar de cel puțin 100 000 lei pentru construirea a cel puțin a o parte din aeroplanele necesare armatei;

e) A se înființa la Arsenal o secțiune specială pentru construirea de aeroplan, sub conducerea inginerului Vlaicu, acesta fiind alături de secțiunea pentru repararea de automobile, peste tot sub conducerea Domnului Vlaicu, pentru care să 'i se prevadă o leafă lunară de cel puțin 600 lei.

Căpitan ..... (indescifrabil)
 Maior (probabil) Mihailov
 Colonel D. Iliescu
 General Georgescu¹⁷

La sfârșitul lunii septembrie 1910 au avut loc manevrele regale anuale; pentru desfășurare a fost aleasă zona Olteniei. În ziua de 27 septembrie s-a petrecut un eveniment de însemnătate excepțională. Inginerul Aurel Vlaicu, aflat la Slatina cu avionul său (pe care îl

aduse pe calea ferată), a decolat, la ora 5 dimineața și, după un zbor de 35 de minute, a aterizat lângă Piatra Olt. Era un zbor de legătură, Vlaicu având asupra sa un mesaj pe care l-a predat principelui moștenitor Ferdinand¹⁸. Astfel, s-a realizat prima misiune din istoria de o sută de ani a Aviației Militare Române, într-o perioadă când factori de decizie din țări importante nu sesizaseră încă rolul pe care avionul îl putea avea în viitoarele conflicte. Așa se face că România a avut aviație militară înaintea Marii Britanii, Germaniei, Rusiei, Austro-Ungariei sau Japoniei, dar după Franța și Italia. În 1908, Statele Unite au fost prima țară care a încercat să definească potențialul militar al avionului, dar au oprit teste în urma morții unui tânăr ofițer care zbura ca pasager alături de cel mai mare dintre frații Wright, Orville (acesta din urmă a supraviețuit accidentului în cauză).

Primul miting oficial al lui Aurel Vlaicu a avut loc la 4/17 octombrie 1910, la inițiativa Ministerului de război și sub patronajul principelui Ferdinand, moștenitorul tronului regal. Vlaicu a uimit asistența cu îndemânarea sa și calitățile avionului. A urmat apoi mitingul de la Chitila (8/21 noiembrie 1910), „primul din țară la care au luat parte mai multe aparate de zbor”¹⁹. În afară de Aurel Vlaicu au mai zburat Michel Molla, pilotul francez al lui Cerchez, Șerban Cantacuzino și Robert Catargi.

Era o perioadă de încordare pentru inginerul Vlaicu. Gheorghe Negrescu își amintește: „Vlaicu, de partea sa, modest din fire, deși avea merite mari, fiind și creator și zburător eminent pe avionul său, nu avea altă pretenție decât să vadă tipul său de avion adoptat în serviciul țării și, deci, aștepta și credea că i se va da o comandă de câteva avioane, care i-ar fi asigurat existența și i-ar fi permis, în același timp, perfecționarea creației sale. Pretențiile sale erau legitime, ușor

de satisfăcut și compatibile cu nevoile aviației românești, care avea trebuință de avioane și zburători”²⁰.

Anii 1911-1912

Începutul anului 1911 l-a găsit pe Aurel Vlaicu preocupat de construirea unui nou aparat de zbor. Era un proiect derivat din „Vlaicu Nr.1”, cu unele îmbunătățiri. Al doilea avion a fost finalizat, într-o clădire a Școlii de Arte și Meserii din strada Polizu, în luna mai a anului 1911. A fost avionul cu care Aurel Vlaicu și-a propus să treacă în zbor peste Munții Carpați!

Pentru început însă, a decis să realizeze câteva demonstrații aeriene în Ardeal. La 16/29 august 1911 se afla la Blaj, pe Câmpia Libertății, unde era invitat la o festivitate organizată de ASTRA; la 11/24 septembrie a făcut o demonstrație la Sibiu, iar la 18 septembrie/1 octombrie a zburat la Brașov. Ecouri acestui mic turneu s-au reflectat mult timp în presa transilvăneană.

Sfârșitul lunii septembrie l-a găsit la Iași, unde a zburat în fața familiei regale a României și a unor oaspeți străini. „Acest zbor a fost un prilej de deosebită mândrie națională pentru înaltele personalități române prezente, care au putut demonstra invitaților străini evoluția României pe calea progresului tehnic”²¹.

Comparativ cu 1911, anul 1912 a fost mult mai bogat în spectacole aeriene. Acestea au debutat la Ploiești (13/26 martie), de unde a mers la Cernăuți (aici a făcut zboruri în trei zile ale lunii aprilie).

Cel mai important moment sportiv al scurtei sale vieți a avut loc în luna iunie 1912, când s-a aflat la Aspern, lângă Viena. Acolo a avut loc, în perioada 23-30 iunie, Săptămâna Internațională a Zborului, o competiție de virtuozitate și rezistență la care s-au înscris 43 de concurenți din opt țări: doisprezece francezi, șapte germani, trei italieni, un belgian, un rus, un persan, șaptesprezece austrieci și un român: Aurel Vlaicu²². Cu o zi

înaintea concursului (de fapt, pentru a putea să participe), aviatorul român a primit brevetul de pilot cu nr. 52 al Federației Aeronautice Internaționale – Secțiunea austriacă. La această competiție, în care a avut în Roland Garros un puternic concurent, Vlaicu a obținut două premii I și două premii II²³.

Revenind în țară, Vlaicu merge în ținutul natal și, la 22 iulie/4 august, a realizat un zbor de suflet: „*Trece deasupra orașului, se întoarce în cerc larg deasupra publicului, și atunci, deodată își învârtte mașina drept în direcția unde știa el Bințișul, face publicului semn cu mâna dreaptă, pe care o întinde apoi drept înainte. Era rămas bun de la public și semnul că pleacă la Bințiș, cum spusese din capul locului. Cel ce acum 20 de ani a plecat cu desăgii la școală, se întoarce acasă pe aripile vulturului, care ascultă poruncile lui. Taie văzduhul drept înainte, parcă ar aluneca pe o sârmă. Aripile nici nu se clatină*”²⁴. Ajuns pe cerul satului în care s-a născut și în care a crescut, a zburat peste casa părintească. Mai târziu, după ce a aterizat, și-a îmbrățișat mama și i-a spus: „*Mamă dragă, am zburat peste șura noastră!*”.

La 29 iulie/4 august se afla la Alba Iulia, de unde a mers la Târgu-Mureș pentru zborul planificat în data de 19 august/1 septembrie. Cu această ocazie, presa de limba maghiară a consemnat: „*În dimineața trecută s-au organizat, în mai multe orașe din provincie, încercări de zboruri, iar la Budapesta, pe aeroportul din Rákos, aviatorii noștri, de asemenea au făcut tentative de survol. Cu excepția unui singur avion, cel pilotat de Kvász András, toate celelalte aparate de zbor s-au prăbușit. Iar cu ocazia întrecerilor aviatice din ziua lui Szent István (Sfântul Ștefan, 15 august – n.a.) – după cum am putut citi în presă – aviatorii noștri au demonstrat că se pricep de minune să ruleze pe sol. Mai mult, am avut ocazia să citim*

în aceeași presă și titluri sugestive de tipul: „A fost călcat... de avion!”

Și în situația în care ziarele noastre sunt nevoite să informeze despre atare eșecuri, practic nicăieri nu găsim vreo informație despre faptul că Aurel Vlaicu, unul dintre cei mai străluciți constructori și piloți de avioane din Ungaria, repurtează succes după succes cu zborurile sale. Explicația este evidentă: ignoranții și superficialii îl acuză pe Vlaicu că se prevalează ostentativ de naționalitatea sa română, iar pe români că fac din succesele sale aviatice veritabile sărbători naționale.

Așa stând lucrurile, strălucitele succese ale lui Vlaicu au fost calificate, în cercurile aviatice maghiare, drept exagerări naționaliste, el fiind ignorat, marginalizat și pus în situația de a nu-și putea prezenta și proba în fața oficialităților nici calitățile personale și nici pe cele ale aparatului conceput și construit de dânsul. Așa se face că unul dintre cei mai geniali piloți unguri este, în Ungaria, un ilustru necunoscut.

Față de cele de mai sus, cele constatate la fața locului (mitingul aviat de la Tg. Mureș – n. trad.) au fost mai mult decât edificatoare. Nu numai că nu exista nici cea mai vagă trimitere la amintitul „naționalism”, dar, dimpotrivă, cu bucurie am putut constata că oamenii lui Vlaicu au capitonat pereții lojelor cu culorile naționale maghiare. Ca atare, alături de organizarea ireproșabilă a demonstrației, trebuie să apreciem și politețea desăvârșită a organizatorilor. (...)

Cei care au asistat la zborul lui Vlaicu nu pot să creadă că acesta încă n-a avut ocazia să se producă și la Budapesta. Vlaicu nu este un înfigăreț, merge doar acolo unde este invitat. Iar cei din Budapesta (încă) nu l-au invitat, pentru că Vlaicu nu știe să se... durige. Știe doar să zboare!

Pe de altă parte, material n-a fost sprijinit Vlaicu decât de străini – în marea lor majoritate români.

În cercurile aviatice maghiare el nici n-a fost băgat în seamă, deși acolo a apelat inițial pentru ajutor. Români, în schimb, l-au sprijinit, i-au creat condițiile necesare spre a construi aparate, așa că la mitingul de ieri a zburat deja cu cel de-al doilea aparat al său. Iar noi putem constata, cu invidie și ciudă, că pe piesele și angrenajele avionului cu pricina se află imprimat textul: „Made in Romania”. Deci, trebuie să recunoaștem, Vlaicu și-a construit aparatele la București, cu ajutor românesc. Fără acest ajutor rămânea și astăzi fără avion!

Cităm din Aurel Vlaicu: „Dacă aș fi avut bani, demult rezolvam problema zborului. Poate o făceam chiar înaintea lui Blériot”.

De remarcat că Vlaicu excelează nu numai ca pilot, ci și ca și constructor. Aparatul său are, de altfel, o serie întreagă de elemente originale, dacă ar fi să amintim doar elicea dublă sau de faptul că ziful și motorul sunt amplasate sub nivelul aripilor, ceea ce conferă aparatului o stabilitate apreciabilă și permite pilotului să vadă solul (vedere opturată de aripi la celelalte tipuri) și să poată ateriza la punct fix. (...)

Întregul oraș și-a schimbat aspectul: străzile, de regulă aproape pustii, gemeau de circulație; podul caselor și copacii din apropierea locului de desfășurare a demonstrației gemeau, la rândul lor, de oameni cocoțați. (...)

Publicul a părăsit zona, după terminarea demonstrației, cu un deosebit sentiment de satisfacție, cu precădere acea parte a lui care n-a mai asistat până atunci la niciun zbor. A fost un spectacol înălțător, fără nicio exagerare, ceea ce genialul Vlaicu a reușit să producă în aer cu avionul său...

Pálmai Gyula

P.S. Ieri după-masă, pe Câmpia Măcelarilor (Mészáros Rét), s-au adunat multe mii de oameni, la care trebuie să-i socotim și pe

restul locuitorilor din Tg. Mureș care, între orele 4 și 5, l-au putut vedea pe Vlaicu zburând (fără a se zgârci, ridicându-se peste dealurile ce mărginesc orașul, ba înconjurându-l, ba traversându-l în lung și în lat...). Deși mulți dintre ei n-au meritat acest spectacol gratuit, pentru că exact notabilitățile orașului au boicotat mitingul propriu-zis. Ceea ce l-a supărat pe Vlaicu, dar, cu tactul ce-l caracterizează, comentat doar „lipsa de punctualitate”. De fapt, peluza era arhiplină, tribuna de „o coroană” aproape plină, în schimb, lojile („de cinci coroane”) erau goale! (...)

Avionul pleacă la prima comandă. Vlaicu, printre altele face și cascadorii. O reproducem pe cea mai spectaculoasă: la un moment dat, țipete în public: „S-a oprit motorul!” S-a oprit, într-adevăr – avionul coboară în picaj, pentru a fi, după repornirea motorului, redresat în extremis...

Demonstrația a durat 20 de minute, fără absolut niciun incident, de niciun fel²⁵.

Anul fatidic 1913

Anul 1913 a fost anul în care Aurel Vlaicu își propusese să finalizeze noul său avion, „Vlaicu model 1912” (Vlaicu III). Pentru acesta, existau unele speranțe că ar putea primi comenzi din partea firmei engleze Marconi Wireless Telegraph Co. Ltd. Lipsa banilor i-a încetinit ritmul de lucru. Când, în iunie 1913, România s-a implicat în criza din Balcani, Vlaicu III nu era finalizat.

Pătrunzând cu puternice forțe în Bulgaria, armata română a utilizat, pentru prima dată într-un teatru de operații real, și aviația. Cu această ocazie, Aurel Vlaicu s-a alăturat, cu avionul său „Vlaicu II”, escadrilelor române (a fost repartizat Secției I Aviație), executând zboruri de recunoaștere aeriană și de legătură.

Revenit în țară, a primit o scrisoare din Transilvania în care era rugat să participe la festivitățile

organizate de ASTRA la Orăștie, la 1 septembrie 1913. Dorind să răs-pundă acestei invitații, Vlaicu a de-colat de la Cotroceni spre Brașov în ziua de 31 august/13 septem-brie, pe la ora 15.00. La sol a fost urmărit de două automobile. Primul era ocupat de doi apropiați,

Magniani și Silișteanu, celălalt de vărul său Miron Maieraș și de prof. Nedelcu. La Ploiești, Aurel Vlaicu a făcut o primă aterizare pentru re-alimentare. După ce a decolat din nou, aviatorul s-a îndreptat spre munți. Ceva însă s-a întâmplat... Cei de jos (pe atunci, toată lumea

era cu ochii pe cer când trecea un avion) au rămas cu impresia că pi-lotul caută un loc de aterizare. Era însă dificil de găsit unul, din cauza livezilor. Apoi, la marginea comunei Bănești, avionul s-a prăbușit. La impactul cu solul, trupul lui Vlaicu a fost strivit de motor.

Note:

- ¹ Dan Antoniu, George Cicoș, Ioan Buiu, Dan Hadârcă, Paul Sandachi, Robert Șutic, *Traian Vuia și epoca sa*, Editura Vivaldi, București, 2006, p. 82.
- ² *Ibidem*, p. 130.
- ³ Corneliu Marinescu, *Monoplanul românesc „Lăcusta”*, în „Revista automobilă”, an VII., noiembrie 1912, p.188.
- ⁴ Gl.mr. av. ing. Gheorghe Negrescu, *Din amintirile unui vechi aviator*, Editura Militară, București, 1977, pp. 28-29.
- ⁵ George Paul Sandachi, Dan Hadârcă, *Prințul George Valentin Bibescu. Biografia unui călător*, Editura Vivaldi, București, 2005, p. 74.
- ⁶ Gl.mr. av. ing. Gheorghe Negrescu, *op.cit.*, p.31.
- ⁷ Dan Antoniu, George Cicoș, Ioan Buiu, Alexandru Bartoc, *Vlaicu*, Editura Anima, București, 2009, p. 24.
- ⁸ Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan, *Istoria Transilvaniei*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2013, pp. 289-293.
- ⁹ Valeriu Avram, *Drumul unui cuceritor al cerului. Inginerul aviator Aurel Vlaicu*, Editura SCRIB, București, 2010, p.10.
- ¹⁰ Dan Antoniu, George Cicoș, Ioan Buiu, Alexandru Bartoc, *op. cit.*, p. 26.
- ¹¹ *Ibidem*, pp. 27-28.
- ¹² V. Firoiu, *Amazoanele cerului*, Editura Albatros, București, 1980, pp. 49-50.
- ¹³ Valeriu Avram, *op.cit.*, pp. 37.
- ¹⁴ *Ibidem*, p.53.
- ¹⁵ Gh. Negrescu, *op.cit.*, p.12.
- ¹⁶ Aurel Vlaicu, *Însemnări teoretice asupra aviațiunei*, în „Revista Automobilă”, an VI, nr. 63, martie 1911, p. 34.
- ¹⁷ Arhiva Muzeului Aviației, document neinventariat.
- ¹⁸ Dan Antoniu, George Cicoș, Ioan Buiu, Alexandru Bartoc, *op. cit.*, p. 64.
- ¹⁹ *Ibidem*, p.66.
- ²⁰ Gh. Negrescu, *op.cit.*, p.42.
- ²¹ Dan Antoniu, George Cicoș, Ioan Buiu, Alexandru Bartoc, *op. cit.*, pp. 78-80.
- ²² Valeriu Avram, *op.cit.* p.103.
- ²³ *Ibidem*, p.105.
- ²⁴ Dan Antoniu, George Cicoș, Ioan Buiu, Alexandru Bartoc, *op. cit.*, p.88.
- ²⁵ Pálmai Gyula, *Mitingul aviatic din Tg.Mureș al lui aurel Vlaicu*, republicat, în traducerea dr. Zeno Mille, în „Dacoromania”, nr. 61, Alba-Iulia, 2012.

BIBLIOGRAFIE

Lucrări generale și speciale

- ANTONIU, Dan, CICOȘ, George, BUIU, Ioan, BARTOC, Alexandru, *Vlaicu*, Editura Anima, București, 2009.
- ANTONIU, Dan, CICOȘ, George, BUIU, Ioan, HADÂRCĂ, Dan, SANDACHI, Paul, ȘUTIC, Robert, *Traian Vuia și epoca sa*, Editura Vivaldi, București, 2006.
- AVRAM, Valeriu, *Drumul unui cuceritor al cerului. Inginerul aviator Aurel Vlaicu*, Editura SCRIB, București, 2010.
- FIROIU, V. *Amazoanele cerului*, Editura Albatros, București, 1980.
- MARINESCU, Corneliu, *Monoplanul românesc „Lăcusta”*, în „Revista automobilă”, an VII., noiembrie 1912.
- NEGRESCU, Gl. mr. av. ing., Gheorghe, *Din amintirile unui vechi aviator*, Editura Militară, București, 1977.
- PÁLMAI, Gyula, *Mitingul aviatic din Tg.Mureș al lui aurel Vlaicu*, republicat, în traducerea dr. Zeno Mille, în „Dacoromania”, nr. 61, Alba-Iulia, 2012.
- POP, Ioan-Aurel, BOLOVAN, Ioan, *Istoria Transilvaniei*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2013.
- SANDACHI, George Paul, HADÂRCĂ, Dan, *Prințul George Valentin Bibescu. Biografia unui călător*, Editura Vivaldi, București, 2006.
- VLAICU, Aurel *Însemnări teoretice asupra aviațiunei*, în „Revista Automobilă”, an VI, nr. 63, martie 1911.

Problema petrolului în Primului Război Mondial

----- Profesor dr. Constantin I. Stan, Universitatea „Dunărea de Jos“

Primul război mondial din 1914-1918 a evidențiat însemnătatea militar-strategică a petrolului, care a influențat într-o măsură importantă desfășurarea și rezultatele operațiilor militare, deci și deznodământul conflictului. În război, cele două tabere beligerante au folosit pe scară largă cele mai moderne mijloace de luptă (camioane și tractoare ca mijloace eficiente pentru transportul trupelor și al artileriei, tancuri și avioane, vase de război și comerciale), a căror funcționare era condiționată direct de posesia unei întregi game de derivate petroliere și în cantități îndestulătoare. În asemenea condiții, petrolul s-a transformat într-un „nerv al războiului”. Senatorul H. Berenger a consemnat la scurt timp după înfrângerea Puterilor Centrale, că țigheii devenise „o condiție necesară a oricărei strategii și, în consecință, condiția necesară victoriei”¹.

Rolul combustibilului lichid în purtarea războiului modern a reieșit mai cu seamă în evidență în urma înclăștării de la Verdun, din anul 1916. În acea zonă, Germania dispunea, atunci, de un bun sistem de căi ferate prin care își avea asigurată în permanență reîmprospătarea forțelor în cursul ofensivei. În ceea ce-i privește pe Aliații occidentali, aceștia nu aveau decât o singură linie de cale ferată spre Verdun. Pentru a compensa acest neajuns, ei au recurs la transportul trupelor, al artileriei și al munițiilor cu ajutorul autocamioanelor (în număr de 30000), fapt care le-a permis să reziste atacului german. De atunci s-a afirmat că războiul mondial consacrase „triumful camionului asupra căii ferate”.

În asemenea condiții este lesne de înțeles că fiecare dintre taberele beligerante a depus eforturi stăruitoare pentru a-și procura cantitățile de petrol trebuincioase în purtarea operațiilor militare. Pe acest tărâm, victoria a fost repurtată de către Aliații apuseni, lucru care nu a rămas fără urmări pentru evoluția generală a evenimentelor din cursul războiului³.

În timpul războiului, Aliații au trecut o singură dată prin clipe critice provocate de lipsa combustibilului lichid. Acest lucru s-a petrecut în anul 1917, când consumul Aliaților a totalizat un milion tone derivate de țighe pentru forțele terestre și alte 8 milioane tone produse grele pentru marină. Numai Franța aloca armatei sale terestre o rezervă lunară de 44 000 tone. Situația a devenit extrem de critică în momentul când, ca urmare a unui consum sporit, rezervele au început să scadă în a doua jumătate a anului 1917. În noiembrie 1917 rezerva franceză lunară era de numai 28 000 tone de produse petroliere, ceea ce însemna că în jurul lui 1 martie 1918 armata avea să sufere o lipsă completă de combustibili lichizi. Faptul a fost de natură să alarmeze pe guvernarea franceză, el putând avea „consecințe decisive asupra conducerii războiului”. La 11 decembrie 1917, senatorul Bérenger a subliniat gravitatea situației într-un raport prezentat în comisia pentru armată a Senatului. Acțiunea lui Bérenger a determinat pe premierul Clemenceau să se adreseze președintelui Wilson cu cererea de a expedia în Franța 100 000 tone produse petroliere. În cablograma expedită la 15 decembrie 1917, Clemenceau atrăgea atenția președintelui S.U.A. că

aprovizionarea Franței cu petrol constituia o problemă de salvare interaliată. Cablograma premierului francez cuprindea un pasaj, care avea să devină celebru, relativ la importanța covârșitoare a deținerii rezervelor de petrol în războiul modern: „...Dacă aliații nu vor să piardă războiul, trebuie ca Franța luptătoare, în clipa atacului suprem german, să posedese esența care-i este atât de necesară ca și sângele în bătăliile viitoare”⁴.

Apelul nu a rămas fără răspuns. În urma intervenției președintelui Wilson, *Standard Oil Co.* și-a îndreptat imediat tancurile petroliere spre Franța. De asemenea, s-a constituit *Interallied Petroleum Conference*, alcătuită din reprezentanți ai S.U.A., Marii Britanii, Franței și Italiei. Această comisie, prezidată de către John Cadman, unul dintre conducătorii și inspiratorii politicii petroliere britanice, s-a ocupat până la sfârșitul ostilităților de procurarea cantităților de țighe, transportul și distribuirea lor în raport cu necesitățile imediate ale Aliaților. Astfel s-au adunat rezervele petroliere grație cărora Foch a putut rezista cu succes, în primăvara anului 1918, puternicei ofensive germane. După terminarea conflictului din 1914-1918, rolul petrolului în obținerea izbânzii de către Aliați avea să fie stabilit de către marcante personalități politice și militare din Occident. Așa, de pildă, senatorul Bérenger a declarat într-un interviu că benzina a fost „unul dintre marii factori ai victoriei”, iar Lordul Curzon, ministrul de externe britanic, a remarcat, la 21 noiembrie 1918, că, „cu adevărat, viitorul va spune că Aliații au navigat spre victorie pe o mare de petrol”⁵.

Dacă în cursul războiului Aliații apusei au reușit să-și asigure cantitățile trebuincioase de derivate petroliere, nu același lucru s-a petrecut cu Germania și partenerii ei. Reichul, cel mai mare consumator de petrol din tabăra Puterilor Centrale, depindea înainte de 1914 de importurile de combustibil lichid (circa 1,2 milioane tone anual) din S.U.A., Rusia, România și Galiția. După declanșarea ostilităților, toate aceste izvoare i-au fost închise, dintr-o dată sau treptat. În august 1916, ieșirea României din starea de neutralitate i-a provocat un „șoc” Germaniei, căci ea pierdea „resursele vitale de cereale și petrol românesc”. În atare condiții, Reichului nu-i mai rămăsese decât un singur punct însemnat de aprovizionare cu țiței - Drohobycz, localitate din Galiția. Ca urmare, lipsa petrolului pentru nemți a fost foarte puternic resimțită de către forțele terestre, flotă, consumul intern etc. Ludendorff nota că, în timpul războiului, „țărani și petrecură lungile seri de iarnă în întuneric”, în vreme ce circulația automobilelor particulare a fost cu desăvârșire interzisă⁶.

Lipsa de petrol a influențat asupra planurilor de campanie elaborate de către Marele Cartier General German. După Tramerye, nevoile de combustibil lichid au determinat Marele Cartier General să-și orienteze acțiunile ofensive întâi spre Galiția, apoi spre România și Caucaz. În privința României, care până la 1916 fusese unul dintre principalii furnizori de cereale și derivate petroliere ai Reichului, comandamentul german a hotărât - pentru a face față necesităților sporite de combustibili lichizi - să o cotopească în cel mai scurt timp. Trebuia, - consemna Ludendorff, după ce România intrase în război alături de Antantă - „ca să putem trăi, să învingem România”. Iar, în altă parte, tot el relevă că „petrolul românesc era pentru noi de o importanță decisivă”.

Este cunoscută evoluția evenimentelor de pe frontul românesc. După un început victorios, armata română a fost silită să se retragă. Către sfârșitul anului 1916 ea a evacuat Muntenia, abandonând în

măinile trupelor inamice bogatele regiuni petrolifere din Valea Prahovei, Buzău și Dâmbovița. Înainte de evacuare, însă, Marele Cartier General român a ordonat distrugerea regiunii petrolifere din Muntenia, pentru ca Germania și aliații ei să nu poată trage nici un fel de foloase din deținerea zăcămintelor de țiței. Distrugerea regiunii petrolifere din Muntenia înainte de venirea armatelor inamice s-a făcut la cererea reprezentantului britanic în România, cu promisiuni de despăgubire⁷.

Între anii 1916 și 1918, cât timp Muntenia s-a aflat sub ocupația Puterilor Centrale, administrația militară inamică s-a preocupat în primul rând de organizarea exploatarea economice complete a provinciei. În acest cadru s-a acordat o mare atenție refacerii regiunii petrolifere, în scopul intensificării producției de țiței de care aveau absolută nevoie Puterile Centrale, Germania îndeosebi, pentru continuarea războiului, în privința petrolului, grija majoră a autorităților de ocupație din 1916-1918 a constat în înfăptuirea unei exploatare cât mai complete, mergându-se până la secătuirea izvoarelor. Către sfârșitul războiului mondial, Puterile Centrale au încercat, prin *Tratatul de pace de la București* din 7 mai 1918, să legalizeze și să perpetueze în România un adevărat regim de înfeudare economică. Stipulații înrobitoare s-au impus în acest tratat îndeosebi în materie de petrol, care urma să fie abandonat pe o durată de 90 de ani în măinile Germaniei. Pentru acest motiv, tratatul a fost calificat cu temei drept o *pace a petrolului*. Anterior semnării sale, reprezentanții diplomați ai Marii Britanii, Italiei, Statelor Unite ale Americii și Franței la Iași, alarmați, au comunicat guvernelor lor, printr-o notă identică, faptul că Centralii tindeau la o *main-mise* „completă” asupra industriei române de petrol, la „o spoliere abia deghizată a tuturor intereselor private amice sau străine” din afacerile petroliere din România.

Dar, cu toate că Germania și aliații ei între 1916 și 1918 reușiseră să se

infiltreze în regiunile petrolifere din România și Galiția, ținând și asupra petrolului din Caucaz, Centralii nu au putut rezolva defel problema combustibilului lichid în timpul războiului. Această situație și consecințele ei defavorabile au fost surprinse de însuși Ludendorff, care consemna: „...Chestiunea carburanților era mereu gravă și ne pricinui cele mai mari dificultăți atât în conducerea războiului, cât și în viața din țară”. Chestiunea petrolului a devenit mai ales gravă după ce împăratul Wilhelm al II-lea a hotărât, în ianuarie 1917, să joace „ultima carte” declanșarea războiului submarin total. În 1917, Reichul dispunea de 200 submarine și intensificarea activității lor necesita cantități sporite de combustibili lichizi, care lipseau atât de mult Puterilor Centrale⁸.

Însemnătatea militar-strategică pe care a căpătat-o petrolul în primul război a lărgit considerabil cadrul problemei a combustibilului lichid. S-a intensificat lupta dintre trusturile internaționale, ca și sprijinul acordat lor de către guvernele marilor puteri, iar statele - mai mari sau mai mici, care înainte ignoraseră necesitatea unei politici petroliere s-au îndreptat, șovăitoare sau consecvente, către formularea unor principii distincte în acest domeniu. Problema petrolului s-a pus cu aceeași acuitate pentru toate statele, producătoare sau neproducătoare de țiței, mai ales că era vorba de un produs indispensabil refacerii economice postbelice și organizării apărării naționale, de un produs necesar, deci, asigurării independenței lor economice și politice¹⁰.

Pentru sabotarea Puterilor Centrale de posibilitatea de a folosi țițeiul nostru în războiul purtat contra Antantei, guvernul român a dispus - în preajma retragerii în Moldova - distrugerea întregii regiuni petrolifere din Muntenia. Cu acel prilej, în județele Prahova, Dâmbovița și Buzău s-a procedat la astuparea a peste 1 500 sonde și la incendierea altor 1 000 de puțuri și sonde. Au fost aruncate în aer rezervoare cu o capacitate totală de peste 150 000 m³ și distruse peste 70 de rafinării. De asemenea, au fost incendiate

830 000 tone produse petroliere. Valoarea totală a pagubelor suportate de România în urma distrugerilor la care a consimțit, la cererea Marii Britanii și Franței, a fost evaluată la circa 600 milioane lei aur. Muntenia și Oltenia s-au aflat sub ocupația Centralilor timp de doi ani (1916-1918), administrarea teritoriului revenind nemijlocit germanilor. De acest fapt au profitat trusturile petroliere germane care și-au desfășurat activitatea în zona cucerită a României în umbra forțelor militare de ocupație, fiind legate de acestea prin însuși țelul comun urmărit: procurarea, în cantități suficiente, a combustibilului lichid necesar atât de mult Puterilor Centrale pentru continuarea războiului. În cadrul *Administrăției militare germane în România (Militärverwaltung in Rumänien)* au funcționat, în consecință, mai multe direcții independente care s-au ocupat exclusiv de diversele operații legate de industrializarea petrolului: Comandatura terenurilor petrolifere românești (*Kommando der rumänischen Ölfelder*, prescurtat *Kodöl*) care se îngrijea de valorificarea și paza terenurilor petrolifere; Secția uleiurilor minerale (*Mineralölabteilung*) destinată să controleze operațiile de rafinare, repartizare, consum intern și export în Germania; *Biroul central pentru conductele de țigăie (Zentral-steile für Ölleitungen)* se ocupa de transportul derivatelor petroliere¹¹.

Prin eforturi susținute, Administrația militară germană a reușit în scurt timp să înlăture într-o anumită măsură efectele distrugerilor petroliere ordonate la sfârșitul anului 1916. Cu instalații aduse din Germania s-a trecut la desfundarea sondelor și refacerea rafinăriilor. Pentru efectuarea acestor operații au fost folosiți prizonierii români de război și militari ai trupelor de ocupație. Printr-o intensă mobilizare de forțe, autoritățile militare au reușit să pună în funcțiune în februarie 1917 prima sondă de țigăie. Apoi, numărul sondelor în producție a sporit continuu: 212 în august 1917; 336 în decembrie 1917 și 492 în septembrie 1918. În primăvara anului 1917 au fost redeschise rafinăriile *Steaua*

Română, *Standard* și *Vega*. Producția de țigăie extrasă sub ocupație a cunoscut o linie ascendentă, în funcție de avansarea lucrărilor de reparare a distrugerilor. Astfel, în februarie 1917 producția lunară a fost de 4-14 vagoane, pentru a atinge maximum de 384 vagoane în august 1918¹². În total, în anul 1917 s-au extras 436 939 tone țigăie, un salt important realizându-se abia în 1918 - 119 795 tone. Aceste cantități au fost furnizate atât de societățile germane sau austro-ungare, cât și de cele franceze, britanice, belgiene sau americane, devenite inamice și, ca atare, trecute sub sechestru sau aflate în stare de lichidare. De asemenea, cu scopul de a obține o producție cât mai ridicată, în februarie 1918 comandamentul german a concedat spre exploatare societății *Öllanderein-Pacht-Gesellschaft m.b.H.* terenuri petrolifere aparținând statului român.¹³

Autoritățile de ocupație au încercat pe toate căile să reducă la minim consumul intern de produse petroliere, rezervându-se astfel cantități cât mai mari pentru a fi expediate în primul rând în Germania. În acest scop s-au stabilit prețuri interne la derivatele de petrol la un nivel mult mai ridicat decât pentru cele destinate exportului. Astfel, pe când în zona de ocupație 100 kg benzină ușoară se vindeau cu 80 lei, la export aceeași cantitate valora doar 17,10 lei. Aceeași disproporție de prețuri între produsele consumate în Muntenia și cele trimise în Reich s-a menținut și pentru restul derivatelor petroliere: lampant (100 kg = 40 lei în zona ocupată/7,80 lei la export); motorină (40 lei/6,90 lei); reziduuri (50 lei/5,70 lei); uleiuri minerale (180 lei/32,30 lei).

În vederea impulsării exportului de produse petroliere spre țările Europei Centrale prin porturile dunărene (îndeosebi Giurgiu), germanii au demontat, în 1917-1918 două din cele trei linii ale conductei neterminate Ploiești-Cernavodă-Constanța și au montat o linie dubla prin Ploiești-București-Giurgiu.¹⁴

În vremea ocupației, ca urmare a măsurilor menționate luate de germani, cea mai mare parte a produselor petroliere extrase a luat

drumul exportului, pentru satisfacerea nevoilor Centralilor. După o statistică întocmită, în ajunul terminării războiului, de către comandamentul căilor ferate de ocupație, între 1 decembrie 1916 și 31 octombrie 1918 s-au exportat din Muntenia 1 140 809 tone produse petroliere. Repartiția acestei cantități între Centrali a fost următoarea: Germania - 889 944 tone; Austro-Ungaria - 231 176 tone; Turcia - 13 825 tone și Bulgaria - 5 864 tone. Dintre diversele subproduse petroliere, benzina, uleiurile minerale și motorina au fost repartizate aproape exclusiv Reichului: 102 158 tone benzine ușoare din totalul de 103 827 tone exportate și 206 610 tone motorină din 206 722 tone exportate; în schimb, petrolul brut a fost expedit cu precădere (226 172 tone din cele 227 556 tone exportate) în Austro-Ungaria care dispunea de rafinăriile din Galiția.

După cum se poate observa, Germania s-a înfruptat cel mai mult între 1916 și 1918 din petrolul românesc. Faptul a fost de natură să-i nemulțumească pe partenerii ei din război, în special pe Austro-Ungaria, care a cerut să fie admisă, cu drepturi egale, la exploatarea terenurilor petrolifere ale statului român, iară însă a obține aceasta. Singurul lucru important pe care l-a putut obține Imperiul dualist din partea Reichului a fost stipulat printr-un acord bilateral din 6 aprilie 1918: 25% din producția de țigăie brut românesc. La 6 mai 1918 s-a semnat o altă convenție, între cele două imperii și Turcia, care a primit și ea 1/4 din toate „beneficiile” realizate în România. Gândul că această convenție s-ar putea aplica și în privința distribuirii produselor petroliere între Aliații Centrali, a determinat Oficiul imperial al marinei Reichului să intervină, la 8 iunie 1918, pe lângă guvernul de la Berlin cu cererea ca Turcia să nu-și primească partea cuvenită” din produsele petroliere, care atunci erau atât de „necesare conducerii războiului”.¹⁵

Așa după cum am mai subliniat, germanii au căutat să-și mențină pozițiile cucerite în exploatarea petrolului românesc prin pacea de la București impusă României în 1918.

Încă în cursul negocierilor pentru tratatul preliminar (de la Buftea), delegatul german von Koerner a pretins delegaților români - la 23 februarie/8 martie 1918 - importante concesiuni în materie de petrol în favoarea Puterilor Centrale. În tratatul definitiv de pace (24 aprilie/7 mai 1918) a fost inserată renumita *Convenție a petrolului (Petroleumabkommen)*, care prevedea în esență următoarele 44: - concesiunea pe 30 de ani către societatea *Olländer-eien-Pacht-Gesellschaft m.b.H.* a dreptului „exclusiv de a folosi toate terenurile petrolifere” ale statului român neconcedate până la 1 august 1914. Acest drept putea fi prelungit automat până la 90 de ani; - recunoașterea de către guvernul român a convenției din 18 februarie 1918 prin care comandamentul german concesionase amintitei societăți exploatarea terenurilor petrolifere ale statului; - recunoașterea de către guvernul român a lichidărilor societății „inamice” (antantiste sau aliate) efectuate de administrația militară și a transmiterilor făcute către întreprinderea *Erdbil-Industrien-Anlagen-*

Gesellschaft m.b.H.; - obligația asumată de guvernul român de a introduce un „monopol comercial” de stat asupra petrolului brut și care urma a fi concesionat în proporție de 3/4 unei societăți indicate de guvernul german. Această societate - care avea să primească și conductele și rezervoarele statului prin arendă sau prin cumpărare - stabilea anual nevoile consumului intern și căpăta dreptul exclusiv de export pentru toate derivatele petroliere.¹⁶

Stipulațiile convenției au justificat denumirea de „pace a petrolului” care s-a dat tratatului încheiat la București în mai 1918. În cadrul regimului de subordonare economică a României de către Puterile Centrale, petrolul a fost produsul care - alături de cereale - a prezentat cel mai mare interes pentru învingătorii de moment. Obligațiile impuse României trebuiau să concure la atingerea țelului general stabilit prin directiva 26 280/21 august 1917 a M.C.G. al Reichului: „Sarcina cea mai importantă a Administrației militare în România constă în a exploata economicște țara într-o

manieră cât mai completă cu putință în favoarea metropolei”.

Deznodământul primului război mondial a făcut însă caducă, pacea spoliatorie.

Prin urmare, petrolul a constituit o problemă crucială a primului război mondial deoarece el reprezenta încă de atunci, o materie primă foarte importantă. Germania, dar și Austro-Ungaria erau foarte interesate în exploatarea petrolului din zonele ocupate, deoarece ele nu aveau resurse de „aur negru”. În acest sens prin pacea de la Buftea – București din 24 aprilie /7 mai 1919, Puterile Centrale au obținut una din cele mai însemnate bogății ale României.

Totuși, resursele economice ale Triplei Înțelegeri inclusiv de produse petroliere s-au dovedit a fi superioare.

De altfel în vara anului 1918 superioritatea Antantei în acest domeniu a fost decisă la înfrângerea Germaniei și aliaților ei. Franța, Anglia și S.U.A. au introdus pe câmpul de luptă din vestul Europei tancurile care au devenit o armă modernă în război.

NOTE:

¹ Eugen Gheorghe, *Petrolul în politica lumii*, București, Editura de Stat, 1950, p. 23.

² *Ibidem*, p.23

³ N.Popa, *Primul război mondial 1914-1918*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979, pp.438 și urm.

⁴ Paul Apostol et A. Michelson, *La lutte pour le pétrole et la Russie*, Paris, Payot, 1922, p. 34 ⁵ Andre Fontaine, *La guerre occulte du pétrole*, Paris, Éditions Dervy, 1949, p. 32.

⁵ Andre Fontaine, *La guerre occulte du pétrole*, Paris, Éditions Dervy, 1949, p. 32.

⁶ Vezi Generalul Erich Ludendorff, *Amintiri din război*, I, București, Editura „Răspândirea culturii”, 1919, p. 339.

⁷ *Ibidem*, p. 424

⁸ Ludovic Mrazec, *Problema petrolului în România față de problema mondială din 1915*, București, 1940, p. 41

⁹ Generalul Erich Ludendorff, *op. cit.*, I, p. 339.

¹⁰ Constantin Hălăceanu, *Pacea de la București și chestiunea petrolului*, București, Imprimeriile Independența, 1919 p.79-95; vezi și Vintilă Brătianu, *Pacea de robire*, București, Imprimeriile Statului, 1919, pp.37-40

¹¹ Henry Berenger, *Le petrole et la France*, Paris, Flammarion, Editeur, 1920, p. 167

¹² Apud Maurice Pearton, *Oil and the Roumanian state*, Oxford, 1971, pp.79-80

¹³ DOBROVICI, Gh. M., *Istoricul dezvoltării economice și financiare a României și împrumuturile contractate. 1823-1933*, București, Tip „Universul”, 1934 p. 325.

¹⁴ Mircea Djuvara, *La guerre roumaine 1916-1918*, Paris, Nancy -Strasbourg, 1919, pp.170 și urm.

¹⁵ C.I.Băicoianu, *Dunărea văzută prin prisma tratatului din 1918 din București. O lămurire despre o pace de dreptate*, București 1921, p.17.

¹⁶ Gheorghe Buzatu. *O istorie a petrolului românesc*, Casa Editorială *Demiurg*, Iași 2009, p. 40.

¹⁷ D.Iancovici, *La paix de Bucarest (7 mai 1918)*, Paris, Payot, 1918, pp.100-101

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Apostol Paul et. Michelson A., *La lute pour le petrole et la Russie*, Paris, Payot, 1922.

Băicoianu. I.C., *Dunărea văzută prin prisma Tratatului din București. O lămurire despre o pace de dreptate*, București ,1921.

Berenger Henry, *Le petrol et la France*, Paris, Flammarion Editeur, 1920.

Djuvara Mircea, *La guerre roumaine. 1916-1918*, Paris, Nancy – Strasbourg, 1919.

Gh. M. Dobrovici, *Istoricul dezvoltării economice și financiare a României și împrumuturile contractate 1823-1933*, București, Editura „Universul” 1934.

Andre Fontaine, *La guerre occulte du petrole*, Paris, Editions Dervy, 1949.

Constantin Hălăceanu, *Pacea de la București și chestiunea petrolului*, București, Imprimeriile Independența, 1919.

Iancovici D., *La paix de Bucarest (7 mai 1918)*, Paris, 1918.

Pearton Maurice, *Oil and the Roumanian state*, Oxford, 1971.

Aniversare 340

Dimitrie Cantemir, militar și diplomat

----- Colonel (r.) Viorel Ciobanu, Asociația Europeană „Dimitrie Cantemir”

Moldova și contextul politic european la începutul sec. XVIII

Contextul politic european din secolul XVII și XVIII era în permanentă evoluție și transformare. Către ultimele decenii sec. XVII - începutul sec. XVIII se observă declinul marilor puteri europene de odinioară, cum ar fi Țara Leșească la nord și Imperiul Otoman la sud, prin înfrângeri și chiar pierderi teritoriale în favoarea puterilor vecine.

În schimb, erau în plină ascensiune, în aceeași perioadă, alte puteri europene din vecinătatea mai apropiată sau mai îndepărtată a Moldovei, fiind vorba de Imperiul Habsburgic, (prin obținerea de noi teritorii în confruntările sale cu Imperiul Otoman, (trecerea Transilvaniei sub stăpânirea habsburgilor în 1699)), pe de o parte, și a Rusiei, pe de altă parte, care de asemenea, mai ales sub Petru cel Mare reușește să obțină o serie de victorii în Războiul Nordic, să-și croiască deschidere spre Europa la Marea Baltică, să obțină o mare victorie asupra lui Carol al XII-lea la Poltava.

Toate aceste metamorfoze politice deosebit de dinamice în Centrul și Estul Europei, și chiar în imediată apropiere a Țărilor Române, a Moldovei în special, se desfășurau în condițiile unei rivalități politice între domnii Țării Moldovei și cei ai Țării Românești.

În perioada supusă analizei se acutizează rivalitatea dintre Constantin Cantemir (1685-1693) și Cantacuzini, apoi cu Constantin Brâncoveanu din Țara Românească, rivalitate care a continuat apoi și în prima domnie a lui Antioh Cantemir

(1696-1700), fiul mai mare al lui Constantin Cantemir. Aceste aspecte au subminat considerabil efortul lor de obținere a unui statut mai favorabil în raport cu Poarta Otomană. Mai mult decât atât, Imperiul Otoman, aflat în permanente războaie, solicita din partea țărilor vasale ei mijloace materiale și umane tot mai mari.

Tânărul Dimitrie Cantemir era încă din adolescență invitat de tatăl său, (după cum mărturisește în „Vita Constantini Cantemiri”) la discuțiile care aveau loc la curtea domnească, asistând chiar și la luarea unor decizii politice în relațiile cu puterile vecine. Fiind o fire inteligentă și cu multă trageră de inimă la carte, treptat el începe să cunoască această situație complicată a Țării Moldovei, a evenimentelor care aveau loc în această parte a Europei, relațiile și îndatoririle pe care le avea domnul Moldovei față de sultan.

El a văzut și a cunoscut pe viu că tatăl său Constantin Cantemir, care înțelegea situația delicată în care se afla țara sa sub stăpânirea otomană, nu a acceptat sub nici o formă ca Moldova să treacă de partea Poloniei în rivalitatea polono-otomană, preferând, mai curând, să accepte bruma de autonomie pe care o mai păstra Țara Moldovei în raport cu Sublima Poartă.

Dar, bătrânul domn Constantin căuta și alte soluții pentru scoaterea Moldovei de sub stăpânirea otomană, îndreptându-și atenția spre Imperiul Habsburgic. Se cunoaște că acel tratat de alianță semnat de el cu imperialii din 1690 a rămas un simplu petic de hârtie, neavând nicio finalitate în plan politic.

Fratele lui Dimitrie Cantemir, Antioh, odată ajuns la domnie a continuat în linii mari aceeași politică ca a tatălui său în relațiile cu Imperiul Otoman, cu Țara Românească, cu Rusia Moscovită ș.a.

Aflarea îndelungată a tânărului Dimitrie Cantemir la Istanbul a fost determinantă în cunoașterea realităților atât de la Curtea otomană, cât și din Imperiu.

Se știe că în acele condiții, domnii Țării Românești, Constantin Brâncoveanu în special, căuta să ridice în scaunul Moldovei oameni „de ai săi”, și chiar spera să reușească să devină domn în ambele țări românești.

În același timp și fraților Cantemirești, Antioh și Dimitrie, nu le era străină ideea de a stăpâni ambele țări românești. Rivalitățile dintre cele două case domnești s-au acutizat, mai ales atunci când Dimitrie Cantemir se căsătorește în 1699 cu fiica fostului domn al Țării Românești, Șerban Cantacuzino – Casandra, căsătorie, pe care Constantin Brâncoveanu căuta în fel și chip să o zădărnicească, înțelegând că această alianță matrimonială l-ar face pe Dimitrie să pretindă - aproape la egal cu alți rivali din Țara Românească, inclusiv Brâncoveanu - scaunul acestei țări.

Până la urmă, în această atmosferă încărcată de mari evenimente și răsturnări de situație, la hotarul sec. XVII-XVIII, cele două țări românești, Moldova în special, ajunseser la un înalt grad de pauperizare generală. Lucru observat și arătat de Dimitrie Cantemir, de exemplu în celebra sa lucrare „Descriptio Moldaviae”, dar și

de cronicarii moldoveni și munteni, martori oculari la aceste evenimente.

Numirea lui Cantemir ca domn al Moldovei

Numirea lui Dimitrie Cantemir la domnia Moldovei s-a făcut cu ocazia declarării de către Poartă a războiului cu Rusia, întâmplată la 9/20 noiembrie 1710 în cadrul unei largi întruniri la Istanbul a vizirilor, cărturarilor (ulema) și agalelor (înalte cinuri militare), despre care au scris doi cronicari turci – Silahdar Mehmed aga și Mehmed Rașid, apoi și cronicarul moldovean Ioan Neculce, care, desigur, s-a informat despre cele relatate de la însuși D. Cantemir.

Problema principală luată în dezbatere la această întrunire a constituit-o pretențiile Rusiei față de Imperiul Otoman în contextul, desigur, al aflării marilor învinși în lupta de la Poltava – regele Suediei Carol al XII-lea, regele pribeag al Poloniei Stanislaw Leszczyński și hatmanul rebel al cazacilor ucraineni Mazeppa- pe teritoriul raialei turcești de la Bender, în satul Varnița.

La insistența hanului tătarilor din Crimeea, Devlet Ghirai al II-lea, întrunirea de la Istanbul s-a pronunțat în favoarea războiului cu Rusia, care a și fost declarat, iar ambasadorul rus la Poartă, P.A. Tolstoi, a fost aruncat în fortăreața sultanală Yedikule.

A fost astfel rupt tratatul ruso-otoman de 30 de ani, semnat în 1700 și reconfirmat în luna ianuarie 1710.

Cu această ocazie, și tot la insistența hanului Crimeii, a fost abordată și hotărâtă înlocuirea în scaunul de la Iași a domnului fanariot Nicolae Mavrocordat. Acesta era pârât de Devlet Ghirai, că n-ar fi fost „o slugă credincioasă a măriei sale padișahului”, ca argument, însă, folosindu-se faptul că domnul ajuns în dezgrație „nu și-a plecat capul în fața măriei sale hanului și îl neglija la unele onoruri”, astfel că ar fi dat „dovadă de hainie” ceea ce nu ar fi fost „potrivit în nici un chip ca în astfel de vremuri el să rămână voievod în Moldova”.

Dintr-o altă consemnare din

letopisețul lui Neculce aflăm însă că doar la plecarea lui D. Cantemir către Moldova, marele vizir Mustafa Baltagi-oglu i-ar fi zis „cu mare taină” ca el să „chivernisească lucrul” să-l prindă pe Constantin Brâncoveanu și să-l trimită la Poartă viu. Ca recompensă, proaspătului numit în scaunul de la Iași i se promitea „mare dar și cinste” la împărăție dar și că el va „rămâne acolo domnu neschimbatu”, adică îl va înlocui pe Brâncoveanu în scaunul de la București.

Din consemnările lui Ion Neculce s-ar desprinde o opinie, aparentă de altfel, că scopul principal al numirii lui D. Cantemir ca domn al Moldovei ar fi constat într-o eventuală înlăturare a lui Constantin Brâncoveanu, cunoscut prin activa și durabila lui corespondență diplomatică cu autoritățile moscovite și prin orientarea evidentă a lui spre o colaborare antiotomană cu țarul Petru I.

În realitate, era vorba despre o conjurație împotriva domnului de la București, pusă la cale pe la spatele sultanului de către hanul Devlet Ghirai al II-lea și marele vizir Mustafa Baltagi-oglu, în timp ce lui D. Cantemir i se rezervase rolul de executor al acestei conjurații, cunoscându-i-se marea lui dorință de a deveni domn la București. Altfel, cum s-ar explica, că marele vizir i-a spus lui Cantemir cele ce el urma să realizeze împotriva domnului muntean „cu mare taină”?

Există la fel și unele informații, fie și destul de lacunare cum că D. Cantemir i-a dat rușvet (mită) marelui vizir, mai „giuruindu-i” și câteva mii de galbeni la fel hanului. Informațiile acestea nu contravin spuselor lui D. Cantemir, cum că primind domnia, el „n-au cheltuit nici un ban la Poartă”. În cazul acesta era vorba despre plățile oficiale și obligatorii către Poartă făcute de către beneficiari cu ocazia primirii domniei. Cele plătite și „giuruite” de D. Cantemir nu erau destinate Porții, ci susținătorilor săi, în persoana marelui vizir și a hanului tătarilor din Crimeea.

Numirea lui D. Cantemir în

scaunul domnesc nu era agreată de o parte din boierimea Moldovei în frunte cu mitropolitul Ghedeon, care l-au devansat pe noul domn în inițierea contactelor cu suveranul moscovit, având și candidatul lor, al cărui nume însă izvoarele nu-l divulgă, dar care fusese inclus în proiectul de acțiune în Moldova, nutrit de Petru I.

Înscăunarea lui D. Cantemir s-a făcut prin decizia Porții Otomane, cu interesul neafișat ca noul domnitor să-l determine pe Țar spre o rezolvare pașnică a conflictului ruso-turc, ca o condiție *sine qua non* a înscăunării lui ulterioare în Țara Românească;

Ajuns în domnia Moldovei, Dimitrie Cantemir s-a pomenit în imposibilitatea de a îndeplini porunca Porții, pomenindu-se în fața iminentei pătrunderi în țară a armatelor rusești.

Activitatea militară și diplomatică a lui Dimitrie Cantemir ca domn al Moldovei

Starea de lucruri în viața lui Dimitrie Cantemir s-a schimbat brusc în condițiile când în 1710 a crescut rivalitatea între Poarta Otomană și Rusia lui Petru cel Mare. Or, stabilirea taberei lui Carol al XII în preajma cetății Bender, dar și intențiile tot mai vădite ale Rusiei de a-și consolida pozițiile în Nordul Mării Negre pe fundalul rivalităților otomano-habsburgice și a stării tot mai incerte la alte hotare ale Imperiului Otoman, au tensionat și mai mult relațiile în această parte a Europei.

În aceste condiții sultanul și anturajul său au căutat în grabă să instaleze în scaunul Țării Moldovei o persoană de mare încredere. După câte se vede, în aceste condiții s-a activizat și Dimitrie Cantemir, prin intermediul înalților demnitari de la Curtea otomană, a hanului Crimeii, în special, transmitând semnale că ar putea să-și ofere serviciile ca „slugă” devotată sultanului.

Cantemir nu aduce detalii privind numirea sa în scaunul Moldovei, consemnând doar că „stricându-se pacea între ruși și între Poarta otomanească, socotindu-l pe

dânsul (Nicolae Mavrocordat) a fi mai mult scriitoriu decât ostaș, l-au scos din domnie”.

Se poate deduce că noul domn al Moldovei s-ar fi prezentat în ochii celor ce l-au promovat **mai apt în ale militariei**, ceea ce le-a oferit unor cercetători motiv pentru a afirma cum că lui D. Cantemir, la numirea sa în domnie, **i-ar fi fost formulate chiar și unele „puncte - porunci”, printre care „organizarea apărării principatului și pregătirea proviziilor necesare armatelor otomane”**. Lipsită de o acoperire documentară necesară se pare și afirmația cum că numirea lui D. Cantemir ca domn al Moldovei s-ar încadra în măsurile întreprinse de guvernul turc în vederea întăririi „pozițiilor sale în Moldova și Valahia” prin înlocuirea lui Nicolae Mavrocordat, care ar fi fost „nepriceput în treburile militare” .

Iar la 14/25 noiembrie 1710, deși nu „era lege ca în timp de Bayram să se țină Divan”, acesta totuși a fost convocat și proaspăt numitul domn al Moldovei s-ar fi „închinat în fața înaltului tron” al sultanului, primind totodată și unele atribute obișnuite la asemenea ocazii : cuca, sūpūrghe (surguci) și cebaniță de samur căpușită cu catifea .

Decizia sultanului, Ahmed al-III-lea, de a-l ridica pe Cantemir în scaunul Țării Moldovei în defavoarea lui Nicolae Mavrocordat s-a făcut într-o grabă nemaîntâlnită (au fost omise toate ceremoniile de durată de la curtea osmană cu asemenea ocazii și nici nu s-au cerut bogatele daruri și pescheșuri pe care le făcea în mod obligatoriu noul domn în favoarea sultanului și înalților demnitari de la Poartă), și până la finele lui 1710 Dimitrie Cantemir era deja la Iași, capitala Moldovei de atunci.

Aici noul domn trebuia să pregătească terenul și rezerve în eventualitatea desfășurării unor operații militare ruso-otomane, fie în imediata apropiere a stăpânilor otomane, fie chiar pe teritoriul Țării Moldovei, dar și să caute în fel și chip să-l prindă și să-l ducă la Istanbul pe Constantin Brâncoveanu, care

întreținea relații tainice cu țarul Rusiei.

Conlocutorul tătar al sultanului Devlet Ghirai al-II-lea i-ar fi atras atenția acestuia „că Brâncoveanu-Vodă, domnul muntean, este un domn bogat și puternic, are oaste multă și-i de multu pre bun moscalilor”, astfel că, în stare de război cu Rusia, el nu trebuia lăsat să mai fie domn, ”că poate să se hainească și a face sminteală oștii împărătești”. Ca urmare, el trebuia „prinsu, că el de bună voie nu a veni la Poartă ”. Și nimeni altul nu putea să-l prindă, „fară cât Beizade, feciorul lui Constantin Vodă cel mai mic ”, care era „om mai sprinten decât fratele său Antiohie - Vodă”

Deși sultanul a insistat nu o singură dată ca noul domn al Moldovei să întreprindă pași cât mai energici în vederea reținerii domnului Valahiei, Cantemir **nu s-a grăbit și nici nu a avut de gând să o facă respectând înțelegerile convenite prin intermediul lui Toma Cantacuzino în 1703-1704** (după această dată Constantin Brâncoveanu trimitea lui D. Cantemir cu regularitate sumele convenite anual pentru întreținerea sa la Istanbul. După refugierea domnului moldovean în Rusia, sultanul aflând de aceste transferuri i-a impus lui Antioh să înapoieze acești bani visteriei otomane).

În literatura de specialitate s-a scris mult și istoricii manifestă în continuare interes sporit față de scurta domnie lui Dimitrie Cantemir în Moldova, fiind exprimate opinii dintre cele mai diferite.

Opinia cum că alianța lui Cantemir cu Petru I ar fi rezultat dintr-o orientare pro-rusă a lui manifestată încă înainte de primirea domniei, nu poate fi acreditată din motivul lipsei de argument documentate în acest sens, fiind însă în schimb denunțată de faptul că D. Cantemir nici nu urmărea obținerea tronului de la Iași, ci pe cel al Țării Românești;

Cantemir om politic și de stat: între cruce și semilună

Când este vorba de aprecierea lui Dimitrie Cantemir ca domn și om

politic se analizează luarea unor decizii de mare responsabilitate politică în primăvara și vara anului 1711.

Dimitrie Cantemir, devenind domn, a fost pus în fața unei probleme cardinale. **El trebuia să aleagă în aceste condiții între cruce și semilună.**

Bineînțeles, acest pas Cantemir urma să-l facă în condiții de extremă urgență, ori evenimentele se derulau cu repeziciune, căci încă de la sfârșitul iernii și începutul primăverii 1711, mai multe unități din oastea rusească au luat calea dinspre Moscova dar și de pe teatrul Războiului Nordic spre Marea Neagră și Dunăre.

În Moldova, Dimitrie Cantemir a găsit o situație în care păreri în privința comportamentului politic al țării era diferit, se știe de exemplu, că o grupare boierească milita pentru o politică cât mai prudentă și mai realistă, de expectativă, pe când alta, care de fapt s-a situat de partea lui Dimitrie Cantemir considera că a sosit un moment crucial de a schimba radical situația Țării Moldovei și statutul ei politic.

Ar urma, că destituirea din domnie a lui Brâncoveanu de care era interesat cel mai mult D. Cantemir, nu era sarcina principală pusă de Poartă în seama lui cu ocazia numirii în domnie. Dobândirea scaunului muntean de către proaspătul domn de la Iași, era privită doar ca o eventuală recompensă a lui pentru o altă poruncă neafișată expres, dar care ținea de un interes major al Imperiului Otoman în condițiile stării de război care s-a așternut între el și Rusia.

Cantemir - mediator între Imperiul Otoman și Rusia

Deși Poarta a declarat război Rusiei, ea nu era pregătită de el, fiind însă surprinsă de starea reală de război pe care-l duceau deja trupele ruse, fără a-l fi declarat. Ar urma, că prin declararea războiului, Poarta a încercat să-l impresioneze, să facă o presiune psihologică asupra țarului în speranța că el v-a stopa înaintarea în stăpânirile turcești din nordul Mării Negre.

Sarcina principală care i s-a pus

lui D. Cantemir la numirea sa ca domn al Moldovei, (determinarea Țarului de a rezolva pașnic conflictul ruso-turc), eventualitatea dobândirii scaunului râvnit de el al Țării Românești fiind o momeală pentru ca el să accepte aceasta sarcină. Se miza, desigur, și pe faptul că D. Cantemir era domn pământean și de aceeași credință ortodoxă ca și țarul Rusiei.

D. Cantemir urma să inițieze negocieri cu Petru I în vederea convingerii lui de a stopa acțiunile militare și de a reveni la tratatul ruso-otoman de mai înainte (1700). Se ținea cont și de faptul că interesat în încetarea războiului era însuși Cantemir, care s-a pomenit în fața iminentului pericol ca armatele rusești să extindă operațiunile militare și în Moldova, cu toate consecințele nefaste a unei atare turnuri în mersul evenimentelor. Apoi, în caz de neîncetare a războiului, D. Cantemir risca să nu-și vadă îndeplinit visul său privind domnia de la București, tot așa ca și o posibilă pierdere a domniei Moldovei.

Orientarea pro-rusă a lui Cantemir

„Sursele istorice de care dispun în prezent cercetătorii, nu permit să se facă o imagine destul de clară despre faza inițială a orientării lui D. Cantemir spre Rusia” și denunță hotărât opinia cum că, încă aflându-se la Istanbul, D. Cantemir ar fi nutrit proiectul unei eventuale alianțe cu Rusia, ca unică putere capabilă să-i asigure eliberarea țării de sub dominația otomană și că, ajuns în domnie, el ar fi întreprins măsuri concrete în vederea constituirii acestei alianțe.

Ajungerea la o alianță cu Petru I, i-a fost impusă de circumstanțele care i-au limitat posibilitatea de a-și îndeplini misiunea pusă în seama lui de Poartă, pierzându-și, astfel, speranța nu doar de a ajunge domn în Țara Românească, ci și de a se menține domn la Iași, în cazul când în înfruntarea ruso-otomană, devenită inevitabilă, victoria ar fi fost de partea turcilor, tot așa ca și în cazul victoriei armatelor rusești în cazul când s-ar fi opus alianței cu Petru I.

Riscul și l-a asumat Dimitrie Cantemir personal. El considera că Rusia poate deveni un factor hotărâtor de biruință asupra Imperiului Otoman în evident declin pe atunci, și ar putea salva Țara Moldovei de îndelungata stăpânire străină. S-a discutat mult asupra acestei decizii politice a lui Dimitrie Cantemir, de a trece de partea țarului, afirmându-se poate și întemeiat că a fost un pas nechibzuit, greșit, necalculat ș.a., și că de fapt această acțiune a sa stă la obârșia viitoarelor evenimente dramatice din istoria Moldovei, care au dus în 1812 la dezmembrarea Țării Moldovei și anexarea Basarabiei la Rusia.

Specialistii afirmă că indiferent dacă D. Cantemir ar fi luat sau nu această decizie în raporturile cu Imperiul Rusiei, aceasta din urmă, mai ales cu începerea din domnia lui Petru I își propusese ca scop nu numai să-și croiască așa numită fereastră spre Europa la Marea Baltică, dar ca misiune ulterioară să-și întindă stăpânirile în sud-estul Europei, la țărmurile nord-pontice, în Caucaz și în bazinul Mării Caspice, cu orientarea strategică de mai departe spre Balcani și Constantinopol.

Cât privește pe Dimitrie Cantemir, el își punea mari speranțe într-o mare victorie în 1711 a lui Petru cel Mare asupra Imperiului Otoman și credea cu toată puterea ființei sale că izbânda va fi de partea creștinilor.

Pentru atingerea acestui scop Dimitrie Cantemir și-a pus în joc totul: viața, familia, averea, scaunul domnesc, liniștea confortabilă de odinioară din Istanbul ș.a. Aceasta o făcea nu pentru că spera să realizeze cele prevăzute atât de tatăl său în tratatul cu Habsburgii din 1690, dar și în diploma lui Petru I, ca să devină stăpâni ereditari pe scaunul Țării Moldovei, **dar să obțină în primul rând libertatea și independența patriei sale.**

El a făcut acest pas mai ales pentru a-și vedea țara ajunsă la mare decădere economică și politică, liberă și prosperă, având drept modele de guvernare și dezvoltare economică mai multe țări europene,

modele pe care le cunoscuse din cărțile ce i se aduceau din Occident.

Cantemir mai credea, ori cel puțin așa vedea el situația politică de atunci, că în conformitate cu **diploma de la Luțk**, care de altfel a fost analizată foarte serios de mai mulți cercetători că Moldova va deveni o țară independentă, își va recăpăta teritoriile pierdute cu ieșirea la Marea Neagră, și îl va avea în calitate de garant și ocrotitor pe țarul Petru cel Mare și Imperiul Rus – țară creștină ortodoxă în mare ascensiune la începutul sec XVIII.

De altfel, această idee de ascensiune a Rusiei în perspectivă de mare putere europeană, Dimitrie Cantemir a exprimat-o în lucrarea sa „Studiu asupra naturii monarhiilor”.

Paternitatea diplomei de la Luțk

În privința paternității Diplomei de la Luțk sunt exprimate de asemenea, mai multe opinii între care se impun două mai importante:

- prima – că ar fi fost elaborată în anturajul țarului și impusă lui Dimitrie Cantemir;

- a doua - că însăși domnul Moldovei a întocmit majoritatea punctelor Diplomei, având grijă ca ele să fie cât mai favorabile Țării Moldovei.

Din nefericire, Campania de la Prut din 1711 s-a soldat cu un eșec total, fiind chiar aproape de un deznodământ fatal, căci atât țarul și anturajul său, cât și Dimitrie Cantemir puteau ajunge în mâinile turcilor. Incontestabil, evenimentele din primăvara și vara anului 1711 au avut în pofida așteptărilor urmări dintre cele mai grele pentru Țara Moldovei, care nu numai că a fost jefuită și bejenită cumplit de pierderea cetății Hotin și a împrejurimilor ei, dar și a fost la un pas de transformare în provincie otomană (pașalâc).

BIBLIOGRAFIE:

Andrei Eșanu, Valentina Eșanu *“Dimitrie Cantemir între cruce și semilună (Țara Moldovei la răspântie de secole și destine istorice)”*.

Pavel Parasca, *„Cum s-a înscăunat și și-a început domnia Dimitrie Cantemir”*.

Dimitrie Cantemir, un enciclopedist european

----- Profesor Alina Radu

Dimitrie Cantemir s-a născut la 26 octombrie 1673 într-o familie nobilă, în localitatea *Silișteni* din comuna Fălciu, azi comuna Dimitrie Cantemir din județul Vaslui. El a studiat, greaca, latina și filosofia cu fostul dascăl de limbă greacă de la școala domnească din Iași, eruditul Ieremia Cacavela. La Academia Patriarhiei Ortodoxe din Constantinopol își aprofundează studiile în limbile antice și orientale, filosofie, literatură și în noile curente din gândirea științifică. Astfel concepția sa despre lume, manifestată în scrierile sale, a cunoscut o evoluție în direcția accentuării tendințelor laice și raționaliste. Lucrările din tinerețe, deși plătesc tribut teologiei și scolasticii, evidențiază înclinația autorului către știința și filosofia Renașterii și către raționalismul aristotelic, atitudine regăsită în operele de maturitate.

A fost primul român ales membru al Academiei din Berlin în 1714

În opera lui Cantemir, influențată de umanismul Renașterii și de gândirea din Rusia, s-au oglindit cele mai importante probleme social-istorice ale Moldovei de la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea. Deși lecturarea acesteia nu se supune unui act superficial ci presupune concentrare și devotament (lucrările sunt scrise într-o limbă română greoaie și obositoare), aduce mari satisfacții celui care îi acordă răbdarea cuvenită, prin multitudinea de sensuri care se relevă din structura sa.

Considerând limba română „necoaptă” și „tânără”, după cum preciza în Istoria Ieroglifică, cărturarul și-a propus să perfecționeze mijloacele de expresie și să îmbogățească lexicul limbii române. El a introdus neologisme, adaptând la sistemul fonetic românesc termeni de origine latină, greacă sau latino-romană. A propus o sintaxă cu o topică ușor nefirească, de origine latină, concretizată în fraze lungi caracteristice umanismului european al vremii.

Divanul sau gâlceava înțeleptului cu lumea sau giudețul sufletului cu trupul - „cea dintâi operă filosofică română, originală.” - B.P. Hasdeu

Lucrarea a fost imprimată în limba română și în limba greacă la Tipografia Domnească din Iași, în anul 1968. Aceasta abordează o temă tradițională a literaturii medievale și anume disputa dintre trup și suflet, contopind în structura sa elemente de beletristică, literatură religioasă și de filosofie. Opera rezumă în fapt mentalitatea românească a vremii în contextul socio-cultural din Răsăritul Europei. Bogdan Petriceicu Hasdeu îi sublinia importanța în „Foiță de istorie și literatură” -1860, afirmând: „Pe lângă importanța pentru studiul limbii române această carte este ca un document de mare valoare pentru istoria culturii naționale, cea dintâi și pare-se singura până acum, operă filosofică, română, originală. „Divanul reprezintă un tratat de antropologie filosofică cu inserții deiste de inspirație creștin ortodoxă, centrat pe interogația general-valabilă a condiției și a sensului existenței umane. Omul este prezentat ca o creație divină, înzestrată cu rațiune, ce își caută sensul, încearcă să-și valorizeze existența minimalizând impactul implacabilului sfârșit: „Dumnezeu atotfăcătorul nu te-a făcut din piatră, lemn sau vreun altfel de aluat, fără simțire ci om înzestrat cu minte și cu socoteală și te-a înnoit cu Duhul Sfânt.” Înțeleptul reprezintă figura centrală a operei, fiind simbolul conștiinței reflexive, a eruditului preocupat de activarea sensurilor vechi ale culturii; el este cuvios, drept, blagocestiv, cinstit, pastor și reprezintă simbolul culturii răsăritene. Este un explorator al sufletului căutând mântuirea și cultivarea virtuților. Idealul său este de natură morală și constă în dobândirea statutului de om drept: „Dreptul nu va muri în veac pentru că el umblă potrivit sfintelor porunci ale lui Dumnezeu”. În consecință primele două părți ale Divanului se mențin în esență în limitele influențelor moralei creștine. În partea a treia, Cantemir realizează o traducere a lucrării lui Andrei Wissowatius- „Stimuli virtutu”, reliefând astfel reorientarea cărturarului român prin evidențierea demnității omului ca ființă rațională. Cantemir subliniază rolul rațiunii în viața morală și religioasă. Omul ca ființă

rațională posedă o înclinație către bine sau cum spune Cantemir către „o nevoiță bună”. Pentru ca această înclinație către bine să se poată concretiza, omul trebuie să-și folosească rațiunea pentru a cunoaște virtuțile - acele căi care duc către desăvârșire morală și către revelarea naturii umane, a „vredniciei” și „nevredniciei” individului. „Vrednicia” omului stă în rațiune iar „nevrednicia” în trup. Rațiunii îi revine sarcina de a domina pofta trupeză: „Socoteala dreaptă și întreagă pre gestionarea poftelor să o stăpânească”. Ideea filosofică centrală este superioritatea omului ca ființă rațională în raport cu celelalte viețuitoare și a vieții spirituale în raport cu cea biologică.

Istoria leroglifică- „cel dintâi roman românesc de realitate istorică.” (Nicolae Iorga)

Scris la Constantinopol în limba română (1703-1705), satirizează lupta pentru putere a partidelor boierești din Țările Române, de la începutul veacului al XVIII-lea. Reprezintă o radiografie realizată în limbaj alegoric-criptografic a tabloului politic contemporan cârturarului.

Universul Istoriei leroglifice este ancorat pe de o parte în realitatea istorică cantemiriană iar pe de altă parte comportă deschidere către universalitate și atemporalitate prin sensurile general valabile care transpar din structura acesteia. Opera irumpe de vervă satirică, Cantemir conturând cu ajutorul simbolisticii într-un recurs alegoric concentrat, natura umană și contradicțiile acesteia. În cadrul conflictului se demarcă abstractizări filosofice: Binele (Inorogul) și Răul (Corbul), făcând din operă un interesant compozit, plin de suspans și relevări de sens. Se resimte viguros energia pamfletului, extensia epică, construcția internă revelatoare de semnificații, escaladarea conflictului, trăsături ce fac ca opera să fie considerată prima încercare de roman politico-social românesc. Semnele (hieroglifile) esențiale sunt animalele care simbolizează rivalitatea dintre familiile Cantemir și Brâncoveanu. Moldova este Țara Patrupedelor iar Muntenia -Țara Păsărilor, Inorogul îl reprezintă pe Cantemir în timp ce Corbul este reprezentat de Brâncoveanu.

Descriptio Moldaviae - etnografie a societății moldovenești la început de veac XVIII

Titlul original al operei este „Descrierea stării de odinioară și de astăzi a Moldovei”. A fost scrisă în limba latină, între anii 1714-1716, la cererea Academiei din Berlin. Lucrarea este amplă, conținând descrieri de natură geografică, politică, administrativă, socială, lingvistică și etnografică, Cantemir fiind considerat prin raportarea la această operă - părintele etnografiei și al folcloristicii românești. Descriptio Moldaviae este structurată în trei părți. Prima parte este consacrată descrierii geografice a munților, apelor, câmpiilor; sunt prezentate flora și fauna specifice zonei, târgurile și capitalele țării de-a lungul timpului. Cârturarul fiind cel care a elaborat prima hartă cunoscută a Moldovei.

Partea a doua redă organizarea politică și administrativă a țării(forma de stat, obiceiuri de înscăunare, mazilire, logodnă, nunți, înmormântări). Ultima parte cuprinde informații despre graiul moldovenilor și despre slovele folosite. Cantemir a încercat să demonstreze latinitatea limbii române, transformând prezentarea descriptivă a unor fapte etno-lingvistice într-o argumentație istorică și gramaticală, unde cuvinte latinești, italiene și românești sunt confruntate între ele.

Creșterea și descreșterea Curții Otomane - prima istorie substanțială a Imperiului Otoman

A fost scrisă în limba latină și tradusă în engleză, franceză, germană, fiind apreciată în mediile politice și științifice ale vremii. Abordarea analitică, uneori polemică precum și inserțiile memorialistice, au făcut din această operă cel mai bun tratat de istorie până la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Abilitatea cârturarului de analiză și sinteză, de a pune în consens mai multe evenimente istorice, de a privi în perspectivă logică evenimentele, l-au determinat să susțină ideea „creșterii și descreșterii” ca lege istorică, universală căreia i s-a supus și Imperiul Otoman. Dimitrie Cantemir a fost cel care a demonstrat că istoria Imperiului Otoman se împarte în două părți. Prima parte – cea a creșterii, cuprinde bibliografiile a 19 sultani și se încheie în 1672 când Imperiul intră în faza descreșterii - a declinului politic și militar. Cartea a fost citită de Byron care s-a inspirat din ea în „Don Juan” și de Victor Hugo, care o citează în prefața ciclului „Orientalele”.

„Imaginea de nedescris a științei sacre” scrisă în 1700 încearcă să integreze fizica, întemeiată pe recunoașterea determinismului natural, într-un sistem deist.

În „Micul compendiu de logică” știința omenească nu mai e un „viciu”, logica nu mai este o „născocire a diavolului”, ca în „Imaginea de nedescris a științei sacre”, ci o „comoară a disciplinelor minții”, „cheia porților celor mai bine ferecate ale filozofiei”, „lumina naturală”, prin care omul ajunge la adevărata înțelepciune.

Scrierile istorice ale lui Cantemir sunt pătrunse de patriotism și umanism civic. Ele sunt menite să dovedească romanitatea și continuitatea poporului român dar și iminenta decădere a Imperiului Otoman. Cârturarul a încercat să demonstreze originea „nobilă”, latină a poporului român, unitatea și continuitatea sa, luptând pentru apărarea ființei poporului său.

Astfel, Dimitrie Cantemir rămâne o personalitate marcantă a secolului al XVIII-lea atât pentru neamul românesc cât și pentru întreaga cultură europeană. Spirit enciclopedic, figură erudită a umanismului din perioada feudală a literaturii române, vizionar și deschizător de drumuri(a prefigurat Iluminismul, Școala Ardeleană luându-l ca model), căutător de esențe, este acel „Inorog alb binecuvântat” cum l-a numit poetul filosof Lucian Blaga.

Pompiliu Ionescu, ziarist buzoian în Regimentul 8 Infanterie

----- Viorel Frîncu, Biblioteca Județeană Buzău

La 2 iulie 1941, urma să se declanșeze Operațiunea „München”, care avea ca obiectiv recuperarea Basarabiei și Bucovinei. Divizia 5 Infanterie avea ca misiune ocuparea localităților Bălți și Dubăsari. Pe 5 iulie, Divizia 5 Infanterie, din Corpul 54 german, a trecut Prutul și a luat poziție pe flancul drept al acestuia, iar pe 8 iulie are o ciocnire cu cavaleria sovietică în zona Zgărdești-Mândrești. La ora 14.00, Regimentul 8 Infanterie, subordonat diviziei, cucerește satul Zgărdești. Ofensiva pentru cucerirea Chișinăului începe la 13 iulie, dar, în ziua următoare, Divizia 5 Infanterie este puternic contraatacată de cavaleria sovietică în zona Mănăstirii Hirova. Regimentele 8 și 9 Infanterie rezistă contraatacului și, la ora 10.00, reia înaintarea spre Orhei. Pe 15 iulie, diviziile 5 infanterie română și 50 infanterie germană resping ariergărzile sovietice și cuceresc orașul Orhei. A doua zi, se continuă înaintarea, spre est de la Orhei, ajungând pe aliniamentul Hârtopul Mic - Ianovăț - Buric, iar pe 17 iulie atingându-se malurile Nistrului. Pe 19 iulie, divizia română reușește să cucerească Movila Spânzuraților, unde fusese oprită în ziua precedentă, iar seara ajunge pe aliniamentul Coșernița - Boscana - Ohrancea.

După eliberarea Basarabiei și Bucovinei de Nord, în zilele de 4-5 august, Divizia 5 Infanterie trece Nistrul. Din 18 august este în rezerva Armatei 4, în regiunea Egorovka, iar, în perioada 19-22 august, susține lupte între lacul Hadgibei și valea Svinaia. Din 28 august se află în ofensivă pe direcția gara Vîgoda – Gorodekie, ajunge în zona Gniliakovo - Octiabri - Vajonii, unde se dau lupte grele, în drumul spre cucerirea orașului-port Odessa.

Acesta a fost itinerarul pe care l-a străbătut și ziaristul buzoian Pompiliu Ionescu, în calitate de sergent T.R., combatant în Regimentul 8 Infanterie, a cărei viață s-a curmat eroic în ziua de 28 august 1941.

Absolvent al Facultății de Drept, Pompiliu Ionescu s-a născut la 29 noiembrie 1910, în Buzău. Jurist de formație, cu o cultură generală demnă de invidiat, Pompiliu Ionescu a fost atras de jurnalistică, colaborând la numeroase ziare locale - *Gând Nou*, *Curierul*, *Reporterul*, *Vremea nouă*, *Carnet literar*, *Vocea Buzăului*, *Cuvântul sanitarului* -, fiind și corespondent zonal la *Curentul* lui Pamfil Șeicar. Ca dovadă a *unei rari conștiinciozități și posibilități profesionale*, când încă nu împlinise 22 de ani, este cooptat, ca membru, în comitetul de conducere al Asociației Presei Buzoiene, înființată, la 7 iunie 1932, alături de nume importante ale breslei, în următoarea componență:

avocat N. I. Dragomirescu, președinte, Petre M. Gheorghiu, directorul publicației *Reporterul*, secretar general; membri: avocații G. Pliniceanu, Alexandru Macedonescu și Traian Negoșanu, ziaristul George Podgoreanu, institutorul și ziaristul Dumitru Serbescu - Lopătari, publicistii Eugeniu Ștefănescu, Pompiliu Podgoreanu, Dem Iliescu, pictorul Mihai Bernea, Ștefan Revereanu-Revus, ziarist și director al Băncii Buzăului, M. Musculiu, corespondent la publicația *Argus*, Isac Holder, corespondent la *Dimineața*, Nicolae I. Draghini, corespondent la *Curentul*, Matei Ghimbășeanu, **Pompiliu Ionescu**, Ștefan Crăciun și Mircea Ducari, redactori la diferite publicații locale. În anul 1934, Pompiliu Ionescu este ales vicepreședinte al asociației.

La 20 decembrie 1935, fondează publicația *Grefa* - „Gazeta funcționarilor judecătorești”, cu nr. 7 „...din

România” (38 de nr.), unde, în calitate de editor și director, pledează pentru „lupta pe toate căile legale pentru alinierea durerilor funcționarilor judecătorești”, iar în articolul titrat „Colegi de pretutindeni” argumentează rolul apariției respectivei publicații: „Orice funcționar judecătoresc să aibă o gazetă care să-l înțeleagă, să-l asculte și să-i mulțumească”. Gazeta își va înceta apariția la 20 ianuarie 1938.

De la 1 septembrie 1935, George Pâslaru, unul din cei mai importanți ziariști ai Buzăului¹, îl cooptează, ca prim-redactor, în colectivul de redacție al publicației *Acțiunea Buzăului*, „Ziar de informație” (1 septembrie 1934 - 13 aprilie 1941).

La 30 martie 1941, la Buzău, apare *Crai nou*, „Gazetă săptămânală, informativ - cultural - economică”, „sub îngrijirea căminelor culturale” (36 nr. regul.). Director: Dem. Serbescu-Lopătari (cu nr. 4). Secretariatul de redacție este asigurat de avocatul George Em. Homoriceanu și colegul său de breaslă Pompiliu Ionescu. Aceasta va fi ultima publicație la care va mai colabora, fiindcă, la 22 iunie 1941, Pompiliu Ionescu va fi mobilizat, cu gradul de sergent T.R., și repartizat în cadrul Regimentului 8 Infanterie, componentă a Diviziei 5 Infanterie².

De menționat faptul că, în parcursul diviziei, pentru eliberarea Basarabiei și Bucovinei de Nord, a făcut parte și jurnalistul George Pâslaru, corespondent de război, cel care, după cucerirea orașului-port Odessa, va publica un volum de reportaje³, în care sunt relevante eroicele fapte de arme ale militarilor buzoieni în campania de pe Frontul Est.

În amintitul volum, George Pâslaru alocă un capitol distinct eroismului de care a dat dovadă sergentul T.R. Pompiliu Ionescu când, în timpul unui bombardament

rusesc asupra tranșeelor românești, își salvează comandantul, sacrificându-se,

Pentru dramatismul scenei surprinse de George Pâslaru, privind fapta de eroism a jurnalistului buzoian, sergent T.R. Pompiliu Ionescu, redăm, în integrum, respectivul capitol:

Când zorii scăpărau pe amnarul cerului, Divizia noastră reluase înaintarea. Toate regimentele de dorobanți trăiau din plin începutul celei mai crunte lupte ce aveau s-o dea pe pământul frânt al Basarabiei.

Regimentul 8 Dorobanți, comandat de lt. col. Nițescu Ioan, se afla pe versantul nordic al unui deal, iar Batalionul II, comandat de maiorul Stroe, luase contact cu trupele bolșevice care se retrăgeau pe o nouă linie de rezistență. Pe la orele 10 dim. înaintarea dorobanților buzoieni fu, însă, oprită de un foc puternic de arme automate, aruncătoare și artilerie. Bolșevicii se întăriseră pe pozițiile de lângă Hârtopul Mare și acum căutau să oprească orice înaintare.

- „În groapa asta, d-le căpitan”

Ascunși în măști – săpate la iuțea – ai noștri așteptau încetinirea focului dar, nici gând. Bolșevicii trag fără încetare, fiind sprijiniți și de atacurile avioanelor de bombardament, sosite în valuri de 15-20, din sfert în sfert de oră.

Românii își dau seama că nu pot sta locului și pornesc la atac. Cerul era împânzit de dungi de foc și zgomotul exploziilor era înfricoșător. Gloanțele suierau la fiecare pas, iar rândurile se răreau din ce în ce. Cu toate acestea, înaintarea buzoienilor din compania 7-a nu putea fi stăvilită.

Lângă comandantul său, sergentul T. R. Ionescu Pompiliu luptă din răsuputeri, trimițând ordine și directive de atac. La fiecare pas, el întâlnește o nouă explozie de obuz, care scormonește pământul. Era ora 12,30 și focul ucigător nu se sfârșise.

Sergentul Ionescu se întoarce de la un pluton, aflat într-un crâng la 35 metri. Nu avu însă timpul să raporteze nimic, căci o explozie îl obligă să se culce la pământ. Se mai târî puțin și, în sfârșit, își găsi comandantul, căpitanul Leoveanu. Îi comunică situația și rămâne alături de el. În acel moment o șuerătură le prevesti sosirea unui nou obuz. Alături, o groapă. Sergentul privi imediat în jur și agitat se adresă căpitanului:

- „În groapa asta, domnule căpitan”. Sergentul, după ce constată cu repeziciune că în jur nu mai este altă groapă și pentru el, se aruncă deasupra căpitanului, în aceeași groapă. La trei metri, obuzul se sparse în bucăți. O schije găsi trupul sergentului Ionescu Pompiliu, jumătate afară din groapă și-l rupse coapsa stângă. O schije mică atinse ușor și pe căpitan în spate. Rănit grav, sergentul nu mai putu spune decât atât:

- „M-a rănit, domnule căpitan” – și căzu în nesimțire. Sub el, o baltă de sânge. Rana era destul de mare.

Fu ridicat de brancardieri, pansat și la ora 3 noaptea transportat la ambulanță. Era prea târziu, însă. După câteva ore de chinuri, muri pe drum. El se purtase vitejește, salvând viața căpitanului său, dar jertfindu-și-o pe a lui, în lupta sfântă a reîntregirii⁴.

Din păcate, nicio sursă istorică nu a oferit o informație sigură, încă, privind locul unde odihnește pentru eternitate trupul eroului buzoian.

„Vocea Buzăului”, din 31 august 1941, anunță moartea eroică a serg. T.R. Pompiliu Ionescu, vicepreședinte al Asociației Presei Buzoiene, la vârsta de 31 ani, în luptele pentru eliberarea Basarabiei și Bucovinei, iar la împlinirea a șase luni de la decesul jurnalistului, aceeași publicație marchează evenimentul printr-un articol semnat de Gh. Negoită - „Un erou al războiului: serg. T.R. Ionescu Pompiliu” (an XVII, nr. 26, p. 3) și, în numărul următor, de Emil Budălănescu, sub titlul „Încă unul bun s-a dus”, din care extragem un fragment: „Numele acesta este îndeobște cunoscut buzoienilor din articolele pe care, de vreo 15 ani încoace, le-a subscris în presa locală. Dovada unei rari conștiințiozități și posibilități profesionale, el nu apărea decât pentru a pune la punct o nedreptate sau a discuta o problemă de ordin general. Era posesorul unui ascuțit spirit critic și, ca orice om care spune adevărul, reușise să-și creeze în jur - din partea acelor care ascultă, mai curând, o șoaptă de lingușire, decât un sfat cinstit - o atmosferă de antipatie. Totuși se impusese în fața tuturor celor obiectivi și drepecți prin nervul accentelor sale, prin sinceritatea de gândire, prin incisivitatea stilului. Avea și foarte mulți prieteni adevărați, cum era în viața de toate zilele: dârz, înfruntând cu fruntea sus obstacolele puse în cale-i de cei mai puternici, cu care se lua neînfricat de piept, tot astfel era în scris. Odată mai mult, se dovedise că stilul era omul, condeiul-inima. Ziarele buzoiene și-l luaseră printre colaboratori, fiind în fruntea lor totdeauna. Numai împrejurările grele prin care trecem, îi privaseră pe cititori în ultimul timp, de a lua contact cu scrisul lui și a se convinge de afirmațiile de mai sus.

El a scris însă pe meleagurile basarabene pagina ultimului său articol: **Dragostea jertfelnică de țară.**

L-a scris cu sânge - sângele său pur, care nu are nimic cu florile de stil ale eroilor de cancelarie - identificându-se, încă odată și pentru ultima oară, cu propria lui viață.

Moartea, în asemenea condiții, nu mai apare inutilă și amară. Ea deschide larg copertele viitoarei epoei românești, pe care veacuri de-a-rândul, de-acum înainte, generații de generații, o vor învăța (...)”⁵.

Pierderile suferite de militarii buzoieni din unitățile componente ale Diviziei 5 Infanterie, pe Frontul Est, au emoționat opinia publică, lansându-se nenumărate propuneri pentru omagierea celor căzuți pentru eliberarea provinciilor istorice românești - Bucovina de Nord și Basrabia.

Astfel, în numărul festiv, de Crăciun, al ziarului „Vocea Buzăului” (nr. 40, joi, 25 octombrie 1941) se anunța înființarea, de către col. Aurel Gheorghiu, comandantul Regimentului 8 Dorobanți, a unei săli de tradiții, în care s-au expus drapele sovietice cucerite de la inamic, piese de armament și muniție capturate; imagini cu *ravagiile comuniste în teritoriile românești*, fotografii ale foștilor comandanți și altele legate de istoria unității, *obiecte și relicve ale ofițerilor și ostașilor morți pentru patrie*, documente referitoare la faptele de arme ale celor căzuți în război, cu descrierea faptelor de arme ale acestora⁶. Oare eroul buzoian, jurnalistul și sergentul T.R. Pompiliu Ionescu și-o fi fost găsit locul în această sală de tradiție a Regimentului 8?

Evident, inaugurarea sălii de tradiții a regimentului a fost un gest reparatoriu pentru cei care nu s-au mai întors vreodată acasă și care și-au dormit somnul de veci prin cimitirile știute și neștiute, în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, luptând pentru reîntregirea fruntariilor țării.

NOTE:

¹ Viorel Frîncu, *George Pâslaru - Reporter de război pe Frontul de Est*, în: *Consemnări publicistice. Articole, comunicări studii*, Editura Editgraph, Buzău, 2012, pp. 92-103.

² Viorel Frîncu, *Istoria presei buzoiene și râmnicene în date (1838-2008)*, Editura Editgraph, Buzău, 2009, p. 275.

³ George Gh. Pâslaru, *Drumuri de sânge. De la Prut, la Odessa*, Ediția I, Editura Acțiunea Buzăului, Buzău, 1941.

⁴ George Gh. Pâslaru, *Op. cit.*, Capitolul *Căzuți pe drumul biruinței - Sergenți și plutonieri au purtat cu bărbăție stindardul românesc, peste uragane de moarte și sânge, jertfindu-se pentru Patrie*, Ediția a II-a, Editura Muguri, București, 1942, p. 25-26.

⁵ Emil Budălănescu, *Încă unul bun s-a dus*, în „Vocea Buzăului”, an XVII, nr. 27, p. 2.

⁶ Valeriu Nicolescu, *File de cronică - o istorie a Buzăului în date*, Editura Editgraph, Buzău, 2008, p. 291.

RAFTUL CU CĂRȚI

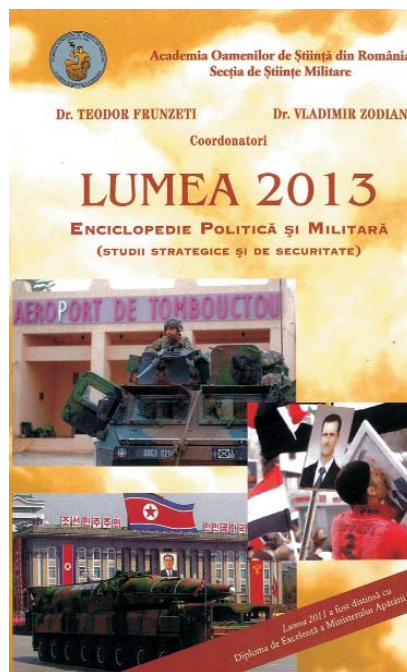
LUMEA STRATEGICĂ ȘI SECURIZATĂ

Sub auspiciile Academiei Oamenilor de Știință din România, Secția de Științe Militare, se editează, o dată la doi ani, din 2005, câte un volum al unei enciclopedii politice și militare (studii strategice și de securitate) coordonată de dr. Teodor Frunzeti și dr. Vladimir Zodian. Ultima dintre apariții, „Lumea 2013” (Editura „Rao”, 2013, 702 p.) a fost distinsă cu Diploma de Excelență a Ministerului Apărării Naționale.

Structurat pe două mari părți, *Studii de securitate* și *Analize regionale de caz*, noul tom surprinde mutațiile semnificative de la nivel global, regional și național, în anii 2011-2012, în domeniile: economico-social și politico-militar.

Prima dintre secțiuni e dedicată epocii marilor puteri, conceptului de „smart defence”, studiului guvernării și a economiei globale și focalizării pe Statele Unite ale Americii, Uniunea Europeană și vecinătățile ei (Mediterraneană și Caucazul), N.A.T.O., Federația Rusă, Ucraina și Caucazul de Sud, în final, Asia Centrală.

În ceea ce ne privește, în acest puzzle, semnalăm faptul că cel mai cu pondere exemplu vizează *tensionarea relațiilor dintre Moscova și Washington* s-a declanșat pe fondul plasării unor elemente din scutul antirachetă american pe teritoriul unor state europene situate în proximitatea imediată a Rusiei (Polonia, România, Turcia). Tot între punctele fierbinți - segment al sumarului primei părți se plasează politica antiteroristă a U. E., protecția și politica externă a României. Modul în care Republica Moldova se orientează spre vest, relațiile ei cu țara noastră au determinat Kremlinul să exercite presiuni pentru alinierea Moldovei la Uniunea Eurasiatică. Se sprijină pe „rebelii” din Transnistria și se încurajează acțiunile antiromânești din Găgăuzia. Presiunile rusești s-au

corelat cu promisiuni de reducere a prețului gazelor naturale cu 30%.

Un alt punct torsionat vizează terorismul internațional, fundamentalismul islamic și separatismul, împotriva cărora, încă din septembrie 2001, după atacul terorist asupra S.U.A., s-a creat consensul creerii unei Alianțe Internaționale Antiteroriste, inițiativă a Washingtonului, la care au consimțit Federația Rusă și republicile din Asia Centrală. Se rulează evoluția și limitele avute pe această direcție. Faptul că Asia Centrală are un rol crucial în lupta contra terorismului și contracararea acestuia întrunește acordul unanim al statelor din numita zonă, S.U.A., Federația Rusă, China, U.E. și N.A.T.O. conduce la ipoteza că „Marele Joc” nu se va finaliza curând în regiune, mai ales că evoluează în direcția unei „competiții cu cel puțin patru actori”. Această competiție se va caracteriza din ce în ce mai mult prin mijloacele tradiționale de acțiune politico-militare, spre concurența economică și a sistemelor de valori. Nimeni nu va reuși, pe viitor, să mai izoleze Asia Centrală de restul lumii și să-și

impună interesele în principal prin baze militare, intervenții armate sau „război economic”.

Cea de a doua diviziune a enciclopediei politico-militare, destinată analizelor regionale și studiilor de caz, referă asupra subiectelor: „Marele Orient și revoluțiile islamice”, „Revoluțiile din lumea arabă”, „India și Asia de Sud”, „Asia de Est”, „Asia de Sud-Est și Oceania”, „Africa și mondializarea”, „America Latină între S.U.A. și restul lumii” și „Evenimente la sfârșitul lui 2012”. Se văd rădăcinile unor revoluții arabe (unii activiști din Tunisia și Egipt s-au format și sub influența unor O.N.G.-uri occidentale (S.U.A., Marea Britanie, Franța), rivalitatea dintre cele două mari confesiuni islamice (șiism, cu un procent de 89% - sunnism), puterea militară a Iranului (programul nuclear dezvoltat în colaborare cu Federația Rusă), violența antiamericană și antiisraeliană, prin susținerea mișcărilor Hamas și Hezbollah, turbulențele din Pakistan, unde armata (practic, elita politică) și serviciile secrete sunt acuzate că practică un „joc dublu”, bazele fundamentalistilor islamici din Kashmir, care au primit asistență militară „neoficială” sovietică, disensiunile dintre Pakistan și India și tendința unui Kashmir „independent” sub codominion pakistano-indian.

Anvergura economică și militară a Chinei, cea de a treia putere economică a lumii, după U.E. și S.U.A., geopolitica și poziția ei actuală, atitudinea față de mondializare, politica de securitate și orientările recente de politică externă, Dialogul Economic Strategic întreprins în parteneriat cu S.U.A., faptul că înarmarea accelerată, extinderea influenței chineze în Asia Centrală și de Sud-Est, implicările accelerate ale Beijingului în Africa, Orientul Apropiat și Mijlociu, America Latină ar putea transforma acest „nou imperiu” într-o amenințare majoră pentru ordinea internațională.

Japonia, Coreea de Nord și relațiile cu Coreea de Sud, implicarea lor în jocul marilor puteri, realitatea că prin parteneriatul comercial Coreea de Sud a depășit alte țări dezvoltate, precum Franța, Italia, dar și India sunt trecute, între altele, în revistă, cu acribică documentare.

Un subcapitol incitant, în ce privește Africa față cu mondializarea, este cel intitulat „Între banditism și gherilă”, care tratează natura conflictelor, care s-a transformat pe parcurs identificându-se cu acțiunile de banditism, rapacitate, ambiție oarbă, violență oarbă și mare criminalitate.

La „ultima oră”, cum titra, cândva, presa, sunt evenimentele de la sfârșitul anului 2012.

Între colaboratorii acestui număr observăm că se profilează, pe lângă „dinastiile” deja cunoscute de istorici: Giureștii (de obârșie buzoiană), Filitti, Daicoviciu, o nouă ramură: dr. Vladimir Zodian, dr. Mihai V. Zodian și Șerban V. Zodian. Să fie într-un mileniu bun!

UN PROIECT HASDEIAN: ISTORIA PRESEI MILITARE DE LA CEZAR LA CEAUȘESCU

Dan Gîju, scriitor și publicist militar, a demarat un proiect de anvergură hasdeiană, *Istoria presei militare de la Cezar la Ceaușescu*, vol. 1 (Târgoviște, Editura „Bibliotheca”, 2013, 758 p.), achitat, deja, în proporție de 50%, pe care editura, pe coperta a patra, îl recomandă drept o radiografie bibliografică a peste o mie de publicații de profil, românești și străine, (...) o incursiune fascinantă în lumea presei dintotdeauna, în viața și destinul sutelor de oameni de presă (scrisă, audio, video), inventatori, reporteri de front și tipografi, o revalidare a rolului jucat de aceștia în evoluția omenirii și, nu în ultimul rând, o analiză pertinentă a interferenței jurnalisticii cu alte arte precum cinematografia, pictura, caricatura, sculptura cu subiect militar, literatura de război, propaganda etc.

Un et caetera salvator pentru proteismul întreprinderii care, ca un cub unguesc, poate închipui diverse modele și culori pe cele șase fețe manevrabile.

Pentru a verifica, totuși, câte ceva din pletora calităților și acribia documentării prodigioase a autorului vom testa, cu un turnesol la îndemână – revista prezentă. Nu apare trimestrial, ci semestrial, nu-l are drept director pe generalul de brigadă Dan Radu Ghica (numit în 2008 în fruntea Comandamentului Operațional Întrunit), ci, succesiv, îndeplinesc această funcție toți comandanții structurii militare ce a derivat din Armata a 2-a, ultima fiind Divizia 2 Infanterie „Getica” (coperta reprodușă de autor este a numărului 10 al revistei, decembrie 2011, când director era gl. bg. dr. Nicolae Ciucă); redactor-șef, începând cu nr. 10, este lt. col. Romeo Feraru, ceea ce nu diminuează în nici un fel meritele jurnalistic, de istoric militar și prozator ale colonelului Mircea Tănase, antecesor pe aceeași funcție; nu apare în 66 p., ci, începând cu nr. 5 (2009), 100 p. În fine, la cât de succintă este prezentarea, 15 rânduri, ce-și împart pagina cu amintitul document iconografic, „corecțiile” au o cadență destul de susținută, adică una la patru rânduri, ceea ce, formalizându-ne, dau frumosul procent de 25%. Pasabil, pentru majoritatea celor preocupați să-și dezvolte nivelul de cultură generală,

ce intră între cititorii vizați? Probabil.

Un glorios înaintaș în ale găzetăriei (mai ales rabiat liberal), buzoian prin naștere (Lipia), generalul Alexandru Candiano-Popescu, este, și el, marcat de diverse cusururi de informație: titlul plachetei de versuri de debut, care a suscitât ironii, de la Eminescu și până la Arghezi, era nu *Când n-avem ce face* (care, fatalmente, sună politic și destul de actual), ci cu totul subiectiv: *Când n-aveam ce face* (care sună ludic, în linia lui Huizinga, deși autorul avea gravități – vezi discursurile patriotice ostășești – din cele mai comice). Într-adevăr, *Neamul Candiano are rădăcini grecești*, cum informează autorul, nu și prezidentul, pentru o zi, al veselei și, prin Caragiale, inubliabilei republici ploieștene, fiindcă acesta era numele tatălui său vitreg, după cum e de băgat de seamă; bătrânul Brătianu, chiar îl complementa: *Ești un lipian șiret!*, cum însuși ne confiază Candiano-Popescu, într-unul din volumele de memorii (nu două, ci trei: primul în 1944, celelalte două, tipărite de Editura „Eminescu” – *Amintiri din viața-mi* (vol. 1 – 1998 și vol. 2 – 1999). Sunt mai puțin probante calitățile certe de cronicar militar, cât garantata bună impresie despre sine, ce așează memoriile generalului publicist, istoric și literat sub implacabila etichetă a lui Eugen Negrici, „expresivitatea involuntară”, adică viceversa față de intenția auctorială. Dar, decât deloc, e bine și așa; dacă expresivitate nu e, literatură nici atâta sau doar, fie, *un original punct de vedere despre capturarea drapelului de luptă otoman*.

Am semnalat că, dintre buzoieni, nici căpitanul V. Voiculescu, medic la spitalul nr. 6 din Bârlad, nu este semnalat decât colaborator (cu gradul de locotenent-colonel?) al *Buletinului Diviziei (a) XX-a* (sept. 1919-mart. 1920), nu și al ziarului ostășesc *România*, unde i-au apărut numeroase din textele ce au alcătuit placheta *Din Țara Zimbrului și alte poezii* (Bârlad, 1918; premiul

Academiei Române, 1920), adevărate reportaje lirice de front (a se vedea și *Trei cruci, La Cheia Buzăului, Popa din Dealul Sării*, semnalate de Teodor Vîrgolici, *Scriitorii clasici și armata română*, Editura Militară, 1986).

Din redacțiile în care a făcut parte, aflate, temporal, cam după târgovișteanul zid de execuție al lui Ceaușescu, ceea ce aduce întreprinderea în cea mai recentă istorie (lăsând la urmă ideea, generoasă în cele din urmă, că Cezar ar fi făcut și el presă militară), autorul face dezvăluiri „de cadre”/resurse umane din cele mai amănunțite, urmărind cu sagacitate (sociologică) creșterea și descreșterea redacțiilor, ponderea gradelor și a funcțiilor, cu variațiile lor sub diverse șefii, mult peste presupusa curiozitate a cititorului.

Când este vorba, însă, de ceva ținând de senzaționalul gazetăresc, nu se poate abține, devine excesiv de generos cu subiectul, mai ales dacă pare că are primatul informației. Un caz de reconversie profesională ar fi Constantin Creangă, fiul clasicului, despre care unii cercetători au afirmat că a fost ofițer „marine” (vorba unui personaj din Caragiale), grație și unei fotografii în care purta bicorn. Se dezmințe categoric, era genist, și după demisia din oștire, succesivă morții ilustrului părinte, printr-o protoreconversie profesională, devine gazetar la particulara sa *Revistă periodică*, în care făcea publicitate foitelor de țigare pe care le comercializa (*Ori fumați foita Creangă ori dați dracului tutunul*), dar mărturisind (ca Pristanda față de Cațavencu – *Căci inema și gândul meu erau în altă parte*) că întreprinderea jurnalistică avea o miză mult mai nobilă, aceea de a denunța prăpădul jidovismului.

Când o marcată suficiență, care te îndeamnă să-i citești fișa de serviciu din junețe, și să i te adresezi politicos cu „domnule locotenent”, cum procedează el cu Filimon (*Sigur, țârcovnicul Nicolae Filimon nu este un scriitor militar nici măcar*

în sensul larg al expresiei), deși, la maturitate, scriitorul era flautist de orchestră „pe note” și cronicar muzical, când o generozitate cam în contradicție cu ludic-depreciația anterioară (*dar el îl anunță într-un fel, nu atât pe I. L. Caragiale, cât pe Liviu Rebreanu, primul nostru scriitor militar important care, într-adevăr, poate suporta comparația cu Lev Tolstoi*). Umori excesiv continentale, cu mari diferențe de presiune atmosferică.

Valter Roman (1913-1983), la centenar, *un artilerist al propagandei roșii*, mai mult, chiar N.K.V.D.-ist, artilerist în batalionul „Ana Pauker” din Spania, este *rănit de două ori, în martie și august 1937, în picior, respectiv în plămâni* (respectuos, am deduce că, dacă e august, sunt plămâni, iar, în martie, care nu lipsește din post, respectiv, piciorul).

Generalul Ion Eremia, *o victimă a propriului caracter*, a primit, după colaborarea fructuoasă cu noul regim, grade și funcții dar, în pofida prieteniei cu Emil Botnăraș, este închis, între 1958-1964, care chestiune *nu reprezintă altceva decât lovitura de copită a sorții dată tardiv, totuși dată...* Aerul de „fabulă la vedere” ar proba spiritul justițiar al enciclopedistului. Tendința de a colporta „mică istorie”, de a îngroșa tușele, uneori până la caricatural și neverosimil, practica pris-parti-urilor este vizibilă și în fișa mareșalului Alexandru Averescu; după o simulare a obiectivității (*„mareșalul fără școală de ofițeri”, cum vor sublinia biografii din tabăra mai puțin favorabilă lui*) dezvoltă o vehementă canonadă (*invidios pe toți ofițerii instruiți, capabili și inteligenți, pe care-i va defăima, înjosi și umili ori de câte ori va avea prilejul, fiind foarte îngăduitor cu lingăii și oportuniștii*), în urma căreia te întrebi dacă este vorba tot de generalul care a repurtat prima victorie ofensivă din cele de la Porțile Moldovei.

Prezanist-ul cântăritor nu ezită să pună în balanță nici ceea ce nu poate proba: „Tactica infanteriei, artileriei și cavaleriei” (1888), (*prin-*

cipala sa operă de specialitate, dar pentru care va fi acuzat de plagiat, pentru că ar fi făcut-o după cursurile unuia dintre profesorii lui de la Torino, ceea ce nu este exclus); ce nu este exclus, este posibil, ba chiar cert, dacă ne gândim că în 125 de ani, nici *cei mai puțin favorabili*, n-au probat-o.

În fine, poate sondajele noastre au fost păscute de ghinion, poate că alte „fișe” stau sub un semn mai echilibrat/apolinic, propice unei investigații de amploarea acesteia, dacă nu cumva, suspiciunea e contaminantă, colaborarea cu NET-ul, pe regim paste, permite o atât de grandioasă deschidere.

Relu Stoica O MONOGRAFIE MASIV DOCUMENTATĂ

Cercetătorul de istorie și profesorul Relu Stoica, aduce la lumină *Istoricul Colegiului Național „Mihai Eminescu” Buzău. 1919-2013* (Buzău, Editura „Editgraph”, 20013, 426 p.), a doua dedicată acestei instituții școlare, după aceea a lui Dimitrie Gh. Ionescu, apărută în 1969, la semicentenar – cu totul meritorie dar fatalmente tributară intruziunilor ideologice și lapsurilor premeditate ale epocii când a fost „comandată”.

Cartea este structurată în cinci capitole, cu geometrie variabilă ca număr de pagini, dispuse cronologic și în logica regimurilor politice care s-au succedat, astfel: 1919-1948; 1948-1990 și din 1990 până astăzi, urmate de un documentar asupra tuturor cadrelor didactice care au servit și onorat așezământul (probabil aproape de exhaustivitate) și pertinente anexe documentare, ce dau seama asupra conducerii (cu trepte și gradații), a evoluției în timp, un „recensământ” (cronologic și alfabetic) al absolvenților cursurilor de zi, inclusiv personalul auxiliar și administrativ ce a încadrat, în intervalul de aproape un secol, colegiul. Vom semna, din sagacele demers al autorului, câteva din reperatele ce dau măsura acestei

deosebite întreprinderi în domeniul istoriei școlare a Buzăului și creionează cumva plusul de informație față de anuarul de la semi-centenar.

Școala Secundară de Fete gr. II Buzău, cum s-a numit inițial colegiul, a fost înființată prin Decretul lege 3038, din 21 iulie 1919, semnat de Ferdinand I și ministrul Instrucțiunii, Constantin Angelescu (remarcăm faptul că primul Comitet școlar al școlii era prezidat de colonelul Mănescu).

Dorința de performanță a profesorilor se vedește și în selecția materialelor recomandate în anul școlar 1921-1922, mai ales cu perspectiva de acum a istoriei noastre culturale: „Geografia” lui Simion Mehedinți, „Muzica” lui N. Severeanu (buzoian, vestit în vremea aceea și redescoperit, parțial, după 1990), „Limba română” alcătuită de Mihail Dragomirescu (critic literar, autorul „teoriei capodoperei”, publicist de direcție, prozator) și I. Adamescu (istoric literar și al vechii cărți românești) sau, la istorii, I.S. Floru, discipol al lui T. Maiorescu.

„Campat” în diverse locații, între care și Școala israelită, în 1925 liceul cumpără un loc viran, pe strada „Carol” (astăzi, „Independenței”), căruia i se vor mai adăuga, în urma diligențelor conducerii și alte suprafețe; astfel, se făcea un apel către *Domnii ofițeri superiori și inferiori din garnizoana Buzău să dea 12-20 m.l. din pământul Cercului Militar pentru a uni clădirile școlii, pentru circulația elevilor și autovehiculelor* (cerere acceptată, căruia i se mai adaugă achiziția unui local de la colonelul Gheorghie Prassa).

Multe dintre elevele liceului au înbrățișat cariera didactică; în 1932, din 49 de absolvente, 25 au urmat studii superioare, din care 16 au devenit profesoare.

Modul în care nu numai oamenii, vorba cronicarului, dar și instituțiile sunt sub vremuri, mai ales zbuciumate, transparente, nu o dată, și din această monografie. În luna decembrie 1940, în sala de spectacole a Liceului de Fete din Buzău,

în prezența comandantului german din Buzău, a autorităților civile și militare buzoiene a fost prezentat filmul german de propagandă antisemită „Juden süss”.

În iunie 1941, clădirea este rechiziționată de armată și în ea funcționează, până la 17 noiembrie 1941, când frontul se îndepărtase, un spital militar cu indicativul Z(onă) I(nterioară) 175. Programa școlară suferă și ea modificări, în urma alianței României cu Axa: se predau limbile germană și italiană.

În funcție de mișcările frontului, utilizarea clădirii liceului trecea dintr-o mână în alta: este rechiziționată de Comandamentul german sud-ucrainian „Feldpest”, care, de la 28 mai 1944, o cedează spitalului militar „Feldlazaret” nr.173, ce sălășuiește aici până la 23 august sau, după alte surse, până la 28 august. Apoi este rândul altor „jucători” ai zeului Marte să intre (și politic) în scenă: pe 23 iunie 1945, când tocmai se desfășura serbarea școlară de sfârșit de an, directoarea este înștiințată că liceul va fi ocupat de trupele sovietice, la ora 13.00; la ora 18,00, se instalează, până la 17 ianuarie 1946, un spital militar care tratează cu barbarie de chirurg improvizat biblioteca liceului (mai târziu supusă de „ai noștri” unei drastice epurări). Aceasta în condițiile în care, instituția trebuie să

conceadă că este necesar să înființeze o organizație A.R.L.U.S. (Asociația Română pentru strângerea Legăturilor cu Uniunea Sovietică, înființată în 11 noiembrie 1944 la București) menită să arate bucuria românilor că au intrat în sfera de influență sovietică și marea dragoste și prietenie față de U.R.S.S., tradusă prin aniversări ale revoluției ruse, Armatei Roșii, ale lui Stalin, prezentare de cărți și filme, gazete de perete ideologizate.

O parte din biografiile profesorilor, care s-au aflat la aceste răscruci de istorie, chiar la dimensiunea lor laconică și, prin aceasta, pudică, sunt adevărate drame; cei care avuseseră o opțiune politică, ce se dovedise, în timp, reacționară, anti-democratică, sufereau nu numai o frângere de carieră, ci și a destinului lor și, nu de puține ori, riscau traiektului social al copiilor; dascăli de mare merit și anvergură ajungeau la școli de pe coclauri, dacă nu cumva erau înlăturați, sau periferice. După largi și întortocheate călătorii într-o ispășire, reveneau, docilizați, în liceul pe care-l părăsiseră fără voia lor (un șir de „dureri înăbușite”, peste care, prea curând, s-a așternut uitarea, și, în numai o jumătate de secol au devenit tot atât de ubicui, pentru noile generații, ca siturile civilizației Cucuteni.

Sub pavăza unei rare modestii (monografia are un motto din Creangă: „Iubite cetitoriu, Multe prostii ăi fi cetit, de când ești. Cetește rogu-te și aceste și unde-l vede că nu-ți vin la socoteală, ie pana și dă și tu altceva mai bun la ivală căci eu atâta m-am priceput și atâta am făcut”), Relu Stoica desfășoară o salutară muncă de arheolog al colegiului, cu o desăvârșită abnegație de dascăl de „școală veche”, care respecta meritocrația și lucrul bine făcut.

N-ar fi drept să nu amintim că, tot Dumnealui, îi datorăm apariția volumului „Monumente și eroi buzoieni” (2009) o carte a vitejilor, de la 1877 la 1989, și a pioasei lor pomeniri.

Bibliotecar

Ofițeri de rezervă din promoțiile ultimului război

----- interviu cu domnul locotenent (rtr.) Dumitru Grigorescu

Într-o toamnă prelungită, cu soare darnic până la început de noiembrie, am făcut o călătorie de documentare pe valea Nișcovului, „predealul Buzăului”, cum a mai fost numită, zonă cu numeroase repere istorice (mănăstirea Barbu, mănăstirea-cetate Bradu – unde și Brâncoveanu și-a adăpostit, în 1689, la năvălirea oștilor austriece, familia, mănăstirea Ciolanu, ctitorie a legendarei Doamna Neaga), ecouri ale unor bătălii (de la Mihai Viteazul la Primul Război Mondial) și am poposit la casa profesorului Dimitrie (Titu) D. Grigorescu, de la Haleș, veteran de război.

- Cum v-ați petrecut copilăria și adolescența domnule profesor, care a fost întâmplările ce v-au marcat biografia?

- M-am născut la Tisău, la 8 iunie 1922, în casă de om gospodar, care a pornit-o de jos, băiat de prăvălie, undeva pe strada „Alexandru Marghiloman” (mai târziu, „Dobrogeanu–Gherea”, azi revenită la „botezul” inițial), care, mai apoi, și-a început propriile lui afaceri. Nu de mare anvergură, dar destul încât să încropească vreo 200 de pogoane; pe atunci, banii se plasau în pământ, acum, cum ați putut constata în această călătorie, mai degrabă în vile. Școala primară am făcut-o în sat, iar liceul, în principal, la „Hasdeu” (secția real), ultimul an la Cernăuți (o toamnă de adolescență), devenind unul dintre absolvenții promoției 1942.

- Colegiul „B.P. Hasdeu” de astăzi își consolidase, încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, sub direcțiunea lui B. Iorgulescu, renumele unuia din cele mai bune licee din țară; profesori și elevi de acolo au căzut în campania 1916-1918, de acolo s-au ridicat, în perioada interbelică, mulți generali și ofițeri superiori.

- Cam pe vremea aceea director era un distins intelectual ardelean, Bucur Țincu, el însuși un eseist de forță, în anii premergători războiului editase volumul „În apărarea civilizației”; dintre profesori mi-amintesc, recunoscător și peste timp, pe Dimitrie Gh. Ionescu, profesor de istorie, autor de studii și monografii, pe Panait Mușat, dascăl de latină, pe Stancu, profesorul de matematici.

Sublocotenent Dumitru Grigorescu.

- Recent, la lansarea unei monografii, întocmită de Relu Stoica, „Istoricul Colegiului Național <<Mihai Eminescu>> Buzău - 1919-2013”, s-a vorbit de autorul primei și anterioarei monografii, apărute la semicentenar (1969) și care era Dimitrie Gh. Ionescu¹. Profesorul Stoica aprecia că antecesorul nu putea face mai mult, la vremea aceea, datorită unor „referințe de la dosarul de cadre” cât și a conjuncturii politice neprielnice valorificării integrale a istoriei.

- Este drept, multă vreme, anumite opțiuni politice, anterioare momentului în care am intrat în zona de influență sovietică, au cântărit decisiv în continuarea și desăvârșirea unor meritorii cariere, ce s-au frânt, cum a fost și în cazul profesorului Ionescu. Alteori, văzând opacitatea noilor istoriografi și stachetele puse și unei monografii de comună, profesorul Cojocaru², care

preda latina la Liceul „Mihai Eminescu”, om de prin partea locului, a renunțat sau nu și-a mai finalizat proiectul.

- *Între fotografiile de familie pe care le-am văzut la dumneavoastră, una vă arată împreună cu bunicul Dionisie și cei trei frați mai mari. Care a fost traiectul destinului acestora în confruntare cu vicisitudinile războiului, care a răvășit multe familii.*

Nu suntem toți frații, primul născut, Dumitru, copil de trupă, a murit, în retragere cu armata, undeva prin Moldova, în timpul Primului Război Mondial. De fapt, eu am fost botezat, fiind prâslea, cu acest nume, Dumitru (Titu), tocmai în amintirea fratelui, pe care nu l-am cunoscut. Ceilalți, în descreștere de vârstă, au „cotizat” mai mult decât mine în cel de-Al Doilea Război Mondial, după cum urmează.

Locotenentul de rezervă Pompiliu Grigorescu, din Regimentul 8 Infanterie Buzău, învățător la origine, a murit, la Dalnic-Odesa, în 1941³.

George Grigorescu, profesor de științe naturale, unul dintre merituosii promoției sale, care își luase doctoratul în 1936, a fost mobilizat pe loc, fiind între cei care au lucrat la laboratoarele de cercetare de la Mărgineanca-Prahova.

Sublocotenentul Mircea Grigorescu, născut în 1913, din Regimentul 7 Artilerie Buzău, a căzut prizonier, în noiembrie 1942, pe frontul de la Cotul Donului. După o dramatică cutureiere a lagărelor din nordul Uniunii Sovietice, la presiunile unor condiții din cele mai nenorocite, s-a înrolat, în 1943, în Divizia „Tudor Vladimirescu”, împreună cu care a făcut Frontul de Vest, până la 9 mai 1945, care l-a găsit prin Munții Tatra, în Cehoslovacia; pentru o bucată de vreme, după 1945, a fost unul dintre loctătorii politici (ofițeri Educație, Cultură și Propagandă), care trebuiau să asiste și să contribuie ideologic la formarea noii armate „democrat-populare”. A fost repartizat pe undeva prin garnizoane din Transilvania, apoi a trecut, în 1956, în rezervă.

Eu, ultimul, ce aveam un frate mort și unul prizonier, am fost concentrat, inițial, la Regimentul 7 Artilerie Buzău. După vreo lună, la 11.11. 1943, am plecat la Școala de Ofițeri Rezervă de Artilerie de la Craiova, unde n-am ajuns fără amintiri militare buzoiene, drept care am intrat, cu păduchi cu tot, direct la etuvă.

Școala de ofițeri de rezervă am început-o în noiembrie 1943 și am terminat-o pe 1 februarie 1945, cu gradul de sublocotenent. În acest interval, am fost în situație „operativă” între 23 și 30 august 1944, când cu „întoarcerea armelor” împotriva germanilor.

După marile pierderi de la Stalingrad și Cotul Donului, se simțea nevoia acută de ofițeri, fie și de rezervă, cineva tot trebuia să comande, pe măsura priceperii și, poate, a unor calități din care nu lipsea o anumită dotare sau flerul. De acolo, am fost repartizat la o unitate de tunari de la Medgidia, al cărei efectiv prove-

nea, dacă nu mă înșel, din comasarea Regimentelor 7 și 19 Artilerie, unitate operativă în perioada februarie-mai 1945. Un timp, primeam, când și când, acolo eram și ofițeri de rezervă dar și activi, cei de carieră, un fel de alarme, care, sigur, aveau vreo acoperire, cum că vom pleca pe front (și aici erau fluctuații, în ceea ce privea ofițerii rezerviști - aici ni se distribuiau uniforme cu trese de sublocotenent, aici cu însemne de plutonier major). Nu pot spune că, în atari condiții, după atâția ani de sânge, cei de categoria mea nu ne-am fi declinat onoarea, în favoarea celor ce-și făcuseră o meserie din a fi militari. Era un fel de final de stagiune, care, pentru noi, românii, se anunța destul de tragic. La sârșitul anului 1945, am fost „lăsat la vatră”.

Dionisie Grigorescu, bunicul, Dumitru (Titu), mezinul familiei, bunica Tinca, Mircea, Pompiliu și George Grigorescu.

- *Cum arăta valea Nișcovului când v-ați întors? Se deslușeau semne ale conflagrației care tocmai se încheiase?*

- Da, pe traiectul acesta, trupe germane au încercat să ajungă fie spre Mizil, pentru a aflui, apoi, fie pe valea Teleajenului, fie către Valea Prahovei.

S-au împotmolit pe undeva pe la Lapoș, de unde și o bogată „pradă de război” capturată de populația civilă: tzundap-uri (motociclete), mașini și mult armament.

- *Cercetătorii istoriei locale consemnează că, încă din septembrie 1944, Comandamentul militar sovietic din Buzău folosea formațiuni, unele aparținând N.K.V.D-ului, pentru descoperirea armelor dosite de populație⁴, ce ar fi putut folosi împotriva Armatei Roșii de ocupație, care avea un efectiv de 400.000-500.000 de oameni campați în România. Aveți cunoștință de grupuri de partizani ce activau în zonă?*

- Pentru oamenii de pe valea asta, cu păduri

aproape, armele erau necesare, în condițiile tulburi de atunci, și pentru a-și procura hrana, într-un mod nu tocmai ortodox, prin vânatoare și, la nevoie, braconaj. Pe soldații sovietici îi vedeam, mai des, când veneau să se aprovizioneze cu lemne. Ce le-a scăpat rușilor din armele rămase de pe urma războiului, a fost recuperat, mai târziu, de către trupele de securitate.

- *Care a fost, la vreme de pace dar și de „război rece”, traseul dumneavoastră de civil?*

- Am dat examen la drept, dar a trebuit să mă retrag, după primul an, aici atârând defavorabil în balanță și faptul că se punea accentul pe „originea sănătoasă”. Am devenit peckerist cu carnet abia în 1965, când nu se mai putea altfel. Apoi, la București, am dat un examen/testare care mi-a permis să intru în învățământ, la școala din Tisău, unde am dăscălit între anii 1945-1949. Din 1949 și până la pensionare, în 1982, am fost profesor de matematică făcând I.C.D.-ul, uneori și director, la școala din Haleș, care reușise să aibă nu numai patru clase, „primare”, cum li se spunea, ci și ciclul doi. Profesorul Păunel, de la „Hasdeu”, renumit în matematici, la unele instructaje/inspecții ale celor de această disciplină, chestiona colegii cursanți convocați asupra impresiei lor despre cine se distinge, spre a fi semnalat ministerului; uneori eram votat eu, era de acord, dar, prudent, nu-și asuma „darea în vileag” a acest fapt, pentru că, Grigorescu, din motive care le știa și el, „nu iese la măsură”.

- *Exista, deci, un pat al lui Procust (ideologic), în care nu vă încadrați corespunzător. Unul dintre importanții veghetori împotriva „dușmanilor poporului” și „ordinii democrat populare” a fost generalul de securitate Alexandru Drăghici^F, om de-al locului, care a patronat aparatul de represiune în perioada cea mai cumplită a „luptei de clasă”, în timpul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. Un dicționar al personalităților buzoiene „de ieri și de azi”, îl inventariază (a murit, în 1993, la Budapesta, unde se autoexilase de teama de a nu da seamă pentru glorioasa sa „carieră”) amintind că localnicii de pe aici îi poartă un fel de simpatie/recunoștință, totuși, pentru două „fapte de arme”: introducerea electricității și aceea de a nu fi permis colectivizarea zonei. Cum priviți această informație?*

- Ceea ce știu despre Drăghici este că s-a implicat în electrificarea satelor de pe vale, a sprijinit construcția magazinului „universal”, a școlii din Haleș și, supărat, zice-se, de anumite apucături prea lumești ale călugărițelor de la mănăstirea Barbu, le-a trimis înapoi în mirenie. Faptul că zona nu a fost colectivizată, nu i se datorează lui, și lucrul acesta îl cunosc bine, fiindcă eram și eu în comisia care urma să procedeze la cooperativizarea agriculturii. A venit un tip „de sus”, dar om mai „luminat”, cum se spune, cu simțul realității, care a văzut câte locuri numite arabile au sătenii, și conformația așezării, casele înșiruindu-se după panglica drumului. Cei deternimați, de voie de

nevoie, să intre în C.A.P., veneau cu mai nimica, suprafețe de până la cinci ari, din care ce era să mai rămână, dacă se acordau și așa numitele loturi de folosință. A întrebat dacă oamenii n-au locuri „la câmp”, cum s-a procedat, pentru anumite locuri mai defavorizate la împroprietărirea făcută de Ferdinand, după înfăptuirea României Mari. Nici aici nu era o situație prea grozavă, și atunci a decis, asta fiind situația de la „fața locului”, că nu are rost să ne mai încurcăm. Oricum, dintre marii mahări ai timpului evocat, Alexandru Drăghici pare destul de șters, prin inițiativele sale în favoarea locurilor de baștină, față de Chivu Stoica, pe care au de ce să-l pomenească și azi „cojanii” lui de la Smeeni: spital, cămin cultural, complex zootehnic, culturi de vie, în fine, știu ei mai bine decât mine.

- *Ce ați dori să le spuneți cititorilor revistei „Străjer în calea furtunilor”, care sunt militari activi și în rezervă?*

- Să fie sănătoși, să nu aibă parte de convulsii

Mircea Grigorescu

istorice precum cele din veacul trecut și, dacă au carte de identitate programată să expire în anul 2050, să fie punctuali, ordonați și cu simțul răspunderii, cum sunt militarii, iar, spre a evita eventualele sancțiuni, să se prezinte la poliție și să o schimbe măcar încă o dată, întrucât suntem abia la început de mileniu.

Note:

¹ Ionescu, Dimitrie Gh. (28 august 1900-7 martie 1985, Buzău), profesor, publicist, născut la Grăjdana-Tisău, absolvent al Seminarului teologic Buzău (1922) și licențiat (magna cum laude) în Teologie (1926), Litere și Filozofie (1927), cu studii de specialitate în Franța (1931-1933), bursier la Atena, pentru studii de bizantinistică, director al Liceului „B.P. Hașdeu” (1940-1941), în lagărul de muncă de la Canal (1952-1954), din 1962, membru al Asociațiilor Slaviștilor din România, publicist, autor de numeroase cărți și studii, din care, având în vedere profilul revistei, vom aminti numai „Noi date despre episodul polonez din Revoluția munteană de la 1848”, „Contribuții buzoiene la războiul independenței (1877-1878)”, „Istoria orașului Buzău” (1979); a se vedea: Valeriu Nicolescu și Gheorghe Petcu, *Buzău – Râmnicu Sărat. Oameni de ieri, oameni de azi*, Vol.1, Buzău, Editura „Alpha MDN”, 1999, p.282-285.

² Cojocaru, Vasile (1906-1984), născut la Tisău, absolvent al Facultății de Filozofie și Litere București (magna cum laude) – Relu Stoica, *Istoricul Colegiului național „Mihai Eminescu” Buzău, 1919-2013*, Buzău, Editura „Editghaph”, 20013, p. 165.

³ Reproducem din cartea de onoare, *EROII REGIMENTULUI 8 INFANTERIE BUZĂU ÎN AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL* (Arhivele Militare Naționale Pitești, nr. inv. 1029/2), fișa căpitanului post mortem Pompiliu Grigorescu, căzut în Crimeea, fratele domnului Dumitru Grigorescu:

Locotenent rez.
Grigorescu Pompiliu
Născut în anul 1900 luna Iunie ziua 25 în comuna Tisău jud. Buzău
STUDII
Absolvent Școală Normală
MUTAȚII
1 Octombrie 1921 avansat Sublocotenent
24 August 1940 avansat Locotenent
5 Octombrie 1941 mort în luptele de la Dalnic Odessa
6 Octombrie 1941 avansat Căpitan post mortem
LUPTELE LA CARE A LUAT PARTE
Sgârdești, Cota 297, Moruzeni, Isacova, Cota 286, Selișteea, Podul Dorineanca, Hârtop, Movila spânzuraților, Cota 201, Dubăsari, Burdovca Vigoda și Dalnic
LUPTA ÎN CARE A CĂZUT
Dalnic-Odessa 5 Octombrie 1941 în fruntea plutonului său.
DECORAȚII
Ord. Coroana României cu spade și panglică de virtute militară clasa V a.

⁴ *Poliția sovietică în județul Buzău (1944-1946)*, în: *Orizont buzoian. Studii și articole de istorie modernă și contemporană*, an I, nr2, aprilie 2006, Tipografia „Vega Prod”, p.11-20.

⁵ Drăghici, Alexandru (1913-1993, Budapesta), născut la Leicurești-Tisău; în primii ani ai comunismului, unul din acuzatorii de la Tribunalul Poporului, șef al Securității, a instrumentat procesul lui Lucrețiu Pătrășcanu, al „deviaționiștilor” Ana Pauker-Vasile Luca-Teohari Georgescu, procesul sabotajilor de la Canalul Dunăre-Marea Neagră, procesul intelectualilor (1956, anul revoluției de la Budapesta - 1960). Avansat general-colonel, este vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministru de Interne (1951-1965). Rival la rang politic cu Ceaușescu, în 1968, este demis și exclus din partid. După 1989 fugie la Budapesta unde moare în 22 decembrie (dată aniversară a Revoluției). *Și, totuși, unii din consătenii săi consideră că, datorită lui, în 1964-1965, comuna Tisău a fost electrificată, au fost modernizate drumurile din zonă, și ei au scăpat de colectivizare, deși de numele său și al șefului său, Gheorghe Gheorghiu-Dej, se leagă arestarea, torturarea și moartea a mii de români* (cf. Valeriu Nicolescu și Gheorghe Petcu, *Buzău – Râmnicu Sărat. Oameni de ieri, oameni de azi*, Vol.1, Buzău, Editura „Alpha MDN”, 1999, p.238-240).

Consemnare și note de E.N.

Conceptul de „smart defence” în contextul eficientizării planificării apărării

----- General-locotenent prof. univ. dr. Teodor Frunzeti, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Mediul internațional de securitate trece, în prezent, printr-o serie de schimbări fundamentale, devenind din ce în ce mai complex, actorii internaționali fiind supuși necesității de a găsi metode inovative de a-și gestiona securitatea și apărarea. Criza economică și financiară mondială a avut un puternic impact asupra bugetelor militare, făcând necesar ca statele și organizațiile regionale și internaționale cu responsabilități în domeniu să fie nevoite să își eficientizeze planificarea apărării, și aceasta cu atât mai mult cu cât, pe lângă deja consacratele riscuri și amenințări de securitate, au apărut noi provocări. Conceptele de „pooling and sharing” și „smart defence” au căpătat, în acest context, o popularitate din ce în ce mai mare, ‘generând noi inițiative în materie de planificare a apărării. Inșă, în ciuda unor succese înregistrate în acest sens și a prezentării lor ca soluții ideale de gestionare a apărării în actualul context, aceste noțiuni presupun și o serie de dificultăți de depășit, având potențialitatea de a se traduce, uneori, în dezavantaje strategice, politice, militare și chiar economice.

Cuvinte-cheie: „pooling and sharing”; „smart defence”; provocări de securitate; reduceri ale bugetelor militare; NATO; UE; prioritizare; cooperare; specializare.

Introducere

Mediul internațional de securitate este supus în prezent unei serii de schimbări fundamentale, de amploare, care schimbă termenii în care problema securității și apărării este abordată. Este vorba, în primul rând, despre schimbarea polarității sistemului internațional, ceea ce se traduce în *tendința ca acesta să treacă de la o configurație unipolară* - ce presupune existența mai multor state comparabile în ceea ce privește resursele de putere deținute, dar a unui singur centru de putere ce deține semnificativ mai multe capacități decât restul actorilor¹ - *la o configurație multipolară* - existența mai multor centre de putere cu resurse comparabile pe arena internațională. Concret, ne referim la scăderea influenței și puterii SUA și la emergența unor noi centre de putere cunoscute, de regulă, sub acronimul BRICS (Brazilia, Rusia, India, China, America de Sud), la care am putea adăuga și Turcia.

O altă schimbare semnificativă este emergența unui nou spațiu cu potențialitate conflictuală ridicată, localizat în sudul și sud-estul Mării Mediterane și declanșat de revoltele populare ce au avut loc de la începutul anului 2011 în nordul Africii și în Orientul Mijlociu, catalogate de cercetătorii occidentali drept un „val democratic al lumii arabe”.²

Totodată, mediul internațional de securitate rămâne marcat de riscurile și amenințările devenite, de acum, clasice - terorismul internațional, proliferarea armelor de

distrugere în masă, conflicte interetnice, criminalitatea organizată.

Toate acestea se petrec concomitent cu un alt fenomen ce marchează destinul lumii în care trăim - criza economică și financiară ce a determinat o serie de efecte nu doar în plan economic, ci și politic și social. Practic, dacă avem în vedere că între dimensiunea economică a securității oricărui actor internațional și celelalte dimensiuni se poate stabili o legătură de netăgăduit, consecințele crizei economice și financiare s-au repercutat asupra tuturor domeniilor, cel militar nefiind o excepție în acest sens. Prin urmare, ca orice alt domeniu, instituțiile militare, indiferent că vorbim despre cele naționale sau despre cele create la nivelul organizațiilor internaționale, au nevoie de susținere financiară pentru a putea exista și funcționa.

Astfel, în acest context, se poate vorbi despre necesitatea de a acționa și reacționa în cadrul unui mediu internațional de securitate din ce în ce mai complicat și cu mai multe variabile, dar cu resurse mai puține. În ceea ce privește spațiul euroatlantic, dimensiunea financiară a securității și apărării a fost marcată recent de decizia SUA că este necesară o reechilibrare a cheltuielilor pentru apărare între membrii alianței, dat fiind că aceasta suporta aproximativ 75% din bugetul total al NATO. În plus, după 2008, se remarcă o tendință a statelor europene de a diminua și mai mult contribuția la bugetul

alianței ca urmare a efectelor crizei economice și financiare,³ ceea ce a determinat eforturile NATO de a identifica noi soluții pentru a păstra capacitatea alianței de a-și îndeplini misiunile asumate prin Tratatul de la Washington și prin Conceptul Strategic. În paralel, și UE a avut o inițiativă similară, cele două organizații implementând un nou concept în materie de planificare a apărării, cunoscut sub numele de „pooling and sharing” la nivelul UE și de „smart defence” la cel al NATO și care, efectiv, reprezintă o metodă de achiziționare și utilizare în comun a tehnicii militare scumpe. Practic, conceptul descrie diferite forme de cooperare în materie de apărare, ce presupun comasarea resurselor financiare în vederea achiziționării de tehnică militară scumpă și utilizarea acesteia în comun.

1. Uniunea Europeană și Agenția Europeană de Apărare

Conceptele „pooling and sharing”/ „smart defence”, ce implică, pe de o parte, dezvoltarea sau achiziționarea de echipamente militare la nivelul Uniunii care nu ar putea fi obținute în mod individual și, pe de alta, utilizarea lor în comun, a luat naștere la nivelul Uniunii Europene și nu la cel al NATO, după cum ar fi fost de așteptat. Ideea de achiziționare și utilizare în comun a echipamentelor militare costisitoare este inerentă principiilor care au fost incluse în documentele fondatoare ale Agenției Europene de Apărare (European Defence Agency - EDA). Astfel, atât în Decizia 2004/551/CFSP Comună a Consiliului privind stabilirea Agenției Europene de Apărare (2004),⁴ cât și în Decizia 2011/411/PESC a Consiliului de definire a statutului, sediului și regulamentului de funcționare a Agenției Europene de Apărare și de abrogare a Acțiunii Comune 2004/551/PESC (2011)⁵, printre sarcinile și atribuțiile agenției se numără și promovarea armonizării necesităților operaționale și adoptarea de metode de achiziție performante și compatibile, în special prin: a) promovarea și coordonarea armonizării cerințelor militare; b) promovarea unor achiziții rentabile și eficiente prin identificarea și difuzarea de bune practici; c) furnizarea unor evaluări privind prioritățile financiare pentru dezvoltarea și achiziționarea de capacități (articolul 5, 3(b)).

Practic, EDA s-a conturat, încă de la început, drept un organism specializat al UE a cărui atribuție principală consta în coordonarea și încurajarea cooperării între statele membre în ceea ce privește aspectele legate de achiziționarea și dezvoltarea de echipamente militare. În cadrul EDA, statele membre pot iniția programe de dezvoltare a capacităților, EDA furnizând expertiză, asistență legală și administrativă pentru a susține inițiativele statelor membre. De luat în calcul, în acest context, este istoricul dimensiunii de securitate și apărare al UE care, de-a lungul timpului, a fost marcat de reticența statelor membre de a investi și susține această dimensiune, care era, oricum, mult mai bine dezvoltată și, mai ales, finanțată într-o mare parte de SUA, la nivelul NATO.

Prin urmare, atunci când bugetele militare ale statelor membre au început să scadă, ideea, dezvoltată de mult timp la nivelul UE, a căpătat un nume - „pooling and sharing” -, a fost mediatizată, acceptată ca o soluție

pentru continuarea eforturilor de asigurare a securității în contextul crizei economice și financiare mondiale, adoptată și la nivelul NATO, dezvoltată și implementată. Mai mult, faptul că „pooling and sharing” este un concept de sorginte europeană este confirmat și de numărul considerabil de factori favorizanți și de experiențe de acest gen la nivelul UE, permițând unui anumit grup de state să realizeze un grad crescut de integrare, fiind de presupus că celelalte le vor ajunge din urmă pe măsură ce își vor dezvolta capacitățile necesare.⁶

Amploarea pe care a căpătat-o interesul acordat implementării acestui concept se datorează unor rațiuni de natură economică, „pooling and sharing” dovedindu-se o manieră eficientă de a consolida puterea militară europeană într-o perioadă definită de austeritate. Un prim impuls spre dezvoltarea acestui concept a fost dat de către inițiativa Ghent, ce a constatat într-un efort al miniștrilor apărării celor 27 de state membre ale UE de a găsi soluții pentru consolidarea capacităților militare europene în contextul reducerilor bugetare și al creșterii costurilor aferente investițiilor în domeniul militar. Scopul declarat al inițiativei era de a „prezerva și crește capacitățile operaționale naționale - rezultatul fiind îmbunătățirea efectelor, sustenabilității, interoperabilității și eficienței costurilor”.⁷ Pentru aceasta, s-a făcut o identificare a ariilor de cooperare, cu scopul de a cheltui mai eficient resursele existente la nivelul Europei și pentru a menține o arie de capacități militare care să permită realizarea ambițiilor politice naționale, precum și abilitatea UE de a acționa în mod credibil în situații de criză. Ulterior, fiecare stat membru va trebui să inventarieze capacitățile militare naționale, ce vor fi centralizate de către organismele UE, care vor elabora un document care să illustreze starea de fapt în acest domeniu la nivel european, planuri de capacități și să identifice posibile domenii de cooperare. Apoi, statele membre vor trebui să identifice ce acțiuni pot întreprinde la nivel național și partenerii pentru cooperare. EDA va acționa, împreună cu alte organisme ale UE, ca factori favorizanți în procesul de cooperare.

Data fiind adaptarea acestei abordări la caracteristicile contextului internațional (în special, la implicațiile crizei economice și financiare), prezentarea unor soluții fezabile și concentrarea pe găsirea de soluții au determinat ecoul larg pe care conceptul de „pooling and sharing” l-a dobândit de atunci. Practic, în urma realizării inventarelor capacităților militare existente, statele membre vor urmări să evite investițiile în acele capacități care există deja la nivelul altor state membre și să se concentreze asupra acelor capacități care sunt necesare atingerii obiectivelor strategice naționale și menținerii UE ca actor relevant de securitate. Evitarea dublării, atât în interiorul UE, cât și în ceea ce privește raportul NATO-UE, în domeniul capacităților, reprezintă, prin urmare, unul dintre fundamentele conceptului de „pooling and sharing”.

Desigur, eforturi de cooperare similare au existat de-a lungul timpului la nivelul UE, dar acestea s-au limitat strict la cooperarea în cadrul anumitor proiecte, fără a se

urmări o viziune de ansamblu, o includere a tuturor statelor membre în acest efort, astfel încât să se creeze o abordare strategică, comprehensivă, o viziune de ansamblu care să ia în calcul toate capacitățile existente, modul cum pot fi acestea valorificate de către toate statele membre și concentrarea investițiilor la nivel european în acele arii unde niciunul dintre statele membre nu poate acoperi strictul necesar pentru îndeplinirea misiunilor de securitate și apărare asumate prin tratate. Astfel, în cadrul inițiativei Ghent, s-au identificat următoarele arii în care cooperarea multilaterală ar putea aduce plus valoare la nivelul Politicii de Securitate și Apărare Comune:⁸

Armonizarea cerințelor militare - presupune armonizarea obiectivelor naționale referitoare la capacități și a acestora cu Obiectivele Globale stabilite la nivelul UE, astfel încât să existe o bază comună pentru cooperare;

Cercetare și Dezvoltare - considerat un domeniu de importanță crucială pentru îmbunătățirea capacităților existente și dezvoltarea unor noi;

Achiziții - cumulând cerințele naționale, se pot realiza economii la nivelul economiei de producție în masă. Două precondiții pentru realizarea eficienței costurilor sunt armonizarea cerințelor militare și acordarea contractelor pe bază de competiție. La data la care era emis documentul cunoscut sub numele de inițiativa Ghent, UE emisese deja două directive, prin care se creează cadrul legal pentru realizarea acestor condiții. Este vorba despre *Directiva de simplificare a clauzelor și condițiilor de transfer al produselor din domeniul apărării în interiorul comunității*,⁹ al cărei scop este de a armoniza piața europeană de armament și de a reduce procedurile administrative care împiedică circulația echipamentelor militare între statele membre ale UE, și despre *Directiva privind coordonarea procedurilor privind atribuirea anumitor contracte de lucrări, de furnizarea de bunuri și de prestare de servicii de către autoritățile sau entitățile contractante în domeniile apărării și securității*.²

Instrucție și exerciții - capătă o importanță deosebită în contextul în care forțele din Europa au tendința de a se diminua, iar aplicarea conceptului de „pooling and sharing” la nivelul facilităților disponibile pentru instrucție ar putea contribui nu doar la scăderea costurilor aferente, ci și la creșterea interoperabilității;

Structuri și proceduri de comandă;

Gestionarea cheltuielilor - furnizarea bunurilor costisitoare (recunoaștere strategică etc.) reprezintă o prioritate în eforturile de creștere a cooperării.

În consecință, au fost discutate inițiative precum Programul de Instrucție pe Elicoptere, Rețeaua de Supraveghere Maritimă, Celula de Intermediere a Comunicațiilor prin Satelit Europeană, Spitale de campanie, Realimentare în aer, Viitoare Comunicații Militare prin Satelit, Recunoaștere - Supraveghere - Intelligence, Instrucția Piloților, Centre Europene de Transport, Muniții Inteligente, Logistică și Instrucție Navală.¹⁰

Prin urmare, ideea de „pooling and sharing” presupune un efort de cooperare și de armonizare în ceea ce

privește industria de securitate și apărare. Este, în fapt, o soluție economică pentru a gestiona impactul crizei economice și financiare asupra bugetelor militare și, deși în sine nu este, în mod necesar, o noutate, amploarea și importanța care i se acordă sunt.

Totodată, faptul că „pooling and sharing” reprezintă o soluție economică pentru gestionarea actualelor provocări, precum și faptul că ideea în sine nu este fundamental nouă se pot regăsi și în accentul pus asupra *cercetării și dezvoltării*, domenii de activitate a căror importanță a fost subliniată încă din Strategia 2020, unde creșterea inteligentă („smart growth”) era definită drept „dezvoltarea unei economii bazate pe cunoaștere și inovație”;¹¹ cercetarea și dezvoltarea pot favoriza eficientizarea utilizării resurselor și crearea de noi locuri de muncă.

Practic, cercetarea și dezvoltarea constituie factori cheie ai creșterii economice, iar, includerea lor în inițiativele de eficientizare a cheltuielilor în materie de apărare devine firească. Cu o astfel de componentă, „pooling and sharing” se înscrie chiar pe linia eforturilor de gestionare a efectelor crizei economice și financiare nu doar în domeniul apărării, ci în toate ariile afectate de criză. Mai mult, eficiența „pooling and sharing” din această perspectivă devine cu atât mai posibilă cu cât, la nivelul EDA, componenta de cercetare și dezvoltare în domeniul capacităților este inclusă încă din actul fondator al Agenției,¹² iar, prin inițiativele stabilite sub egida Strategiei 2020 - Uniunea Inovației (Innovation Union) - s-a creat un mediu propice dezvoltării și promovării de noi idei. De altfel, la întâlnirea Consiliului UE din 22-23 martie 2012, a fost subliniată importanța creării de sinergie între EDA și Comisie și politicile europene, în special în domeniul investițiilor în Cercetare și Tehnologii, considerat a fi o soluție pentru consolidarea Bazei Industriale și Tehnologice a Apărării Europene.¹³ Acest context și-a dovedit deja utilitatea dacă luăm în considerare faptul că 12 state membre ale UE, împreună cu Norvegia, au demarat un program de 15,8 miliarde de euro de cercetare în domeniul tehnologiilor CBRN, dar și programe de cercetare în domeniul sistemelor maritime și aeriene fără pilot.

Cu alte cuvinte, UE a creat un cadru foarte favorabil, ce permite derularea activităților de cercetare și dezvoltare în toate domeniile, „pooling and sharing” definind aplicabilitatea militară a unui mod general, european de a privi dezvoltarea economică.

De altfel, dacă privim declarația Comisarului UE responsabil cu cercetarea, inovația și știința referitoare la importanța cercetării și inovării, este extrem de dificil să nu identificăm similarități cu inițiativa „pooling and sharing”: „Europa se confruntă cu o criză a datoriei și cu cele mai mari provocări economice de zeci de ani. Statele membre întreprind măsuri de reduceri bugetare, dar trebuie să ne asigurăm că aceste măsuri nu taie chiar forța motrice a redresării economice: cercetarea și inovația. A investi acum în cercetare și inovație este rețeta pentru asigurarea locurilor de muncă și a creșterii pe viitor”¹⁴. Astfel, se subliniază deopotrivă impactul contextului economic internațional și necesitatea identificării unei noi abordări.

De asemenea, un alt aspect relevant ține de asemănarea dintre cooperarea structurată permanentă și „pooling and sharing”. Existența clauzei referitoare la această formă de cooperare în Tratatul de la Lisabona constituie, fără îndoială, un avantaj în consolidarea și creșterea frecvenței cooperării în materie de industrie aferentă securității și apărării. Dar aceasta presupune realizarea de proiecte restrânse, de inițiative reduse la cooperarea dintre anumite state pe anumite probleme identificate de către aceștia, urmând ca celelalte state să li se alăture atunci când vor avea voința și puterea necesare. „Pooling and sharing” reprezintă, încă de la început, un concept de amploare europeană, presupune că toate statele membre sunt implicate și că toate beneficiază de anumite avantaje în termeni de eficiență a costurilor și de echipamente necesare atingerii intereselor naționale și îndeplinirii responsabilităților asumate în cadrul UE. Mai mult, „pooling and sharing” presupune realizarea unor sinergii de amploare europeană în domeniul industriei de securitate și apărare.

Totodată, nu trebuie omise posibilele obstacole în calea implementării acestui concept, obstacole pe care le putem regăsi în însuși modul în care securitatea și apărarea funcționează la nivelul UE.¹⁵ Prin urmare, este posibil ca punerea în aplicare a acestui concept să se lovească nu doar de viziuni și priorități distincte, ci și de reticența autorităților naționale de a face parte dintr-un asemenea efort.

Spre exemplu, la finalul anului 2010, trei dintre statele membre ale UE - Franța, Germania și Polonia - au lansat o inițiativă prin care se propunea crearea unui cartier general operațional militar la Bruxelles, propunere ce s-a lovit de opoziția Marii Britanii, argumentată prin faptul că un astfel de cartier general echivalează cu o suprapunere, cu o dublare de sarcini cu NATO. Pe de altă parte, nu trebuie să minimizăm impactul pe care actualul context economic îl are asupra modului de a percepe și aborda securitatea și apărarea și nici cel al unei soluții viabile și avantajoase care, finalmente, ar permite ca statele membre ale UE să își mențină sau chiar să își îmbunătățească capacitatea de a garanta securitatea cetățenilor lor și de a-și respecta angajamentele asumate pe plan regional și internațional.

2. NATO și „Smart Defence”

„Smart Defence” este echivalentul conceptului de „pooling and sharing”, implementat la nivelul UE. Varianta de „smart defence” a fost adoptată în contextul dezechilibrului major în ceea ce privește contribuția statelor membre NATO la bugetul alianței, dezechilibru a cărui importanță a crescut considerabil în condițiile create de criza economică și financiară.

Declinul puterii SUA, principalul contributor la bugetul NATO, precum și schimbarea priorităților strategice ale acesteia spre zona Asia-Pacific¹⁶ au avut impact, de asemenea, asupra organizării și funcționării acestuia. Concept lansat recent, „smart defence” se încadrează în rândul transformărilor cunoscute de alianță sub impactul mișcărilor tectonice petrecute la nivel internațional.

Conform paginii web oficiale a NATO, conceptul de „smart defence” este adoptat la nivelul alianței în contextul crizei, în condițiile în care este necesară o „reechilibrare” a cheltuielilor de apărare între SUA și statele europene, o împărțire echitabilă a „poverii” apărării. În genere, prin acesta, sunt vizate capacitățile de apărare care implică cheltuieli considerabile - apărarea antibalistică, supraveghere și recunoaștere, intelligence, mentenanță și pregătire, instrucție și pregătire a forței, angajament efectiv și protecția forțelor.

Practic, „smart defence” este o soluție pentru a putea menține capacitatea NATO de a-și îndeplini misiunile asumate prin Tratatul de la Washington și prin Conceptul Strategic, este răspunsul Alianței la creșterea complexității mediului internațional de securitate, dat fiind că riscurile și amenințările de securitate s-au menținut, dar contracararea acestora este din ce în ce mai dificil de făcut în condițiile în care bugetele militare s-au diminuat sub impactul crizei economice și financiare mondiale. După cum am menționat anterior, SUA nu au făcut excepție de la această regulă.

Implementarea conceptului la nivelul alianței presupune dezvoltarea acelor capacități de care NATO are nevoie cel mai mult în actualul context internațional, Alianța funcționând, similar UE, prin EDA, drept facilitator, intermediar, cadru în care membrii săi pot decide ce anume pot obține împreună, la costuri mai mici, mai eficiente și cu riscuri mai puține. La nivelul NATO, rolul de coordonare revine Comandamentului Aliat pentru Transformare (Allied Command Transformation - ACT). O altă structură cu rol important în implementarea conceptului de „smart defence” este Conferința directorilor naționali pentru armamente, principalul comitet al NATO însărcinat cu promovarea cooperării în materie de armament și cu furnizarea de capacități pentru îmbunătățirea eficienței forțelor NATO.

Mai mult, la nivelul NATO, a fost creată recent, pe 6 iulie 2012, o agenție similară EDA - **Organizația NATO pentru Achiziții (NATO Procurement Organization - NPO)**¹⁷ - cu scopul de a reprezenta un cadru în care programele multinaționale de achiziții să fie integrate. NPO este încă în curs de organizare, când sunt definite structura și procesele ce vor sta la baza funcționării sale. De asemenea, pagina web oficială a NATO menționează că NPO va valorifica experiența agențiilor de achiziții multinaționale deja existente,¹⁸ agenții care vor continua să funcționeze ca atare până când NPO va deveni funcțională sau până când statele care participă la acestea vor decide integrarea în cadrul NPO. Totodată, existența unor agenții specializate pe achiziții multinaționale relevă clar faptul că, în sine, ideea de „smart defence” nu este una nouă, conceptul ca atare căpătând o nouă amploare și noi valențe în contextul crizei economice și financiare mondiale.

De asemenea, ca și în cazul EDA, și implementarea „smart defence” presupune anumite etape necesare. Prima constă în prioritizarea capacităților necesare la nivel național cu cele necesare la nivelul Alianței, astfel încât obiectivele principale identificate în domeniul

planificării apărării să coincidă cu cele definite la nivelul NATO. A doua etapă constă în specializare, ceea ce presupune necesitatea ca statele să taie din bugetele alocate acelor capacități deja existente la nivelul altor state membre NATO și la care, în virtutea „smart defence”, acestea ar avea acces. Specializarea presupune economisirea anumitor resurse pentru a fi investite în altele insuficiente sau inexistente la nivelul întregii Alianțe. Cea de-a treia etapă constă în cooperare - dimensiune crucială și fundamentală a conceptului ce stă la baza ideii că statele pot, împreună, să aibă acces la capacități pe care nu și le-ar permite altfel.

Inițiativele derulate în virtutea conceptului de „smart defence” la nivel NATO s-au concentrat asupra capacităților extrem de costisitoare. Dintre acestea, putem enumera următoarele:

Sistemele de supraveghere terestră, maritimă și aeriană, cu rol deosebit de important în protecția forțelor NATO în teatrele de operații. Echipamente necesare Sistemului NATO de Supraveghere Aer-Sol (NATO Air Ground Surveillance System - AGS) au fost deja achiziționate printr-un contract multinațional care include Bulgaria, Cehia, Estonia, Germania, Italia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Norvegia, România, Slovacia și SUA.

Sistemul aeropurtat de avertizare și control (Airborne Warning and Control System-AWACS).

Combaterea Dispozitivelor Explosive Improvizate (DEI) constituie un alt punct esențial în protecția forțelor NATO aflate în teatrele de operații, dat fiind că peste jumătate din cei răniți pe câmpul de luptă au fost răniți de astfel de dispozitive.

În noiembrie 2011, treisprezece state au decis să achiziționeze în comun tehnologii pentru combaterea DEI.

Scutul antirachetă poate fi considerat un alt caz de implementare a ideii de „smart defence”. Construcția a fost inițiată de SUA. Turcia, Spania, Polonia și România au acceptat să găzduiască elemente ale acestuia pe teritoriul lor național, Olanda și-a anunțat intenția de a moderniza patru nave cu radar, iar Germania își poate oferi sistemele Patriot.

Apărarea împotriva atacurilor cibernetice reprezintă un alt domeniu în care „smart defence” este implementată, prin proiecte care presupun tehnologii inovative și suport operațional.

Sistemele de Comandă și Control etc.

De asemenea, în cadrul aceleiași ordini de idei, se înscrie și inițiativa Norvegiei de dezvoltare a integrității, plecând de la premisa că, pentru a implementa o „smart defence” (apărare inteligentă), este nevoie de instituții inteligente. Proiectul vizează promovarea bunelor practici și dezvoltarea unor instrumente practice pentru a reduce riscul corupției, fiind gândit pentru a putea susține adecvat Afganistanul și statele din sud-estul Europei.¹⁹

Ceea ce este de remarcat în abordarea NATO, spre deosebire de cea a UE, este accentul mai mic pus asupra cercetării și dezvoltării, ca parte integrantă a conceptului de „smart defence”. Explicația pentru aceasta ar putea fi regăsită în natura distinctă a celor două organizații. UE s-a format, definit și evoluat, în primul rând, ca

organizație regională de integrare economică, impactul crizei economice și financiare mondiale fiind resimțit mult mai intens la nivelul acesteia, tocmai din pricina implicațiilor integrării asupra diferitelor dimensiuni ale securității - economice, sociale, politice, militare.

Prin urmare, a fost necesară identificarea unor soluții ample, cuprinzătoare, care să fie utile în gestionarea pe termen lung, durabilă, sustenabilă a efectelor crizei în cât mai multe domenii, iar cercetarea și dezvoltarea este, după cum am demonstrat anterior, una dintre principalele pârgii pentru aceasta. NATO, pe de altă parte, este, fundamental, o alianță politico-militară, cu atribuții preponderent legate de securitate și apărare. Prin urmare, eforturile în acest cadru au fost concentrate asupra identificării de soluții pentru achiziționarea și dezvoltarea echipamentelor militare necesare pentru ca alianța să își poată respecta angajamentele asumate deja. Cercetarea este, într-adevăr, parte integrantă a inițiativei, deoarece orice dezvoltare (a echipamentelor militare, a armamentelor, a sistemelor de comandă și control, a sistemelor de apărare etc.) presupune existența unei activități de cercetare; dar, în opinia noastră, aceasta joacă un rol mai mic în definirea conceptuală a „smart defence”. Pentru NATO, „smart defence” echivalează cu „a cheltui banii pentru apărare într-un mod mai inteligent”²⁰. Mai mult, în ceea ce privește cercetarea și dezvoltarea la nivelul NATO, a fost atrasă atenția asupra faptului că implicarea Alianței în multe operațiuni ce presupun cheltuieli considerabile a făcut să rămână puține fonduri pentru cercetare și dezvoltare și pentru procurarea de noi echipamente.²¹

Totodată, o altă posibilă cauză a explicitării mai slabe a rolului cercetării și dezvoltării în contextul „smart defence” poate consta și în necesitatea ca statele europene să investească mai mult în cercetare și tehnologie, în contextul în care, conform documentelor oficiale,²² SUA investește de 7 ori mai mult în cercetare și tehnologie decât UE, ceea ce presupune că investițiile mai consistente în acest domeniu de către UE ar constitui noi oportunități de cooperare transatlantică, constituind avantaje pentru ambele părți. Nivelul scăzut al investițiilor în cercetare și dezvoltare la nivelul Europei poate constitui o motivație pentru abordarea acestei probleme *in extenso* în cadrul Uniunii, caz în care am avea de-a face cu eforturi de a atenua o vulnerabilitate.

Totodată, așa cum UE are de înfruntat anumite obstacole în calea implementării conceptului de „pooling and sharing”, și NATO se confruntă cu propriile provocări în acest sens. Conceptul a căpătat popularitate și amploare în contextul crizei economice și financiare, dar implementarea sa presupune eforturi de a depăși dificultăți care, în marea lor majoritate, sunt de natură politică, dat fiind că se presupune că statele membre trebuie să se bazeze într-o mai mare măsură unul pe celălalt în ceea ce privește capacitățile necesare respectării angajamentelor asumate în materie de securitate. Dincolo de nevoia de a depăși eventuala absență a încrederii între state și de dificultățile de ordin practic, procedural, instituțional de a implementa acest concept, de departe cea

mai consistentă dificultate este reprezentată de **specializare**, ce se constituie într-un veritabil „nod gordian” al „smart defence”.²³

Conform definiției date de NATO, specializarea presupune ca națiunile să se concentreze doar pe dezvoltarea anumitor capacități și să abandoneze dezvoltarea altora, urmând ca acestea din urmă să le fie furnizate, în caz de necesitate, de ceilalți aliați care, în virtutea aceluiași concept, și le vor fi dezvoltat. Este vorba despre întreprinderea unor eforturi ale căror implicații vor fi permanente, statele membre putând deveni, în anumite situații, unicii furnizori de anumite echipamente și, în altele, complet dependenți de ajutorul celorlalte state. Desigur, în acest context, nu trebuie să ometem garanția de securitate oferită de articolul 5 din Tratatul de la Washington. Implicațiile specializării sunt numeroase și profunde.

În primul rând, specializarea implică schimbări de substanță în structurile militare naționale ale aliaților ca urmare a concentrării doar asupra anumitor capacități militare, ceea ce presupune existența riscului ca statele să acționeze în virtutea principiului suveranității și să manifeste reticență în a adopta o asemenea măsură. Mai mult, sursa citată identifică șase mari categorii de provocări în acest sens.

Prima dintre ele constă în faptul că specializarea are impact asupra *flexibilității strategice* pe care o are fiecare stat membru în parte, deoarece astfel capacități necesare întreprinderii unor măsuri în situații neprevăzute ar rămâne neacoperite, constituindu-se într-o vulnerabilitate a respectivului actor statal.

A doua provocare majoră implicată de specializare se referă la *efectele negative asupra libertății politice a statelor de a acționa sau nu într-o anumită situație*, spre exemplu, atunci când acesta dorește, împreună cu alți aliați, să acționeze într-o anumită criză pentru care capacitățile necesare se află dezvoltate la nivelul altor actori; și, viceversa, când un anumit actor care este singurul deținător al unor capacități consideră că implicarea într-o anumită criză sau conflict nu este conformă intereselor sale naționale. În ambele situații, se poate vorbi despre constrângere, fie aceea de a nu acționa, fie aceea de a acționa.

În al treilea rând, *stabilirea criteriilor care vor sta la baza alcătuirii forțelor specializate* reprezintă o altă dificultate, deoarece acestea vor necesita un grad ridicat de coeziune care să presupună că toate capacitățile necesare vor fi disponibile indiferent de națiunile care le compun și aceasta luând în considerare faptul că aliații vor manifesta tendința de a dezvolta acele capacități care le sunt mai necesare având în vedere vulnerabilitățile la care sunt expuși.

A patra dificultate se referă la *implicațiile asupra industriei de apărare*, specializarea presupunând faptul că statele vor trebui să renunțe la a mai fabrica anumite capacități pentru a se concentra pe dezvoltarea altora.

În al cincilea rând, este vorba despre *creșterea complexității educației și instrucției personalului militar*, iar, în al șaselea, despre faptul că procesul de specializare tre-

buie să pornească de la premisa că NATO nu este unica organizație cu atribuții în materie de securitate euro-atlantică. Statele membre sunt parte și din alte organizații sau sunt supuse necesității de a se confrunța cu riscuri particulare, cum este, spre exemplu, cazul Turciei care trebuie să gestioneze problema PKK. Practic, *statele trebuie să își mențină capacitatea de a acționa și în virtutea altor angajamente de securitate fără a dubla capacitățile militare cu altele existente în cadrul NATO*.

3. Interoperabilitatea NATO și UE în contextul crizei economice și financiare

„Pooling and sharing” și „Smart Defence” sunt două concepte diferite ca denumire, dar care presupun, în linii mari, același lucru - comasarea capacităților și utilizarea lor în mod comun, cu scopul de a face investițiile în securitate și apărare mai eficiente. Cooperarea este ideea centrală în jurul căreia sunt construite cele două concepte, accentul fiind pus pe cooperarea între statele membre. Totuși, în ceea ce privește spațiul european, faptul că NATO și UE au în comun 21 de state membre, cooperarea trebuie considerată și la nivel supranațional, fiind esențială pentru a preveni situația în care, implementate la nivelul ambelor organizații, „smart defence” și „pooling and sharing” să favorizeze chiar crearea condițiilor pe care își propun să le combată - o risipire a resurselor prin dublarea de funcții. Iar eforturile pentru a preveni această stare a lucrurilor sunt deja vizibile.

Comun ambelor abordări este faptul că, în sine, ideea de a pune în comun resursele pentru a dezvolta și/sau achiziționa capacități de apărare care să fie utilizate în comun de către contributori nu este nouă. „Smart defence” și corolarul său european - „pooling and sharing” - sunt inițiative menite să micșoreze decalajul dintre SUA și statele europene în ceea ce privește capacitățile tehnologice și operaționale, SUA având un nivel mult superior statelor europene datorită direcționării de fonduri mai mari către bugetul apărării.

SUA nu sunt doar principalul contributor la bugetul NATO, ci și cea mai mare putere militară a lumii, în ciuda faptului că, și în cazul lor, putem vorbi despre o scădere a investițiilor în apărare. Diferența dintre investițiile SUA în apărare și cele ale statelor europene este enormă. Astfel, pentru 2011, statisticile²⁴ arată că SUA au investit nu mai puțin de 711 miliarde de dolari, în timp ce, pe continentul european, cele mai mari investiții au fost înregistrate de către Marea Britanie, cu 62,7 de miliarde de dolari, reprezentând aproximativ 11% din totalul cheltuielilor guvernului american. Aceeași diferență mare în ceea ce privește investițiile în materie de securitate și apărare se poate remarca și la nivelurile investițiilor în cercetare și dezvoltare pe cele două țărmuri ale Atlanticului. Mai mult, atunci când vorbim despre apărare în plan european, vorbim, în primul rând, despre statele europene și nu despre o unică entitate - UE, și aceasta din pricina caracterului interguvernamental al Politicii de Securitate și Apărare Comună, unde statele membre acționează, în continuare, în virtutea principiului suveranității.

Prin urmare, în ceea ce privește apărarea, investițiile statelor europene nu sunt doar mult mai scăzute față de cele ale partenerului transatlantic, ci și puțin concertate, coordonate - cel puțin, până la inițiativa cunoscută drept „pooling and sharing” și „smart defence”. Astfel, ideea de a comasa resursele și partaja capacitățile obținute astfel vine să rezolve o problemă de factură europeană - distanța mare în ceea ce privește capacitățile militare deținute față de SUA, problemă accentuată, după cum am menționat deja, de contextul crizei economice și de glisarea interesului strategic al SUA preponderent către Asia-Pacific.

Cooperarea și coordonarea eforturilor la nivelul celor două organizații este deci vitală pentru ca cele două concepte să se bucure de succes pe termen lung. Mai mult, în ceea ce privește interoperabilitatea, NATO și UE și-au dezvoltat, încă de dinainte de apariția crizei economice și financiare, cadre în care aceasta este facilitată, depunându-se eforturi de ambele părți pentru evitarea suprapunerii funcțiilor asumate în materie de securitate europeană și pentru realizarea unei abordări complementare a securității.²⁵

Primul cadru de cooperare între NATO și UE a fost constituit de Acordurile „Berlin Plus”, prin care UE câpăta acces la instrumentele de planificare operațională ale NATO în operațiile de management al crizelor, la capacitățile comune ale NATO, presupunea posibilitatea ca UE să utilizeze forțe NATO în conducerea operațiilor proprii.

În prezent, acordurile NATO-UE în materie de securitate vizează cooperarea în managementul crizelor, lupta împotriva terorismului și a proliferării armelor de distrugere în masă, schimburi de informații clasificate la care putem adăuga faptul că UE are acces la capacitățile de planificare ale NATO. În plus, cooperarea NATO-UE s-a materializat adesea și în acțiuni complementare în teatrele de operații, așa cum a fost cazul celor din Bosnia-Herțegovina, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Kosovo, Afganistan sau al operațiilor navale derulate de-a lungul coastei somaleze.

Prin urmare, la nivelul celor două organizații, necesitatea de a coopera astfel încât să se evite suprapunerea eforturilor și a funcțiilor este o realitate conștientizată și acceptată de mult, iar implicațiile implementării conceptelor de „smart defence” și „pooling and sharing” nu fac excepție de la această regulă.

Până acum, interoperabilitatea în noile condiții create de criza economică și financiară, în special cele aferente planificării apărării, a fost favorizată prin întâlniri regulate ale șefilor celor două organisme însărcinate să coordoneze eforturile legate de punerea în aplicare a „pooling and sharing” și „smart defence” - EDA - și al ACT. O astfel de întâlnire a avut loc în luna decembrie 2011, când șefii celor două structuri au discutat despre modul în care EDA și ACT pot conlucra astfel încât eforturile lor să fie complementare și să se evite risipirea de resurse. De altfel, analizând listele de programe deja dezvoltate la nivelul celor două organizații, putem observa că acestea s-au concentrat asupra unor tipuri diferite de investiții, EDA concentrându-se preponderent asupra logisticii și

comunicațiilor, iar ACT asupra capacităților aferente operațiilor militare în teatre, protecției trupelor, ca și celor legate de riscuri și amenințări precum cele provenite din spațiul cibernetic sau proliferarea armelor de distrugere în masă, ceea ce face posibilă utilizarea lor eficientă în practică.

La întâlnirea dintre conducerea EDA și ACT din decembrie 2011, s-a vorbit și despre modul în care interoperabilitatea NATO-UE se va manifesta în mod concret, un exemplu fiind deja constituit de evoluția operației din Afganistan când, rezultate ale unor proiecte dezvoltate sub egida EDA (asistență medicală, instrumente de combatere a DEI, antrenamentul piloților de elicoptere) au fost valorificate în misiuni conduse de NATO.

Prin urmare, există premise care susțin capacitatea celor două organizații de a coopera și în condițiile în care statele membre se confruntă cu reduceri ale bugetelor alocate apărării și sub necesitatea adoptării unui nou mod de a gândi aspectele referitoare la securitate și apărare. În acest sens, menținerea unui contact continuu între instituțiile abilitate la nivelul NATO și al UE, dialogul, transparența și schimbul de idei sunt elemente esențiale ale atingerii scopurilor propuse prin ideea de apărare inteligentă. Mai mult, acest tip de relație NATO-UE este cu atât mai necesar cu cât ambele se confruntă cu aceleași obstacole în eforturile de a pune în operă „pooling and sharing” și „smart defence”.

Concluzii

„Pooling and sharing” și „smart defence” au fost prezentate ca soluții ideale de a menține capacitatea de apărare a statelor din regiunea euroatlantică în contextul crizei economice și financiare. Ideile, deși nu sunt noi, au avut un impact și un succes mult mai mari decât în trecut datorită contextului internațional, ceea ce a permis prezentarea lor într-o lumină pozitivă, în mod exagerat, în opinia noastră. Desigur, ideea de a pune în comun și de a partaja resursele pentru apărare astfel încât să se permită aceeași capacitate de apărare cu costuri mai mici este utilă, iar succesul ei justificabil în condițiile în care majoritatea statelor membre NATO și UE se confruntă cu reduceri bugetare, inclusiv în domeniul militar.

Totuși, după cum am demonstrat anterior, există și un revers al medaliei, o serie de dificultăți și obstacole cu impact sensibil în domeniul planificării apărării. Componenta de specializare a „smart defence” este una dintre cele mai elocvente în acest sens, influențând și crescând complexitatea procesului de planificare a apărării la nivelul fiecărei națiuni în parte. A renunța la dezvoltarea unor capacități pentru a concentra investițiile asupra altora, pe baza ideii că acestea vor fi furnizate de celelalte state membre ale organizațiilor presupune o redefinire a industriei de apărare, a organizării structurilor armate, a educației și instrucției personalului militar sau civil, a sarcinilor asumate la nivel național. Toate acestea ar putea duce la dezechilibre economice în domeniul militar și aceasta numai dacă luăm în calcul faptul că industriile de apărare ale unor state ar putea suferi consecințe negative, iar ale altora repercusiuni pozitive.

Mai mult, dincolo de aceasta, o altă problemă care trebuie depășită este cea a încrederii mutuale dintre state; în lipsa unui sentiment de siguranță în ceea ce privește angajamentul celorlalte state, nicio țară nu va fi dispusă să neglijeze dezvoltarea unor capacități necesare asigurării securității și integrității naționale. În plus, în acest sens, modul în care sunt gestionate relațiile dintre statele europene capătă o importanță crescută pentru implementarea cu succes a apărării inteligente, deoarece, după cum o arată majoritatea analizelor asupra securității

europene, acestea sunt mult atașate de ideea de națiune, identitate, suveranitate, iar apărarea este unul dintre cele mai sensibile domenii.²⁶ De aceea, în opinia noastră, cheia pentru reușita celor două inițiative o constituie statele europene și relația dintre ele. Consolidarea cooperării, a încrederii mutuale, depășirea, atunci când e cazul, a viziunii westphaliene asupra securității și apărării sunt condiții *sine qua non* atât pentru apărarea inteligentă, cât și pentru eforturile de punere în comun și partajare a capacităților militare.

NOTE:

¹ Robert Jervis, *Unipolarity: A Structural Perspective*, în *World Politics*, voi. 61, nr. 1, ianuarie 2009, p. 191

² Alvaro de Vasconcelos, *Listening to Unfamiliar Voices - The Arab Democratic Wave*, The European Union Institute for Security Studies, Paris, 12 martie 2012

³ Cristian Băhnăreanu, *Viitorul apărării și securității internaționale. Bugetele militare în criză?*, în *Impact Strategic*, nr. 4[37]/2010, p. 100

⁴ Council Joint Action 2004/551/CFSP of 12 July 2004 on the establishment of the European Defence Agency, în *Official Journal of the European Union*, pp. 17-28, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004E0551:EN:NOT>

⁵ Decizia 2011/411/PESC a Consiliului de definire a statutului, sediului și regulamentului de funcționare a Agenției Europene de Apărare și de abrogare a Acțiunii Comune 2004/551/PESC, în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, pp. 16-26, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:183:0016:0026:RO:PDF>

⁶ Petre Duțu, Cristina Bogzeanu, *Reforma instituțională a UE din perspectiva Politicii de Securitate și Apărare Comune*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2011, pp. 63-64

⁷ Pooling and Sharing, German-Swedish Initiative. Food for Thought. European Imperative. Intesifying military cooperation in Europe. „Ghent Initiative”, noiembrie 2010, [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/sede/dv/sede260511_deseinitiative_en.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/sede/dv/sede260511_deseinitiative/_sede260511_deseinitiative_en.pdf)

⁸ *Ibidem*

⁹ Directiva 2009/43/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 mai 2009 de simplificare a clauzelor și condițiilor de transfer al produselor din domeniul apărării în interiorul comunității, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:146:0001:0001:RO:PDF>

¹⁰ European Defence Agency, *EDA 's Pooling and Sharing*, 24 noiembrie 2011, www.eda.europa.eu

¹¹ European Commission, Communication from the Commission, *Europe 2020. A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth*, Bruxelles, 3.03.2010 COM (2010) 2020 final, p. 10, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>

¹² Council Joint Action 2004/551/CFSP of 12 July 2004 on the establishment of the European Defence Agency, în *Official Journal of the European Union*, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004E0551:EN:NOT>

¹³ Council of the European Union, Council conclusions on pooling and sharing of military capabilities, 3157^h Foreign Affairs Council meeting, Bruxelles, 22 și 23 martie 2012, p. 2, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsData/docs/pressdata/en/esdp/129162.pdf>

¹⁴ EU Commissioner Măire Geoghegan-Quinn, responsible for research, innovation, and science, în *An Innovation Union. Paving the Way for Jobs and Growth in the EU*, în *Foreign Policy*, EU Focus, nr. 195, septembrie/octombrie 2012, p. 17

¹⁵ Cristina Bogzeanu, *Conceptul de „interes național” în context european*, în *Impact Strategic*, nr. 4[41]/2011, pp. 54-58

¹⁶ Hillary Clinton, *Secolul Pacific al Americii*, în *Foreign Policy România*, nr. 25, noiembrie/decembrie 2011, pp. 26-33

¹⁷ The NATO Procurement Organization (NPO), http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_89040.htm

¹⁸ Aceste agenții sunt următoarele: NATO Eurofighter and Tornado Management Agency (NETMA), NATO Helicopter Management Agency (NAHEMA), NATO Alliance Ground Surveillance Management Agency (NAGSMA), NATO Medium Extended Air Defense System Management Agency (NAMEADSMA) și NATO Airborne Early Warning Programme Management Agency (NAPMA).

¹⁹ Norway support Smart Defence through Building Integrity, 3 februarie 2012, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_84137.htm

²⁰ *NATO leaders to consider Smart Defence in Chicago*, Strategic Comments, The International Institute for Strategic Studies, 19 mai 2012, <http://www.iiss.org/publications/strategic-comments/past-issues/volume-18-2012/may/nato-leaders-to-consider-smart-defence-in-chicago>

²¹ „Smart Defence Smart TADIC”, *Conference to address Trans-Atlantic Defence Technological and Industrial Cooperation (TADIC), Conference of National Armaments Directors (CNAD), Conference Report*, p. 15, 14 octombrie 2011, Bruxelles

²² *Ibidem*, p. 21

²³ Jakob Henius, Jacopo Leone McDonald, *Smart Defence: A Critical Appraisal*, NATO Defence College, Editura Deltamedia Group, Roma, martie 2012, pp. 26-47

²⁴ Conform datelor furnizate de Stockholm International Peace Institute (SIPRI), *Background Paper on SIPRI military expenditure data*, 2011, p. 5, <http://www.sipri.org/research/armaments/milex>

²⁵ Teodor Frunzeti, *Complementaritatea viziunilor de securitate ale NATO și UE*, în *Științe politice, relații internaționale și studii de securitate. Sesiune internațională de comunicări științifice*, voi. I (Coord. Iulia Crăciun și Nicoleta Munteanu), Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, Sibiu, 2010, pp. 9-21

NATO/EU collaboration on development of military capabilities, 12 decembrie 2011, <http://www.act.nato.int/news-stories/natoeu-collaboration-on-development-of-military-capabilities>

²⁶ Directiva 2009/81/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind atribuirea anumitor contracte de lucrări, de furnizarea de bunuri și de prestare de servicii de către autoritățile sau entitățile contractante în domeniile apărării și securității și de modificare a Directivelor 2004/17/CE și 2004/18/CE, <http://www.anrmap.ro/sites/default/files/legislatie/legislatie-976.pdf>

O privire de ansamblu asupra conflictelor înghețate din proximitatea României

----- Colonel lect. univ. dr. Florin-Eduard Grosaru,

Departamentul Regional de Studii pentru Managementul Resurselor de Apărare

Dintre amenințările relevante și, totodată, cele mai acute la adresa securității naționale, o importanță aparte o are existența în proximitatea României a conflictelor încă nesoluționate, așa zisele **conflicte înghețate**, a căror evoluție din ultimii ani a demonstrat complexitatea proceselor, dar și ineficiența multor măsuri politico-militare europene, măsuri relativ clasice, bazate pe principii și reguli specifice conflictului militar a căror adaptare nu a avut efectele așteptate, unele urmări fiind chiar la polul opus. În plus, există opinii care susțin teoria sincronismului geopolitic dintre Balcani și Caucaz, două zone aflate dintotdeauna la confluența dintre Europa și Asia, dintre Occident și Orient și, de ce nu, dintre creștinism și islamism. Atât istoria, cât și geografia susțin această teorie: vecinătățile fizice, ciocnirile și evenimentele au fost mai crude și mai violente decât cele din regiunea mediteraneană, iar campaniile militare au caracterizat permanent istoria celor două regiuni, în ultimele două milenii.¹

Conceptul de *conflict înghețat* este unul relativ nou în teoria relațiilor internaționale. Oricât de bizar pare conceptul de conflict înghețat, el este totuși uzitat cu dezinvoltura cu care mulți cred că

refrigerând ceva nu se va altera și-și va conserva starea inițială. Ei bine, sintagma nu prinde contur în cazul relațiilor internaționale unde nu este uzitată obsesiv și exclusiv, uneori fiind preferat termenul de *conflicte latente*, în ideea că *acele ceva latent* poate ieși oricând din starea de adormire spre surprinderea celor care merseseră în vârful picioarelor sperând că aceasta nu se va întâmpla. Noțiunea de conflict înghețat este cât se poate de sugestivă, definiția dată de literatura de specialitate statuează „o situație conflictuală acută, dar fără recurs la violență armată pe scară largă, din pricina epuizării reciproce a combatanților în faza anterioară de conflict militar și/sau a descăjării exercitate de prezența unei puteri regionale sau a unei puteri din afara sistemului”².

În spațiul Balcanilor de vest: Bosnia și Herțegovina, Kosovo, Macedonia, precum și în spațiul ex-sovietic apropiat: Republica Moldova – Transnistria și Georgia - Osetia de Sud și Abhazia avem de-a face cu astfel de conflicte înghețate, zone a căror importanță este apreciată ca atare și de Doctrina Armatei României: „În spațiul european se mențin incertitudinile privind evoluțiile din zona Balcanilor Occidentali, iar conflic-

tele „înghețate“ din Zona Extinsă a Mării Negre nu vor înregistra evoluții pozitive semnificative într-un orizont de timp previzibil”³.

Ele pot reizbucni oricând, întrucât memoria colectivă, amestecul de populații și tensiunile create și acumulate în timp nu pot și nu vor putea fi ușor dezamorsate. Din păcate, aproape în fiecare din aceste zone, există interese ale unor mari puteri sau ale altor state care nu pot fi încă armonizate.

Balcanii de Vest

Dezmembrarea Iugoslaviei și apariția a noi state a complicat nu numai partea vestică a hărții Peninsulei Balcanice, dar a dus la consecințe neprevăzute și pentru celelalte regiuni sud-est europene. Mai mulți actori pe scena politică nu a însemnat numai schimbarea raportului de forțe regional și apariția a noi axe geostrategice, ci și a noi centri de putere. Detensionările problemelor etnice și religioase, realizate în urma războiului din anii '90 nu au exclus apariția altor focare de criză, regiunea dovedind din acest punct de vedere o efervescență deosebită.

BOSNIA – HERȚEGOVINA
Războiul, ale cărui prime faze se derulaseră în Slovenia ca o simplă

confruntare între autoritatea militară a unui stat în disoluție și noua societatea civilă, a evoluat sângeros în Croația - prin declanșarea procesului de epurare etnică și dezvoltarea forțelor paramilitare - și a cunoscut apogeul în timpul luptelor din Bosnia - Herțegovina. Aici, cele trei comunități – sârbă, croată și musulmană - s-au înfruntat fără menajamente, și-au distrus localitățile în care conviețuiseră pașnic cu numai câțiva ani înainte, s-au internat reciproc în adevărate lagăre de concentrare, și-au încălcat pe rând promisiunile făcute în diferitele armistiții încheiate de-a lungul anilor. Reprezentată în teren, comunitatea internațională a fost de cele mai multe ori un martor pasiv al evenimentelor, intervenind în majoritatea cazurilor tardiv și chiar ineficient, iar, în unele cazuri, împotriva cursului acestora. Schimbarea politicii Statelor Unite, de la neintervenție la implicare activă în rezolvarea crizei bosniace, a produs și în cadrul NATO mutația necesară pentru acțiune directă și eficientă. Loviturile aeriene ale NATO și tratativele care s-au inițiat ca o consecință directă a acestora au venit pe terenul bătătorit deja de repetatele încercări europene sau ale ONU de a aduce cele trei comunități la aceeași masă a tratativelor și de a le obliga să găsească o soluție crizei. Contradicțiile dintre existența granițelor interioare, care reflectă diviziunea etnică a Bosniei sunt, în parte, surmontate de prevederile Acordului de la Dayton care permit întoarcerea refugiaților la vechile locuințe și libera circulație a locuitorilor în tot spațiul Bosniei - Herțegovina.

Criza din Bosnia - Herțegovina a apărut, desigur, pe fondul disputei interne dintre cele trei comunități și al frustrărilor lăsate de puterea autoritar-centralizată și pe

principii colective a perioadei anterioare. Mai mult, încă de la declanșarea crizei iugoslave, comunitatea musulmană din Bosnia - Herțegovina s-a declarat pentru realizarea unui stat unitar și independent, în timp ce comunitățile sârbă și croată au militat pentru unirea teritoriilor locuite de ele cu Serbia, respectiv Croația. La aprinderea fitilului acestei crize un rol important revenise însă și comunității internaționale, care, din diferite interese, sprijinise procesul de disoluție statală la început, pentru ca pe parcurs să acționeze împotriva acestui curent. Războiul declanșat în 1991 a pus multe provocări în fața statelor europene, indiferent dacă acestea făceau sau nu parte din NATO. Tratativele de la Dayton, Ohio / SUA, au pus punct unei perioade de confruntare militară și au deschis ușa înfruntărilor pe teren constituțional și al creării și funcționării structurilor noului stat. După ultimele alegeri generale din octombrie 2010, Bosnia - Herțegovina nu pare să facă progrese pentru crearea unei stabilități. Reformele economice și politice necesare aderării la UE stagnează, în plus cele trei comunități constitutive ale populației țării continuă să fie divizate, dezvăluind a fi incapabile a depăși perioada războiului și a deschide ușa înțelegerii și toleranței atât de necesare stabilității și dezvoltării statale.

REPUBLICA MACEDONIA. În tot acest timp Republica Macedonia a preferat neutralitatea chiar cu prețul câtorva concesii teritoriale făcute sârbilor. Cu toate acestea, țara a fost destabilizată de Războiul din Kosovo din 1999 când mai bine de 300.000 de albanezi s-au refugiat în Macedonia. Este adevărat că aceștia s-au retras după terminarea războiului, însă, la scurt timp, radicali albanezi rămași în

interiorul Macedoniei (dar și din afara ei) s-au postat pe poziții de forță cerând autonomie sau independență pentru zonele locuite preponderent de albanezi. Confruntările dintre guvern și albanezii insurgenți au avut loc între martie și iunie 2001, mai mult în partea de nord și de vest a țării și s-au încheiat după intervenția forțelor NATO de monitorizare a armistițiului și semnarea Acordului de la Ohrid / FRY Macedonia. Prin acesta guvernul macedonean a acordat mai multă putere politică și independență culturală minorității albaneze, în schimb, partea albaneză a renunțat la idealurile separatiste și a recunoscut toate instituțiile statului macedonean.

Cazul Macedoniei ne învață că trecutul nu este neapărat condiția stării din prezent, astfel că, dacă schema cognitivă periculoasă care promovează un comportament agresiv față de alte grupuri etnice este detectată la timp, se poate acționa asupra sa cu rezultate pozitive și se pot înlocui, astfel, stereotipuri istorice negative. Cu toate acestea astfel de atitudini nu ar trebui limitate la elitele politice, ci ar trebui să fie sarcina unei intelectualități puternice, iar societatea civilă să le răspândească cu preponderență în rândul populației.

KOSOVO. Deși conflictul s-a limitat la spațiul fost iugoslav, implicații de ordin politic, economic și militar s-au resimțit în întreaga Peninsulă Balcanică și, mai apoi, în întreaga Europă. Complexitatea factorilor care l-au generat, precum și multitudinea problemelor de ordin teritorial, etnic și religios cu care s-au confruntat în această perioadă statele din regiune au determinat necesitatea coordonării eforturilor la nivel balcanic și european pentru găsirea căilor de refacere a structurilor politice,

economice și sociale și de prevenire a apariției unor noi focare de criză. Conflictul din Kosovo din anul 1999 și nu numai, a demonstrat însă că regiunea nu și-a epuizat sursele de instabilitate și că eforturile instituțiilor economice și de securitate regionale, europene și euro-atlantice nu au încă rezultatele pentru care acestea s-au inițiat. Serbia și Albania emit, în continuare, pretenții în problema Kosovo. Naționalismul sârb și cel albanez însumate încordărilor etnico-religioase sunt amplificate de problemele economice ce se manifestă aici. Ba mai mult, impunerea sancțiunilor ONU în urma crizei iugoslave a exacerbât această stare de lucruri. Naționalismul albanez se manifestă cu pregnanță materializându-se în încercarea utopică pentru aceste timpuri, dar tenace, de realizare a Albaniei Mari.

Este de notorietate că răspândirea teritorială mare a etniei albaneze - în Kosovo, Serbia, Muntenegru, Macedonia și Grecia - a facilitat mișcările naționaliste de tipul Armatei de Eliberare din Kosovo (UCK), sau Armatei de Eliberare a Presevo, Medvedja și Bujanovac (UCPMB) în FRI Macedonia, care au desfășurat acțiuni violente formal motivate de obținerea unor drepturi specifice etnicilor albanezi. Conflictul a antrenat de-a lungul timpului numeroși actori naționali, dar și internaționali. Pe plan internațional organizațiile europene au interacționat cu cele mondiale, implicându-se activ: ONU cu trei rezoluții ale Consiliului de Securitate, catalogate de către sârbi ca fiind amestec în afacerile interne; NATO și-a pus la dispoziția ONU tehnica de luptă pentru impunerea rezoluțiilor Consiliului de Securitate; UE a impus sancțiuni Iugoslaviei, pe termen limitat, totuși; Consiliul Europei s-a impli-

cat cu precădere în ceea ce privește încălcările grave ale drepturilor omului; OSCE a participat cu un număr mare de observatori aparținând țărilor membre; iar pe palierul actorilor internaționali statali, sunt de notorietate acțiunile SUA și ale Rusiei, precum și ale Albaniei, care, cel puțin la nivel vizibil, a recunoscut independența Kosovo. În aceste condiții și în pofida faptului că Belgradul susține în continuare că aceasta este o afacere internă, nu poate fi ignorat potențialul de extindere a crizei în zonă, mai ales având în vedere poziția celorlalte provincii limitrofe pe al căror teritoriu etnicii albanezi încă întrețin unele animozități de natură secesionistă. Este foarte important de subliniat faptul că în provincia Kosovo există cea mai mare concentrare a unei populații minoritare din Europa, cu o pondere de 90% din populație aparținând unei minorități. De asemenea, în abordarea crizei trebuie considerată și evaluată intenția strategică a albanezilor kosovari. Cu toate că foarte ușor cineva s-ar putea gândi la unirea Kosovo cu Albania după secesiunea de Iugoslavia, aceasta este greu de realizat pe termen scurt - Albania având o condiție economică pauperă mai proastă chiar decât cea a Kosovo - și este greu de crezut că ar putea constitui o atracție pentru populația din Kosovo. În plus, tendința în rândul refugiaților albanezi din Kosovo nu este cea de a fugi în Albania, ci de a se răspândi în alte părți ale Europei.

Aceste conflicte etnico-religioase din zona ex-iugoslavă nu au soluții imediate și, mai ales, nu pot fi rezolvate cu soluții clasice. Un astfel de conflict nu se mai poate rezolva la masa tratativelor și nici prin bombardamente, ci poate fi și trebuie rezolvat numai prin mijloace politice

deoarece aici aceste tensiuni etnico-religioase au sute de ani vechime și hotărâtoare este voința opiniei publice coroborată cu fermitatea acesteia în sancționarea imediată a acțiunilor teroriste și a bandelor înarmate care acționează în zonele cu o securitate sensibilă.

Spațiul ex-sovietic vecin României

Pe măsură ce Marea Neagră a devenit elementul de legătură între Extremul Orient, Asia Centrală și artera principală de legătură fluvială cu centrul Europei pe Dunăre, interesele Occidentului pentru spațiul caucaziano-caspic bogat în resurse energetice strategice, au crescut. În același timp, secolul al XXI-lea, reprezintă pentru Rusia definirea celei mai noi, complexe și largi viziuni asupra sud-estului Europei. Construită după criteriile moderne de geopolitică, geostrategie și geoeconomice, viziunea Rusiei a fost demonstrată suficient în unele situații complexe și chiar cu rafinament în Bosnia-Herțegovina, Kosovo, în Peninsula Crimeea și poate cel mai frecvent în spațiul caucaziano-caspic, prin acțiuni greu de anticipat și mai ales de contracarat oportun. În acest context, problema Transnistriei se constituie ca o problemă fundamentală a securității Rusiei definită explicit printr-o rezoluție a Dumei de Stat care stabilește pe Nistru granița strategică ce desparte cele două mari spații geopolitice, spațiul slav de restul lumii europene.

TRANSNISTRIA. Dezintegrarea și dispariția Uniunii Sovietice a constituit momentul potrivit pentru Moldova de a-și declara independența, ca mai apoi, la scurt timp, să instituie limba română ca limbă națională. Dorința de reunificare cu România a crescut exploziv în

intensitate alimentând tensiunile interetnice cu precădere în zonele unde minoritarii ruși erau majoritari. Atunci liderii politici transnistreni au sesizat oportunitatea separării de Moldova folosind-o în propriul lor interes și reușind să-și asigure suportul popular majoritar bazându-se pe motivația problemei lingvistice. Astfel, Transnistria și-a declarat independența pe 2 septembrie 1990 apărând-o cu armele în mâini împotriva încercărilor moldovenești de a anula prin forță separarea regiunii. Conflictul armat cu dublă determinare - teritorială și politico-etnică - a fost de scurtă durată și a avut ca rezultat separarea regiunii de Moldova, iar prezența militarilor ruși activi și în rezervă a constituit atutul și sprijinul Transnistriei pentru obținerea victoriei în fața forțelor moldovenești.

În esență, conflictul întreținut de Rusia a constituit, în fapt, un adevărat laborator de experimentare a tehnicilor și procedeeleor de manipulare și de modificare a strategiilor privind evoluția independentă a statelor naționale apărute în urma prăbușirii URSS. Urmând același model și utilizând forța, Rusia a încercat să aplice tehnicile acestui conflict în Georgia, Estonia și Peninsula Crimeea, dar și în alte regiuni ale Comunității Statelor Independente. Prin Transnistria, obiectivul prioritar al Rusiei a fost, de fapt, menținerea Republicii Moldova sub umbrela geostrategică a aceluiași centru decizional sovietic/post-sovietic moscovit, utilizând regiunea dintre Prut și Nistru ca pe un fitil amorsat oricând gata de a fi reaprins. La menținerea actualei stări de lucruri din Transnistria concură și perpetuarea stării de criză politică din Republica Moldova, tranziția economică, costurile edificării economiei de piață și a societății democratice,

toate acestea generând o slăbiciune puternică a statului devenit incapabil de a-și asigura și exercita suveranitatea pe întregul teritoriu național.

Plasând acest rezultat într-un context regional, realizăm că naționalismul extrem, născut odată cu dezintegrarea Uniunii Sovietice, a generat crize violente în majoritatea statelor periferice Rusiei, cu explozii vizibile în Azerbaidjan, Georgia și Moldova. În încercarea sa de a-și menține influența nealterată la frontiere, teritorii percepute până nu demult ca areale străine, Rusia a încurajat și chiar a inițiat astfel de tensiuni. În cazul de față, după semnarea unui acord de încetare a ostilităților, rușii au decis să lase trupe în zonă pentru a menține pacea, însă acestea au consolidat, în final, autoritatea separatistă, moment din care guvernul moldovean nu mai are nici o autoritate asupra regiunii transnistrene. Deși în 1994 a fost semnat un alt acord cu Moldova ce prevedea retragerea trupelor rusești din Transnistria, acesta nu a fost ratificat de Duma de Stat nici până în momentul actual. Mai mult, în septembrie 2006, autoritățile separatiste transnistrene au organizat, sub oblăduirea tacită a Rusiei, un referendum privind viitorul Transnistriei, din care a reieșit fără echivoc că o majoritate largă sprijină independența față de Moldova și aderarea la Federația Rusă. Rezultatele acestui referendum nu au fost însă recunoscute de comunitatea internațională.

Atât guvernării, cât și cetățenii Republicii Moldova au înțeles care sunt principiile fundamentale aplicate de Moscova în problema transnistreană: prezență militară și administrație separată, în esență cvasi-independentă. De aici și refuzul permanent al oricărei forme

de reglementare a problemei, formă care să emane o soluție a păcii durabile. Rusia încearcă să-și asigure prin intermediul Memorandumului Meseberg⁴ o legitimitate europeană în reglementarea conflictului, fără însă să cedeze niciun milimetru din principiile pe care le apără de douăzeci de ani.

GEORGIA. În mod similar, războiul ruso-georgian din vara anului 2008 a demonstrat convingător labilitatea unui conflict înghețat prost gestionat, ușor de manipulat în favoarea părții interesate și care poate reizbucni oricând, redevenind un conflict militar deschis. Miza acestui conflict este, înainte de toate, geopolitică și privește controlul asupra spațiului ex-sovietic, pierdut odată cu *revoluția trandafirilor* din toamna lui 2003. Moscova încearcă să recâștige controlul asupra acestuia și, totodată, să înlăture influența SUA din acest spațiu.

Relațiile pe care Rusia le-a dezvoltat cu Georgia după revoluția trandafirilor au devenit tensionate. În septembrie 2006 Rusia a restricționat fluxurile financiare din Georgia și a făcut presiuni asupra etnicilor georgieni de pe teritoriul său ca răspuns la arestarea de către Tbilisi a unor spioni ruși. În plus, Kremlinul și-a retras diplomația din Georgia și a expulzat cetățeni georgieni din Rusia. Presiunile economice exercitate de Moscova la adresa vecinului său au continuat în noiembrie 2006 cu dublarea prețului la gazul pe care compania rusească Gazprom îl furniza Georgiei. În același timp, Rusia a încurajat mișcările separatiste din Abhazia și Osetia de Sud, susținând că nu respectă integritatea teritorială a Georgiei. O sursă importantă de tensiune între cele două state a fost candidatura Georgiei la NATO, obiectiv care a

determinat reacții dure din partea Moscovei, întrucât, potrivit oficialilor de la Kremlin, prezența Alianței la granițele Rusiei este văzută ca o amenințare. În aprilie 2008, după Summit-ul NATO de la București, Vladimir PUTIN, aflat în funcția de președinte al Rusiei, a cerut guvernului rus să stabilească legături oficiale cu autoritățile din regiunile separatiste georgiene și a sporit numărul soldaților ruși din Abhazia.

Moscova și-a propus să-și reafirme supremația geopolitică în spațiul care în mod tradițional este considerat, în imaginarul elitelor ruse, ca reprezentând sfera sa legitimă de dominație strategică - *străinătatea apropiată*. Kremlinul trăiește și reacționează parcă ghidat de un sindrom postimperial de recuperare a capitalului de influență geopolitică pierdut în 1990. Prin reacția disproporționată împotriva Georgiei, Moscova a arătat că are voința politică de a-și folosi resursele de putere pentru a-și intimida vecinii, expunând limitele garanțiilor pe care lumea euroatlantică este pregătită să le ofere acestora. În perspectivă, mesajul dat Occidentului nu lăsa loc de interpretare: străinătatea apropiată - Ucraina și Georgia - trebuie să rămână în afara NATO și a influenței Statelor Unite. Din punct de vedere tactic, prin Georgia, Rusia a urmărit transmiterea unui avertisment strategic conturând, în mod unilateral, modelul multipolar al relațiilor internaționale prin neconținută judecare a influenței sale asupra spațiului ex-sovietic.

*

* * *

Evenimentele din 1989 au marcat încheierea hegemoniei Rusiei sovietice asupra majorității zonei ESE. În schimb, acestea au transformat spațiul într-unul al confluenței tendințelor expansioniste și a

influențelor intereselor principalilor poli de putere mondiali în tandem cu renașterea vocilor identitare ale actorilor regionali. Așadar, mediul regional de securitate s-a structurat în conformitate cu acțiunile și reacțiile statelor din zonă, dar și cu cele ale celorlalți jucători geopolitici internaționali atrași de oportunitățile de aici. În acest context, forța riscurilor și amenințărilor la adresa securității regionale a fost asigurată de implozia instantanee a structurilor imperiale sovietice, care a creat un teren propice manifestărilor fâțișe ale tensiunilor etnice și separatiste ce mocniseră până la acel moment. Descătușarea acestor tensiuni a condus invariabil la declanșarea conflictelor identitare, epurărilor etnice și la probleme sociale generate de apariția persoanelor refugiate. Încăpățânarea părților în conflict în afirmarea și apărarea intereselor lor a condus, în cele din urmă, la apariția, dar și la perpetuarea conflictelor înghețate din zonă. Așa cum istoria recentă și realitatea zilelor noastre o arată, conflictele înghețate constituie o permanentă sursă de instabilitate și riscuri pentru întreaga zonă. Regiunile în care acestea mocnesc au devenit fiefurile nucleelor crimei organizate, precum și elemente de legătură pentru rețelele care asigură afluurile de stupefiante, arme și prostituție dinspre Asia Centrală și Rusia spre Occident. În același timp, conflictele înghețate întrețin nivelul suficient de haos socio-politic necesar acoperirii și susținerii acțiunilor terorismului transnațional, a traficului de persoane și a traficului de armament. Condițiile socio-economice din zonă atrag, invariabil, o scădere a securității fizice a armamentelor și munițiilor, atât cele convenționale, cât și cele de distrugere în masă, locațiile acestora fiind

ținta a numeroase acțiuni de furt. Perpetuarea stărilor de tensiune generate de prezența conflictelor înghețate au amplificat mișcările masive ale populațiilor din regiunile afectate dând naștere la fluxuri mari de refugiați, dar și la o sporire a migrației ilegale afectând, astfel, și restul statelor europene. La toate acestea participă cu un aport substanțial și situația catastrofală a economiilor statelor din zonă.

Probabilitatea crescândă ca amenințarea generată de dezghețarea explozivă a conflictelor înghețate este cât se poate de prezentă și actuală, prezentând un risc imediat pentru securitatea regională prin posibilitatea de difuzare facilă în zonă datorată amestecului etnic evoluat și gradului ridicat de răspândire a populațiilor proprii în statele învecinate. În același timp, prezența conflictelor înghețate atrage riscul dezintegrării violente a statelor pe ale căror teritorii se desfășoară, la presiunile grupurilor etnice, religioase, financiare, ori ale unor puteri externe, acțiuni extreme cu consecințe greu de anticipat de pe acum, mai ales, având în vedere faptul că instabilitatea politică prelungită, conflictele etnice, religioase și discrepanțele economice regionale mari au efecte grave asupra stabilității și securității zonei.

Iată tot atâtea motive care ne-au determinat la a considera perpetuarea conflictelor înghețate relevante pentru securitatea României și, în extenso, a întregii Europe, dar și cu implicații însemnate asupra securității Asiei Centrale și Orientului Mijlociu.

În concluzie, perpetuarea situației actuale a conflictelor înghețate constituie un factor de risc major pentru stabilitatea și securitatea zonei. În contextul mai înainte expus, considerăm că nu există o

soluție viabilă pentru aceste conflicte, cel puțin pe termen scurt și mediu. Eventuala detensionare a relațiilor încordate dintre părțile în conflict și acțiunea comună a acestora în direcția soluționării politico-

diplomatică a conflictelor, rezolvări acceptabile pentru toate părțile implicate, suntem de părere că reprezintă singura alternativă posibilă ce permite o stingere totală a situației conflictuale. Oricum, aceasta nu va

fi posibilă fără o implicare activă și determinantă a comunității internaționale în procesul de negociere a unei soluții politice la conflictele din regiune.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

*** *Strategia națională de apărare a țării*, București, 2008

*** *Strategia națională de apărare*, București, 2010

*** *Strategia Europeană de Securitate*

*** *Conceptul de Securitate Națională al Federației Ruse*

*** STATUL MAJOR GENERAL, *Doctrina Armatei României*, București, 2011

ACHCAR, Gilbert, *Noul Război Rece. Lumea după Kosovo*, Editura Corint, București, 2002

ADAMSKI, Janet, JOHNSON Troy Mary, SCHWEISS Christina, *Old Europe, New Security: Evolution for a Complex World*, MPG Books, Cornwall, 2006

BREZEZINSKI, Zbigniew, *Europa Centrala și de Est în ciclul tranziției*, trad. Paul Dobrescu, Ed. Diogene, București, 1995

BUZAN, Barry, WAEVER, Ole, *Regions and Power. Structure of International Security*, Cambridge University Press, Cambridge, 2003.

BUZAN, Barry, *Popoarele, statele și teama – o agendă pentru studii de securitate internațională de după războiul rece*, Editura Cartier, Chișinău, 2000

CVIJIC, Jovan, *La Péninsule Balkanique*, Paris, 1918

IONESCU, Mihai (coordonator), colectiv, *Regiunea Extinsă a Mării Negre. Delimitări teoretice și practice ale unui areal geopolitic în plină redefinire*, Editura Militară, București, 2009

FRUNZETI, Teodor, ZODIAN, Vladimir – coordonatori, *Lumea 2013. Enciclopedie politică și militară. Studii strategice și de securitate*, Editura RAO, București, 2013

PREVELAKIS, Georgios, *Balcanii. Cultură și geopolitică*, Editura Corint, București, 2001

ROBERTS, L.Henry, *Eastern Europe : Politics, Revolution and Diplomacy*, New York, 1970.

SEREBRIAN, Oleg, *Politosfera*, Ed.Cartier, Chișinău, 2001

Note:

¹ SEREBRIAN, Oleg, *Politosfera*, Ed. Cartier, București, 2001, pag. 62.

² IONESCU, Mihai (coordonator), colectiv, *Regiunea Extinsă a Mării Negre. Delimitări teoretice și practice ale unui areal geopolitic în plină redefinire*, Editura Militară, București, 2009, p. 233.

³ STATUL MAJOR GENERAL, *Doctrina Armatei României*, București, 2011, p. 28

⁴ Memorandum încheiat în iunie 2010 între Germania și Rusia, prin care cele două se angajează să clădească o structură de securitate europeană, iar ca dovadă a colaborării să rezolve conflictul transnistrean într-un format comun.

Studiu apărut în vol. *Europa de Sud-Est. Complexul regional de securitate european în care se perpetuează conflicte înghețate*, Editura Centrului tehnic-editorial al armatei, 2013.

„Șiragul de perle” versus „Lanțul de oțel”

----- Colonel dr. Vasile Cerbu, Divizia 2 Infanterie „Getica”
Student Lucian-Vasile Cerbu, Academia de Studii Economice

Moto: „Cine atinge supremația maritimă în Oceanul Indian va fi un jucător proeminent pe scena internațională. Cine controlează Oceanul Indian controlează Asia” (Alfred Thayer Mahan)

Asia este o suprafață a globului întinsă, foarte diversă, foarte inegală și cu dificultate poate fi analizată corespunzător. Din punct de vedere geografic Asia se întinde de la Bosfor și Canalul Suez până la Groapa Marianelor și include regiuni culturale și demografice distincte. Aceasta este prima Asia.

Există și o a doua Asia, maritimă, care se întinde din Peninsula Arabiei, prin India, până în estul Japoniei. Aceasta este Asia unde își varsă apele marile fluvii asiatice și are o întinsă viață comercială. De fapt în acest areal se desfășoară peste 50% din comerțul mondial și este vital pentru China, Japonia și India, care se situează în topul economiei mondiale. Este zona care se impune prin dimensiune și o prosperitate remarcabilă.

În această zonă se situează și doi dintre actorii mondiali, în ascensiune ca rol și importanță care fac obiectul analizei noastre: China și India, actori care se află în poziții concurențiale pentru a nu spune antagonice.

În această Asia maritimă, Oceanul Indian este de o importanță din ce în ce mai mare. Este al treilea Ocean ca mărime fiind delimitat de Marea Arabiei în vestul Indiei de Golful Bengal în Est. Este asemănător ca formă unui golf. În timpul Războiului Rece asupra acestuia au fost proiectate când strategia Diego Garcia a SUA când Strategia de Prezență Navală Regulată a URSS. În secolul XXI Oceanul Indian devine Marele Ocean Indian sau Noua Eurasie și se întinde de la Golful Aden până în Coreea situându-se în centrul sistemului internațional.¹

Zona a crescut în importanță. Atenția marilor actori

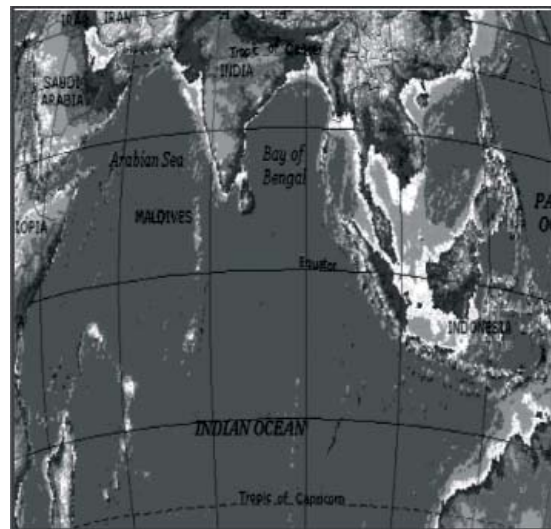

Fig. 1. Oceanul Indian (Monitor strategic nr. 3-4/ 2010, p. 51)

mondiali este orientată către ea. Procesele care se petrec aici sunt din ce în ce mai dinamice. Din perspectiva analizei strategice ne vom orienta atenția doar asupra a doi dintre cei mai mari actori China și India.

Aspecte generale

Statul cu cea mai importantă evoluție în regiune este în afara oricărui dubiu – **China**. Evoluția sa a fost spectaculoasă și a readus în atenție aspecte geopolitice, generatoare de putere, aflate în stadii latentă: suprafață și resurse, populație, poziție geografică și putere militară.

Din punct de vedere istoric, China este cea mai veche civilizație a lumii, având peste 3500 ani de istorie scrisă. Are totodată o contribuție remarcabilă la dezvoltarea tezaurului culturii universale. În istoria sa a cunoscut perioadă de maximă înflorire precum și de decădere. După războiul civil finalizat cu victoria Partidului Comunist Chinez, poporul se aștepta la o perioadă de glorie, lucru care nu s-a întâmplat. Au urmat câteva „salturi înapoi” și o „revoluție culturală” în care au murit peste 30 milioane de oameni până să apară zorii unei speranțe. Acestea au ca punct de plecare anul 1978 și au fost inițiate de Deng Xiao Ping care a introdus reforme economice și a impus conceptul „o țară - două sisteme”²

Principala fază a schimbărilor a fost orientată în special începând cu anii '90 spre transformările proprietății publice, dezvoltarea sectorului privat, deschi-

Fig. 2 Regiuni China (<http://www.mapofchina>)

derea către comerțul mondial, atragerea de investiții străine directe, adoptarea de mecanisme de piață, aderarea la instituții economice importante (Organizația Mondială a Comerțului etc.)³

India constituie dușmanul prin excelență al Chinei, o contrapondere demografică, geopolitică și politico-intelectuală a acesteia.⁴

A apărut ca stat independent în 1947 și s-a format ca urmare a procesului de partajare pe criterii etnice și religioase a fostei colonii britanice India (au rezultat două state: India cu populație majoritar hindusă și Pakistanul cu populație majoritar islamică, care cuprinde Pakistanul Occidental sau Pundjabul și Pakistanul Oriental sau Bengal care avea să formeze ulterior un alt stat Bangladesh în urma războiului indo-pakistanez din 1971). Pe teritoriul Indiei au rămas provincii cu populație majoritar musulmană: în centru - Hyderabad, iar în nord - Kashmir - generator de tensiuni cu evoluție ciclică.

Fig. 3 India (<http://www.hartaindia>)

India este poziționată în Asia de sud dar leagă Asia de Sud - Est de Asia centrală și de Orientul Apropiat și Mijlociu. Această poziționare îi asigură o extraordinară valoare politico - militară atât pentru puterile continentale cât și pentru cele maritime.

Acest stat ocupă al șaptelea teritoriu ca mărime pe plan mondial, are un relief diversificat. Aici întâlnim la nord Hymalaya - care joacă un rol esențial - atât rol de apărare cât și rută de invazii (mai ales în vest și est prin trecătorile existente.). **Una în partea vestică** - Karakorum- care leagă Nordul Pakistanului de provincia chineză Xinjiang, singura porțiune din vechiul drum al mătăsii, care este controlată de China și reprezintă o serioasă vulnerabilitate pentru India. A doua trecătoare, în vest, Diphu, se află sub controlul Indiei și blochează accesul Chinei spre Assam și alte zone la sudul munților Hymalaya, unde acestea au interese.⁵

Pe mai mult de jumătate din graniță, India este protejată de mare și de un brâu al deșertului. „Umerii” săi continentali se sprijină pe fluvii mari și păduri dificil de pătruns (care o fac dificil de cucerit)⁶

Populația Indiei este de aproximativ 1,1 miliarde de locuitori. Are 35 localități urbane cu peste 1 milion de locuitori.⁷ Supraaglomerarea urbană este un fenomen strâns legat de creșterea populației, de nivelul veniturilor și are potențial de consecințe politice.⁸

Majoritatea populației se consideră de origine indiană (aproximativ 72%) urmată de dravidieni (aproximativ 25%). Oficial sunt recunoscute 15 limbi la care se adaugă engleza, dar acestea sunt însoțite de sute de dialecte.

Credințele constituie nucleul fascinației occidentale pentru India, dar, uneori și o sursă de conflict.

Subcontinentul indian reprezintă sursa a două religii majore: hinduismul și budismul. La acestea se adaugă jainismul sau sinteza sikh.

Deasemeni, India este a doua țară pe plan mondial ca număr de credincioși musulmani.

Sub aspect politic, sistemul Indiei reprezintă o sinteză între cultura anglo – saxonă, tradițiile de autonomie locală și încercarea de a moderniza societatea. India s-a format ca o uniune de 28 de state, 6 teritorii unionale (administrare de la centru) și zona capitalei New-Delhi. Statele sunt conduse de guvernatori, iar structura lor politică o reprezintă pe cea a uniunii (fedației).

Dezvoltarea economică

Economic, China este a doua economie națională la nivel mondial după cea a SUA, având cel mai rapid ritm de creștere, de aproximativ 10%, ritm care se apreciază că se va menține și în următorii 10 ani. Cu ajutorul investițiilor străine, din care circa 80 % sunt cele ale chinezilor care trăiesc în străinătate, economia Chinei ar trebui să întrecă economia SUA în anul 2020, devenind astfel prima economie a lumii. Se investește masiv în tehnologia informațională, telecomunicații, biotehnologie, sectorul medical etc. La nord de Beijing a fost creată o Silicon Valley chineză.⁹

Dezvoltarea economiei generează și efecte secundare cum sunt șomajul ridicat la sațe și emigrația. Neoficial China încurajează emigrația (China este o țară a contrariilor: regiuni foarte bogate și regiuni foarte sărace, oameni care nu au acces la canalizare; nici un om de știință chinez nu a primit premiul Nobel; nu are branduri recunoscute pe plan mondial).

Surprinde pe analiști cum o astfel de țară a contrariilor constituie o superputere mondială. Apreciem că adevărata putere a Chinei derivă, din faptul că oamenii de afaceri, din întreaga lume și din orice domeniu economic, nu au cum să mai ignore forța economică a Chinei.

China a ajuns să-și exercite influența în locuri care erau greu de imaginat acum 10-15 ani (Africa, Orientul Mijlociu, Europa).

În acest domeniu a abordat o poziție diametral opusă din punct de vedere ideologic față de cea a SUA, făcând afaceri cu state ca Siria, RPD Coreeană, Sudan ocolite de țările democratice. Totodată a devenit un partener de afaceri foarte important și aliaților apropiați ai SUA (Marea Britanie și Franța). A devenit cel mai important partener comercial pentru Japonia și Brazilia, a depășit cifra de 100 milioane de dolari în tranzacții comerciale în Orientul Mijlociu, a investit în țările africane.

China obține nu doar accesul la resursele țărilor africane ci-și impune și influența: volumul investițiilor a depășit 20 miliarde de dolari; numărul companiilor chineze care lucrează pe continent a depășit numărul de 2000. În 22 de state africane funcționează Institutele

Confucius – considerate a fi instrumentul principal de propagandă a politicii „soft power” a Chinei. Mii de studenți africani au primit burse de la statul chinez și studiază în China¹⁰.

China, acordă împrumuturi în condiții avantajoase fără condiții politice, cu excepția nerecunoașterii independenței Taiwanului, problemă asupra căreia nu negociază¹¹.

China importă: petrol și gaze naturale din Nigeria, Angola, Coasta de Fildeș, Sudan, Congo, Gabon etc; bumbac, cobalt aramă și cherestea, construiește sau reconstruiește infrastructura de transport (șosele, căi ferate, conducte etc); investește în hidrocentrale; vinde masiv echipamente majore cu destinație militară în aceste țări.¹²

Companiile din China și-au îndreptat atenția și către marile branduri occidentale, lovite de criză, pe care le-au achiziționat la prețuri mici. (Volvo, Hummer).

Un alt motiv pentru care China este o putere globală este și extraordinara capacitate a chinezilor de a inova și nu doar de a copia, cheltuind în fiecare lună aproximativ 9 miliarde de dolari pentru dezvoltarea energiei-

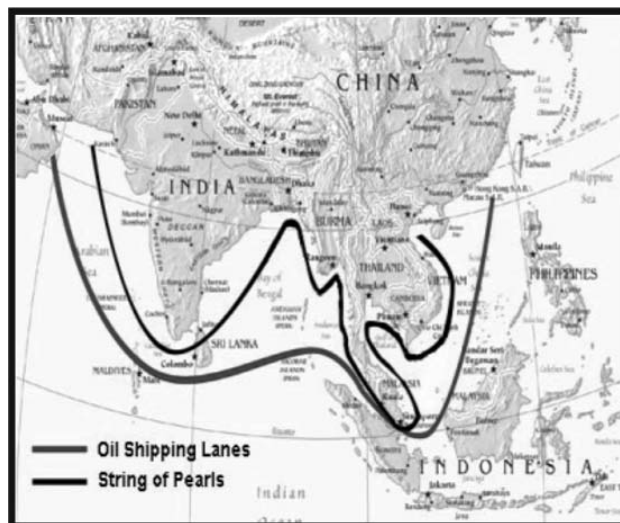

Fig. 4 „Șiragul de Perle” al Chinei și rutele de transport petrolier (Monitor strategic nr.3-4/2010, p.54)

lor nepoluante. Se estimează că în curând va deveni cel mai mare producător de energie solară și eoliană din lume precum și exportator de tehnologie de producere a acestui tip de energie (inclusiv în SUA)¹³. China investește foarte mult în cercetare. Cu cele aproximativ 60 miliarde investite anual în acest domeniu se situează pe primele locuri din lume.

China a început să-și convertească resursele economice și puterea militară în influență politică exercitată într-o manieră mai responsabilă. Și-a asumat rolul de lider al grupului G-20, grup a cărui importanță este

pe cale să o depășească pe cea a grupului G.8. De asemenea este principalul negociator cu Coreea de Nord. Este unul din principalii negociatori cu Iranul și Siria. Relațiile țării cu Taiwanul sunt în continuă îmbunătățire (marcate de ridicarea baricadelor navale de pe insula Kinmen și renunțarea Taipeiului la orice pretenții de suveranitate asupra apelor teritoriale din jurul insulelor Kinmen și Matsu – prima linie de apărare a Taiwanului în fața Chinei).

Cei mai mulți specialiști în domeniu apreciază că India adoptă o formulă nouă pentru propria sa dezvoltare.¹⁴ Ea nu neagă viabilitatea strategiei de dezvoltare economică a Chinei, dar apreciază că nu ar putea urma acest model cu același succes. China are o diasporă puternică și bogată, care face investiții în interior reprezentând peste 80% din totalul acestora, pe când diaspora indiană este mai puțin numeroasă și mai săracă iar investițiile acesteia reprezintă aproximativ 10% din totalul aportului investițional străin din India.

Dar avantajele diasporei Indiei sunt altele iar statul a căutat să le valorifice. Diaspora indiană s-a distins în industrii bazate pe cunoaștere, în domeniile înaltei tehnologii, cu deosebire în segmentele de soft. Strategia Indiei este de a atrage cât mai mulți din specialiștii indieni care lucrează în străinătate pentru a construi în țară replici ale uzinelor sau firmelor în care lucrează. Această strategie a funcționat și mai continuă să funcționeze, ceea ce a dus la apariția gigantilor din domeniul softului (Infosys, Wipro etc.), al industriilor farmaceutice și al biotehnologiilor (cum sunt Ranbaxy ori Laddy's Lab).

India are o clasă de mijloc de peste două milioane de persoane foarte bine instruită și caută să dezvolte spiritul antreprenorial al acesteia. De asemenea a conceput un sistem bancar mai mobil care-și concentrează interesele cu cele ale întreprinzătorilor pentru a dezvolta firme performante, capabile să facă față concurenței internaționale existente pe piață. Într-un clasament al revistei Forbes al celor mai dinamice și performante firme mici, 13 erau indiene și numai 4 chinezești.¹

Se poate aprecia că China este „uzina lumii” iar India a devenit „laboratorul lumii”.

Dar India nu se dezvoltă doar cu ajutorul diasporei. Comerțul ocupă un loc important în cadrul economiei Indiei iar statul indian este de departe forța economică dominantă în regiune. Legăturile comerciale cu adevărat importante ale Indiei nu sunt cu statele din regiune ci cu cele din afara regiunii (SUA, Germania, Japonia, Canada).

Totuși, comerțul exterior al Indiei este redus chiar în condițiile în care proximitatea față de drumurile comerciale dintre Europa și Africa și Pacific (în special Strâmtoarea Malacca) oferă condiții optime în acest sens. Principala piață a Indiei este **pieța internă**, una din cele mai mari din lume, cu peste un miliard de

locuitori, chiar dacă mulți dintre aceștia sunt săraci.

Puncte forte și vulnerabilități

Succesul Chinei a stat și va continua să stea în reformele promovate de aceasta. Performanțele economice ale Chinei îi vor potența profilul geopolitic. Totuși acest proces de ascensiune al Chinei întâmpină și o serie de probleme și stârnește numeroase întrebări.

Una dintre ele ar putea fi imposibilitatea susținerii ritmului de creștere economică care să genereze o creștere a PIB –ului de patru ori până în 2020, ceea ce-i va asigura locul unu în economia mondială. Experiența acumulată, realizările de până acum, transformările structurale înregistrate, atuurile câștigate în timp sunt tot atâtea argumente și premise că obiectivul va fi atins.

O alta ar fi dacă s-a executat și cum se va executa transferul de putere către noua generație de lideri. Primele indicii arată că acestea au fost realizate cu succes iar în ce privește strategia de atingere a obiectivelor nu este discontinuitate.

O altă întrebare este cum va fi acceptat noul actor internațional în rândul marilor puteri. Intrarea Chinei în Organizația Mondială a Comerțului indică faptul că acceptarea s-a produs.

O altă problemă căreia trebuie să-i facă față este asigurarea resurselor energetice și de materii prime. Un ritm susținut de dezvoltare economică și creșterea consumului intern generează o creștere rapidă și continuă a necesarului acestor tipuri de resurse. Acestea nu pot fi asigurate din țară, importurile căpătând o importanță din ce în ce mai mare, chiar vitală. De asemenea o importanță crescândă o au insulele din Marea Chinei de Sud, considerată de China drept „ograda din spatele casei”.

Pentru atingerea obiectivelor sale, China pune în viitorul apropiat în discuție dominația clară a Pacificului de către SUA.¹⁶ Se conturează astfel ca principalul rival al SUA la supremația pe plan mondial.

Din punct de vedere al SUA se stimulează constituirea unei rețele de securitate alcătuită din Japonia, Coreea de Sud, Taiwan, Filipine. De asemenea se înregistrează o mutare a centrului de interes al SUA spre această zonă. Vor fi făcute eforturi pentru controlul și limitarea accesului Chinei la resursele energetice și de materii prime aflate în afara teritoriului național. Statul chinez a devenit dependent de resursele energetice și de materii prime din import.

Strategia americană probabil va include și acțiuni de încurajare a mișcărilor centrifuge (de autonomie și de independență) din diferite zone ale Chinei.

În opinia unor analiști de politică internațională se pune problema unui „nou bipolarism” al lumii, între China și SUA.¹⁷

În India, sectorul informatic și industria filmului constituie câteva din atuurile acesteia alături de existența unei elite care este conectată la curentele lumii anglo

– saxonă, sau a unui număr mare număr de universități.

Datoria externă a statului reprezintă dublul rezervei centrale, însă statul nu a fost afectat de crizele economice majore (1997-1998 și cea care a început în 2008). Mai mult chiar, în această perioadă India a înregistrat ritmuri mari de creștere economică anuală de peste 5%.

Se resimte o dependență de resursele energetice. O potențială provocare la adresa guvernului o constituie sărăcia. Se argumentează că fenomenul limitează potențialul de creștere economică a Indiei, în corelare cu presiunea demografică, supraaglomerarea urbană și întinerirea populației. Dimensiunea populației este considerată ca fiind o problemă globală și prin prisma efectelor exercitate asupra mediului înconjurător¹⁸.

Inegalitatea de venituri are efecte diferite în republică iar doctrina clasică a castelului legitimează acest fenomen¹⁹.

O mare vulnerabilitate a Indiei este considerată de specialiști ca fiind lipsa unui sistem consolidat de

Fig. 5 Strâmtoarea Malacca
(Monitor strategic nr. 4-5/2010, p.53)

securitate. Statul indian este flancat de Pakistan - rival nuclear și de China - o mare putere regională în ascensiune către statutul de putere globală. Acest context geostrategic generează un sistem de insecuritate la nivelul guvernului indian și pune numeroase probleme politico-militare atât în nordul subcontinentului (zona Kashmir și Hymalaya) cât și în zona maritimă. Tradițional totuși India a adoptat o politică de neutralitate.

Un punct forte este dezvoltarea potențialului științific (programe spațiale, IT&C) care au propulsat țara în „clubul nuclear” și au asigurat condiții pentru ameliorarea calității forțelor terestre, aeriene și maritime. Apreciem că principalul obiectiv este asigurarea unui echilibru în regiune (în raport cu Pakistanul dar mai ales cu China).

Strâmtoarea Malacca - poartă de legătură între Orient și Occident - generează decizii geopolitice.

În trecut, puntea de legătură terestră între Asia și Europa era reprezentată de așa-numitul „drum al mătăsii”. În zilele noastre, acest rol, dar în spațiul maritim, îl joacă Strâmtoarea Malacca (drum de comunicare maritimă al Asiei de Est cu piețele energetice ale statelor care formează așa-numitul „Heartland energetic” al lumii, cuprinsă între Marea Caspică și Golful Persic)²⁰.

Strâmtoarea Malacca este o cale maritimă de comunicare, care face legătura între Asia de Est și Occident, apreciază specialiștii că are statutul de cea mai importantă strâmtoare din lume. Este locul pe unde zilnic circulă 12 milioane de barili de petrol către cele mai dinamice economii ale lumii: China, Japonia, Coreea de Sud, SUA, Taiwan. Este controlată de americani sub pretextul stabilității în regiune și asigură convergența intereselor a trei mari puteri: SUA, China și India.

Dacă la nivel global, principalul rival al Chinei este SUA, la nivel regional este India. Urmare acestui aspect, China încearcă să îngrădească India în a se institui ca hegemon al regiunii, prin politica denumită „Șiragul de perle”²¹

Specialiștii în geopolitică apreciază ca un nou „Mare Joc” geopolitic apare pe harta geopoliticii mondiale ca fiind alimentat de controlul asupra Strâmtoării Malacca-obiectiv cheie al strategiilor SUA, India și China. Accesul deplin în strâmtoare permite controlul asupra rutelor maritime care leagă Asia de Est cu Euroasia și Africa, dominând viața economică și comercială a Asiei.²²

China se confruntă cu o mare dilemă privind Strâmtoarea Malacca - care asigură 80% din schimburile comerciale chineze - o adevărată „jugulară” energetică. Controlul acestei căi maritime de către alte state, în condițiile în care reprezintă aproape singura cale de transport pentru resursele naturale necesare Chinei, reprezintă un adevărat „Călcâi al lui Ahile” chinez. Din acest motiv China dorește controlul strâmtoării și mizează pe dezvoltarea altor rute de transport terestru.

India, urmare a dezvoltării economice, aspiră și ea la statutul de hegemon în zonă. Controlul asupra strâmtoării i-ar consolida acest rol.

SUA merge în această luptă pentru supremația asupra strâmtoării pe principiul că cine controlează această cale maritimă, deține controlul asupra

economiei chineze- o economie care o eclipsează tot mai mult pe cea americană în ultimii ani. Pentru asta susține India în acțiunile sale de afirmare în regiune.

Controlul asupra acestei rute, aduce față în față două puteri, China și India, care adoptă strategii de îngrădire reciprocă. China folosește strategia „Șiragului de perle” iar India strategia „Lanțului de oțel” sau al „Cortinei de fier”. Aceste strategii au la bază un principiu comun: controlul cât mai multor obiective de infrastructură din zonă (porturi, aeroporturi, noduri feroviare, etc.). Se poate observa că strategiile celor două state merg pe principiul „Vecinul dușmanului meu, prietenul meu”, care își are originile în învățăturile lui Sun-Tzi, de înconjurare al inamicului prin intermediul statelor vecine.

Strategia de securitate a Chinei

China continuă să dezvolte un program de dezvoltare a forțelor sale armate și a mijloacelor de proiectare a acestor forțe în lume, acolo unde interesele o cer.

Realizarea obiectivelor acestui program îi va permite să desfășoare conflicte armate regionale cu intensitate mare, perioade lungi de timp. Strâmtoarea Taiwan rămâne obiectivul strategic al Chinei, dar dezvoltă scenariile militare în zonele adiacente: marea Chinei de Sud, Marea Chinei de Est, Oceanul Indian, cât și de-a lungul liniilor maritime critice de comunicare (Strâmtoarea Malacca, Strâmtoarea Hormuz etc).

A devenit mai agresivă în disputele teritoriale cu Filipine (Scarborough Shoal bancul Thomas 2 din Insulele Spratly) și cu Japonia (insulele Senkaku/Diaoyu pentru chinezi).

A investit în realizarea rachetelor balistice cu rază scurtă și medie de acțiune, în rachetele de croazieră antinavă și în armele spațiale, care-i permit să dezvolte conceptul de interzicere a accesului și de distrugere a forțelor inamicului.

Își modernizează rachetele balistice intercontinentale cu focuase nucleare plasate în silozuri dar își modernizează și sistemul de transport și lansatoarele mobile. Are cea mai mare flotă militară din Asia (26 distrugătoare purtătoare de rachete de croazieră, 51 de fregate, 132 de corvete purtătoare de rachete, 58 submarine din care 5 sunt cu propulsie nucleară purtătoare de rachete balistice intercontinentale și alte 5 de atac, tot cu propulsie nucleară și peste 80 de nave amfibii de desant de dimensiuni diferite). Gruparea primului portavion Liaoning este în plin proces de constituire și operaționalizare. Rachetele antinavă sunt apreciate ca o armă cheie, capabile să asigure distrugerea grupărilor portavioanelor americane. Navele militare sunt grupate în 3 flote a patra flotă fiind în curs de constituire.

„Șiragul de Perle”

Pentru protejarea rutelor de transport China a elaborat strategia numită „Șiragul de perle”, creând la anumite distanțe avanposturi și baze de operare mili-

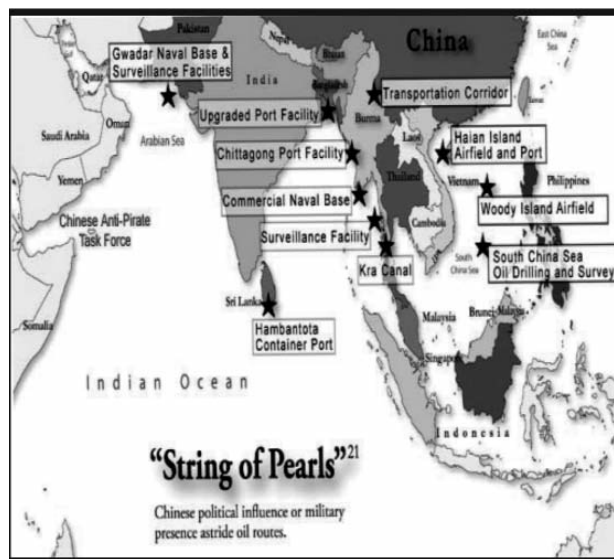

Fig. 6 „Șiragul de Perle” al Chinei (Monitor strategic, nr. 3-4/2010, p. 54)

tare. O așa numită „perle” începe cu construirea unei piste de decolare/ aterizare, necesară apărării unei baze navale sau unei grupări navale expediționare.

Prima din „șiragul de perle” este insula Hainan, din Marea Chinei de Sud, unde chinezii au o puternică bază navală a Flotei Sudului precum și șase baze aeriene pe care este dislocată Divizia 9 Aviație. O altă „perle” este insula Woody din arhipelagul Paracel pe care se află o bază navală și o bază aeriană. Infrastructură similară au realizat chinezii în portul din insula Sittwe din Birmania, în cel din Chittagong (al doilea port ca mărime din Bangladesh), în cel de la Gwadar din Pakistan (la 50 km de granița cu Iranul și 250 km de Strâmtoarea Hormuz), în cel din Marao din Insulele Maldive, în portul Hambatoto toate din Sri-Lanka, la Dar-al-Salam din Tanzania.²³ În Thailanda China participă cu 20 miliarde de dolari la construirea unui canal în zona Kra Istimus, care ar permite navelor sale să evite strâmtoarea Malacca²⁴ prin care se desfășoară aproximativ 50 % din comerțul mondial (aproximativ 41.000 nave traversând anual Strâmtoarea în timp ce prin canalul Panama nu trec decât 4000 nave).

Sunt pe punctul de a iniția crearea unei noi „perle” în insulele Seycheles ceea ce stârnește o mai mare îngrijorare a Indiei.

Potrivit analiștilor dacă China ar domina strâmtoarea Malacca ar putea decide asupra drepturilor de tranzit, având astfel un mijloc de a exercita presiuni asupra Japoniei și altor state din regiune, ale căror schimburi comerciale și energetice depind de transporturile maritime.

Se poate aprecia că se desfășoară prima etapă de

cucerire a lumii de către China, printr-o rețea de porturi care ajunge până la urmă în Europa și SUA, în unele puncte nevralgice ale lumii. Fenomenul, putem aprecia este similar celui prin care s-au afirmat ca puteri Imperiul Britanic și SUA.

China construiește cele mai mari și mai numeroase nave transcontainer (construiește aproximativ 50% din navele lumii), construiește sau cumpără porturi la distanțe egale cu „pasul” uriașelor sale vapoare: în Colombo (Sri-Lanka) – un superport construit în 30 de luni, Pireu (Grecia), Togo (Nigeria), a cumpărat participării importante în porturile Anvers, canalul Suez, Los Angeles, Seattle, Singapore etc.

În concluzie putem aprecia că statul chinez pregătește lumea pentru un alt ritm logistic, mult mai amplu. Este interesant de apreciat că axul lumii se schimbă: de la cel orientat Nord-Sud, Nordul fiind dominant iar relațiile inechitabile, la unul orientat China-China (China este principalul comerciant, iar ramificațiile spre nord nu sunt decât derivații ale acestuia).

Strategia de securitate a Indiei

India rămâne singura țară din lume care a lansat o doctrină nucleară fără a avea o doctrină de securitate. Politica domestică și diferențele interne, lipsa de coeziune și o fixare pe adversarul învecinat, Pakistan, au împiedicat lipsa unei strategii de securitate clare. Cu toate acestea, de la primele teste nucleare în 1998 și formarea unui Consiliu Național de Securitate, strategia de securitate a Indiei s-a dezvoltat. A fost aprobat „conceptul de război convențional limitat” și „sistemul național de apărare antirachetă”.

Sistemul de securitate națională este în curs de reformare în cele 4 domenii principale: informații, securitate internă, gestionarea frontierelor și gestionarea apărării. Acestea includ dezvoltarea capacităților de colectare de informații; implementarea unei game largi de forțe centrale paramilitare; crearea unui departament de gestionare a frontierelor; crearea funcției de Șef de Stat Major al Apărării și adjunct al acestuia, precum și înființarea unei Agenții de Informații a Apărării care unifică serviciile de informații ale categoriilor de forțe armate.

Percepția asupra naturii amenințărilor influențează profund puterea militară a țării. Sistemul de securitate indian se bazează pe o forță militară de aproximativ 1 300 000 militari, a patra în lume.

Forțele terestre se situează pe locul I în lume ca dimensiune, cu 1,1 milioane militari sub arme²⁵.

Aviația dispune de 700 diferite tipuri de aparate de luptă, în special avioane de asalt²⁶.

Poziția Indiei a impus și dezvoltarea unei forțe navale care contează la nivel regional²⁷.

Lansat în anii 70 (primul test a fost executat în 1974), înghețat în scurt timp după test, relansat după sfârșitul Războiului Rece, programul nuclear Indian a devenit public în anul 1998 pe fondul escaladării

tensiunilor cu Pakistanul. India deține 30 focose nucleare, rachete balistice cu rază mică de acțiune (150 Km), medie de acțiune (1500 Km) și lungă de acțiune (2500 Km). În interior au fost construite 14 reactoare și alte facilități conexe²⁸.

India a lansat și un program spațial aproape simultan cu cel nuclear, în anii 80. A reușit să-și demonstreze capacitatea tehnologică și să amplaseze pe orbită o serie de sateliți, parțial cu rachete de producție proprie și parțial în cooperare cu Federația Rusă. Ascendental în industria IT a favorizat dezvoltarea acestui program de producție și de lansare de sateliți de comunicație.

În fața extinderii acțiunii forțelor navale chineze, în zona Malacca și în general în zona Oceanului Indian, India a luat și ea măsuri, dezvoltând infrastructura portuară și de informații din Insulele Nicobar și Andaman. Acestea sunt esențiale pentru India pentru a monitoriza acțiunile din strâmtoare. Marina indiană va opera aceste baze din Campbale Bay, iar numele oficial al bazei va fi Naval Air Station Baaz. În această zonă India mai are baze navale la Diglipur, Port Blair și Carnic. Factorii militari indieni apreciază că situația de securitate din vecinătatea Indiei este în schimbare și ca urmare este necesar a se asigura un înalt nivel de operativitate a forțelor în orice moment.

În lipsa unui acord cuprinzător negociat, China și India vor continua eforturile de a-și consolida dispozițiile militare de la granița comună. Tensiunile de la granița comună himalayană au sporit în ultima perioadă, India afirmând că statul chinez a încălcat de mai multe ori granița neoficială care este cunoscută sub numele de Linia de Control Efectiv (LCE).

Urmare a acestei situații, India a hotărât să acționeze. Astfel într-o ședință a guvernului indian, în luna iulie a acestui an, s-a hotărât constituirea unei mari unități de valoare corp de armată, destinat consolidării dispozitivului militar de la LCE. Această mare unitate va avea aproximativ 40 000 militari și misiuni în zona de Nord Est. Este a patra MU de acest tip, celelalte trei devenite operaționale sunt poziționate la granița cu Pakistan. Este un semnal că India își îndreaptă mai mult atenția către această graniță.

De asemenea, India intenționează să constituie două MU de valoare brigadă de tancuri în LCE.

Specialiștii își pun întrebarea dacă și în cât timp vor putea deveni operaționale aceste MU. În primul rând lipsește infrastructura logistică necesară operării cu acestea. Constituirea acesteia (drumuri, căi ferate și aerodromuri) este costisitoare²⁹.

În ciuda unor constrângeri considerabile statul indian a început consolidarea forțelor din zona LCE. Au fost repartizate mașini de luptă pentru aceste MU, au fost achiziționate aeronave de transport militar care să utilizeze piste de aterizare/decolare cu un grad scăzut de amenajare; forța elicopterelor de transport de mare

capacitate a fost consolidată; au fost constituite două divizii de vânători de munte (aprox. 35 000 militari), dotate un număr mare de elicoptere cu diferite destinații.

Dar în ciuda acestor investiții India abia se apropie de capacitatea Chinei de-a lungul LCE. Amenințarea chineză de la LCE este departe de a fi ținută sub control. China are în zonă cinci mari baze aeriene; peste 58 mii Km de drumuri (șosele și căi ferate); pot disloca în termen de 20 zile către LCE aproximativ 30 000 militari comparativ cu 90 zile necesare Indiei³⁰.

În loc de concluzii

China și India sunt furnizori neți de securitate în zona Oceanului Indian, în zona lor de influență. Dacă în trecut, până nu demult, Oceanul Indian era „Lac britanic”, în prezent el aparține statelor din zonă, în special Chinei și Indiei. Redistribuirea capabilităților de putere s-a făcut prin mecanismele economice ale globalizării la care statele din zonă sunt conectate.

China a înregistrat creșteri economice care-i asigură suportul financiar necesar dezvoltării puterii militare capabile să o impună o mare putere globală în perspectiva apropiată dar îi asigură cert statutul de putere regională și cu manifestarea unui comportament hegemonic. Nu este dispusă să împartă statutul de mare putere în Oceanul Indian nici cu претенdenți regionali (India) și nici cu cei nonregionali (SUA). Elocventă este și sugestia unui amiral chinez făcută amiralului american Timothy J. Keating, șeful Unității de Comandă U.S. Pacific din 2007, de a divide regiunea Indo-Pacifică în două zone: una dintre ele sub tutela Chinei (de la vest de Hawai și Oceanul Indian) și cealaltă sub tutela SUA (la est de Hawai)³¹.

În regiunea Asia-Pacific-Oceanul Indian are loc o cursă a înarmărilor iar în spatele acțiunilor diplomatice sunt interese hegemonice.

Bibliografie

Troncotă Cristian, Doctrine și strategii de securitate - suport de curs la Universitatea „Lucian Blaga” – Sibiu, ianuarie-februarie 2012.

Dobrescu Paul, Geopolitică, Editura Comunicare.ro, București 2003.

Ioana-Bianca, Berna, China în noua arhitectură de securitate a Oceanului Indian, în Monitor Strategic nr. 3-4/ 2010.

Mircea, Virginia, Hegemonia Chinei în „Cadran politic- revistă de analiză și informare politică”, an III, nr. 32-33, decembrie 2005- ianuarie 2006.

India: consolidarea prezenței militare la granița cu R.P. Chineză”, analiză “STRATFOR”, 22.07.2013.

Colectiv, „Monitor strategic”, București, Centrul Editorial al Armatei, 2010.

Raul Bierbaum, „Budhist China at the century's Turn”, The China Quarterly, 2003.

Aymeric Chaparde, „La strategie globale des Etats–Units face a l' émergence de la Chine”, Revue française de géopolitique, 2003.

***

<http://www.alexandru-grumaz.ro/?=1798>

<http://www.nato.int/docu/review/2009/Asia/risc-china>

<http://www.lumeamilitara.ro/index.php?mod=articol&idart=31&numar4/2005>

<http://www.rumaniamilitary.ro/tag/stramtoare-malacca>

<http://www.geopolitics.ro/stramtoarea-malacca-intalnirea-giganților/>

<http://www.mapofchina>

<http://www.hartaindia>

Note:

¹ Ioana - Bianca, Berna, China în noua arhitectură de securitate a Oceanului Indian, Monitor Strategic nr. 3-4/ 2010, p. 45.

² Mircea, Virginia, Hegemonia Chinei „Cadran politic- revistă de analiză și informare politică”, anul III, nr. 32-33, decembrie 2005-ianuarie 2006, p. 4.

³ Troncotă, Cristian, Doctrine și strategii de securitate- suport de curs la Universitatea „Lucian Blaga” – Sibiu, ianuarie-februarie 2012, p. 203-204.

⁴ Dobrescu Paul, Geopolitică, Editura Comunicare.ro, București 2003, p. 229.

⁵ Munții Hymalaya

⁶ Dobrescu Paul, Op. Cit., p. 231.

⁷ Se remarcă Marele Bombay (15 milioane locuitori), Calcuta (11 milioane locuitori) și New Delhi (9 milioane locuitori).

⁸ <http://www.lumeamilitara.ro/index.php?med>

⁹ <http://www.cadran politic.ro/p=3780geopolitical/RO.index.htm>

¹ Ibidem

¹ <http://www.nato.int/docu/review/2009/Asia/risc-china>

¹ Cf. "Dosare ultrasecrete", 25 noiembrie 2006

¹ Troncotă Cristian, Doctrine și strategii de securitate-suport curs la Universitatea „Lucian Blaga”- Sibiu, ianuarie-februarie 2012, pp 217-218

¹ Dobrescu Paul, Op. Cit., p. 232.

¹ Dobrescu Paul, Op. Cit., p. 232-233.

¹ Cf. **Aymeric Chaparde**, „La strategie globale des Etats–Units face a l' émergence de la Chine”, Revue française de géopolitique, 2003

¹ Cf. Dobrescu Paul, Opus citat, pp 207-208

¹ <http://www.lumeamilitara.ro/index.php?med>

¹ Prin Doctrina clasică a castelor și filosofiei reîncarnării se consideră că o persoană aparținând prin naștere unui grup social inferior va renaște într-una din castele conducătoare.

² <http://www.geopolitics.ro/stramtoarea-malacca-intalnirea-giganților/>

² Este o strategie de a limita accesul în Asia de Sud și Sud-Est în general și în Strâmtoarea Malacca în special, a SUA și a Indiei, prin controlul nodurilor navale din țările din regiune (Birmania, Thailanda, Sri Lanka, Pakistan, Seychelles, Cambodgia, Tanzania)

² <http://www.geopolitics.ro/stramtoarea-malacca-intalnirea-giganților/>

² <http://www.alexandru-grumaz.ro/p=2295>

² <http://www.rumaniamilitary.ro/>

² Forțele Terestre sunt organizate în 3 divizii cu 3600 tancuri (T 90, T 72, T 55, Vigayanta), 3000 transportoare blindate și peste 5000 piese de artilerie de diferite calibre.

² Forțele Aeriene dispun de avioane de asalt tip MIG 21, MIG 29, Sukhoi 30 K, Mirage 2000, MIG 27, Jaguar, Bombardier, Tupolev, etc., 200 diferite avioane transport și peste 100 elicoptere.

² Forța navală a Indiei cuprinde un portavion, 8 distrugătoare lansatoare de rachete, 11 fregate, 24 corvete lansatoare de rachete, 11 nave de patrulare, 16 submarine și 10 nave transport trupe și debarcare de diferite mărimi.

² <http://www.lumeamilitara.ro/index.php?med>

² Pentru construirea acestor obiective de infrastructură statul Indian are planificate 5 miliarde dolari.

³ India: consolidarea prezenței militare la granița cu R.P. Chineză”, analiză “STRATFOR”, 22.07.2013.

³ Ioana-Bianca Berna, China în noua arhitectură de securitate a Oceanului Indian, în monitor strategic, nr. 3-4, 2010, p. 51

Politica externă a României în perioada contemporană. O perspectivă

----- Locotenent drd. Alexandru Cristian, Colegiul Național de Apărare

Introducere

Integrarea României în N.A.T.O. și în U.E. este împlinirea obiectivului major de politică externă după căderea Cortinei de Fier. Anii ce au precedat acest eveniment au fost ani grei, de convulsii politice reprezentate de schimbări dese de guvern dar și sociale un exemplu clar sunt Mineriadele. Tranziția este un proces greu plin de capcane, de ambiții dar și de orgolii. Ambiția și orgoliul guvernelor de a realiza un stat democratic cu o economie de piață funcțională grefat pe o nomenclatură rigidă și o societate închisă, inflexibilă dar și o rigiditate a mentalităților corpului social românesc, a putut în aceste condiții, claca.

În imaginarul colectiv al anilor 1990 se împlinea visul de o jumătate de secol, vin americanii. Aceștia au venit dar și venirea lor nu putea produce o nouă revoluție la scara clasei politice, obișnuite cu un balcanism materialist istoric, dar și cu o societate obișnuită cu un stat care avea grijă de ea de la naștere la maturizare până la moarte. Invazia ideilor occidentale a zdruncinat poporul român care supus presiunii politice de integrare rapidă și fără un calcul rațional, într-o Europă care pentru noi apusese demult a produs mari rupturi sociale. Astfel țara s-a împărțit în cei care doreau occidentalizarea țării și cei care au rămas fermi pe poziții și laudau în mod public sau în privat defunctul regim. Un regim a cărui moștenire o avem azi reprezentată în lipsa inițiativei la nivel personal dar și în construcțiile megalitice de prost gust care reprezintă măreția de beton și oțel a unei țări încremenite într-un timp istoric demult sfârșit.

Procesul cel mai dureros al acestei tranziții l-au suferit instituțiile statului neobișnuite cu relativa independență occidentală dar și cu mobilitatea muncii. Înainte de revoluție funcționarul era încremenit pe un post aproape toată viața, avea aceeași casă și poate o mașină, singura a familiei. Acum mișcarea inter-instituțională și posibila libertate a schimbării locului de muncă a produs un haos la nivelul instituțiilor, cel

mai bine evidențiat în societate prin anarhia cozilor dar și prin labirinturile unei birocrații vechi și una computerizată care nu-și găsește locul în actuala schemă a societății, o societate închisă supusă unei rapide deschideri.

Țara a trecut prin grele încercări până a fost posibilă capacitarea tuturor resurselor pentru atingerea obiectivelor dar și înlăturarea obstacolelor. Acum ne-am întors în Europa, un loc pe care l-am obținut acum câteva secole, plini de speranță dar și de legitimitate. Misiunea clasei politice este să ne păstreze acest loc cât mai mult timp dar și să ne ferească de mari dezamăgiri în lungul proces de integrare europeană, de atenuare a diferențelor culturale dar și de revoluționare a mentalităților.

Noua identitate strategică a României

Aderarea României a reprezentat un scop primordial al politicii noastre externe. Am avut multe obstacole de depășit, a fost un drum încununat cu multe nereușite și dezamăgiri dar de o mică dimensiune toate fiind surclasate de împlinirea țelului suprem, aderarea la Alianța Nord Atlantică cea mai puternică alianță a istoriei dar și integrarea în Uniunea Europeană cel mai de succes proiect federalist al istoriei. După 1991 alianța a lansat la Roma **Noul Concept Strategic** în care stabilea clar scopul unei noi alianțe denumite de unii analiști N.A.T.O. II, lupta pentru păstrarea păcii și securității în lume. Conceptul strategic este intim legat de disoluția imperiului sovietic și de crearea vidului geopolitic în regiunea euroasiatică. Problema geopolitică majoră a fost reprezentată de limitele extinderii.

Până unde avea voie alianța să se extindă pentru a nu supăra moștenitoarea U.R.S.S. Federația Rusă. Depășit acest obstacol prin fondarea în 1997 a Consiliului N.A.T.O. - Rusia, alianța avea undă verde să-și exporte securitatea către fosta zonă roșie a Europei.

România a fost de-a lungul istoriei sale un stat care a fost nevoit să folosească conceptul de pendulare în diplomație.¹ Pentru a scăpa de furia expansionismului rusesc în sec. XIX am semnat tratatul de alianță cu Puterile Centrale în 1883. Când interesul național a fost pe primul plan România s-a decis de aliații săi și în Consiliul de Coroană de la Sinaia (1914) clasa politică a hotărât neutralitatea țării. Ulterior am intrat în 1916 de partea Antantei în război, veridicitatea acestei opțiuni fiind Marea Unire de la Alba Iulia din 1918. În perioada interbelică am aderat la Liga Națiunilor, unde Nicolae Titulescu a fost o voce puternică a primei structuri de securitate colectivă de tip postmodern.² În Al Doilea Război Mondial modificarea opțiunii în cursul războiului a fost atunci socotită ca o portiță de salvare. În cele din urmă s-a dovedit că nu am putut scăpa de forța puterii ruse. Personal cred că nu puteam scăpa de U.R.S.S. nici dacă luptam alături de ei, eram un model democratic prea aproape de ei și puteam fi o intoxicare pentru modelul stalinist, așa că trebuia să fim supuși. În perioada comunistă după izolarea anilor 1950, mișcarea de frondă în fața Tratatului de la Varșovia, nesprrijinirea invaziei Cehoslovaciei în 1968 ne-a adus un capital politic extern enorm, apogeul său fiind vizita lui Nixon la București în 1969.

După căderea regimului comunist liderii politici au înțeles că viitorul României era aproape de Occident. Singura mare eroare fiind cea a președintelui Ion Iliescu care s-a grăbit în aprilie 1991 să semneze un tratat cu Uniunea Sovietică, un colos muribund.³

O lungă perioadă de timp puterea noastră internațională a fost mai slabă decât forța noastră fizică reală.⁴ Revenirea noastră la masa deciziilor s-a petrecut cu integrarea în N.A.T.O. urmată de cea în U.E.

După noiembrie 2002 când la Praga am primit M.A.P-ul, România s-a angajat într-o serie de reforme interne pentru a depăși decalajul politic, economic, social și militar față de țările din vest. Astfel acest decalaj mare a fost reprezentat de:

1. un sistem de valori democratice, o implementare a unor strategii de integrare într-un nou sistem colectiv de securitate.

2. o armată profesionalizată, în perioada comunistă doctrina principală era „Lupta întregului popor” armata trebuia să își reducă efectivele (în prezent 75.000) și să colaboreze cu societatea civilă pentru o integrare deplină.

3. o reformă a imaginii armatei, o armată modernă, neutră, neangajată, folosită doar pe plan extern.

4. reducerea decalajului tehnologic prin instruire pe simulatoare moderne, management al spațiului aerian dar și achiziționare de armament modern. Dezvoltarea unei bogate infrastructuri de comunicare dar și informatice.⁵

România trebuia să treacă de la tipul de armată de apărare la cea de armată de securitate după modelul occidental.⁶ Integrarea în N.A.T.O. oferă României

cele mai puternice garanții de securitate din toată istoria sa. Alianțele se fac și se fac conjunctural dar Alianța Nord Atlantică este în primul rând un set de valori comune și este dacă pot să o numesc astfel, gardianul lumii libere.

O nouă identitate strategică a României are o componentă fundamentală și anume trecerea de la apărarea intereselor imuabile și vitale; apărarea frontierelor, integritatea teritorială și independența politică la promovarea intereselor naționale în cadrul unei alianțe care îți asigură din start supraviețuirea statală.⁷ România trebuie să asigure resurse unei apărări colective care asigură inclusiv apărarea teritoriului național dar și cel al spațiului euroatlantic. Un scop nou privind securitatea națională este reprezentat de apărarea drepturilor omului.⁸

Zona N.A.T.O. este o zonă de siguranță în care țara noastră este parte integrantă, dar în jurul ei se află o zonă plină de pericole, posibile conflicte și incertitudini. România deși este sub umbrela N.A.T.O. este înconjurată de zone de haos și dezordine după expresia lui Robert Cooper. În sud ne învecinăm cu Balcanii, zona fostului spațiu iugoslav, în nord și nord-est cu Ucraina o țară sfâșiată între est și vest dar și cu Republica Moldova, un stat aflat în zona gri a relațiilor internaționale după unii specialiști în analiza conflictului separatist transnistrean și Marea Neagră o zonă plină de surprize și confruntări geopolitice.⁹

Extinderea N.A.T.O. de la Marea Baltică până la Marea Neagră este realizarea unui țel major pentru alianța care exportă securitate. Această extindere coroborată cu cea U.E. a eliminat posibilitatea unui conflict militar în Europa.¹⁰

După integrarea în Uniunea Europeană realizată cu mult efort dar și cu multă ambiție România trebuie să adopte consensualismul și antisuveranismul acestei uniuni.¹¹ Aderarea s-a făcut cu două clauze importante și anume monitorizarea europeană a justiției dar și restricții pe piața forței de muncă europene.¹² În Uniunea Europeană toate statele urmăresc același drum și anume cel supranațional dar și integraționist.¹³ Integrarea trebuie realizată deplin cu pași mărunți fără a produce un șoc cultural sau civilizațional, diferențele culturale și alteritatea societăților sunt poate problema numărul unu a Europei unite.

Dificultatea U.E. în conturarea unei politici externe este imposibilitatea găsirii unei identități strategice proprii dar și a unei politici unitare față de actori relevanți cum ar fi Rusia¹⁴. De exemplu diferența de viziune dintre Franța și Marea Britanie în raport cu statul rus. Politica lui Ianus va fi prezentă în viitorul strategic al României. Politica externă și de apărare are doi poli opuși. Polul pozitiv este consolidarea identității strategice, integrarea deplină în N.A.T.O. și U.E. și găsirea unui drum intern pentru a găsi mecanisme de cooperare cu o lume post-modernă euroatlantică. Polul ne-

gativ este încercuirea lumii sigure de zone de turbulențe geopolitice, de instabilitate, de pericole și de incertitudini geostrategice. Ethosul idealist liberal trebuie înlocuit cu un realism care poate înlătura pericolul asupra lumii sigure.¹⁵

În strategia națională de securitate concepută în 2007 o cerință majoră a politicii externe este construirea unei identități europene și euroatlantice. N.A.T.O. este principala structură de apărare colectivă capabilă să garanteze securitatea, pacea și prosperitatea zonei democratice și a focarului de libertate individuală și colectivă reprezentat de Uniunea Europeană.¹⁶

Conturarea unei noi identități strategice reprezintă trecerea de la modernitate și incertitudine la un timp post-modern unde putem găsi siguranță și prosperitate.¹⁷ Construirea acestei identități este intrinsec legată de valorificarea resurselor umane și naturale ale țării noastre, a venit timpul ca țara noastră să aibă o putere pe scena internațională direct proporțională cu potențialul ei socio-demografic, cultural și economic.

O Nouă Strategie de Apărare și Securitate

Dupa integrarea în Uniunea Europeană în fața noilor provocări internaționale România și-a conturat o nouă strategie națională de securitate. Președintele Traian Băsescu susține că securitatea țării este bazată pe doi piloni, capacitate de anticipare și de acțiune pro-activă.¹⁸

Strategia de securitate vizează starea de legalitate, siguranța cetățenilor, securitatea publică, prevenirea și contracararea terorismului, capacitatea de apărare a statului, protecția împotriva dezastrelor naturale, menținerea condițiilor optime de viață, evitarea deteriorării infrastructurii critice.¹⁹ Vectorii securității naționale sunt: politici, economici, diplomatici, juridici, educativi, militari sprijiniți de activitatea de informații și contrainformații.²⁰

După cum putem observa centrul acestei noi strategii de apărare este cetățeanul, motorul cel mai important al unei democrații. Sistemul democratic se bazează pe forța intrinsecă și extrinsecă a cetățenilor, a corpului civil care legitimează puterea. Două resurse de putere în lumea modernă sunt: forța și legitimitatea.²¹ Siguranța cetățeanului este mai presus de siguranța statului deoarece ea este asigurată de integrarea în structura de securitate euroatlantică.

Strategia are la temelia ei democrația, libertatea, egalitatea și supremația legii, respect pentru demnitatea omului și a cetățeanului, drepturi și libertăți fundamentale, responsabilitate civică și pluralism politic.²² În primul capitol al strategiei se vorbește de necesitatea integrării reale și depline în U.E., asumarea responsabilă în N.A.T.O. dar și creșterea bunăstării și nivelului de trai al cetățeanului român. Este introdus conceptul de securitate societală teoretizat pentru

prima oară de Barry Buzan. Este în realitate grija pentru o societate normală fără discrepante majore, cu niște clase sociale bine conturate dar nu fixe și imuabile, cu o structură colectivă sănătoasă nu o societate închisă, traumatizată de conflicte, speriată, temătoare uneori chiar nevrotică.

Sunt identificate și oportunități strategice în Balcani, România poate profita de dezvoltarea gradului de interoperabilitate în cadrul N.A.T.O. dar și de parteneriatul strategic cu S.U.A. (1997) pentru a interveni în zonă.²³ Riscurile pe care țara le poate întâmpina sunt terorismul internațional, proliferarea armelor de distrugere în masă, conflicte regionale, criminalitate transnațională organizată și guvernare inefficientă.²⁴ Ideile de la care a pornit elaborarea acestei strategii sunt cele de securitate în interiorul U.E. și N.A.T.O. și apărarea față de zona nesigură a Europei. Mai sunt menționate și fenomene grave de natură geofizică, meteo-climatice critice aceste fiind reprezentate de hazardul naturii de care nici un stat din lume nu se poate feri sau preîntâmpina.

Reperul major al politicii de securitate este campania anti-terorism și participarea militară la combaterea sa, politica de toleranță zero împotriva terorismului.²⁵ După 11 septembrie lumea s-a trezit sub pericolul unei amenințări poate mai puternice decât cea nucleară și anume terorismul internațional. Înainte se știa exact de unde poate veni pericolul și ce efect poate avea, acum pericolul este invizibil și poate lua forme diferite de la mici bombe artizanale la tone de trotil. Pericolul trebuie combătut de toate statele implicate în acest război cu necunoscutul. Decizia de a porni război împotriva terorismului a fost una politică dar și strategică.²⁶ Tot în strategie este subliniată necesitatea de a combate proliferarea armelor de distrugere în masă, prin politici de contraproliferare, neproliferare și crearea unui sistem național de control și cooperare cu structuri din spațiul euroatlantic. Grija principală a statelor democratice este apărarea cetățenilor săi și crearea unui climat de securitate și siguranță unde societatea se poate dezvolta la adăpost de orice amenințare.

Raportul României cu N.A.T.O. este puternic reprezentat prin sublinierea necesității perfecționării și coordonării politice, dar și a împărțirii valorilor și intereselor comune, consolidarea apărării colective și a securității euroatlantice.²⁷ Este o împărțire echitabilă a beneficiilor și responsabilităților dar și a securității. U.E. este văzută ca o structură de securitate paneuropeană, euroasiatică cu puternice implicații în zona Orientului Mijlociu și a Maghreb-ului.

România va susține dezvoltarea politicii externe și de securitate comună, a politicii europene de securitate și apărare prin capacități militare, combaterea terorismului, prin rezolvarea urgențelor civile în spațiul comunitar.²⁸ Mai este subliniată și politica de vecină-

tate, operațiuni de gestionare a crizelor regionale, securizarea fluxurilor energetice și comerciale și crearea unui mediu stabil și de securitate în regiunea estică, sud-estică, pontică. Intervenția comunității euroatlantice prin impunerea modelului democratic și menținerea păcii în Balcani asigură o regiune mai sigură, mai stabilă, acest lucru a fost posibil odată cu integrarea României și Bulgariei în N.A.T.O. Soluționarea problemelor de securitate în Balcanii de Vest se poate realiza doar prin integrarea europeană și euroatlantică a zonei, România trebuie să sprijine efortul organizației prin exportarea modelului euroatlantic către vecinii săi.²⁹ Tot aici se susține că soluționarea problemelor poate fi veni preponderent din cadrul regiunii. Un obiectiv fundamental al strategiei este securitatea democratică, egalitatea și libertatea tuturor cetățenilor, pentru aceste lucruri trebuie canalizate toate eforturile și toate mijloacele.³⁰

Strategia de securitate are două direcții bine cimentate. Dimensiunea securității euroatlantice și integrarea europeană, protejarea și respectul față de drepturile omului în general și în particular ale cetățeanului român. Este o strategie cu o viziune profund democratică cu un puternic filon umanitar, grija pentru cetățean este cheia de boltă a acestei strategii.

Regiunea Mării Negre o nouă provocare geopolitică

De-a lungul istoriei spațiului pontic stăpânirea acestei zone a fost a unei singure puteri, niciodată două puteri nu și-au impus hegemonia asupra acestui spațiu. Marea Neagră a fost "lac" grecesc, roman, bizantin, venețian, otoman. Acum în perioada modernă statele riverane ale mării își dispută întâietatea acestei zone de legătură cu sudul Caucazului, cu Asia Mică, cu Orientul Mijlociu chiar și cu Asia Centrală. În prezent s-a formulat și împământenit o nouă formulă care să definească acest areal geopolitic dar și geografic Regiunea Extinsă a Mării Negre (REMN). România ca stat de o importanță strategică mare este statul riveran cu pretenții de vector geopolitic influent. În această zonă are doi competitori importanți și deloc neglijabili: Federația Rusă și Republica Turcă.

În strategia de securitate România are un interes strategic fundamental ca REMN să fie stabilă, democratică, conectată structurilor europene și euroatlantice.³¹ Regiunea Mării Negre este un conector de importanță strategică ce leagă comunitatea euroatlantică (factor furnizor de securitate și consumator de energie) de arealul Orientului Mijlociu Lărgit-Marea Caspică-Asia Centrală (factor furnizor de energie și consumator de securitate).³²

Marea Neagră este principalul spațiu de tranzit al energiei. Zona prezintă multe provocări la adresa securității: terorism, trafic de armament, narcotrafic, gu-

vernare inefficientă, conflicte înghețate. Regiunea Extinsă a Mării Negre este poate cea mai bogată regiune a Europei în conflicte înghețate (Moldova- Transnistria, Georgia-Osetia, Abhazia, Azerbaidjan-Nagorno-Karabah, Federația Rusă-Cecenia).³³ Statele riverane trebuie să fie capabile să dezvolte politici interne și externe pentru a elimina fenomenele care pot dăuna grav securității.

România are o strategie europeană, euroatlantică pentru Marea Neagră. Țara noastră luptă ferm pentru instituționalizarea Forumului Mării Negre.³⁴ România propune soluții pentru securizarea zonei REMN prin soluționarea conflictelor separatiste, nerecunoașterea și neîncurajarea regimurilor secesioniste, contracararea fermă a terorismului, retragerea trupelor străine staționate ilegal în enclave politice, dezarmarea formațiunilor paramilitare, desființarea depozitelor de armament, muniții și explozibili sub control internațional.³⁵

Aș vrea acum să analizez relația României cu doi actori importanți la Marea Neagră, Turcia și Federația Rusă. România și Turcia au o bogată istorie comună, plină de confruntări militare de la luptele voievozilor pentru neatârnarea țării până la războiul de independență 1877-1878. În 1878 sunt stabilite relații diplomatice cu Turcia, ulterior în 1938 la nivel de ambasadă.³⁶ Turcia este un stat important la Marea Neagră, un stat puternic din punct de vedere demografic (77 milioane), economic, politic și militar. Elitele turce sunt împărțite pe trei segmente. Primul segment este reprezentat de calea europeană, integrarea în U.E., al doilea segment este afirmarea panturcismului în Asia Centrală și al treilea cel islamic, Turcia o putere regională în Orientul Mijlociu și hegemon în lumea islamică.³⁷

Turcia și România au avut relații bune între 2001-2009 reflectate în schimburile comerciale bilaterale în valoare de 8 miliarde de dolari în 2008. România a primit cu entuziasm fondarea Organizației de Cooperare la Marea Neagră (BSEC).³⁸ Ca putere regională, prin controlul strâmtorilor Bosfor și Dardanele, Turcia cere nemedificarea Convenției de la Montreux și partajarea influenței cu Rusia. În ultima perioadă diplomația turcă s-a apropiat de Rusia, un semnal îngrijorător pentru N.A.T.O.³⁹ România ajută Turcia în drumul ei către integrarea europeană prin intermediul Politicii Europene de Vecinătate și Sinergie a Mării Negre. Turcia este văzută ca o punte între Marea Neagră și Mediterana. La începutul anilor 1990 statul turc a sprijinit integrarea euroatlantică a țării noastre, noi acum suntem datori să sprijinim Turcia în realizarea obiectivului major al politicii externe turce integrarea în Uniunea Europeană. Această integrare poate fi realizată doar cu menținerea doctrinei "zero conflicte cu vecinii". România trebuie să sprijine eforturile de integrare în U.E. pentru a nu lăsa statul turc pradă islamistilor și a contribui la nașterea unei Turcii islamiste un lucru ce ar re-

prezenta un real pericol pentru stabilitatea zonei.⁴⁰

România crede în unipolaritate și anume REMN să fie sub dominația N.A.T.O. și a U.E. iar Turcia în multipolaritate și anume partajarea zonei de influență cu Rusia dar și cu Vestul.⁴¹ Turcia și România trebuie să găsească o cale comună de colaborare, un mijloc de dialog pozitiv. Trebuie avut în vedere un joc cu sumă pozitivă, Turcia în U.E. iar țara noastră un important actor regional cu beneficii maxime. România trebuie să sprijine integrarea în U.E. a Turciei pentru a nu permite pericolului islamist dar și militarist conservator să se abată asupra acestui stat de religie musulmană dar cu un profund caracter laic și democratic. O Turcie europeană ar securiza și exporta valori democratice în zona Asiei Mici și ar descuraja avântul islamist naționalist. Despre relația cu Turcia o remarcă interesantă, inteligentă și pragmatică a avut-o fostul șef al diplomației române Adrian Cioroianu: „România și Turcia au relații excelente pe hârtie dar nici un proiect bilateral în viitor”⁴²

Un alt actor important este Rusia, un gigant militar dar un stat fragil din punct de vedere economic. O diplomație puternică, agresivă, am putea spune o „diplomație a hidrocarburilor”. În 2003 s-a semnat tratatul de bază româno-rus ce a reprezentat o garanție a acceptului rus în privința integrării noastre în Alianța Nord Atlantică.⁴³ Tensiuni cu acest puternic stat am avut de a lungul istoriei noastre, recent cele mai spinoase probleme au fost legate de tezaurul românesc, dosarul Basarabia și integrarea în N.A.T.O. Rusia a reprezentat un factor inhibitor în REMN, a ignorat mereu acțiunile noastre, nu a sprijinit proiectele noastre. O mare furie a fost exprimată când România a acceptat instalarea de baze americane pe teritoriul ei.⁴⁴ Președintele Traian Băsescu a iritat diplomația rusă când a folosit sintagma Marea Neagră „lac rusesc” în cadrul unei alocuțiuni ținute în cadrul Parlamentului European. Doctrina Medvedev a produs îngrijorare la București dar și în alte capitale europene, aceasta permite folosirea forței în afara teritoriului național pentru a apăra intereselor vitale ale statului și integritatea fizică a cetățenilor ruși.⁴⁵

Clasa politică românească nu are un punct de vedere unitar în raport cu Rusia, unii lideri sunt intransigenți și cer să fim tratați pe picior de egalitate, alții cer să avem un punct de vedere constructiv și pragmatic. Unii analiști ruși cred că țara noastră este o amenințare la adresa țării lor deoarece dorim cu înverșunare unirea cu Republica Moldova.⁴⁶

Relația cu Rusia trebuie bine conturată și bine analizată. Deși este un pol al repulsiei și al statului autoritar în mentalul colectiv, trebuie avut în vedere faptul că dependența energetică de Rusia nu ne dă o mare manevrabilitate externă și nici puterea de a afirma orice despre acest important stat. Trebuie să dăm dovadă de inteligență diplomatică să încercăm să inte-

grăm Rusia în planurile noastre privind REMN să nu mai fim așa de ofensivi la adresa lor și să îi facem să înțeleagă că nu suntem un stat revizionist ci un stat democratic, pașnic și concentrat pe dezvoltarea internă dar și pe susținerea externă a valorilor democrației occidentale.

În planurile diplomației române din anul 2005 prioritățile erau legate de cooperarea regională în zona REMN și a Caucazului, democratizarea și stabilizarea Irakului.⁴⁷ În prezent dezvoltarea acestei zone este un obiectiv important prin sublinierea întăririi rolului României în politica de vecinătate, o viziune ambițioasă și pragmatică.⁴⁸

Această provocare geopolitică este reprezentată de doi vectori. Ajutorul dat Turciei în drumul către integrarea europeană și normalizarea relațiilor cu Rusia. În opinia mea împlinirea acestui fapt va duce la prevalența României în această zonă și la consolidarea statului dar și la percepția unui lider regional cu viziuni democratice. România va putea fi percepută ca vârful de lance al spațiului euroatlantic o punte de legătură între vest și est, un stat care poate fi un pol pentru celelalte state din zonă. Totul depinde de înțelepciunea noastră și de o profunzime a gândirii geopolitice pe care liderii noștri politico-militari trebuie să o dobândească.

Încheiere-integrare euroatlantică sau sindrom al frontierei?

Integrare sau marginalizare? O dilemă a viitorului pe care țara noastră trebuie să o depășească. Integrarea în N.A.T.O. s-a întâmplat sub auspiciile atacurilor teroriste. România în 2004 era un stat fragil din punct de vedere economic obținând la limită statutul de economie funcțională.⁴⁹ Admiterea în N.A.T.O. a fost posibilă datorită unor factori cumulativi, o combinație între progres efectiv și relativ și bunăvoința Occidentului.⁵⁰ Uniunea europeană a dorit să se extindă la Marea Neagră, având astfel nevoie de România. Lucian Boia susține că românii au prins momentul potrivit și au dovedit o bună adaptabilitate. Entuziast, președintele Băsescu a lansat axa Washington - Londra - București.

Sindromul de frontieră este încă prezent în mentalitatea liderilor politici prin faptul că nu au dat dovadă de curaj și impetuoșitate în susținerea proiectelor europene. Ne-am mulțumit cu resturi de mari proiecte europene, gazoductul South Stream trebuie să fie o mare oportunitate și un aer nou pentru economia noastră, trebuie să profităm de invitația Rusiei. Acest sindrom este vizibil și la separarea internă din cadrul regiunilor istorice. Este drept, există o mare diferență între Transilvania și Vechiul Regat dar trebuie depășită această barieră mentală. Între Occident și Orient ne-am zbatut mult timp, să nu uităm că din punct de vedere geografic suntem mai aproape de Europa

Centrală decât cea de Est. Frontiera aceasta invizibilă trebuie să înceteze odată cu dorința noastră de integrare reală și deplină în Uniunea Europeană o zonă supranațională, o comunitate de state națiune după cum noi înșine o denumim preluând modelul francez, unde frontiera nu mai există.

Depășirea acestui sindrom de frontieră, de margine, a temerii că la est stă ursul rusec, ține de capacitatea liderilor de a explica poporului român că am intrat

într-o comunitate sigură și prosperă, că nu mai suntem după cum auzim de multe ori la marginea Europei. Am recuperat handicapul de credibilitate, acum suntem parteneri serioși și plini de seriozitate, acest lucru trebuie demonstrat prin dorința României de a privi către Vest dar și către Est cu încredere că este într-o zonă europeană fără frontiere către vest și cu frontieră solidă în est, că suntem în interiorul acestei construcții politice nu la margine, nu împărțită în două,

Bibliografie generală

Surse carte

Boia Lucian *România țară de frontieră a Europei*, Editura Humanitas București, 2007

Cioculescu Șerban Filip, *Terra Incognita?*, Editura Militară București, 2010

Maior George Cristian, *Noul Aliat*, Editura Rao București, 2009

Frunzetti Teodor, Zodian Vladimir, coord, *Lumea 2005*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2005

Frunzetti Teodor, Zodian Vladimir coord, *Lumea 2013*, Editura Rao, București, 2013.

Surse Web

<http://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf>

<http://www.mae.ro/node/1605>

<http://www.mae.ro/>

Note:

¹ George Cristian Maior, *Noul Aliat*, Editura Rao București, 2009, p. 65

² George C. Maior. op. cit. m. p. 61

³ Lucian Boia, *România țară de frontieră a Europei*, Editura Humanitas București, 2007, p. 156

⁴ George C. Maior. op. cit. pp. 66-67

⁵ ibidem. pp. 275-279

⁶ George C. Maior, op. cit., pp. 275-279

⁷ ibidem p. 71

⁸ ibidem

⁹ ibidem pp. 77-79

¹⁰ ibidem. p. 94

¹¹ ibidem. p. 45

¹² Lucian Boia. op. cit. p. 175

¹³ George C. Maior, op. cit. p. 75

¹⁴ ibidem. p. 71

¹⁵ ibidem. p. 99

¹⁶ <http://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf>

¹⁷ George C. Maior. op. cit. p. 101

¹⁸ <http://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf>

¹⁹ ibidem

²⁰ ibidem

²¹ George C. Maior, op. cit. p. 53

²² [://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf](http://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf)

²³ ibidem

²⁴ ibidem

²⁵ ibidem

²⁶ George C. Maior, op. cit. p. 98

²⁷ [://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf](http://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf)

²⁸ [://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf](http://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf)

²⁹ ibidem

³⁰ ibidem

³¹ <http://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf>

³² ibidem

³³ ibidem

³⁴ ibidem

³⁵ ibidem

³⁶ Șerban Filip Cioculescu, *Terra Incognita?*, Editura Militară București, 2010, p. 307

³⁷ ibidem. p. 308

³⁸ ibidem. p. 311

³⁹ ibidem. p. 316

⁴⁰ ibidem. p. 317

⁴¹ ibidem. p. 324

⁴² Apud Șerban Filip Cioculescu, op. cit. p. 323.

⁴³ ibidem. p. 333

⁴⁴ ibidem. p. 324

⁴⁵ ibidem. p. 338

⁴⁶ ibidem. p. 340

⁴⁷ ibidem. p. 346

⁴⁸ <http://www.mae.ro/node/1605>

⁴⁹ Lucian Boia op. cit. p. 174

⁵⁰ ibidem

Incursiune în Țara Luanei

Chilia lui Dionisie Torcătorul

----- Locotenent-colonel Romeo Feraru, Divizia 2 Infanterie „Getica”

În numărul anterior aminteam de o serie de așezări monahale de pe Valea Nișcovului, de această dată, urmăm un traseu ce va proba, încă o dată, că Valea Buzăului își merită renumele de „Athos Românesc”. Vom merge în Țara Luanei, la așezările rupestre renumite prin istoria lor. Enigmele brodate pe marginea acestora și presupusa lor încărcătură energetică, apărută în ultimii 50 de ani, sunt alte motive ce îndrituiesc motivația pelerinului sau călătorului.

Plecăm de la Buzău, pe Drumul Național 10, spre Brașov, iar la Măgura, urmând indicatoarele, facem la dreapta spre Bozioru. În drumul nostru ne putem opri în localitatea Pârscov, la casa memorială Vasile Voiculescu, renumit poet și prozator, medic militar în Primul Război Mondial, despre a cărei operă și viață am publicat mai multe articole în revista noastră. Ne îndreptăm spre ținta noastră: Nucu – Bozioru (55 km. din municipiu). Trecem prin sate de oameni gospodari, cu case răsirate, renumite prin livezile de pruni. După aproximativ 20 de minute, după localitatea Cozieni, facem la stânga, spre Fișici. Drumul de țară, de o calitate foarte bună, ne va duce, trecând prin locuri pitorești, pășuni și păduri, până la intrarea din satul Nucu. Lăsăm mașina în parcare amenajată de localnici și ne îndreptăm către așezările rupestre.

Pe partea dreaptă observăm colți de stânci, iar pe stânga, în locuri împrejmuite, izvoare cu apă sulfuroasă. Privind în zare, se deschide un spațiu sub formă de arc de cerc, cu păduri de foioase, alternând cu pâlcuri de conifere: cetatea Luanei. Legenda spune că Luana era un înțelept, un rege bătrân care își apăra porțile fortificației, și ai cărui ostași erau puternici, drepti și netămători. Atunci când erau răniți în războaie, Luana îi tămăduia cu apele vii din Valea Izvoarelor, astăzi, poate cele de la Fișici. Povestea regelui este legată de un cult al Soarelui, foarte vechi, care explică multitudinea de simboluri solare de pe pietrele (stele, sori, cruci) aflate în acest areal.

La intrare în cetate ne întâmpină Poiana Cozanei, iar spre est se află Grota Fundul Peșterii, pe ai cărei pereți se văd desene reprezentând o mulțime de pumnale, vârfuri de săgeată și de lance. Spre nord, ne apare o stâncă impunătoare, după ce ne orientăm, găsim o potecă ce ne conduce în vârful ei, unde o scară din lemn ne îndrumă spre o chilie, datată la 1639 și folosită de pustnici ca locuință și altar de rugăciune. În aceasta s-a retras, pentru mulți ani, în secolul al XIX-lea, Dionisie. El și-a instalat în chilie un război vertical, la care folosea lâna toarsă de el, de aici și numele de Torcătorul.

Biserica lui Iosif

Ne întoarcem, pe aceeași potecă, urmând traseul marcat, spre Biserica lui Iosif. După un urcuș de vreo 20 de minute, printr-o falnică pădure de fag, se arată cea mai impunătoare și cea mai bine conservată dintre sihăstrie. Este situată la baza unei stânci piramidale și are hramul Sfântul Ioan Bogoslov. Prezența deasupra ușii a simbolului creștin, străvechi, ichtis (pește), a condus la opinia existenței în acest loc a unei biserici paleocreștine, după cum, alte elemente arhitecturale, plasează originea schitului în secolele X sau XIII. Prima atestare documentară este însă din 1587, iar ultima din 1733.

De aici, ne îndreptăm către Agatonul Vechi, folosind marcajul roșu de pe copaci. Chiar dacă astăzi este mai mult o dărămătură, îți poți închipui ușor cum arăta odinioară: o bisericuță, în buza prăpastiei adânci, sau poate un vechi sanctuar.

Nu te îndepărtezi prea mult și, după 5 minute de mers, te întâmpină, într-un luminiș, Schitul Agatonul Nou, cu hramul Sf. Ioan Zlataust (Ioan Gură de Aur). Din acesta se păstrează podeaua, peretele sudic, altarul și chilia alăturată.

Agatonul Nou

Urcăm spre Crucea Spătarului, depozitarea unei lungi povești. A fost ridicată, pe la anul 1821, de unul dintre cei mai bogați boieri ai Țării Românești, Spătarul Cristea, care se retrăgea în Munții Buzăului, împreună cu familia, de teama turcilor. În semn de recunoștință pentru aceste locuri, unde a scăpat de prigonitori, ridică o cruce, în vârful muntelui, care ar fi și marcajul unei comori, îngropată printre stânci. Continuăm traseul spre *Gheretă* și *Bucătărie*, alte două așezări rupestre, numite astfel, datorită vechii lor utilizări. Ajungem, urmând creasta dealului, pe vârful Țurțudui, de unde se poate privi culmile împădurite și stâncăria, deslușind locuri precum Ruginoasa, munții Buzăului și Vrancei. Aici, dincolo de informațiile, uneori cu aer de legendă, încurajate și de amatorii de protoistorie, circulă și ideea unor experimente militare de prin anii 80.

Pe drumul de întoarcere ținem coama *Cetății*, îndreptându-ne către vest, spre Piatra Îngăurită, una dintre

Babele de la Ulmet

piesele aflate în salba lăcașurilor rupestre de cult, datată în secolul IV-V d.Hr. Alături se află o cavernă care este asimilată intrării unui tunel, încă neexplorat, ce ar traversa munții sau unei vechi tainite de comoară. Coborând spre Poiana Cozanei, poposim la Schitul Sfântu Gheorghe cel mai vechi din zonă, ctitorit de Mihai Viteazul la 1596. Părăsim această străveche vatră de istorie, semnalată de Nicolae Densușianu, ca fiind un ținut al pelasgilor, cu nostalgia de a nu fi cunoscut, într-o singură zi, toate punctele sale de foc.

Pe drumul de întoarcere, la nici 2 km. se face un drum spre dreapta, către cătunul Ulmet, unde se află trovanții de Buzău, presărați prin pădure. Congrețiuni grezoase, asimilate de unii drept artefacte ale unei civilizații enigmatice, *Babele de la Ulmet*, de cele mai stranii forme, sunt sursa unor eresuri și povești perpetuate în mentalul colectiv al oamenilor locului, care le privesc precum niște pietre vii, ce cresc și se înmulțesc în vreme.

La 5 iulie a avut loc, la Buzău, ceremonia de plecare în Teatrul de Operații Afganistan a Grupului românesc întrunit de forțe pentru operații speciale ROU SOTG 3.

La eveniment au fost prezenți: ministrul apărării naționale, Mircea Dușa, șeful Statului Major General, general-locotenent Ștefan Dănilă, locțiitorul șefului Statului Major al Forțelor Terestre, general-maior Ion Ungureanu, comandantul garnizoanei Buzău, general-maior Nicolae Ciucă, reprezentanți ai eșaloanelor superioare, administrației publice locale, rude și apropiați ai militarilor care urmau să plece în misiune.

Ceremonia a început prin trecerea în revistă a formației de către ministrul apărării naționale, a continuat cu apelul general și serviciul religios, care s-a încheiat cu o rugăciune înălțată, pentru militarii care urmează să plece în teatrul de operații, de către preotul de garnizoană, părintele Alexandru Tudose.

Locotenent-colonelul Nicolaescu, comandantul ROU SOTG 3 s-a

adresat ministrului apărării și asistenței, specificând faptul că militarii pe care-i comandă sunt foarte bine pregătiți, au participat la exerciții complexe, încheiate cu evaluarea pentru misiunea pentru care au fost avizați ca fiind ași pentru a pleca în Teatrul de Operații din Afganistan.

Mircea Dușa a precizat, în alocuțiunea sa, că Grupul va merge într-unul din cele mai periculoase locuri, teatrul de operații din Afganistan, gata „pentru apărarea onoarei României, onoarea Armatei României, pentru îndeplinirea misiunilor în cadrul apărării colective, misiuni pe care le cunosc foarte bine, pentru că aveți în fața dumneavoastră trupele de elită ale Armatei României, detașamentele pentru operații speciale”.

Ceremonia s-a încheiat cu prezentarea, în static display, a unui detașament de tip alfa și cu defilarea grupului românesc întrunit de forțe pentru operații speciale ROU SOTG 3.

După mai puțin de trei luni de misiuni, în urma unei acțiuni de luptă în estul Afganistanului, doi militari din cadrul detașamentului, în țară membri ai Grupului naval de forțe pentru operații speciale, au căzut la datorie, în seara zilei de 22 septembrie, în urma unui atac cu un dispozitiv exploziv improvizat. Cei doi eroi, maistrul militar clasa a III-a Vasile Claudiu Popa și plutonierul Adrian Postelnicu, au fost înaintați în gradul de sublocotenent postmortem, au fost decorați cu *Ordinul Național Steaua României* în grad de cavaler, pentru militarii, cu însemn de război și au primit onorul întregii armate române, instituție ce își respectă luptătorii care și-au dat viața pentru țară, în războaie, în teatrele de operații sau în poligoanele de instrucție.

Dumnezeu să-i odihnească în pace, iar pe cei aflați în Afganistan să-i păzească de cele rele și să-i călăuzescă în misiunile încredințate pentru a se întoarce sănătoși acasă!

Exercițiul „MĂLINA 13”

În perioada 10-12 iunie 2013, în Poligonul Smârdan, s-a desfășurat exercițiul „Mălina 13”, activitate concepută și condusă de către Divizia 2 Infanterie „Getica”, la care au participat peste 2600 de militari din 15 unități aparținând atât forțelor terestre cât și unor structuri din subordinea Statului Major General.

Obiectivul principal al exercițiului a constat în evaluarea, în vederea recertificării ca structură pusă la dispoziția NATO a comandamentului Brigăzii 282 Infanterie Mecanizată „Unirea Principatelor” și a unităților subordonate.

„Mălina 13”, un exercițiu de comandament în teren, de nivel tactic, desfășurat pe baza unui scenariu fictiv, adecvat îndeplinirii obiectivelor de instruire ale participanților, a reprezentat un veritabil antrenament al comandamentului brigăzii și unităților din subordine în aplicarea procedurilor specifice NATO, de planificare și conducere a exercițiilor pentru menținerea și ridicarea nivelului de interoperativitate cu structuri similare din același cadru.

A fost o adevărată desfășurare de forțe, în care marea unitate și-a demonstrat capabilitățile. Având la dispoziție cele mai noi modele de tehnică militară, toate compatibile nord-atlantice, militarii au executat o serie întreagă de activități și au rezolvat o multitudine de incidente. Efortul uman și tehnic a fost imens. De la soldat la comandant, fiecare militar a conștientizat importanța acestei evaluări. Zilele muncite din poligon au trecut repede. Activitățile au avut un ritm alert. Căldura, praful și apoi ploaia au încercat, alături de *inamici* să zădărnicească acțiunile militarilor evaluați.

Buna pregătire și experiența teatrelor de operații a făcut ca aceștia să ducă la bun sfârșit misiunea încredințată, să obțină rezultate foarte bune și să demonstreze că fac parte din forțele de elită ale Diviziei 2 Infanterie „Getica”, alcătuiind o structură tip brigadă sudată, compatibilă NATO și oricând gata de acțiune.

La sfârșitul exercițiului, s-a desfășurat analiza post-acțiune, unde au fost apreciate eforturile structurilor implicate și au fost discutate lecțiile învățate în urma unei acțiuni militare de antrenament de o asemenea amploare.

Locotenent-colonel Toni Ene

Eroii Aviației Românești

Anul acesta s-au împlinit 100 de ani de la ultimul zbor al lui Aurel Vlaicu, în încercarea de a trece Carpații folosind al doilea avion proiectat și construit de el. Pilotul, din păcate, s-a prăbușit din înălțimi la marginea satului Bănești, județul Prahova.

În memoria pionierului aviației mondiale s-au organizat pe 13 septembrie, manifestări comemorative în București, la Cimitirul Bellu, la Bănești și la sediul Școlii de Aplicație pentru Forțele Aeriene de la Boboc, al cărui patron spiritual este Aurel Vlaicu.

La ceremonia ce avut loc la monumentul comemorativ din comuna Bănești, reamenajat în acest an, au participat oficialități de marcă din Ministerul Apărării Naționale, secretarul de stat Otilia Sava, șeful Statului Major al Forțelor Aeriene, general-locotenent dr. Cârnu Fănică, personalități publice locale, iubitori ai zborului veniți din toate colțurile țării, veterani ai aviației române, reprezentanți ai ROMAERO și localnici.

Cu acest prilej, a fost dezvelită o placă comemorativă pe care stă înscris: „Cu dragoste și recunoștință, în amintirea inginerului Aurel Vlaicu genial inventator, constructor și pilot de aeronave”.

La finalul activității s-a desfășurat o demonstrație aeriană, deschisă de către elicoptere IAR-316B și avioane IAK-52 aparținând Școlii de Aplicație pentru Forțele Aeriene „Aurel Vlaicu” - Boboc, la care au participat și aviatori experimentați ai Aeroclubului Român.

Flori de recunoștință au fost oferite din aparatele de zbor, din cer,

monumentului lui Aurel Vlaicu, iar porumbeii și-au luat zborul după ce au fost eliberați din avioane ușoare, la manșa cărora s-au aflat cei mai experimentați piloți.

Întru cinstirea memoriei eroilor aviatori, de această dată, a celor căzuți la datorie în zilele noastre, la 5 septembrie 2013, a avut loc, în prezența ministrului apărării naționale Mircea Dușa și a șefului Statului Major General, general-locotenent dr. Ștefan Dănilă, dezvelirea monumentului situat pe Drumul European E 85, pe raza comunei Poșta Câlnău, unde s-au produs două accidente aviatice. La comemorare au participat familiile celor pierduți, reprezentanți ai eșaloanelor superioare, personal civil și militar din Școala de Aplicație pentru Forțele Aeriene „Aurel Vlaicu”.

În onoarea lor a fost ținut un moment de reculegere și s-a oficiat un serviciu religios de pomenire, apoi au fost depuse coroane și jerbe de flori la monument.

Locotenent Daniela Marinescu

Campania de donare de sânge

„Acordă-i o șansă aproapelui tău!”

Prezent!, au răspuns militarii Batalionului 3 Geniu „General Constantin Poenaru” la apelul umanitar lansat de Centrul de Transfuzie Sanguină Buzău, în cadrul campaniei de donare de sânge.

Astfel, pe 19 septembrie 2013, comandantul batalionului, colone-

lul Gruia Necoară, însoțit de 20 de militari din subordine, s-au prezentat pentru a li se recolta sânge, pe bază de voluntariat, în speranța că gestul lor umanitar va salva alte vieți.

După completarea unui formular despre antecedentele personale, geniștii buzoieni s-au întâlnit cu

directorul centrului, doctor Adriana Crăciun, care a prezentat modul de donare și avantajele medicale pe care le prezintă acest act; în plus, a promis sprijin în momentele dificile, care din fericire, n-au avut loc.

După verificarea tensiunii arteriale și a grupei sanguine, militarii și-au dat „obolul” umanitar, asistați de un staff medical supraveghetor.

Între cei 20 de militari s-a aflat și caporalul clasa a III-a Florin Stan, participant la misiuni în Irak și Afganistan, tatăl a trei copii, care a conștientizat necesitatea și importanța nobilei gest, iar prin fapta sa, un om, pe care nu îl va cunoaște niciodată, va beneficia de ajutorul de care avea nevoie.

În final, militarii au promis că în ajunul Crăciunului se vor întoarce, pentru a face o nouă donare, într-o formație extinsă; cu timpul, astfel de acțiuni sperăm că vor deveni o permanență.

Locotenent Dan Georgescu

„Subofițerul/Soldatul anului”, ediția 2013

În perioada 23 - 27 septembrie 2013, în garnizoana Topraisar s-a desfășurat cea de a IV-a ediție a concursului *Subofițerul/Soldatul anului 2013*, etapa pe Divizia 2 Infanterie „Getica”.

La activitate au participat subofițerii și gradații profesioniști declarați câștigători ai etapelor pe marile unități și unitățile subordonate direct diviziei, care și-au demonstrat calitățile individuale de luptător, de instructor și de lider, dobândite pe parcursul anului de instruire.

Probele de concurs au constat în: evaluarea capacității de efort fizic, ale cunoștințelor la pregătirea militară generală și la limba engleză. Concurenții au executat trageri cu armamentul individual, activități practice și au fost supuși unui interviu.

Activitatea a fost condusă de consilierul comandantului Diviziei 2 Infanterie „Getica”, iar comisiile de evaluare au fost alcătuite, exclusiv din subofițeri specialiști și subofițeri consilieri.

La sfârșitul celor patru zile de competiție, militarii desemnați câștigători au fost:

- **la grupa maiștrilor militari și subofițerilor:**

Locul I - Sg.maj. Răgoșcă Vasile - Batalionul 335

Artilerie „Alexandru cel Bun”/ Brigada 15 Mecanizată „Podu Înalt” Iași;

Locul II – Plt. Țimiraș Dănuț – Depozitul 164 Intendență „Moldavia”/Baza 3 Logistică „Zargidava”, Roman;

Locul III – Sg.maj. Cochirleanu Dănuț – Batalionul 528 Cercetare „Vlad Țepeș” Brăila.

- **la grupa soldaților/gradaților profesioniști:**

Locul I – Cap. cls. a III-a Guiu Adrian – Brigada 9 Mecanizată „Mărășești” Constanța;

Locul II – Cap. cls. a III-a Iftime Vasile - Batalionul 634 Infanterie „Petrodava” Piatra-Neamț/ Brigada 15 Mecanizată „Podu Înalt” Iași;

Locul III – Cap. cls. a III-a Ciobanu Laurențiu- Batalionul 528 Cercetare „Vlad Țepeș” Brăila.

Toți militarii câștigători au primit diplome, sume de bani din partea Asociației de Caritate „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe – Putătorul de Biruință” iar ocupanților primelor locuri le-au fost înmânate cupele pentru „Subofițerul/Soldatul anului”, etapa pe divizie.

Mastru militar principal Cornelia Mihalcea

25 oct Ziua Armat

Momentele aniversare își fac loc în viața fiecărei generații, iar pentru noi ca militari, constituie o plăcută îndatorire atât față de înaintași, cât și față de contingentele cărora le vom preda ștabela onorării și continuării minunatelor tradiții ale poporului român.

25 Octombrie - Ziua Armatei României, are o semnificație deosebită în conștiința și istoria poporului român, este ziua în care îi sărbătorim pe toți cei care poartă uniformă militară – soldați și gradați profesioniști, subofițeri, maiștri militari, ofițeri și generali, activi, în rezervă sau în retragere – care, de-a lungul timpului, și-au servit patria cu onoare și credință sub flamura drapelului tricolor.

Militarii din garnizoana Buzău au organizat în data de 17 octombrie 2013, la Colegiul Național „B.P. Hasdeu”, în cadrul programului inițiat de Ministerul Apărării Naționale, „Ziua Armatei României în școli”, o prezentare a domeniului de activitate și oferta educațională.

Comandantul Grupului 4 EOD, locotenent-colonel Florin Constantinescu, a explicat că în meseria lor nu există situație mai ușoară sau mai grea. Toate sunt tratate cu foarte mare atenție, cu foarte mult profesionalism. Chiar dacă pentru cei care nu sunt familiarizați cu această specialitate, pare o joacă, pentru militarii buzoieni de la EOD lucrurile sunt foarte serioase.

În caz real ei nu pot greși decât o singură dată. Acest lucru a fost confirmat și de militarii buzoieni care de-a lungul anilor au fost o prezență constantă în teatrele de operații din Afganistan, Irak și Balcanii de Vest.

Echipamentele moderne de transmisiuni (voce, multimedia, date) prezentate de Batalionul 47 Comunicații și Informatică „General Nicolae Petrescu” au stârnit interesul tinerii generații.

Alături de trupele terestre participante la activitate, Școala de Aplicație pentru Forțele Aeriene „Aurel

ombrie ei României

Vlaicu”, Boboc - Buzău a reușit prin expunerea scaunului giroscopic să capteze interesul elevilor.

Reprezenți ai Biroului Informare Recrutare - Buzău au prezentat elevilor colegiului, avantajele alegerii carierei militare, oferindu-le prilejul de a afla cum pot urma o carieră militară, atât pentru învățământul liceal cât și pentru cel universitar, în instituții care contribuie la o dezvoltare armonioasă și formarea unor caractere puternice. Și pentru ca toate acestea să aibă un sens, în timpul unei ore de istorie, a fost prezentat

Drapelul de luptă al Batalionului 47 Comunicații și Informatică „General Nicolae Petrescu”, simbol al curajului, dârzeniei și devotamentului față de valorile incomensurabile ale neamului. Ținuta, armamentul, tehnica prezentată, exercițiile de îndemănare au probat profesionalismul militarilor buzoieni captând atenția elevilor și cadrelor didactice, promovând astfel schimbul de valori între cele două instituții.

Și manifestările nu s-au oprit aici, astfel, ca în fiecare an, garnizoana Buzău a organizat de 25 Octombrie - zi ce marchează gloria OSTAȘULUI ROMÂN și îi așterne jertfă vrednică în Pantheonul recunoștinței naționale, activități menite să amintească și să cinstească lupta și jertfa Armatei Române. Astfel, militarii din garnizoana Buzău au participat la ceremonia militară și religioasă cu depuneri de coroane de flori, desfășurată la Monumentul „Regimentului 48 Infanterie”, din Parcul Eroilor, și la Monumentul „Ostașului Erou” din localitatea Siriu.

Activitățile s-au încheiat seara, cu un spectacol de retragere cu torțe. La activități au participat reprezentanți ai administrației publice locale, militari activi, în rezervă și retragere, distinși invitați, veterani de război dar și un public numeros.

Locotenent-colonel Toni Ene

Atragerea tinerilor către cariera militară

La 15 noiembrie se împlinesc 14 ani de la înființarea Biroului informare-recrutare (B.I.R.) din cadrul Centrului militar județean Buzău, parte componentă a sistemului de promovare a profesiei militare pe plan local și de recrutare a candidaților pentru formarea profesională inițială.

Astfel, în cei 14 ani de existență, B.I.R. Buzău a consiliat, la sediul biroului, peste 15.000 de persoane privind pașii care trebuie urmați pe întreg procesul recrutare-selecție-admitere, a recrutat peste 7.500 de candidați pentru diferite categorii de personal, din care, peste 1.700, au fost admiși la diferite forme de pregătire în sistemul militar.

Biroul informare-recrutare este situat permanent în zona de contact dintre armată și societate, în

legătură directă cu tinerii aflați în căutarea de informație obiectivă. Este singura structură autorizată de pe plan local, care poate furniza informații despre cariera militară și sistemul militar de învățământ, angajarea tinerilor în funcțiile de soldat și gradat profesionist, realizând consilierea educațională și profesională a tinerilor cu vârste cuprinse între 14 și 46 ani.

De un real succes s-au bucurat acțiunile comune, din ultimii 2 ani, cu reprezentanții Comandamentului Diviziei 2 Infanterie, desfășurate în instituțiile de învățământ din cadrul evenimentului „Ziua Armatei României în școli” și evenimentelor desfășurate cu ocazia „Zilei Forțelor Terestre” din anul 2013, acțiuni cu un mare impact atât asupra grupurilor țintă cât și a celor de sprijin.

În urma susținerii probelor de selecție și a examenelor de admitere din anul 2013, au fost declarați admiși la instituțiile militare de învățământ:

- elevi C.M.L.- din 28 candidați admiși la selecție, **7** au ajuns la colegiile militare liceale;

- Ofițeri filiera directă - din 33 candidați ajunși la selecție, **9** au fost admiși la instituțiile de învățământ superior,

- Maiștri militari filiera directă - din 47 candidați trecuți prin selecție, **27** au fost admiși la școlile de maiștri militari și subofițeri;

- Subofițeri filiera directă - din 45 candidați admiși la selecție, **26** au reușit la cursul de formare subofițeri în activitate pe filiera directă;

Pentru realizarea acestor rezultate, în acest an, s-au desfășurat 170 de acțiuni directe de promovare în instituțiile de învățământ gimnazial și liceal și 14 în unitățile militare, fiind informate peste 7.000 de persoane privind cariera militară; s-au difuzat peste 3.000 de materiale promoționale, s-au afișat peste 50 materiale de informare și s-au prezentat peste 200 de filme promoționale privind cariera militară.

Totodată, s-au difuzat 15 comunicate de presă, interviuri și anunțuri radio/TV și s-au desfășurat peste 200 acțiuni suport, prin cooperarea cu factorii de conducere ai diferitelor instituții publice, mass-media, instituții de învățământ sau unități militare precum și prin participarea la diferite evenimente publice sau târguri de oferte educaționale/de oferte de muncă.

Tinere talente Maria Cristina Drenea

În numărul 10 al revistei, prezentăm realizările remarcabile a doi copii de cadre militare din Buzău, care au obținut rezultate excepționale la învățătură, absolvirea Colegiului Național „BP Hasdeu” cu media 10: Andrei-Horia Gheorghe, student în SUA la Amherst College, Massachusetts, acum bursier la Oxford University în Marea Britanie și media maximă la examenul de bacalaureat a Andrei Pericle, acum studentă în București, la Facultatea de Relații Economice Internaționale a Academiei de Studii Economice.

De această dată, vom prezenta un copil de excepție prin talentul său, Maria Cristina Drenea. Este fiica Cristinei și a lui Laurențiu Drenea - plutonier major la Grupul 4 EOD al Diviziei 2 Infanterie „Getica”. Măriuca, pentru că așa o alintă părinții, are 6 ani și deja se poate mândri cu un palmares deosebit, care cuprinde peste zece premii, ultimul fiind cel special, la Festivalul Mamaia Copiilor de anul acesta, la secțiunea de interpretare în grupa sa de vârstă.

În luna octombrie, mica buzoiancă a participat la show-ul Next Star, de la Antena 1, cântând „Sway”, celebra piesă mambo. Având și o coregrafie pe măsură, Măriuca a demonstrat juriului și întregii audiențe, că pasiunea ei pentru muzică întrece orice emoție. A primit susținerea întregii familii, chiar și a tatălui, care, atunci când Măriuca avea nevoie de el, poate că se afla în misiune în teatrele de operații, departe de casă. A cules aplauze frenetice și încurajări de la membrii juriului: „Ai o ureche muzicală fantastică, ești o dulce, ai punctat ce a fost mai greu în piesă”, „Are voce, carismă și mișcare scenică. Adică ingredientele perfecte pentru a deveni un star!”.

Talentul fetiței este modelat și pus în valoare de profesoara Aurelia Stănescu care se ocupă de ea și o pregătește vocal și instrumental, la pian, inducându-i încredere în tot ceea ce face.

Pe lângă momentul muzical oferit de buzoiancă în concurs, ea a stârnit emoții, după ce a recunoscut că i-a scris tatălui său o scrisoare, în care îl roagă să nu mai plece la război. „*Tățișcuță, ești departe de mine și inima îmi plânge. Mă gândesc la tine mereu ... și vreau să nu mai pleci la război*”, a scris Maria și și-a dorit ca aceste rânduri să plece odată cu porumbelul desenat pentru tatăl ei, în misiune, la piept, ca să știe cât de mult îi lipsește cât timp este departe.

Urăm succes Mariei Cristina Drenea în speranțele de a face muzică și promitem că o să-i urmărim evoluțiile artistice și o vom încuraja, alături de părinți și profesori, în proiectele viitoare.

Cercul Militar Buzău

La festivaluri cazone

Și anul acesta, parcă mai secesetos, logistic, decât precedentii, a prilejuit întâlniri ale formațiilor artistice și creatorilor de la cercurile militare, în locațiile tradiționale dar și în garnizoane care au demarat proiecte culturale de mai puțină vreme, dar care doresc să ducă mai departe ștafeta și se străduiesc pentru asta.

Între „seniori”, ca vârstă și anvergură, „decan” rămâne tot Festivalul de umor cazon „Podul minciunilor” (ediția a 23-a), organizat, între 20-24 mai, de Cercul Militar Sibiu, unde un statornic grup de „veterani ai umorului” a jurizat oferta, decelând, cu seriozitate, asupra bursei valorilor. Prezent cu creație literară și interpretare artistică, Cercul Militar Buzău i s-a ștampilat regulamentar ordinul de serviciu și diplomele de participare.

Caracalul, trecut de vârsta majoratului, a găzduit, binevoitor, și anul acesta (27-30 mai), Festivalul de muzică folk „Voci tinere” (ediția a 12-a), adunând concurenți și invitați de la Baia Mare la Constanța, semn că acest gen muzical este (încă) departe de a-și fi epuizat resursele și audiența. La secție grupul „Aximar”, reprezentând cercul militar buzoian, a obținut premiul II; hors concurs „sensei”-ul premițiilor noastre, Nicolae Zota, laureat al unor ediții anterioare și altor competiții „civile” de folk, a susținut un recital ce și-a meritat, cu prisosință „timpii de antenă”.

„La oglindă”, bistrițeanul Festival al cântecului și dansului popular, desfășurat între 12 și 14 iulie, și-a aranjat vocea și acompanamentul și grupul „Național”, compus din Nicolae Andrei, Cosmin Conan și Nicoleta Andrei, solistă, mesager al instituției culturale militare buzoiene.

Garnizoana Medgidia, prin instituția ei de cultură, se află la a doua ediție a Festivalului de teatru „Tanța și Costel”, personajele fatalmente simpatice, cărora Ion Băieșu le-a menit să-și unească destinele tocmai la peronul (și restaurantul) gării dobrogene. În această „stagiune” (27-29 septembrie) a urcat la rampă și formația „Ridendo” a Cercului Militar Buzău, cu spectacolul de teatru scurt „Nervi”... „De ochii lumii”, un altoi realizat din pagini de Ion Băieșu, respectiv Teodor Mazilu, doi magiștri (de altădată) ai comediei și prozei, uniți, de această dată, de observarea unor situații „dramatice” din sânul unei căsnicii. Viorica Radu și George Stoian (semnatar și al regiei artistice) au fost protagoniștii unor momente și scene bine prizate de publicul (realmente) numeros. Ecouri pozitive ale acestei prestații scenice au venit și de la reprezentațiile date în unități din garnizoană, la cenaclul „Ante portas” al Casei de cultură a sindicatelor și Liceul de Artă.

Ioana Suditu.
Ploiești, noiembrie 2013

Cercul Militar Ploiești a organizat, în perioada 16-17 noiembrie, a doua ediție a Festivalului „November Music Fest” (ca un remember al versurilor lui Nichita Stănescu: „a venit toamna/ acoperă-mi inima cu ceva...”). Ioana Suditu, fiică de ofițer buzoian, junioară a muzicii ușoare, a obținut premiul I, la categoria 6-7 ani și premiul special al juriului, reprezentând cu cinste Cercul Militar Buzău.

Medgidia, septembrie 2013

Acordați 2% din impozitul anual pe venit Fundației „Mareșal Alexandru Averescu”,
(organizație nonprofit, de utilitate publică, recunoscută prin H.G. 860 din 12.11.2013)
pentru a reda patrimoniului național o clădire istorică
CERCUL MILITAR BUZĂU

Detalii de completare și trimitere a formularului 230 pe site-ul
www.fundatia-averescu.ro

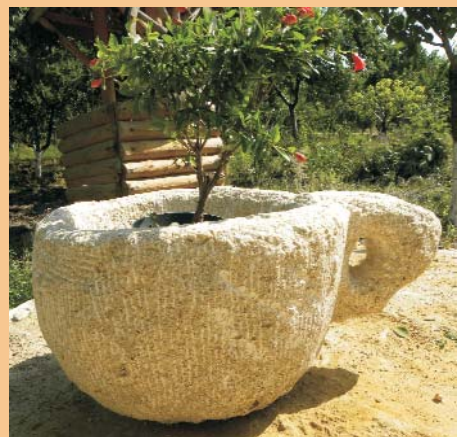
Constam
Construim împreună

CONSILIUL JUDEȚEAN BUZĂU

Decorațiuni Piatră
pentru curte și grădină

www.decoratiunipiatra.ro

Calcar de Năieni

editgraph
editura - tipar offset - tipar digital

NETDATA
online solutions

Fundația „Mareșal Alexandru Averescu”
Buzău, Bulevardul Unirii nr. 140
www.fundatia-averescu.ro